

GLASUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ A
SFINTEI MITROPOLII A MUNTENIEI ȘI DOBROGEI

Anul LIV nr. 1 - 4 IANUARIE - APRILIE 1998

GLASUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ A
SFINTEI MITROPOLII A MUNTENIEI ȘI A DOBROGEI

Anul LIV, nr. 1 - 4
ianuarie-aprilie 1998

COMITETUL DE REDACȚIE

Președinte:

Prea Fericitul Părinte
TEOCTIST
Mitropolitul Munteniei și Dobrogei
și
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Vicepreședinți:

I.P.S. *Lucian* al Tomisului
I.P.S. *Vasile* al Târgoviștei
P.S. *Epifanie* al Buzăului
P.S. *Calinic* al Argeșului
P.S. *Casian* al Dunării de Jos
P.S. *Nifon* al Sloboziei și Călărașilor
P.S. *Galaction* al Alexandriei și
Teleormanului
P.S. *Teodosie Snagoveanul*

Redactori responsabili:

P.C. Pr. Mihai Hau
Diac. Gheorghe Pop
Prof. Adrian N. Popescu

CUPRINS

EDITORIAL

Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române - Religia în școală	5
---	---

PASTORALE CHIRIARHALE LA ÎNVIEREA DOMNULUI-1998

† Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.....	9
† Lucian, Arhiepiscopul Tomisului.....	13
† Vasile, Arhiepiscopul Târgoviștei.....	17
† Epifanie, Episcopul Buzăului.....	20
† Calinic, Episcopul Argeșului și Muscelului.....	25
† Casian, Episcopul Dunării de Jos.....	29
† Nifon, Episcopul Sloboziei și Călărașilor.....	33
† Galaction, Episcopul Alexandriei și Teleormanului.....	37

CREDINȚĂ ȘI MĂRTURISIRE

Taina Smereniei Crăciunului - Prof. Ioan Bărlănescu.....	40
Pregătirea Bisericii și a creștinului pentru perioada Triodului	
<u>Prof. Teodor M. Popescu</u>	42
Despre canonul Sfântului Andrei Criteanul - <u>Prof. Teodor M. Popescu</u>	45
Cuvânt la Duminica Ortodoxiei - <u>Arhim. Benedict Ghiuș</u>	49
Să medităm la suferințele Mântuitorului - † P.S. Irineu Bistrițeanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului	57

ARTICOLE ȘI STUDII

Un suspin poate fi o rugăciune - Arhim. Arsenie Papacioc.....	60
Purificarea de patimi și cunoașterea lui Dumnezeu în Ortodoxie - Pr. Drd. Mircea Hlandan	63
Ultimii martiri ai iconoclasmului - Pr. Eugen Drăgoi.....	78

PUNCTE DE VEDERE

Tradiția dăătoare de înțelepciune - † P.S. Episcop Calinic al Argeșului și Muscelului....	82
Un cuvânt despre Catedrala „Mântuirii Neamului” - Pr. Gheorghe Calciu.....	84
Un cuvânt despre Crăciun (incursiune etimologică) - Pr. I. Ionescu.....	88

VIATA BISERICESCA ÎN MITROPOLIA MUNTENIEI ȘI DOBROGEI

Popas sărbătoresc la ziua de naștere a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist Prof. Adrian N. Popescu.....	91
Agenda de lucru a Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române - Pr. Nicolae Vladu.....	97
Sărbătoarea Patronului Seminarului teologic din București - Prof. Adrian N. Popescu....	106
Bilanț al unui an de osteneli duhovnicești - Adunarea Eparhială a Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor - Diac. Gheorghe Pop.....	111
Psalmodia în Sala de concerte a Universității de Muzică din București Prof. Gheorghe C. Ionescu.....	114
Frăția Ortodoxă Română în anul 1997 - Prof. Dr. Emilian Popescu.....	116

IN MEMORIAM

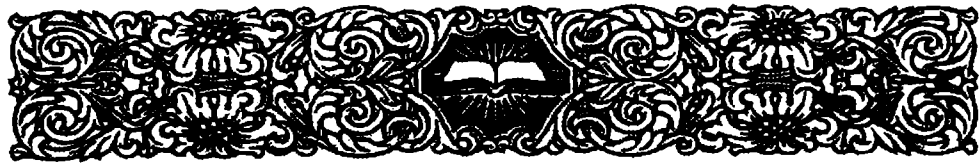
Un mare prieten al Bisericii Ortodoxe Române a plecat la Domnul: <i>Patriarhul Partenie al III-lea al Alexandriei</i> (1919-1996) - Pr. Mihai Hau.....	119
† Prof. Dr. Alexandru Elian - Diac. Prof. Dr. P.I. David.....	122

VALORI DOCUMENTARE - VALORI PATRIMONIALE

Patrimoniul Așezământului bisericii Domnița Bălașa a fost salvat de la expropriere în 1948 de Patriarhii Nicodim Munteanu și Justinian Marina - Gh. Vasilescu.....	124
Preotul și Învățătorul Chirescu (1842-1890) - lider al mișcării de afirmare și eliberare națională a românilor din Dobrogea până la 1878 - Gh. Dumitrașcu.....	131
Misterul și simbolismul Templului din Ierusalim - după Filon Iosif Flaviu - Pr. Dr. Ioan Stancu.....	152

RECENZII

Prof. Teodor M. Popescu - <i>Meditații teologice</i> , Editura Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, 1997 - Florin Roșca.....	155
---	-----

EDITORIAL

RELIGIA ÎN ȘCOALĂ*

Prea Sfințiți Părinți,
Domnule Consilier ministerial,
Prea Cucernice Părinte Decan,
Prea Cucernici Părinți și Domnilor profesori,
Onorați invitați,

Este o mare bucurie pentru Biserica noastră să vadă împlinindu-se acest popas de pedagogie creștină, care îmbrățișează principii de mare valoare atât pentru statutul religiei în școală cât și pentru întregul sistem de învățământ. Este o lucrare deosebit de importantă și nouă pentru noi și de aceea poate este și dificilă, mai ales că se află la început, în faza desțelenirii ogoarelor sufletești ale tinerilor neamului românesc. Până acum s-au făcut pași în stabilirea metodelor de predare a religiei și mai ales, de receptare a ei de către elevi. Rămân încă multe de făcut!

Tema centrală a acestui simpozion: „Statutul religiei și instrucția școlară”, cât și subiectele comunicărilor, așa cum rezultă din program, sunt nu numai cuprinzătoare, dar și grăitoare pentru importanța religiei ca materie de învățământ. Până și cele mai avansate științe moderne (fizica, genetica, biologia, ecologia) și implicit predarea lor în școală ca discipline de învățământ reclamă tot mai insistent redactarea unui anumit cod deontologic ce urmează să fie stabilit în funcție de un sistem de valori morale. Un mare număr al oamenilor de știință și experimențați pedagogi recunosc că reperele oferite de morala creștină și-a dovedit perenitatea și superioritatea față de etica diferitelor filozofii sau ideologii politice. De aici rezultă că în școală se impune să se acorde religiei un statut care să-i dea posibilitatea de a răspunde satisfăcător așteptărilor. Totodată, sistemul de învățământ va depăși modelul pur informativ și va ajuta la realizarea obiectivelor cerute de modelul educațional formativ. În eforturile de formare a elevilor trebuie să se adopte o abordare integrală a personalității acestuia, fără a se pierde din vedere complexa lui

* Cuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist la deschiderea simpozionului cu tema „Statutul religiei și instrucția școlară”, desfășurat la Facultatea de Teologie din București (27 ianuarie 1998)

structură bio-psihică. Aici religia își aduce contribuția specifică în sensul stabilirii unui echilibru între activitatea didactică de transmitere a cunoștințelor și cea de formare a științelor luminate de „lumina cunoașterii adevărate” prin care „devenim în stare să deosebim binele de rău”.¹

S-ar găsi în acest fel și soluția la criza spirituală, la criza de sens a experienței pe care o traversează omul modern, criză generată între altele tocmai de marginalizarea sau excluderea religiei în școlile „secularizate”, - responsabile de fenomenul secularizării Occidentale -, și de combaterea și îndepărtarea ei din școlile de stat. Cunoaștem din învățătura Sfinților Părinți că, încă de la începutul existenței sale, ființa umană s-a caracterizat prin închinarea și chemarea spre Dumnezeu.

Dorița de a-L cunoaște pe Dumnezeu este sădită adânc în sufletul omului încă de la creație. De aceea, studiul religiei se cere imperios fără a se uita însă că, este un progres complex și dificil, care presupune credința puternică, râvna și metodologia Sfinților Apostoli, după pilda dată lor de Mântuitorul Hristos. Însuși mesajul Domnului ministru al Educației Naționale Andrei Marga și cuvântul introductiv al Domnului Consilier ministerial îndreptă luarea aminte spre acest pisc al lucrării noastre, spre metodologia modernă de predare nelipsită de principiile didactice ale primilor dascăli creștini.

Cel chemat la acest apostolat, adică profesorul de religie trebuie să fie din belșug înzestrat cu dar pedagogic, să știe să folosească, după experiența celor șapte ani de învățământ religios de până acum, metodologia cunoașterii adevărului descoperit prin întruparea Fiului lui Dumnezeu, a marilor principii creștine care au transformat lumea și au făcut din oamenii căzuți în deșertăciune ființe superioare, sfinți, martiri și mărturisitori de Hristos, de Sfinți Apostoli și de Sfinți Părinți ai Bisericii noastre, la care găsim izvoare autentice de gândire și de viață. Ierarhia acestor valori n-o putem stabili decât raportându-ne la prioritatea faptei, pentru că lucrarea de mântuire a neamului omenesc s-a împlinit nu numai prin învățură, ci, mai ales, în mod practic, prin întruparea Fiului lui Dumnezeu, care a luat chipul nostru, prin suferințele, jertfa și învierea Sa.

De aceea, „fapta, trăirea creștină, trebuie să urmeze cunoștințelor predate, precum umbra urmează trupului”², să-l definească pe învățătorul care seamănă Cuvântul lui Dumnezeu. El trebuie să fie model pentru ucenicii săi, mai ales când aceștia sunt copii și tineri de vârstă școlară, pentru a putea sădi în sufletele lor curate adevăruri dumnezeiești. La rândul său, învățătorul nu-și poate îndeplini cu succes datoria dacă nu are un model. Si modelul suprem este Hristos, „Pedagogul” dumnezeiesc și „Logosul călăuzitor pentru toată omenirea”, „Dumnezeu de oameni iubitor”, cum se pronunță Clement, învățătorul conducător al Scolii și Centrului de cercetări teologice comparatiste din Alexandria. Acest adevăr salvator pentru orice formă de învățământ ar aduce rod bogat dacă ar fi conștientizat, însușit și aplicat nu numai de profesorii de religie, dar și de celelalte cadre didactice din învățământ, indiferent de specialitatea lor, care pregătesc tineretul pentru viață și asigură zestrea spirituală atât de necesară pentru a face față cerințelor lumii de azi.

Așadar ceea ce nădăjduim noi să dobândim prin acest simpozion este să înțeleagă profesorii că nu numai credința vie, exprimată în comportamentul lor, face să odrăslească

1. Diadoh al Fotuceii, *Despre desăvârșirea duhovnicească*, în „Biblioteca Scriptorum Graecorum et Romanorum Teubneriana, Leipzig 1912, p. 8, 11.

2. Clement Alexandrinul, *Stromatele*, VII, 13 în „Părinți și scriitori bisericești”, vol. V, p. 528.

și să aducă roade Cuvântului lui Dumnezeu în inimile curate ale copiilor. Adevărurile credinței trebuie să fie bine cunoscute, iubiții mei, că ceea ce nu se cunoaște se răstălmăcește sau se risipește, ca în pilda Semănătorului din Sfânta Evanghelie. Dacă sămânța este aruncată la întâmplare, ea nu rodește sau este spulberată de vrăjmași, de forțele întunericului, care nu vor înceta, cât timp există omenire să lupte împotriva luminii lui Hristos. Este, deci, necesar ca, mergând la Catedră, să deschideți Cartea vieții, care este Sfânta Scriptură, în fața ochilor celor mici, cu înfiorarea credinței, pentru că ei, cu inima și cu privirea lor curată, pătrund adânc în ființa noastră și văd în profesor, ca și în preotul de la biserică, un model de urmat.

De la Sfinții Părinți și din experiența celor două mii de ani de existență a Bisericii, am învățat că puterea credinței transformă într-adevăr sufletele oamenilor. De aceea, profesorii de astăzi le revine responsabilitatea de a valorifica cum se cuvine șansa predării religiei la școală prin devotamentul și dăruirea lor, pentru că nimeni nu vine la catedră, ca și la sfântul altar, de altfel, fără chemare, fără harismă, care face viu și lucrător Cuvântul lui Dumnezeu. Profesorul trebuie să se comporte la catedră, cu copiii rânduți lui spre învățătură, precum umblă preotul cu cele sfinte în altar, celebrând această continuă rodire a cuvântului dumnezeiesc, prin înțelepciunea sa, care purcede de la Duhul Sfânt, căci „și duhul vine în ajutorul slăbiciunii noastre”. Spune Sfântul Apostol Pavel, „și se roagă pentru noi, atunci când noi nu știm să ne rugăm cum trebuie” (Rom. 8,26). Iată pentru ce, în ierarhia valorilor, așezăm profesorul, dascălul. El trebuie să fie o valoare, ca să formeze valori, să aibă lumină, ca să lumineze pe alții, să stăpânească binele, ca să-l transmită și celorlalți.

Sunt foarte bucuros, că am prilejul să fac apel la acest zăcământ nesfârșit pe care îl avem fiecare în noi, dar pe care trebuie să-l îmbunătățim neconținut și să-l revărsăm celorlalți, cu o dăruire crescândă pentru Dumnezeu. Numai așa vom putea să formăm generațiile ce vin după noi și care sunt atât de disponibile a primi lumina lui Hristos. Este o șansă pentru noi, iubiții mei frați și surori în Domnul, să țintim dincolo de aceste frumoase prelegeri și, cu râvna și credința noastră, să stăruim ca tinerii să trăiască adevărurile dumnezeiești, prin participarea lor la Sfânta Liturghie.

Tânărul de totdeauna și mai cu seamă cel din fața noastră are nevoie de o anumită „înțelepciune” care să-i fie stea călăuzitoare în înțelegerea lumii, în orientarea sistemului său axiologic, în trasarea drumului și punerea jaloanelor pentru viitor, în valorificarea cunoștințelor dobândite la clasă și aplicarea lor în viață. Sursa adevăratei înțelepciuni este Hristos, Înțelepciunea și Cuvântul lui Dumnezeu Tatăl³, iar din Hristos, din Înțelepciunea divină, ne adăpăm împărțându-ne cu preacuratul Său Trup și Sânge la Sfânta Euharistie.

Miezul vieții noastre creștine, cum știți, este Sfânta Liturghie, Sfintele Taine, prin care intrăm în comuniune cu Dumnezeu. Fără comuniunea cu Dumnezeu, noi nu putem face nimic. Vom avea intelectuali de marcă, buni vorbitori despre Dumnezeu, despre soluțiile științifice și filozofice oferite de concepția creaționistă sau teoriile evoluționiste, despre însemnătatea și rolul Bisericii, dar nu vom avea trăitori ai credinței, oameni ai faptelor dumnezeiești.

3) *Pedagogul*, I, 7 în „Părinți și scriitori bisericești”, vol. IV, București, 1982, p. 196-201.

4) Sfântul Iustin Martirul și Filozoful, *Dialog cu Iudeul Trifon*, 61, 1 în „Părinți și scriitori bisericești” vol. II, București, 1980, p. 162-163.

Așadar, ceea ce ne ține pe noi în Trupul lui Hristos, în chip văzut, sunt Sfintele Taine ale Bisericii. Cine nu se apropie de Sfântul Potir, pentru a simți dulceața și izvorul renăscător al împărtășirii cu Trupul și Sângele Domnului Hristos, acela nu se va transforma pe sine și nici pe alții nu-i poate schimba. Scopul predării religiei în școală este de a-l înnobila pe tânăr, de a-l face viu și lucrător în societate. Fără Biserică nu există credință, iar credința înseamnă Sfintele Taine, adică comuniunea cu Cel în Treime lăudat, din care iradiază și comuniunea dinspre noi, comuniunea noastră românească. Orice lucrare unde este prezent Cuvântul lui Dumnezeu și se proslăvește virtutea și fapta bună este rodul acestei comuniuni euharistice, prin care întreaga obște se reînnoiește, primind bucuria învierii.

În încheiere, mulțumesc din toată inima Domnului ministru al Educației Naționale pentru mesajul înălțător pe care ni l-a adresat și Domnului consilier ministerial pentru cuvintele pline de miez teologic pe care le-a pronunțat.

Felicit decanul Facultății de Teologie și Sectorul cultural al Arhiepiscopiei Bucureștilor pentru organizarea acestui simpozion, la care au venit, cu experiența lor, nu numai profesori de religie din Capitală, ci și din alte zone ale țării.

Vă salut pe toți și vă doresc sănătate și mult spor în slujirea Bisericii și a neamului nostru românesc.

† TEOCTIST

Arhiepiscop și Mitropolit

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

PASTORALE CHIRIARHALE LA ÎNVIEREA DOMNULUI 1998

† TEOCTIST

DIN MILOSTIVIREA LUI DUMNEZEU
ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR,
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI, ȘI
PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

*IUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL ȘI DREPTCREDINCIOȘILOR
CREȘTINI, HAR ȘI PACE DE LA DUMNEZEU-TATĂL, IAR DE LA NOI
PĂRINTEASCĂ BINECUVÂNTARE*

*Iubiți fii și fiuce duhovnicești,
HRISTOS A ÎNVIAT!*

În această noapte sfântă, noapte de așteptare și de adâncă rugăciune, întunericul se risipește, orice frică dispare, nădejdea ne reînsuflește, iar bucuria ne copleșește, căci Lumina cea neînserată a Dumnezeirii coboară peste oameni și peste întreaga fire, la fel cum aproape două mii de ani, când moartea a fost înghițită de Viață. După zilele îndurerate ale Pătimirii Domnului, care au culminat cu cântările Prohodului, în noaptea aceasta cu cetele cerești, intonăm imnul biruinței vieții asupra morții, a luminii asupra întunericului:

«Hristos a înviat din morți cu moartea pre moarte călcând și celor din morminte viață dăruindu-le».

Sfintele Paști sunt, așa cum spune și cântarea noastră bisericească, «praznic al praznicelor și sărbătoare a sărbătorilor», căci Învierea Mântuitorului Hristos este dovada supremă a atotputerniciei iubirii de oameni a lui Dumnezeu. Iubirea pentru «făptura mâinilor Sale» căzută, purtând «ranele păcatului», L-a adus pe Fiul lui Dumnezeu pe pământ, ea L-a ridicat pe Cruce și tot ea a săvârșit minunea negrăită a învierii firii noastre omenești prin slăvita Lui ridicare din morți.

Faptul Învierii Domnului este temelia de neclătinat a învățaturii noastre creștine, pe care Biserica a primit-o de la Sfinții Apostoli. Fără Învierea lui Hristos este cu neputință mântuirea noastră, izbăvirea noastră de sub puterea păcatului, lucru pe care îl mărturisește și Sfântul Apostol Pavel: «Dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este credința voastră, sunteți încă în păcatele voastre» (I Cor. 15, 17). Însă, același Apostol ne încredințează: «Dar acum Hristos a înviat din morți, fiind începătură (a învierii) celor adormiți» (I Cor 15, 20).

Sărbătoarea Învierii Domnului aduce, așadar, omenirii posibilitatea unui alt mod de viață, o viețuire în har, o viețuire în dorița arzătoare de a fi aproape de Iisus și de a-I asculta cuvintele Lui, asemenea celor doi călători întâlniți pe drumul Emausului. Și noi suntem niște călători pe acest pământ. Și fericiți suntem că pe calea mersului nostru din această noapte plină de lumină, Îl întâlnim aici - și în fiecare sfânt locaș - pe Iisus Cel înviat, așa cum L-au întâlnit Sfintele purtătoare de mir și ceilalți Apostoli, deschizându-le mintea ca să înțeleagă Scripturile. Spre a-i întări în credință pe cei îndoielnici sau înfricoșați, Iisus cu aceeași iubire biruitoare le spune lor și nouă, tuturor:

«Vedeți mâinile Mele și picioarele Mele, că Eu Însumi sunt: pipăiți-Mă și vedeți că duhul nu are carne și oase așa cum Mă vedeți pe Mine că am» (Luca 24, 39). În aceste prime întâlniri cu ucenicii Săi, Mântuitorul Hristos îi convinge de realitatea învierii Sale și de veșnicia învățaturii adusă de El pe pământ. Însă cea mai de seamă încredințare dată lor și nouă, tuturor, celor ce ne-am învrednicit să-I adevărim învierea, este cuvântul: *«Iată, voi sunteți martorii acestora»* (Luca 24, 48).

Iubiți frați și surori în Domnul,

A fi martor înseamnă a susține și a apăra cu orice preț Adevărul, nu în singurătate, ci înaintea oamenilor. Însă, pentru creștini, este vorba nu de adevărul rece, relativ și adesea nemilos al nedesăvârșitei judecăți omenești, ci de Adevărul dumnezeiesc întrupat pentru noi și Care ne-a învățat că între adevăr și viață, între adevăr și comuniunea de iubire nu există nici o diferență. Adevărul nutrește viața, o ocrotește, nu o rănește, o înnoiește neîncetat, o înfrumusețează pururea, iar viața cea adevărată și nesticăcioasă este cu puțință doar în Cel care ni S-a descoperit drept *«Calea, Adevărul și Viața»* (Ioan 14, 6), doar Iisus Hristos - Fiul lui Dumnezeu. Lui, Adevărului care iubește, Se jertfește și mântuiește, Îi este chemat să-I fie martor credinciosul, împlinind astfel cuvântul dumnezeiesc: *«... Îmi veți fi Mie martori în Ierusalim și în toată Iudeea și în Samaria și până la marginea pământului»* (Fapte 1, 8). Cel ce mărturisește pentru Hristos arată semenilor lui că nu teorii despre viața de dincolo a adus Creștinismul, ci un fapt hotărâtor pentru cursul existenței noastre pământești și de după moarte: Învierea lui Hristos din morț, evenimentul unic ce a inaugurat vremea harului, a posibilității înălțării omului către modelul dumnezeiesc după care a fost creat, a deschiderii porților Împărăției lui Dumnezeu pentru cei ce se întorc la Creatorul lor, prin Hristos. Mărturisind Învierea cu trupul a Domnului, fiecare dreptcredincios afirmă deopotrivă credința sa de neclintit, atât în veșnicia sufletului, cât și în cea a trupului, fiindcă atât sufletul cât și trupul omului sunt menite să se împărtășească de bucuria vieții în Împărăția lui Dumnezeu. Mai mult chiar, a fi martor al Învierii înseamnă a crede și a vesti că omul și toată creația văzută sunt împreună chemate la desăvârșire în harul Duhului Sfânt. Învierea Domnului este temeiul învierii spirituale a omului, care, la rândul ei, trebuie să devină începutul restaurării întregii zidiri.

Iubiții mei,

Apostolii au fost primii martori ai vieții, faptelor, pătimirii și proslăvirii Fiului lui Dumnezeu, de la chemarea lor la apostolat și până la Înălțarea Domnului la cer. Începând

de la Cincizecime, și până la sfârșitul vieții lor pământești, Sfinții Apostoli devin martorii neînfricați ai Învierii lui Hristos. Pilda lor a fost curând urmată de cetele de martiri ai Bisericii, care și-au pecetluit mărturisirea credinței în Dumnezeu și Învieirea Domnului prin acceptarea torturilor și a morții din mâna celor necredincioși, a vrăjmașilor Adevărului. Tăria acestor martori ai lui Hristos provenea din încrederea lor în făgăduința Celui pentru care pătimeau: *«Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi și Eu pentru el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri»* (Matei 10, 32). Dar, nu mai mică le era și teama de a se lepăda în fața lumii de Mântuitorul lor, Care îi previne: *«Dar de cel ce se va lepăda de Mine în fața oamenilor, de acela Mă voi lepăda și Eu în fața Tatălui Meu, Care este în ceruri»* (Matei 10, 33). Știind cât de important este pentru omnire ca martorii Săi să nu pregete sau să înceteze să dea mărturie pentru Adevăr, până la a doua Sa venire pe pământ, Hristos le spune și acestora: *«Că tot cel ce se va rușina de Mine și de cuvintele Mele, în neamul acesta desfrânat și păcătos, de acela și Fiul Omului Se va rușina, când va veni întru slava Tatălui Său, cu sfinții îngeri»* (Marcu 8, 38).

În îndatorirea noastră de mărturisire a biruinței Învierii și a Adevărului asupra morții și a amăgirii păcatului, trebuie să ne sprijinim pe credința apostolică, dar și pe evidența lucrării acestei învieri în sufletele și în întreaga noastră ființă. Nu putem fi cu adevărat martorii învierii lui Hristos în lumea de astăzi, dacă nu facem experiența învierii Lui, în primul rând, în adâncul făpturii noastre, prin harul Duhului Sfânt. Iată ce ne învață în această privință unul dintre marii Părinți ai Bisericii Ortodoxe, Sfântul Grigorie Palama: *«Nu poți să dobândești experiența lui Dumnezeu sau pe cea a Învierii lui Hristos numai pentru că te gândești sau vorbești de ea... Dacă te gândești de mii de ori la comorile divine, la Învieirea lui Hristos, fără să le probezi cu experiența ochilor duhovnicești care depășesc orice gândire, nu vezi nimic și nu posezi nici un lucru divin. Am vorbit de ochii duhovnicești, fiindcă în ei se arată puterea Duhului care îți permite să vezi și să experiezi Învieirea lui Hristos»*. Dar curățirea ochilor spirituali nu poate fi atinsă fără a feri ochii trupești și mintea de priveliștea tot mai largă, tot mai îmbietoare și mai diversificată a formelor păcatului - această năprasnică forță distrugătoare de vieți individuale, de familii, dar și de întregi societăți umane. Acest adevăr este îndatorat să-l propovăduiască neîncetat martorul Învierii lui Hristos, căci Învieirea este moartea păcatului, în timp ce păcatul este tăgăduirea întru pierzanie a Învierii și a vieții veșnice.

Iubiți părinți slujitori și frați creștini,

Trăim un sfârșit de veac și de mileniu creștine, în care cele mai frumoase cuvinte adresate oamenilor vreodată *«Bucurați-vă !»* (Matei 28, 9) - cuvinte rostite de Mântuitorul Iisus Hristos după slăvita Sa Înviere - sunt adesea acoperite de vuietul unei lumi care, uitând parcă vocația evanghelică a păcii lăuntrice, a curăției și a bucuriei mântuirii, este tot mai frământată, tot mai dezbinată și tot mai descumpănită. Freământul acesta crescând îi face pe mulți dintre semenii noștri tot mai insensibili la chemarea dumnezeiască, încercările și durerile înmulțindu-se când nu se mai caută cu sinceritate călăuzirea din partea Celui care ne-a spus: *«Fără Mine nu puteți face nimic»* (Ioan 15, 5). Biserica noastră Ortodoxă a spus și va repeta că doar faptul de a recunoaște existența unei grave crize spirituale și morale nu este suficient pentru a o zăgăzui. Atâta timp cât mădularele ei, adică toți credincioșii dreptmăritori, nu vor mărturisi pentru Adevărul-Hristos - cu glasul și cu

fapta de iubire - egoismul, nepăsarea, ura, răzburarea și violența vor continua să lovească și să rănească adânc, păcatul pruncuciderii va continua să pustiască acest neam, păcatul împotriva firii va continua să pervertească, vătămătoarele deprinderi care asaltează pe mulți dintre copiii și tinerii noștri vor continua să piardă vieți și suflete neprețuite pentru care S-a jertfit și a înviat Hristos.

De aceea, cu părințească iubire și îngrijorare îmi îndrept gândul și îndemnul către toți cei care se simt cu adevărat fii buni și credincioși ai Sfintei noastre Biserici, către preoți, monahi, către toți cei aflați în slujba țării, tineri și vârstnici, către mamele și surorile noastre, rugându-i să devină martori neobosiți ai Învierii lui Hristos și purtători ai virtuților și valorilor noastre creștine tradiționale - iubirea, iertarea, buna înțelegere, respectul față de cei de alt neam sau de altă credință, într-o societate care nu poate renaște spiritual și material decât pe sănătoasa temelie creștină, izvor de unitate între noi, fiii acestei țări, și cheazășie a unor zile mai bune și a dăinuirii nemului românesc, cu identitatea sa spirituală în împreună-viețuire cu alte popoare ale Europei și ale lumii.

Neîndepărtându-ne de Biserică, unde aflăm adevărul de credință mântuitor și de unde izvorăște harul dumnezeiesc al Sfintelor Taine, să ne înveșmântăm, cum spune Apostolul Pavel, cu «*platoșa dreptății*», să luăm «*pavăza credinței*», cu care putem stinge «*toate săgețile cele arzătoare ale vicleanului*» (Efeseni 6, 14, 16) și să ne împodobim viața cu jertfa iubirii față de cei în suferință: bătrâni părăsiți, copii abandonati, bolnavi și toți cei săraci, care nu se pot împărțăși întru totul de bucuria acestei sărbători. În felul acesta mărturisim mai deplin adevărul Învierii lui Hristos și trăim atât bucuria cât și încercările ce definesc mersul actual al țării noastre. Sorbind din nesecata tradiție de spiritualitate a Bisericii și făcând din Hristos Cel înviat singurul dreptar al vieții noastre, să rugăm pe Milostivul Dumnezeu să reverse harul bucuriei Sfintelor Paști peste noi toți, peste frații români de pretutindeni și peste fratele nostru întemnițat Ilie Ilașcu și cei împreună cu dânsul, spre a fi mereu martori statomici ai lui Hristos, Biruitorul celui mai cumplit rău - moartea, Care ne va izbăvi din orice necazuri trecătoare, spre slava și lauda Prea Sfintei Treimi.

Dorindu-vă dobândirea acestor mulțumiri, Părintele vostru duhovnicesc vă îmbrățișează cu iubire sfântă și vă vestește:

HRISTOS A ÎNVIAT !

† TEOCTIST

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

† LUCIAN
DIN MILA LUI DUMNEZEU ARHIEPISCOP AL TOMISULUI

***IUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL ȘI
DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI, HAR ȘI PACE DE LA DUMNEZEU - TATĂL,
IAR DE LA NOI PĂRINTEASCA BINECUVÂNTARE***

*„... Mergeți în toată lumea și
propovăduiți Evanghelia...”
(Marcu 16, 15)*

Iubiți credincioși,

Sfânta evanghelie, istorisind slăvitul act al învierii din morți a Domnului nostru Iisus Hristos și arătarea Sa ucenicilor Săi prezintă porunca Mântuitorului adresată Sfinților Apostoli: „Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura” (Marcu 16, 15). Ei, plecând, au propovăduit pretutindeni și Domnul lucra cu ei și întărea cuvântul, prin semnele care urmau” (Marcu 16, 20).

Sfinții ucenici și Apostoli împlineau astfel cuvântul Domnului, care zice: „Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi” (Ioan 20, 21). Prin aceasta, ei au dus mai departe Adevărul pe care Mântuitorul Hristos l-a primit de la Tatăl, Adevăr pe care l-a concretizat prin învățarea neamurilor și mai ales prin învierea Sa din morți.

În împlinirea acestei misiuni, Iisus Hristos le-a dat Apostolilor, chiar în prima zi a învierii Sale din morți, puterea dumnezeiască, suflând asupra lor și zicându-le: „Luați Duh Sfânt; cărora veți ierta păcatele, le vor fi iertate și cărora le veți ține, vor fi ținute” (Ioan 20, 22-23). Prin aceasta, chiar în ziua Paștilor apare în lume și în Biserică preoția creștină, ca succesiune apostolică, preoție care n-a existat până atunci.

Greșit, înclină unii să creadă sau chiar propovăduiesc că preoții și ierarhii creștini au cerut condamnarea Domnului Hristos. Puteau ei să ceară condamnarea lui Hristos, când lucrarea lor preoțească nu exista încă? Așadar, preoția instituită de Hristos, o dată cu învierea Sa, n-a putut să participe la Patima Sa. În textele Sfintei Evanghelii se vorbește de fapt de preoția Vechiului Testament, care participa și îndemna poporul să-L răstignească pe Domnul nostru Iisus Hristos, preoție care își avea originea de la Moise și Aaron (Ieșirea 29, 1-10).

La trimiterea Apostolilor la propovăduire, Iisus Hristos, Domnul nostru, i-a încredințat: „Veți lua putere, venind Duhul Sfânt peste voi, și Îmi veți fi Mie martori în Ierusalim și în toată Iudeea și în Samaria și până la marginea pământului” (Fapte 12, 24).

Propovăduirea cuvântului Adevărului de către Sfinții Apostoli la neamuri, nu trebuie umbrită prin propovăduirea „altor adevăruri”. Sfântul Apostol Pavel scria

romanilor, înainte de a merge la Roma: „Doresc să binevestesc acolo unde Hristos, n-a fost propovăduit, ca să nu zidesc pe temelie străină (Romani 15, 20).

Sfinții Apostoli sunt martorii izbânzii lui Hristos asupra morții și Acesta i-a întărit în misiunea lor dumnezeiască. Învierea din morți a Domnului nostru Iisus Hristos a fost pentru Apostoli imboldul misiunii lor. „Ceea ce era de la început, ce am auzit, ce am văzut cu ochii noștri, ce am privit și mâinile noastre au pipăit - spune Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan - aceea vă propovăduim despre Cuvântul vieții (I Ioan 1, 1).

Împotriva celor ce cu iscusință tăgăduiesc taina Învierii Domnului, stă dovadă de nezdruccinat, adevărul dumnezeiesc, exprimat de Sfântul Apostol Pavel, care zice: „Dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este atunci propovăduirea noastră, zadarnică și credința voastră” (I Corinteni 15, 14). Așadar, împotriva tăgăduielilor Învierii Domnului stă mărturie, de aproape două milenii, cel mai important fapt istoric care s-a petrecut vreodată, și anume zidirea Bisericii lui Hristos pe adevărul Învierii Sale.

Cu cât crește îndoiala în Învierea lui Hristos, cu atât mai mult crește puterea și însemnătatea ei de biruință asupra întregii firi, dar mai cu seamă asupra morții. Cu cât omenirea va cunoaște noi progrese, cu atât va fi mai mare biruința lui Hristos asupra morții, fapt unic în istoria omenirii.

Frați creștini,

Pentru împlinirea poruncii date de Mântuitorul Hristos: „Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura” (Marcu 16, 15), Biserica continuă lucrarea Sa pe pământ pentru mântuirea omenirii, a lumii întregi. Lucrarea de propovăduire a Sfintei Evanghelii este caracteristică Bisericii întemeiată de Iisus Hristos, o dată cu jertfa Sa de pe Cruce. În ea se realizează lucrarea Sfințelor Taine care cuprinde multitudinea harismelor în care Hristos Domnul nostru este prezent. Slujitorii și mărturisitorii credinței, martirii, preoți și buni credincioși, sfinții și sfințele fiecărei perioade creștine au contribuit cu jertfa credinței și a vieții lor la răspândirea cuvântului Evangheliei lăsat de Mântuitorul, în toate laturile lumii. Despre aceasta, Sfântul Apostol Pavel spune: „Dacă vestesc Evanghelia Învierii, nu-mi este laudă, pentru că stă asupra mea datoria. Căci, vai mie dacă nu voi binevesti!” (I Corinteni 9, 16). Apostolul neamurilor - Pavel - conștientizează, astfel, pe fiecare credincios al Bisericii întemeiată de Hristos, de obligația de a-L face cunoscut în lume. Deci, îndatorirea fiecărui credincios din parohie, din societate, este aceea de a face cunoscută Sfânta Evanghelie la neamuri, în familie, în fiecare casă și în locul unde își desfășoară activitatea.

În împlinirea acestei porunci a lui Hristos, Care a înviat din morți, să-i avem în rugăciunile și faptele noastre pe cei vârstnici, pe cei tineri, care doresc să afle dragostea lui Hristos și care vor să fie izbăviți de tentații de tot felul, de primejdii și de tot ce este dăunător sănătății și integrității morale. Să ne rugăm în această luminată zi a Sfințelor Paști pentru toți oamenii de bunăcredință, angajați în edificarea societății și a cunoașterii și răspândirii mesajului Sfintei Evanghelii.

Credința creștină, bazată pe Evanghelia lui Hristos cel înviat, nu este o ideologie, nici un asamblu de credințe. Ea este trăirea în Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, și presupune o viețuire conformă învățaturii Lui. În aceasta se dovedește unitatea creștinilor, ca toți să fie una în dragostea lui Hristos. Singură Biserica lui Hristos, întemeiată de El pe Crucea Golgotei, poate să dea modelul de trăire și adevărată dragoste dumnezeiască, pe

care nimeni nu o poate nega. Numai cel altoit în Trupul lui Hristos - Biserica Sa - este unit cu Dumnezeu. După cuvântul Sfântului Ciprian „în afara Bisericii nu este mântuire”.

Ne întrebăm: în drumul pe care mergem, l-am întâlnit oare pe Hristos? L-am cunoscut cu adevărat? Dacă răspunsul nu este afirmativ, ne întrebăm: De ce? La toate acestea ne dă răspuns Biserica și faptele noastre. Nimeni nu poate să spună că Iisus Hristos este Domnul, numai dacă a împlinit voia Lui (I Corinteni 12, 3). Viața lui Hristos nu poate exista în afara Lui.

Iubiți frați și surori întru Hristos cel înviat,

Învierea Domnului nostru Iisus Hristos din morți este pentru noi zi de comunicare sfântă cu Dumnezeu, cu semenii, cu întreaga fire înconjurătoare. Cerul și pământul în cântări de laudă prăznuiesc. Îngerii și oamenii doxologesc împreună: „Ziua învierii... să ne luminăm cu prăznuirea...”. Cei vii cu cei adormiți în Domnul se întâlnesc, astăzi, în comuniunea rugăciunii liturgice.

Toți cei adormiți întru nădejdea învierii, de la Adam, dreptii, toți cei care așteptau izbăvirea din întunericul morții se întâlnesc astăzi cu izvorul dătător de viață, Hristos Domnul. Câți copii abandonati sau lipsiți de părinți, sau cei care ar fi dorit să vadă lumina zilei, sau Ziua Învierii de astăzi, din motive egoiste, sunt împiedicați să-L vadă pe Hristos înviat? Să nu uităm de cei din orfelinate, de copiii lipsiți de dragostea părinților, care așteaptă cu nerăbdare bucuria Învierii lui Hristos. Cei din spitale, cămine de bătrâni, bolnavi, sau cei din închisori așteaptă de asemenea bucuria Sfințelor Paști, și ei fiind chipul lui Iisus Hristos, Cel ce reînvie sufletele tuturor. De aceea sărbătoarea de astăzi este zi de bucurie. „Toți intrați întru bucuria Domnului Nostru - zice Sfântul Ioan Gură de Aur - bogății și săracii împreună bucurați-vă!... Gustați toți din praznicul credinței, împărțiți-vă toți din bogăția bunătății lui Hristos... Înviat-a Hristos și viața stăpânește”.

Iisus Hristos a zis: „Eu sunt viața” (Ioan 14, 6). Deci, a învins definitiv moartea. Prin înviere El a schimbat firea lucrurilor. Prin trupul Său înviat a dat viață tuturor, viață veșnică, pentru că a învins moartea trupului omenesc. Biruința învierii Sale asupra morții nu este ceva întâmplător. Este un eveniment prezis de Hristos, Domnul (Matei 28, 6). El are putere să dea viață, cum a zis: „Eu sunt viu și voi veți fi vii” (Ioan 14, 19).

Biruința vieții asupra morții, din ziua Învierii Domnului Iisus Hristos, are loc neîncetat în viața creștină. Mântuitorul Hristos, dorește să îplinească, deplin, în noi o viață de credință, de dragoste, făcându-ne parte de viața dumnezeiască. El ne asigură de aceasta în lucrarea desăvârșită a trăirii și împărțirii cu El, în Sfintele Taine. Sfânta Înviere are și menirea de a transforma continuu ființa neamului omenesc, statormicindu-i loc în împărăția cerurilor.

Dreptmăritori creștini,

Mormântul în care a fost așezat Mântuitorul Hristos a strălucit de lumina cea dumnezeiască, lumină izvorâtă din însuși Iisus Hristos - Lumina lumii. El, călătorul vieții, este începutul creării făpturii celei noi, a omului cel nou, a luminii celei noi, sprijinită și înrădăcinată pe temelia Învierii.

Momentul Învierii, petrecut de noi la Sfântul Mormânt, actualizează în mod real învierea tuturor prin jertfa marelui arhieru Iisus Hristos. Învierea evidențiază și lucrarea Sa împărătească. Împărăția Sa nu este una pământească, ci una cerească, veșnică, despre care a mărturisit în fața guvernatorului Pilat: „Împărăția Mea nu este din lumea aceasta”

(Ioan 18, 36). Ca Împărat al cerurilor, Mântuitorul Hristos S-a descoperit pe Sine lui Pilat: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața” (Ioan 14, 6). Nedumerit, Pilat întreabă: „Ce este Adevărul?”. Răspuns n-a primit! Adevărul era mult prea evident. Hristos Domnul era Adevărul!

În decursul veacurilor, mulți se află în ipostaza lui Pilat. Ei își pun mereu întrebarea: Cine este Iisus Hristos? Care este menirea Lui în lume? Răspunsul este același pe care Mântuitorul însuși L-a dat lui Pilat. Roadele Învierii și lucrările Sale în lume sunt evidente, impunându-se de la sine a fi recunoscute.

Adevărul Învierii lui Hristos dă certitudine despre puterea Sa dumnezeiască și despre toate lucrările ce decurg din aceasta. Prin biruința Sa asupra morții creștinismul are garanție că primește putere asupra morții și asupra răului. Fără Învieria lui Hristos creștinismul ar fi fost fără Biserică, fără Apostoli, fără Evanghelie, fără sfinți, fără credință, fără virtuțile morale. Prin acest adevăr se zidesc: „dreptatea, evlavia, credința, dragostea, blândețea” (I Timotei 6, 11). Roadele Învierii ne călăuzesc către dreptate, sfințenie și adevăr (II Corinteni 6, 11). Ele sunt călăuză către porunca Mântuitorului, care învăța, cu puține zile înainte de Patima Sa: „Să vă iubiți unul pe altul, precum V-am iubit Eu” (Ioan 15, 12).

Iubiți fii sufletești,

Adevărul dumnezeirii despre Învieria lui Hristos a fost adus pe pământul românesc, sfințit cu sângele martirilor, de Sfântul Apostol Andrei, care a predicat între Dunăre și Mare, așa cum dovedesc numeroase mărturii ale Bisericii. Ca rezultat al ostenețelor sale și ale ucenicilor săi, rânduiți de el pe aceste meleaguri, lumina Evangheliei a dat rod îmbelșugat pe pământul nostru strămoșesc. Aici s-au hrănit, din moștenirea împărăției lui Dumnezeu, mari trăitori ca Sfântul Ioan Casian și Sfântul Gherman, martirii de la gurile Dunării, apoi șirul vrednicilor ierarhi tomitani și erudiți teologi, toți mari mărturisitori ai Evangheliei lui Hristos și împlinitori ai cuvântului Mântuitorului: „Mergeți și învățați toate neamurile”. Aceștia, după pilda Sfinților Apostoli, au statornicit rânduieli și pravile pentru întreaga Biserică, rânduieli liturgice și filocalice.

Suntem printre puținele neamuri care au cunoscut creștinismul direct de la Apostoli, și care au avut preoți, călugări, credincioși creștini și sfinte locașuri de închinare încă din primele veacuri creștine. Mărturie despre aceasta stau, până astăzi, mulțimea bazilicilor descoperite, în care au fost lăudată viața, lucrarea și înviera din morți a Domnului nostru Iisus Hristos.

Toate acestea să fie, astăzi, temelii ale statorniciei în credința ortodoxă, moștenită și urmată neîncetat de la „Întâiul Apostol chemat de Domnul Iisus Hristos - Sfântul Andrei”.

De Sfintele Paști, vă facem îndemnul Sfântului Apostol Pavel: „Țineți predaniile pe care le-ați învățat fie prin cuvânt, fie prin epistola noastră” (II Timotei 3, 14), fie prin pilda marilor părinți și trăitori ai sfințeniei. Vă îndemnăm, prin aceia, împreună cu Apostolul neamurilor: „Stați neclintiți în această credință!”.

Cu aceste sfinte simțăminte, cu părintească dragoste, binecuvântăm pe slujitorii, călugării și binecredincioșii noștri creștini din Eparhia noastră, rugând pe Iisus Hristos, biruitorul morții, să reverse peste noi harul Său cel de viață dătător.

HRISTOS A ÎNVIAT!

† LUCIAN
ARHIEPISCOPUL TOMISULUI

† VASILE
DIN MILA LUI DUMNEZEU ARHIEPISCOP AL TÂRGOVIȘTEI

*IUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL ȘI
DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI, HAR ȘI PACE DE LA
DUMNEZEU - TATĂL, IAR DE LA NOI PĂRINTEASCĂ BINECUVÂNTARE*

Iubiți credincioși,

Când mugurii se deschid spre lumină și căldură, știm că primăvara bate la ușă. Răsufitul cerului primăvăratec topește zăpada și ghiața. Pământul se îmbracă în haină verde. Pomii se împodobesc cu frunze și flori, iar corul păsărilor de multe feluri ne încântă auzul cu trilurile lor.

Sufletul creștinului ortodox aflat pe calea strădaniilor de curățire lăuntrică ale Sfântului și Marelui Post al Paștelui începe, în acest răstimp, propria sa primăvară. Primăvara firii se unește strâns cu primăvara sufletului credinciosului evlavios. Se deșteaptă și se înnoiește firea din somnul apăsător al iernii. La fel, în anotimpul primăverii, duhovnicești, se trezește sufletul din somnul păcatelor și se împodobește cu cununa strălucitoare a virtuții creștine dobândite prin post și rugăciune. Primăvara firii este însoțită de zile cu mai multă lumină și cu rază de soare tot mai calde.

Primăvara sufletului este însoțită de citiri biblice și cântări, care trezesc în sufletul credincioșilor pocăința și înnoirea lăuntrică în Sfânta noastră Biserică Ortodoxă, care se străduiește prin mijloacele sfinte, lăsate ei de Mântuitorul, să înalțe mereu viața spirituală a fiilor ei către idealul sfânt al îndumnezeirii. În această perioadă, mireasma duhovnicească umple cu har sfințele noastre biserici.

Ploaia lacrimilor de pocăință și a binecuvântărilor dumnezeiești se revarsă în acest timp peste inima care se cătește. Acum, credinciosul și-a spălat sufletul plin de păcate cu ploaia harului dumnezeiesc. Lacrimile cele amare se prefac în lacrimi de bucurie pentru că păcătosul căit primește iertarea de la Dumnezeu. Pilda, pentru el, sunt sfinții care au străbătut calea pământească prin credință, pocăință și rugăciune.

Dreptmăritori creștini,

Dumnezeu ne-a învrednicit și în acest an să sărbătorim biruința Fiului lui Dumnezeu asupra morții și a păcatului. Lăudăm Învierea Domnului Care S-a jertfit pe Sine de bună voie pentru mântuirea noastră. Învierea noastră duhovnicească, în această perioadă, cu rugăciuni, cu cântări și cu împărtășirea Sfântului Trup și Sânge, o datorăm cu trecunoștință Învierii Domnului.

Învierea noastră a început o dată cu primirea Tainei Sfântului Botez. Prin scufundarea pruncului nou născut, împreună cu Hristos, a fost îngropat omul cel vechi, omul păcatului, iar prin ridicarea lui din apa botezului a înviat, o dată cu Hristos, sufletul omului răscumpărat de „al doilea” Adam, de Fiul lui Dumnezeu. Morți pentru păcat, trăim pentru Dumnezeu, așa cum ne îndeamnă Sfântul Apostol Pavel: „Așa și voi, socotiți-vă că

sunteți morți păcatului în trupul vostru cel muritor, ca să vă supuneți poftelor lui; nici să nu puneți mădularile voastre ca arme ale nedreptății în slujba păcatului, ci înfățișați-vă pe voi lui Dumnezeu, ca vii, sculați din morți, și mădularile voastre ca arme ale dreptății lui Dumnezeu” (Romani 6, 11-13).

Darul dobândit prin Jertfa și Învierea Domnului poate fi de folos sufletesc credincioșilor, pentru că Sfântul Apostol ne încurajează: „*Pot totul în Hristos Care mă întărește*” (Filipeni 4, 13), iar Sfântul Evanghelist Marcu, subliniind puterea credinței, scrie: „*Toate sunt cu puțință celui care crede*” (Marcu 9, 23).

Iubiți credincioși și credincioase,

Dumnezeu ne-a dat pământul să-l locuim și să-l stăpânim nu cu silnicie, ci să cinstim viața căreia Creatorul i-a pus un scop înălțător în menirea ei. De la câmpiile înverzite, copacii și florile gingașe care ne încântă privirea și până la izvoarele cristaline, care tind spre slujirea omului, coroană a creaturii, omul este răspunzător atât în ce privește viața omenirii întregi, cât și în fața lui Dumnezeu. El trebuie să se îngrijească pentru umanizarea și înnobilarea mediului înconjurător, și nu pentru otrăvirea lui. A polua natura înseamnă și scurtarea vieții, dar și degradarea lumii, care, de fapt, trebuie să fie oferite lui Dumnezeu, ca o podoabă aleasă, din care să se reverse noblețea creaturii umane. Din nefericire, uneori, omul uită nu numai de viața lumii și de creația lui Dumnezeu, ci și de propria sa viață.

Păcatele contra firii, condamnate de legile lui Dumnezeu, pun în pericol viața omenirii. În ele, omul coboară sub condiția animalică. Lipsa de cumpătare aduce boli și suferință, iar consecințele se răsfrâng și asupra urmașilor, cu consecințe nefaste. Lipsa de moralitate și cinste împovărează societatea omenească și aruncă tinere vârstare pe străzi, pradă decadenței, din cauza lipsei de responsabilitate și a nesupravegherii din partea familiei.

Astfel, în loc să promovăm viața curată, după voința lui Dumnezeu, folosim libertatea cu care am fost înzestrați spre descompunerea ei în materie destructibilă și lipsită de sens.

Ascultați cuvântul lui Dumnezeu pe care-l propovăduiește Biserica. Civilizația nu este totdeauna constructivă. Mai ales când îi lipsește busola legii dumnezeiești și când uită că numai adevărul ne face să fim liberi, și nu haosul și dezordinea. Unitatea tuturor puterilor celor buni și morali ne poate vindeca cu harul lui Dumnezeu, lipsurile care persistă în lumea noastră ce suspină cu sete pentru bine, și de lipsa de hotărâre de a se ridica din mocirla păcatului.

Izvor de întărire este Sfânta Euharistie, prin care în unire desăvârșită ne împărtășim cu însuși Trupul și Sângele Domnului, așa cum ne îndeamnă rugăciunea Sfântului Vasile cel Mare, în Liturghia care-i poartă numele: „*Iar pe noi toți, care ne împărtășim dintr-o pâine și dintr-un potir, să ne unești unul cu altul prin împărtășirea Aceluiași Sfânt Duh și pe nici unul dintre noi să nu ne faci a ne împărtăși cu Sfântul Trup și Sânge al Hristosului Tău spre judecată sau osândă, ci să aflăm milă și har împreună cu toți sfinții, care din veac au bineplăcut Ție*”.

Dreptmăritori creștini,

„*La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul (...)* și Cuvântul Trup S-a făcut și S-a Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr” (Ioan 1, 15-26).

Iată ce înseamnă Sfintele Paști. În această „sărbătoare a sărbătorilor”, în Sfintele Paști, Biserica Ortodoxă trăiește în toată strălucirea taina dumnezeieștii descoperiri. Această zi este începutul mântuirii noastre. Este punctul de plecare a zilei celei neînserate, a bucuriei și a veșniciei în lume și timp.

La Paști, Biserica sărbătorește biruința vieții Cuvântului lui Dumnezeu; biruința Lui asupra timpului, asupra stricăciunii și a morții care au apăsătorit pe om de la căderea celor dintâi oameni creați. Întreaga creatură a stat sub greutatea nimicniciei ființale pe care a adus-o răzvrătirea lui Adam.

Noul Adam, iubitorul de oameni Hristos, o dată cu învierea Sa face să se cutremure temeliiile stăpânirii întunericului. Zdrobește moartea. Eliberează pe om de blestemul cel dintâi și de vina sa. Dăruiește închisoarea întunecată a lumii acesteia care a ținut existența omenească fără Dumnezeu.

Iubiți credincioși,

Existența umană se face părtașă vieții în Dumnezeu pe care o dă Învierea lui Hristos Bisericii Sale, pentru că omul este fiul al lui Dumnezeu, zidire a Cuvântului Său, Care l-a adus din neexistență la existență: „*Și a zis Dumnezeu: să facem om după chipul și asemănarea Noastră. Și a făcut Dumnezeu pe om; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut; a făcut bărbat și femeie*”.

Pentru noi, ortodocșii, Dumnezeu este principalul creator, începutul a tot ceea ce există; suntem lucrul mâinilor Creatorului, ceea ce înseamnă că la început n-am existat și că Dumnezeu ne-a creat după chipul și asemănarea Sa. În dumnezeiasca Euharistie mărturisim acest adevăr fundamental pentru viața și existența noastră, când spunem că Dumnezeu ne-a adus „*din cele ce nu sunt la cele ce sunt*”. Astfel, declarăm că, din neexistență, Dumnezeu ne-a adus la existență. Prin suflet, omul este în comuniune cu Dumnezeu și participă prin împărțirea dragostei la viața Sfintei Treimi. Iată motivul pentru care omul este creat pentru veșnicie.

Această veșnicie s-a pierdut-o omul o dată cu căderea protopărinților săi. Atunci s-a înnegrit chipul sufletului și a lăsat existența goală, fără viața prezenței dumnezeiești. În amărăciunea căutărilor în timp, omul rănit așteaptă un Mântuitor.

După cădere, omul, pierzând pe Dumnezeu, a îmbrățișat zădărnicia. S-a identificat cu timpul trecător și cu lumea. Hristos cel înviat din morți poartă în Sine deplinătatea dumnezeirii. Prin iubirea Sa, Domnul a deschis porțile veșniciei care erau închise și, astfel, a dăruit lui Dumnezeu - Tatăl pe omul mântuit.

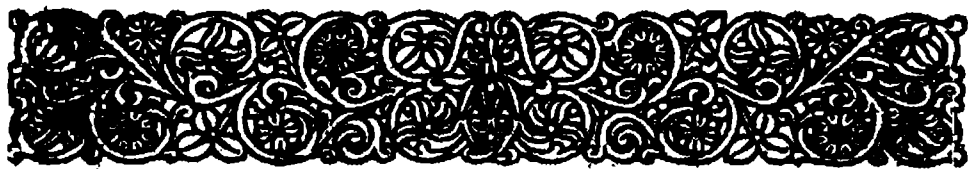
În încheiere, rog pe Milostivul Dumnezeu să reverse lumina Învierii Fiului Său asupra familiilor noastre și asupra tuturor fiilor Bisericii noastre și a lumii întregi, spre a binecuvânta pe oameni și întreaga făptură, cu pace, har și lucrare bineplăcută spre slava Creatorului a toate.

Vă întâmpină cu creștinescul

Hristos a înviat !

Al vostru de tot binele voitor și pururea către Domnul rugător,

**† VASILE
ARHIEPISCOPUL TÂRGOVIȘTEI**

† EPIFANIE
PRIN MILOSTIVIREA LUI DUMNEZEU,
EPISCOP AL EPARHIEI BUZĂULUI,

*IUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI NOSTRU MONAHAL ȘI
DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI, HAR ȘI PACE DE LA DUMNEZEU, IAR DE
LA NOI, ARHIEREASCĂ BINECUVÂNTARE*

Hristos a înviat!

Dreptmăritori creștini,

Sărbătorim în fiecare an, în frumosul și mult așteptatul anotimp al primăverii, cel mai mare eveniment din istoria omenirii: Învierea Domnului, numită în cărțile de slujbă, datorită importanței pe care o are în rostul mântuirii noastre, „praznic al praznicelor și sărbătoare a sărbătorilor”.

„Ce este aceasta? se întreabă Sfântul Teodor Studitul. Ce mare strălucire luminează astăzi lumea și împodobește astfel Biserica? Ce s-a întâmplat de ne-am stricat starea? Ieri eram posomorâți și întristați, iar astăzi în lumină și bucurie suntem; ieri în durere, și astăzi în veselie; ieri în suspine, și astăzi întru cântări de bucurie. Care este pricina ce ne-a adus această lumină și bucurie?” Același sfânt părinte răspunde la aceste întrebări, precizând: „Hristos a înviat din morți și a dăruit tuturor oamenilor înălțarea la cer, a deschis Raiul și a slobozit intrarea tuturor care vor crede în El”.

Iubiți credincioși,

Așa cum ne încredințază Sfânta Evanghelie, Domnul nostru Iisus Hristos, după ce a fost batjocorit, lovit, judecat și osândit la moarte, a fost silit să-și ducă crucea pe Golgota, unde a fost răstignit cu cei fără de lege. A suferit moartea pe cruce, cu trupul zdrobit și cu sângele vărsat, spre a ne elibera din legăturile celui rău, pentru a împăca lumea cu Dumnezeu și a ne face părtași ai împărăției Sale.

Înainte de a-și da duhul, văzându-Se părăsit de toți, Mântuitorul a strigat: „Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, pentru ce M-ai părăsit?” (Matei 27, 46) Și, strigând Iisus cu glas mare, și-a dat duhul” (Marcu 15, 37).

Potrivit mărturisirii Sfântului Apostol și Evanghelist Matei, în acele clipe minuni mari s-au întâmplat: „Catapetasma templului s-a rupt în două, de sus până jos, pământul s-a cutremurat și pietrele s-au despicat; mormintele și multe trupuri ale sfinților adormiți

s-au sculat... Iar sutașul și cei care împreună cu el păzeau pe Iisus, văzând cutremurul și cele întâmplate, s-au înfricoșat foarte, zicând: cu adevărat, Fiul lui Dumnezeu era Acesta!" (Matei 27, 51-54).

Apoi, Iosif și Nicodim au coborât de pe cruce trupul Domnului și l-au îngropat, după obiceiul vremii, în mormânt nou săpat în piatră.

„Iar după ce a trecut sâmbăta, când se lumina de ziua întâi a săptămânii, adică duminică, au venit Maria Magdalena și cealaltă Marie, ca să vadă mormântul... Iar îngerul Domnului a zis femeilor: Nu vă temeți, că știu că pe Iisus cel răstignit îl căutați. Nu este aici, căci S-a sculat, precum a zis. Veniți să vedeți locul unde fusese pus Domnul" (Matei 28, 1-6).

Astfel ne istorisește Sfânta Evanghelie minunea învierii Domnului!

Aducându-ne aminte de toate acestea, să zicem și noi cu cântarea bisericească: „Să tacă tot trupul omenesc și să stea cu frică și cu cutremur, și nimic pământesc să nu gândească întru sine”, pentru că această sărbătoare înseamnă, așa cum mărturisește Biserica, „izbăvirea de întristare, că astăzi din mormânt ca dintr-o cămară, strălucind Hristos, pe femeile mironosițe le-a umplut de bucurie, zicând: Propovăduiți Apostolilor!”

Sfinții Apostoli, femeile mironosițe și toți ucenicii, și chiar cei peste cinci sute de frați deodată (I Corinteni 15, 3-6), ca martori oculari, ne încredințează că L-au văzut pe Iisus. Această încredințare păstrată în Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție reprezintă și pentru noi toți, cei de astăzi, mărturia de granit pe care s-a zidit credința noastră, în care trebuie să rămânem statornici și uniți, așa după cum ne povățuiește Sfântul Apostol Pavel: „Fiți statornici într-un duh, luptându-vă într-un suflet pentru credința Evangheliei” (Filipeni 1, 27).

Iubiți fii suflet: ti,

Golgota ne descoperă faptul că moartea nu mai este o noapte întunecată și nici o pedeapsă definitivă. Mormântul, prin Învierea Domnului, a devenit izvor de viață.

Golgota ne amintește de-a pururi, că fără de păcat fiind, Hristos Domnul a răbdat foame și sete și a pățit pentru noi. Sfântul Ciprian spune că „Domnul era însetat să sufere și mai mult, pentru că focul nemărginitei Sale iubiri pentru oameni ardea așa de tare în inima Sa, încât, deși suferise atâta, I se părea că a suferit puțin, și după cum era fără margini și nemăsurată dragostea Lui, așa dorea să nu măsoare nici suferința Lui pentru noi”.

Hristos a fost doar pârga celor adormiți, „*Cel dintâi înviat din morți ca să vestească lumina neamurilor*” (Fapte 26, 23), iar noi trebuie să credem cu putere și convingere în făgăduința pe care ne-a făcut-o: „*Cel ce crede în Mine nu va muri niciodată*” (Ioan 11, 25-26).

Fără Învierea lui Hristos, creștinismul nu ar fi existat și nici Biserica, fiindcă, așa cum sublinia un mare profesor de teologie, „ce ar fi fost omenirea fără Învierea lui Hristos, fără creștinism și fără Biserică, fără Apostoli, fără Evanghelie, fără sfinți, fără sublima credință creștină, fără multele și marile idei și fapte de bine și de cultură aduse de creștinism, fără miile de martiri care au cucerit cu suferințe și cu sânge dreptul omului la libertatea de gândire și de credință?”

Adevărul Învierii Domnului a reprezentat cheia de boltă pentru credința fe neilor mironosițe, a apostolilor, a mucenicilor, a sfinților și a tuturor creștinilor din începuturi și până astăzi. Astfel, adevărul învierii l-a schimbat pe Pavel dintr-un înverșunat persecutor în apărător al creștinismului. Adevărul Învierii i-a determinat pe sfinții și pe mucenicii pomeniți în calendarul nostru să-și închine, și mulți, chiar să-și dea viața, pentru Hristos, iar pe apostoli i-a făcut din temători - curajoși și din slabi - puternici propovăduitori ai Sfintei Evanghelii.

Binecredincioși creștini,

Din mărețul praznic pe care îl sărbătorim în aceste zile desprindem multe învățături ziditoare de suflet, pentru noi toți, în calitate de fii duhovnicești ai Bisericii noastre străbune.

Prima și cea mai importantă învățătură este aceea că Învierea Domnului este un fapt real, un adevăr istoric, așa cum a fost și Nașterea Lui, adevăr care stă la temelia propovăduirii Bisericii dreptmăritoare.

A doua învățătură este că din Învierea Domnului izvorăște bucuria nedejzii noastre de a nu fi sortiți pieirii, că moartea trupească nu are cel din urmă cuvânt asupra noastră, cum își închipuiau necredincioșii de altădată sau cum spun ateii din vremea de acum. Mântuitorul nostru Iisus Hristos a transformat mormântul Său în brazda în care se aruncă sămânța veșniciei, așa cum pe bună dreptate se exprima un propovăduitor al cuvântului lui Dumnezeu. Precum bobul de grâu nu se pierde în pământul în care a fost semănat, ci se transformă în plantă nouă, așa și noi vom învia, căci Dumnezeu, „Care a înviat pe Hristos Iisus din morți, va face vii și trupurile noastre” (Romani 8, 11).

După cum glăsuiește o cântare bisericească, astăzi „prăznuim omorârea morții, sfărâmarea iadului și începutul altei vieți veșnice”.

A treia învățătură este că trebuie, iară și iară, cum rostim la sfintele slujbe, să ne rugăm la Dumnezeu să ne ajute a îndeplini cu sfințenie toate datoriile creștinești și să păzim cu grijă învățăturile și poruncile Sfintei noastre Biserici. Numai așa vom dovedi că ne-am făcut părtași învățăturilor ce se desprind din praznicul Învierii Domnului.

La acoastă mare sărbătoare, comemorând evenimentul care a înveșnicit triumful vieții asupra morții, nu este de prisos a ști că avem și îndatoriri pe care trebuie să le împlinim cu dăruire, străduindu-ne să devenim, „fii ai Învierii” (Luca 20, 36) și făpturi noi după chipul lui Hristos Cel Înviat.

Prima îndatorire este ca această credință în Învierea Domnului, pe care o mărturisim, să fie însoțită de faptele noastre vrednice de pocăință. La această împlinire ne îndeamnă și cântarea bisericească: “Să ne curățim simțirile și să vedem pe Hristos strălucind cu neapropiata lumină a Învierii și, cântându-I cântare de biruință, luminat să-L auzim zicând: «Bucurați-vă»”. De aici, înțelegem că omul poate să trăiască duhovnicește Învierea lui Hristos mai ales atunci când își curățește viața de păcate, adică prin înnoirea sufletească, așa cum ne îndeamnă același Apostol al neamurilor când zice: „Precum Hristos a înviat din morți, prin slava Tatălui, așa să umblăm și noi întru înnoirea vieții” (Romani 6, 4), eliberându-ne de păcatele de care unii dintre noi suntem stăpâniți:

„desfrânarea, necuîăia, patima, pofta rea și lăcomia, care este o închinare la idoli, *pentru care vin: mânia lui Dumnezeu, peste fiii neascultători*” (Coloseni 3, 5-6).

A doua îndatorire este să nu sărbătorim acest praznic, în mod formal, limitându-ne numai la bucuriile trecătoare ale petrecerilor de ocazie sau organizate, cum adesea se întâmplă, ci să trăim acest adevăr dând mărturie prin faptele noastre, așa cum au făcut vrednicii noștri înaintași care au întărit credința lui Avraam cu blândețea lui David și înțelepciunea lui Solomon cu râvna Sfântului Apostol Pavel; că martori ai Învierii nu sunt numai cei care L-au văzut pe Domnul înviat, ci toți cei care credem în Înviere. Suntem martori ai Învierii lui Hristos prin înnoirea vieții, curățindu-ne simțirile, dar și în măsura în care ascultăm de ceea ce ne învață Biserica: Hristos Domnul a înviat, străbătând prin piatra de pe mormânt și a intrat la Apostoli prin ușile încuiate.

A treia îndatorire este să ne dovedim fii credincioși ai Bisericii străbune, atât prin mărturisirea de credință, cât și prin împlinirea învățăturilor, ea fiind mama și corabia mântuirii tuturor celor care păstrează cu sfințenie unitatea de credință.

Sărbătoarea Sfintelor Paști, în această zonă a lumii, coincide cu trezirea naturii la viață. Ce frumoasă este primăvara în crugul anului! Câmpiile și pădurile ies din amorțeală și îmbracă minunate culori. Văzduhul este înmiresmat și împodobit cu cântecele păsărilor. Soarele, din înaltul cerului, plin de căldură, trezește totul la viață!

Așa și noi, să ieșim din amorțeala păcatelor, înnoindu-ne sufletește în duhul Evangheliei și, primind cu dragoste sfântă mesajul Învierii Domnului, să ne îmbrăcăm „*în omul cel nou, făcut după chipul lui Dumnezeu, în dreptatea și în sfințenia adevărului. De aceea, lepădând minciuna, să grăim fiecare cu aproapele nostru adevărul. De aceea, lepădând minciuna, să grăim fiecare cu aproapele adevărul, căci suntem mădulare unul altuia*” (Efeseni 4, 24-25).

Chiar dacă, în vremea noastră, auzim sau asistăm la neînțelegeri între unii credincioși, neînțelegeri care, spre regretul nostru, sunt provocate în anumite zone ale țării și de interese politice care nu slujesc adevărul, încercând să tulbure viața noastră religioasă și liniștea noastră națională, să ne învrăjbească, să ne dezbine și să ne îndepărteze de credința și simțămintele strămoșilor, să nu slăbin în unitatea de conștiință și bună înțelegere cu toți cei de o lege cu noi, dar și cu toți ceilalți care nu sunt vinovați de presiunile unor politicieni. Să luăm pildă de la înaintașii noștri care, de atâtea ori, de-a lungul veacurilor, au fost zdruncinați sufletește de puterile și de interesele străine, dar și-au apărat, uneori chiar cu prețul vieții, Legea străbună, drepturile și interesele neamului.

Iubiți fii duhovnicești,

„Acum toate s-au umplut de lumină: cerul și pământul și cele de dedesubt. Deci, să serbeze toată făptura Învierea lui Hristos!”

În aceste zile de Paști să retrăim adevărata bucurie sufletească pentru binefacerile pe care ni le împărtășește adevărul Învierii Domnului, care sărbătoare ne aduce lumina în locul întunericului, binele în locul răului, unitatea în locul dezbinării și pacea în locul vrăjmășiei.

Să ne străduim a deveni neosteniți vestitori ai acestei minuni dumnezeiești, prin renaștere morală, urmând calea și adevărul Domnului Hristos Cel Înviat, care a spus despre Sine: „*Eu sunt Calea, Adevărul și Viața*” (Ioan 14, 6), și să împlinim voia Lui cea sfântă.

Să ne luminăm cugetele cu bucuria duhovnicească a acestui mare praznic, aducând laudă și slavă Celui care a transformat mormântul în izvor de viață și lumină, Care ne învață, zicând: „*Cel ce îmi urmează Mie, nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții*” (Ioan 8, 12).

La această mare sărbătoare creștinească, împreună cu Sfântul Simeon Metafrastul, fiecare dintre noi, cu nădejde și credință, să rostim această rugăciune: „*Cel ce ai primit cu trupul Tău patimile cele de viață făcătoare și mântuitoare: crucea, piroanele, sulia, moartea, omoară-mi patimile cele trupești, care îmi strică sufletul... Cel ce cu învierea Ta cea de a treia zi și de viața purtătoare ai ridicat pe strămoșul cel căzut, ridică-mă și pe mine, cel ce am alunecat în păcat, punându-mi înainte chipuri de pocăință*”.

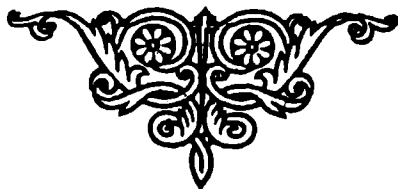
O dată cu aceste povățuiri sufletești de Sfintele Paști, vă îndemn să sporii rugăciunile stăruitoare către Dumnezeu, ca să ocrotească Biserica strămoșească, Țara și poporul, să ne izbăvească de ură, de primejdii și dezbinări, să înmulțească și să întărească dragostea dintre noi.

Vă binecuvântează pe toți cu părintească dragoste și vă doresc deplină bucurie de Sfintele Paști.

Hristos a înviat!

*Al tuturor de tot binele voitor
și pururea către Domnul stăruitor rugător,*

† EPIFANIE
EPISCOPUL BUZĂULUI

† CALINIC

DIN MILA DOMNULUI DUMNEZEU ATOATEȚIITORUL
EPISCOPUL ARGEȘULUI ȘI MUSCELULUI

MIJLOCEȘTE ÎN RUGĂCIUNE PENTRU MÂNTUIREA SFINȚITULUI CLER ȘI A TUTUROR CREȘTINILOR

*„Cerurile după cuvîntă să se veselească
și pămîntul să se bucureși să prăznuiască toată
lumea cea văzută și cea nevăzută, că Hristos a
înviat, veselia cea veșnică” (Canonul Paștilor)*

Dretmăritori creștini,

Hristos a înviat !

Astăzi este Ziua Învierii Domnului nostru Iisus Hristos, Mântuitorul lumii! El S-a jertfit pentru noi (Cor. 5, 7; Efes. 2, 13-14) și, prin Învierea Sa, ne-a trecut pe noi de la moarte la viață. (I Ioan 3, 14)

Cerurile, după cuvîntă, au început să se veselească pentru că Iisus, Fiul lui Dumnezeu, a ascultat de Părintele Său ceresc și a răspuns cu dragoste: „Întru aceasta s-a arătat dragostea lui Dumnezeu pentru noi, că pe Fiul Său Cel unul născut L-a trimis Dumnezeu în lume, ca prin El viață să avem”. (I Ioan 4, 9)

Pămîntul întru bucurie mare este: ....„Fiindcă Dumnezeu ne-a iubit pe noi și a trimis pe Fiul Său jertfă de ispășire pentru păcatele noastre... dar nu numai pentru ale noastre, ci și pentru ale întregii lumi”. (I Ioan 4, 10; 2, 2)

Cu mare bucurie să prăznuiască toată lumea cea văzută, cu glas mare chemându-ne dumnezeiescul Apostol Ioan și zicând: „Iubiților, dacă astfel Dumnezeu ne-a iubit pe noi, și noi suntem datori să ne iubim unul pe altul... - astfel Dumnezeu rămîne întru noi și dragostea Lui în noi este desăvîșită”. (I Ioan 4, 11 și 12)

Hristos a înviat, veselia cea veșnică, cum glăsuiește profetic David când zice: „Aceasta este Ziua pe care a făcut-o Domnul, să ne bucurăm și să ne veselim” (Ps. 117, 24). Această mare sărbătoare a sărbătorilor a început cu cel mai frumos și nădăjduitor cuvânt: Bucurați-vă, cuvânt rostit de glasul Mântuitorului nostru Iisus Hristos: Bucuria noastră veșnică!

Din clipa când Domnul a întâmpinat pe femeile mironosițe la mormânt și le-a zis: Bucurați-vă!, de atunci bucuriile Învierii au început a se răspândi în toată lumea, sălășuindu-se în inimile tuturor ucenicilor Lui. Dar bucuria Învierii nu a rămas numai la cei ce viețuiau pe pămînt și credeau în El, ci această prealuminată bucurie a Învierii Domnului

„a umplut cerul și pământul și cele dedesup”. Cine dintre oameni ar putea să spună câtă bucurie au avut Adam și Eva și toți patriarhii, proorocii și preoții Legii Vechi când li s-a vestit că a înviat Domnul și că vine la ei Mesia „Împăciuitorul Căruia se vor supune popoarele?” (Fac. 49, 10)

Prorocul David, vorbind despre lumina și bucuria care s-a revărsat asupra dreptilor când mântuitorul S-a pogorât în iad, zice: *Lumina a răsărit dreptului și celor dreți cu inima, veselie. Veseliți-vă, dreptilor, întru Domnul și lăudați pomenirea sfințeniei Lui*” (Ps. 96, 11-12). A venit Hristos „*Lumina Lumii*”, ca să împărtășească lumina Sa celor ce ședeau întru întuneric. Acum s-a împlinit proorocia care zice: „*Poporul care ședea întru întuneric va vedea lumina mare și voi ce locuiți în latura și-n umbra morții, lumina va strălucii peste voi*” (Isaia 9, 1)

Împărăția lui Dumnezeu este dreptate, pace și bucurie întru Duhul Sfânt, cum spune Sfântul Apostol Pavel creștinilor din Roma (Romani 14, 17), iar Iisus Hristos este „*veselia cea veșnică*”, așa cum cântă biserica la Sfintele Paști, și cine dintre oameni și dintre îngeri va putea spune bucuria cea veșnică pe care o primesc și o simt Dreptii și Sfinții lui Dumnezeu în rai, revărsându-se asupra lor din oceanul nemărginit al bucuriei și al luminii celei negrăite, cu care Dumnezeu hrănește veșnic miștile și inimile lor prin Duhul Sfânt?

Când Domnul nostru Iisus Hristos a coborât cu slavă negrăită în iad și a scos de acolo pe toți cei care așteptau venirea Lui, atunci puterile îngerești au cântat: „*Unde-ți este, moarte, boldul tău? Unde-ți este, iadule, biruința?*...” (I Corint. 15, 55)

Dreptmăritori creștini,

Așadar, Bucuria Învierii Domnului nu a rămas numai la cei din iad și la cei de pe pământ. Ea a cuprins toate cetele îngerilor din cer, care cu mare bucurie și veselie slăveau milostivirea și puterea Sa cea negrăită ce s-a arătat atunci neamului omenesc, spre a-l izbăvi de robia diavolului și a morții. De aceea, atât de mângâietor, Biserica lui Hristos cântă: „*Cerurile după cuvîntă să se veselească și pământul să se bucure și să prăznuiască toată lumea cea văzută și cea năvăzută, că Hristos a înviat, veselia cea veșnică*”, înșelegând proaluminat că minunea și bucuria Îvierii Domnului a cuprins iadul, pământul și cerul și toată lumea văzută și nevăzută, înnoind toate și aducând mântuirea neamului omenesc, ca Cel ce este Mântuitorul lumii!

Învierea Domnului cea de a treia zi lămurește, consolidează și garantează opera Lui, acum și de-a pururi! Oricât de înaltă este învățătura Sfintei Evanghelii, apostolii ei n-ar fi putut să biruiască lumea dacă n-ar fi fost încredințați, până la tăierea capului, că Învățătorul lor a biruit moartea și li S-a arătat lor, ca în zilele de mai înainte de Golgota.

„*Hristos a înviat din morți cu moartea pre moarte călcând, și celor din morminte viață dăruindu-le!*...” Acesta este imnul de biruință și de încredințare al Sfinților Apostoli, al Bisericii Primare și al Bisericii Eterne.

Dacă Hristos n-ar fi înviat, Petru s-ar fi întors la năvodul lui de pescar, Pavel ar fi rămas Saul și n-ar fi cunoscut drumul Damascului, Nero n-ar mai fi trimis la ceruri primele cohorte de martiri... și toată istoria lumii, de două mii de ani încoace, ar fi alta - cum scrie Gala Galaction!

Dreptmăritori creștini,

Hristos a înviat - înseamnă: într-adevăr, că Dumnezeu există din veșnicie !

Hristos a înviat - înseamnă: într-adevăr, că există lume cerească, lume reală și fără de moarte, și că viața este mai tare ca moartea!

Hristos a înviat - înseamnă: că răul este mai slab decât binele și că toate nădejdiile bune ale omenirii sunt îndreptățite !

Hristos a înviat - înseamnă: că toate profețiile, tainele și minunile biblice sunt adevărate, iar învățăturile Sfintei Scripturi precum și toate lucrările Sfintei Biserici, sunt mântuitoare !

Hristos a înviat - înseamnă: că El este „*lumină din lumină, Dumnezeu adevărat din dumnezeu adevărat*”. Paștele nostru, bucuria și sărbătoarea creștinătății !

Hristos a înviat - înseamnă: că noi vom învia, căci dacă există o Înviere a lui Hristos, există și o înviere a morților, a tuturor morților, și aceasta este cea mai mare taină pe care ne-o descoperă Învierea Domnului !

Credința în Învierea Mântuitorului nostru Iisus Hristos este bucuria, nădejdea și mângâierea tuturor creștinilor. Ea susține bucuria de a trăi și dă sens și măreție vieții noastre. Fără de Înviere suntem ființe care se zbat în aspirații slabe prin pulberea pământului. Fără Înviere este zadarnică viața aceasta. Pentru Înviere ne jertfim instinctele și ducem greul vieții pe care o dorim mai bună și mai frumoasă. Pentru Înviere trăim și murim, încredințați că numai prin Înviere viața își deschide înaintea noastră porțile sale tainice !

Însuși farmecul deosebit al acestei zile de sărbătoare, care coincide așa de minunat cu renașterea primăverii, prin intensitate, este un semn deosebit al harului care se revărsă peste lume în Ziua Învierii, *care a făcut-o Domnul ca să ne bucurăm și să ne veselim într-însa*.

Învierea este biruința definitivă a lui Hristos pe pământ, împlinirea și încoronarea slujirii Sale de Domn și Mântuitor al lumii și pârga învierii noastre! Hristos este Dumnezeu nostru, Dumnezeu făcut Om, Fiu întrupat, Care prin Înviere schimbă durerea în bucurie, iadul în rai și moartea în viață. De aceea îngerii o laudă în ceruri și noi pe pământ cu inima curată și cu o față mai senină ca alatădată o cântăm și o preamărim!

Dreptmăritori creștini,

Este posibilă oare o mai mare mângâiere ca aceasta? Mormântul gol de la Ierusalim stă mărturie că în lumea aceasta există o ordine, că nedreptatea nu durează, că moartea nu are cel de pe urmă cuvânt!

Acum știm că omul cel mai sărac și mai mic are o valoare mai mare decât cea a întregului univers, fiindcă în el sălășuiește un suflet nemuritor, merit pentru viața veșnică. Acum suferința cea mai grea poate fi suportată cu bărbăție și răbdare, pentru că dincolo de încercarea care doare, se întrezărește mâna Părintelui Ceresc care răsplătește!

În lumina Învierii și a vieții veșnice, zărilor întunecoase se înseninează, temerile se alungă, bucuriile se înfiripă. Acei care urmează Adevărul și bunătatea, acei care trăiesc în iubire și iertare pot birui orice furtună, cu puterea Apostolului care striga: „*Eu socot că suferințele din vremea de acum nu sunt vrednice să fie puse alături de mărirea viitoare care ni se va descoperi nouă*”. (Romani 8, 18)

Ceea ce nădăjduiește Sfânta Noastră Biserică prin cuvântul pe care vi l-am rostit este ca Învierea Domnului Iisus Hristos să o facem prezentă în viața noastră, aici și acum. Minunea Învierii să nu rămână un fapt al trecutului, ci un adevăr permanent viu din care să luăm putere de luptă și de înviere.

„În această zi, mântuire s-a dat lumii! Hristos a înviat din morți! Să înviem și noi cu El! Hristos a părăsit mormântul: să rupem și noi cătușele păcatului! Vechiul Adam e nimic și Unul Nou s-a făcut: să ne facem și noi făptură nouă în Hristos!”. (Sf. Grigorie de Nazianz)

A-L iubi pe Hristos, cum El ne-a iubit, a face bine semenilor noștri cum Iisus a știut să facă și a avea în priviri și în inimă mereu zorii veșniciei, acestea sunt Paștele cele adevărate! Pe acestea vi le doresc tuturor bunilor creștini iubitori ai Învierii lui Hristos, din toată inima zicându-vă:

Hristos a înviat !

†CALINIC
EPISCOPUL ARGEȘULUI ȘI MUSCELULUI

† CASIAN

DIN DARUL LUI DUMNEZEU, EPISCOP AL DUNĂRII DE JOS

PREA CUVIOSULUI CIN MONAHAL, PREA CUCERNICILOR PREOȚI ȘI IUBITORILOR CREDINCIOȘI DIN EPARHIA NOASTRĂ, HAR, PACE, SĂNĂTATE, AJUTOR, BUCURIE DUHOVNICEASCĂ DEPLINĂ ȘI BUNĂ ÎNTELEGERE ÎNTREOLALTĂ DE LA MÂNTUITORUL HRISTOS CU PRILEJUL MARELUI PRAZNIC AL PAȘTILOR, IAR DE LA NOI ARHIEREASCA BINECUVÂNTARE

**Hristos a înviat!
Adevărat a înviat!**

Iubiți frați și surori în Domnul,

Cu bucurie duhovnicească deplină, îndreptăm cuvenitul cuvânt pascal izvorât din taina Sfântului Mormânt de viață dătător al Mântuitorului sufletelor noastre, Cel ce a înviat din morți „pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire” (Crezul) și „ne-a dăruit viață veșnică să ne închinăm Învierii Lui celei de-a treia zi” (Slujba Sfintei Învieri).

Nădăjduim că ne închinăm, în mod autentic, de Paști, cu toții, preoții, monahii și credincioșii și prin mijlocirea acestor puține cuvinte, alese din bogăția copleșitoare a tainei Învierii din morți a Fiului C iubit al lui Dumnezeu, așa cum ne întâlnim la orice bucurie deplină și fără opreliști, fără de prejudecăți și obstacole omenești.

Nădăjduim că ne adresăm unii altora în biserică, mai ales acum, de Sfintele Paști, în stare de deplină comuniune, de frățietate și de iubire, căci, iubiții mei, „*aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm și să ne veselim întru dânsa*” (canonul Sfintei Învieri). Privind, iată, în jurul nostru, față către față, cutezăm să vă chemăm astăzi, mai mult ca oricând, la bogăția praznicului, care este una adevărată și veșnică, luminoasă și plină de speranță în mai binele ceresc și pământesc, cu toate că, trăind în mijlocul vostru, ca om, realizăm cât de grele și împovăraătoare sunt încercările prin care trecem, în această viață, pe pământ.

Iubitori de Dumnezeu, slujitori ai sfintelor altare, dreptmăritori creștini,

Sfânta slujbă pascală la care tocmai am asistat, în fața bisericii, în miez de noapte, sub cerul liber, împreună cu atât de mulți martori ai Învierii, veniți ca în fiecare an, în număr tot mai mare, a întruchipat dorința fierbinte a fiecărui suflet de a primi lumină. La Paști dorim, mai mult decât orice, să primim Lumina lui Hristos, singurul izvorător al Luminii, să o purtăm în mâinile noastre după ce o primim din mâinile preotului, martorul și

păzitorul liturgic al luminii. O bună parte dintre credincioși, tinerii îndeosebi, doresc și reușesc să poarte până acasă, ca pe un trofeu prețios, lumina pascală, luminându-și locuințele vremelnice cu lumina neînserată a Învierii.

O, cât de ușor trecem peste această splendidă mărturie profund teologică, dumnezeiască și creștinescă a bunilor noștri credincioși care, fără a fi urmat cursuri academice despre teologia Învierii, mărturisesc și afirmă Învierea printr-un act de cult demn de orice liturghisire!

O, cât de tainică și, în fond, neobservată este legătura dintre Hristos Cel Înviat din morți, dintre Mormântul Învierii Sale prezent peste timp pe toate sfintele altare și creștinul iubitor de Dumnezeu, indiferent de vârstă, de loc sau stare socială, devenit la Sfintele Paști un altar deschis spre lume!

O, câtă speranță și lumină aduce lumii noastre, îndeosebi la Paști, Hristos Domnul Învierii, prin purtătorii de lumină, slujitorii și credincioșii Bisericii!

O, cât de mult ne mângâie astăzi mărturia vie a credinței în Înviere, mai cu seamă în rândul copiilor, tinerilor, semenilor defavorizați de soartă care, ca și cei înstăriți, poartă lumina speranței în suflete și se bucură cu toți cei ce se bucură!

Această stare am dori-o aieva în toate sufletele, mai ales în cele ale nevoiașilor și încercaților soartei. „*Nimeni, așadar, să nu fie mâhnit astăzi din pricina sărăciei, căci este praznic duhovnicesc! Bogătanul să nu se trufească din pricina bogăției, căci nu poate din banii săi să aducă ceva la acest praznic. La sărbătorile cele lumești, unde este multă fală și în îmbrăcăminte, și în luxul, și belșugul mesei, acolo poate că săracul va fi mâhnit și întristat, iar bogatul, vesel și strălucitor. Pentru ce? Pentru că se îmbracă în haina strălucită și se așează la o masă mai bogată; săracul, însă, este împiedicat de sărăcie să arate același lux. Dar aici (de Paști, în biserică - n.n.s.), nimic de acest fel, ci toată nepotrivirea de la mesele lumești este izgonită; o singură masă este pusă înaintea și bogatului și săracului, și slobodului. Chiar dacă ești bogat, nu ai nimic mai mult ca săracul; chiar dacă ești sărac, nu vei avea nimic mai puțin decât bogatul și nici nu se împușinează din pricina sărăciei cele ale ospătării duhovnicești. Căci harul este dumnezeiesc și nu face deosebire între persoane. . . De acest fel sunt darurile cele duhovnicești; nu împărțesc împărțășirea (cu Sfintele Taine - n.n.s.) după vrednicia funcției, ci după voința și starea sufletească. Cu aceeași îndrăzneală și cinste se îndreaptă spre împărțășirea și cuminecarea acestor dumnezeiești taine și împăratul, și săracul. Dar pentru ce spunem cu aceeași cinste? De multe ori, săracul cu mai multă îndrăzneală. Pentru ce oare? Împăratul, înconjurat fiind de grijile lucrurilor și împresurat de multe treburi, este ca în mijlocul mării, udat de valurile ce vin unele după altele și mânjit de multe păcate; săracul însă, liberat de toate acestea și îngrijindu-se doar de hrana de trebuință, ducând o viață străină grijilor publice, stând ca într-un port liniștit, se apropie de masă cu multă evlavie” (Sf. Ioan Gură de Aur, Cuvânt la Sfintele Paști).*

Am citat acest lung pasaj din cuvântul pastoral la Sfintele Paști al Sfântului Ioan Gură de Aur, marele prieten al sărmanilor, nevoiașilor și străinilor, pe care i-a mângâiat și ajutat prin cuvânt și faptă și i-a așezat, iată, ca și Mântuitorul înviat, laolaltă cu cei bogați.

I-a așezat în aceeași iubire, ca frați și i-a privit în aceeași ochi, atenționând pe cei ce nu-i priveau cu ochi buni, nu-și întindeau mâinile să-i ajute și nu aveau suficientă credință să-i vadă luminași, mai ales de Paști.

Iubiți frați creștini,

Este Paștele astăzi! Am amintit tuturor ceva din marea mângâiere pe care Dumnezeu ne-o împărtășește prin Fiul Său, Domnul nostru Iisus Hristos, Cel înviat din morți, pentru a ne învia și pe noi, cei ce doar viețuim, fără să ne bucurăm cu adevărat de roadele adevăratei vieți care este pace și sfințenie, bucurie și solidaritate cu toți semenii noștri.

Ne-am amintit, prin negura vremilor, a secolelor trecute, de creștini din timpul Sfântului Ioan Gură de Aur. Ne-am uitat și nu putem uita însă că și în Biserică, și în neamul nostru, în toate timpurile, Paștile au fost și au rămas o sărbătoare a biruinței asupra răului și întunericului, prin puterea și iubirea lui Hristos Domnul față de lume, căci „*Dumnezeu așa de mult a iubit lumea, încât pe Unul Născut Fiul Său L-a dat, ca tot cel ce crede în Dânsul să nu piară, ci să aibă viață veșnică*” (Ioan 3, 16).

În ciuda tuturor greutăților, suferințelor, sărăciei și necazurilor, avem astăzi, mai mult ca oricând, obligația morală de a primi lumina pascală ca pe un dar spiritual unic, ca pe o candelă a vieții noastre, care ne luminează și pe noi, dar care îl luminează și pe aproapele nostru, ca între noi să domnească lumina dumnezeiască, singura prin care putem să ne vedem așa cum suntem fiecare. Ne putem vedea așa cum ne cere Dumnezeu, frați și prieteni, înfrățiți în aceeași credință și plini de aceeași speranță în îmbunătățirea raporturilor dintre noi.

Nu de puține ori, Biserica ne-a învățat că Paștele este mai mult decât o mare sărbătoare. Este „*sărbătoarea sărbătorilor și praznic al praznicelor*”. Este biruința asupra morții, a răului, a întunericului și a iadului. Iar întunericul și iadul nu sunt doar realități îndepărtate, ci sunt stări, nedorite care sunt prezente în chiar sufletele și viața noastră. Iată de ce, de Sfintele Paști, trăim cu adevărat, toți cei credincioși, ieșirea din mormântul întunericului gândirii și făptuirii răului dintre noi. Cei din vechime au ieșit din Egipt și au intrat în țara făgăduită. Noi ne aflăm în propria țară, în propria casă, în deplinătate liberate și, cu toate acestea, resimțim o altă robie, la care ne supunem singuri și la care supunem, nu de puține ori, și pe frații noștri. Lumina de la miezul nopții, lumina pascală, să ne fie călăuză către suflete în toată lucrarea noastră, pentru a ieși din stăpânirea întunericului. Căci stăpânirea întunericului este neputința de a ne vedea unii pe alții, ca frați în același neam, vorbind aceeași limbă și frângând zilnic din aceeași pâine a gliei noastre.

Iată ne cheamă astăzi la luminare Hristos Domnul înviat din morți. Ne cheamă să ieșim din izolare, din viața fără speranță și din întunecosul mormânt al urii și violenței față de aproapele, pentru tot semenul nostru, căci și pentru el a murit pe cruce și a înviat Hristos Domnul. Veniți, așadar, cu toții astăzi, iubitori frați creștini din Galați, Brăila, Tecuci, Târgu Bujor, Făurei, din toate cătunele și din tot locul luminat de lumina Învierii, ca să ne vedem unii pe alții luminați, să ne cunoaștem simțirile și „*să-L vedem pe Hristos, Soarele dreptății*”, răsărind și în inimile, în casele, la locurile noastre de muncă și în speranța viitoarelor noastre locuri de muncă.

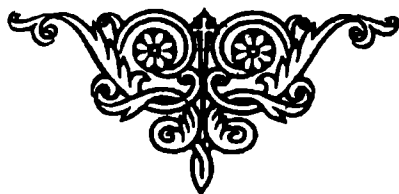
Amintindu-ne, așadar, de toți cei mai triști, mai săraci și mai suferinzi decât noi, să nu uităm că și noi, și ei au aceleași drepturi de la Dumnezeu de a se bucura astăzi. Să-i bucurăm cu prezența noastră și cu un dar cât de mic, pe toți. Să nu-i osândim nici pe cei ce nu-i înțeleg și nu-i ajută. Să le reamintim că, spiritual, toți suntem frați și că numai solidaritatea noastră poate șterge ochii umezi de tristețe. Să ne rugăm de Sfintele Paști, cu toții și pentru toți, având bucuria că ne-am luminat de sus, pentru a trăi pe pământ ca oameni buni, iertători și luminați.

Să deschidem brațele larg pentru a ajuta pe cei fără de ajutor și astfel, unii pe alții, să ne îmbrățișăm, să zicem fraților și celor ce ne urăsc pe noi și așa, din inimă, împreună să rostim de Sfintele Paști:

***Hristos a înviat!
Adevărat a înviat!***

***Al vostru de tot binele doritor
și către Mântuitorul Înviat rugător***

**† CASIAN
EPISCOPUL DUNĂRII DE JOS**

† NIFON

PRIN HARUL LUI DUMNEZEU, EPISCOP AL EPARHIEI
SLOBOZIEI ȘI CĂLĂRAȘILOR

***IUBITULUI NOSTRU CLER ȘI POPOR DREPTCREDINCIOS DIN
JUDEȚELE CĂLĂRAȘI ȘI IALOMIȚA, HAR ȘI PACE DE LA DUMNEZEU, IAR DE
LA NOI, ARHIPĂSTORUL VOSTRU, DRAGOSTE PĂRINTEASCĂ
ȘI ARHIEREASCĂ BINECUVÂNTARE***

HRISTOS A ÎNVIAT!

***Iubiți slujitori ai altarelor sfintelor voastre
biserici și dreptmăritorilor creștini,***

Luminatul praznic al Învierii Domnului Iisus Hristos ne aduce iarăși o dată cu rostirea primăverii, care înnoiește fața pământului, bucuria primăverii duhovnicești pentru fiecare dintre noi. Această mare sărbătoare ne însufletește și ne înaripează cu gânduri sfinte, care exprimă bucuria biruinței Luminii asupra întunericului, biruința Vieții asupra morții. Nici o sărbătoare nu este așa de mare ca Învierea Domnului.

Atât de mare și de impresionant a fost evenimentul, încât a rămas și va rămâne mereu nou, minunat și extraordinar pentru toate generațiile de creștini de mai târziu și de totdeauna, tot așa cum fusese pentru martorii contemporani. De aceea, Învierea Domnului este chezașa învierii noastre, este sărbătoarea de căpetenie a Creștinismului. Credința și Biserica noastră de la acest adevăr își au originea, de la Hristos Cel înviat din morți, iar învierea este faptul incontestabil că Iisus Hristos este cu adevărat Dumnezeu. Fără înviere, credința creștină n-ar fi existat niciodată. N-ar fi existat nici Evanghelia, nici sfinții, nici Biserica. De aceea, creștinii trăitori de-a lungul celor două milenii de la Înviere au afirmat continuu: Hristos a înviat ! Adevărat a înviat !

Iubiți fi duhovnicești,

Această lumină a Învierii lui Hristos a luminat pașii și a aprins râvna ucenicilor Mântuitorului Hristos, l-a călăuzit pe fostul prigonitor Saul din Tars pe drumul Damascului, ca acesta să renască sufletește și să vestească pe Iisus Cel înviat (Fapte 4, 2). Aceeași Sfântă Lumină a vieții i-a apropiat de Iisus pe Luca și Cleopa, pe calea lor spre Emaus. Aceeași lumină din dimineața Învierii a îndreptat și creștinilor pașii acum la biserică, spre a cânta împreună imnul biruinței vieții asupra morții, luminii asupra întunericului, a curajului asupra fricii, a adevărului asupra minciunii, a bucuriei asupra întristării: *Hristos a înviat din morți. Cu moartea pe moarte călcând...».*

Ori de câte ori rostim cuvântul «*Înviere*» noi ne gândim la viața noastră de-acum, dar și la cea veșnică, al cărei început se face cu Domnul nostru Iisus Hristos, Care «*s-a făcut începătură celor adormiți*» (I Cor. 15, 20). Viața este darul cel dintâi și cel mai prețios pe care ni l-a dăruit Dumnezeu. Ea este o mare taină și totodată o mărturie a dragostei Lui. Căci prin viață, Dumnezeu ne-a chemat din neștiință la ființă. Viața este o continuă frământare, o împărtășire și o participare la măreția creației. Fiind dar al lui Dumnezeu, viața este un prilej de bucurie pentru fiecare din noi. De aceea noi ne simțim atât de legați de ea și dorim să trăim cât mai mulți ani, chiar dacă în drumul nostru întâlnim multe necazuri și suferințe. Sfânta Scriptură spune: «*care este omul căruia să nu-i placă viața și să nu iubească lungimea ei și să nu-i fie voie să se bucure de fericire?*» (Ps. 33, 13). Dar bucuria de a trăi este tulburată de gândul morții.

Mântuitorul Hristos însă este cel dintâi care ne-a izbăvit de frica morții și ne-a dat încredere în forța nemuritoare a vieții, căci Paștele sunt «*slobozirea de întristare*». De aceea, bucuria în această zi se revarsă cu dărnicie dumnezeiască și cuprinde întreaga fire, după cum se arată în cântarea bisericească a acestei nopți pascale: «*cerurile după cuvîntă să se veselească și pământul să se bucure. Și să prăznuiască lumea cea văzută și cea nevăzută că Hristos a înviat, veselia cea veșnică*».

Astăzi, pe fiecare, Mântuitorul ne cheamă la viață și la nemurire prin credință. Veniți, zice El, «*Eu sunt Învieria și Viața. Cel ce crede în Mine, chiar de va muri, va trăi. Și tot cel ce trăiește și crede în Mine, nu va muri în veac*» (Ioan 11, 25-26).

Învieria Domnului este temelia edificiului duhovnicesc al sfintei noastre Biserici. Fără această mărturie, credința noastră ar fi deșartă, iar nădejdea creștină și toată lucrarea duhovnicească nu ar avea nici o justificare. Ea este dovada cea mai puternică a dumnezeirii Mântuitorului și pecetea cerească a învățaturii și a activității Sale mântuitoare, pe care a început-o în lume și o continuă până la sfârșitul veacurilor prin lucrarea sfântă a Bisericii.

Iubiții mei fii sufletești,

Mărturisirea Mântuitorului ca Fiu al lui Dumnezeu se încununează cu Învieria Sa, care este o plinătate a Dumnezeirii. Iar din momentul când această taină s-a săvârșit, în lume a avut loc o învioreare și o renaștere spirituală. Propovăduirea Apostolilor, martirajul mucenicilor, răvna creștinilor de astăzi și din toate timpurile spre treptele superioare ale vieții duhovnicești, au pus ca punct de plecare acest sublim adevăr al Învierii.

Împotriva a tot ce au spus ateii și vrăjmașii sfintei noastre Biserici și vor mai spune iscusii întru tăgadă ai miracolului creștin - cum afirmă un gânditor creștin contemporan -, stă dovedit și nezdruccinat, drept și tare ca un munte de adevăr dumnezeiesc și omenesc, cuvântul simplu și drept al Apostolului Pavel: «*Dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este atunci propovăduirea noastră, zadarnică și credința voastră*» (I Corinteni 15, 14), iar propovăduirea și credința Lui și a noastră n-a fost și nu este zadarnică. Împotriva construcțiilor de ipoteze și de subtilități omenești mărginite, stă un argument ce nu se poate răsturna, micșora și contrazice niciodată: cel mai important fapt istoric care s-a produs vreodată, stă creștinismul cu credința și Biserica Sa, mereu actuală și generatoare de reînnoire prin har, zidită pe adevărul istoric și moral al Învierii lui Hristos, stă o realitate grandioasă cât 20 de secole.

Biruințele omenești creează stări relative, limitate și schimbătoare, dar biruința lui Iisus Hristos a creat o stare absolută și permanentă, o stare morală de natura, mărimea, puterea și importanța spiritului. Biruința pascală a lui Hristos a îndreptat un rău imens al naturii umane și a întemeiat o realitate spirituală mântuitoare. Fără Învierea lui Hristos, azi n-ar exista creștinism și nici Biserică. Tot ceea ce omenirea a cunoscut mai sfânt, mai binefăcător și mai salvator se datorează operei Jertfei și Învierii lui Hristos. Din moartea și din Învierea Lui credem și ne mântuim și trăim în marile idei morale care au devenit patrimoniul spiritual al omenirii întregi. Moartea și Învierea lui Hristos au dat creștinismului sens și viață, au dat sens morții și învierii noastre.

Bucuria Învierii Mântuitorului este temeiul gândirii și al vieții noastre creștine. În perspectiva pururea nouă a vieții creștine, noi credem și biruim în toate împrejurările existenței noastre prin Moartea și Învierea lui Hristos, murim pentru a învia și înviem pentru a trăi în veci cu Hristos. El a murit pentru noi și a triumfat pentru noi. În moartea lui stă mântuirea noastră, în Învierea Lui stă biruința noastră. Cu fiecare cântare de sfintele Paști și cu fiecare salut pascal *«Hristos a înviat!»*, adevărim, mărturisim și trăim marele Lui Cuvânt dumnezeiesc: *«În lume necazuri veți avea, dar îndrăzniți, Eu am biruit lumea»* (Ioan 16, 33).

Iubiți credincioși,

Trăim într-o lume în care s-au dezlănțuit multe răutăți. Foarte mulți semeni nu mai trăiesc potrivit criteriului adevărului, luminii și dragostei, ci potrivit întunericului, minciunii, calomniei și violențelor de tot felul. Toate acestea duc la dezbinarea și la demolarea armoniei dintre oameni. Este momentul să ne amintim cuvintele Sfintei Scripturi din Sf. Ioan Evanghelistul: *«Cine zice că este în lumină și pe fratele său îl urăște, acela este în întuneric până acum. Cine iubește pe fratele său, rămâne în lumină și sminteală nu este în el. Iar cel ce urăște pe fratele său este în întuneric și umblă în întuneric și nu știe încotro se duce, pentru că întunericul a orbit ochii săi. Să luăm aminte să iubim nu numai cu vorba, ci și cu fapta și cu adevărul»* (I Ioan 2, 9; 3, 17). Aceste îndemnuri dumnezeiești ne cheamă la dragoste, toleranță față de semenii noștri îngăduindu-i în slăbiciunile lor și rugându-ne pentru ei, pentru transformarea lor.

Sărbătoarea Sfințelor Paști este înainte de toate sărbătoarea Luminii și a Vieții, după însuși Cuvântul Mântuitorului Hristos: *«Eu sunt Lumina lumii»* (Ioan 8, 12); *«Eu sunt Calea, Adevărul și Viața»*; *«Eu, Lumină am venit în lume, ca tot cel ce crede în Mine să nu rămână în întuneric»* (Ioan 12, 46).

Sărbătoarea Sfințelor Paști este praznicul luminii, pentru că, Învierea Domnului Hristos este darul vieții celei noi împărtășită nouă potrivit cuvântului Sfântului Apostol Pavel: *«Precum Hristos a înviat din morți, prin slava Tatălui, așa să umblăm și noi întru înnoirea vieții»* (Romani 6, 4). Prin biruința vieții, prin Cruce și Înviere, creștinii întâmpină moartea nu ca un sfârșit nimicitor pe veci, ci ca pe o *«trecere»* de la moarte la viață și de pe pământ la cer. Prin jertfa și moartea Sa, Hristos a biruit moartea, *«a adus la lumină viața și nemurirea prin Evanghelie»* (II Tim. 1, 10). Învierea lui Hristos este *«izvorul tainic al Învierii noastre și temeiul unei vieți noi, duhovnicești, a omului lăuntric care se înnoiește din zi în zi»* (II Cor. 4, 16).

Omul necredincios sau omul indiferent religios sau cel stăpânit de ură, nu-l vede pe Dumnezeu în viața sa, nici în ceilalți oameni și nici în natura înconjurătoare. Idealul său

exclusiv îl constituie lucrurile lumii acesteia, care fiind mărginite nu-i pot oferi pacea și liniștea după care suspină sufletul său. Pentru a ieși din cercul vicios al confuziei și păcatului, el trebuie să se smerască și să strige: «*Pomeniște-mă Doamne întru împărăția Ta*»; «*Cred și mărturisesc că Tu ești cu adevărat Hristos - Dumnezeu cel viu*». Acesta este momentul transformării lăuntrice și al primirii lui Hristos în conștiința și inima noastră. Deci, până când nu-L vom primi pe Hristos în noi nu vom deveni membri conștiinței ai Bisericii, participând la slujbele ei, nu ne vom putea numi cu adevărat creștini. Viața creștină este o viață exigentă, deși destul de liberă și îngăduitoare, dar care presupune o disciplină a minții, a cuvântului, a faptelor și comportamentului. Numai răstignind în noi ceea ce este rău și aducător de suferință pentru aproapele nostru, putem să înviem cu Hristos și să simțim bucuria biruinței asupra păcatului și a morții. Numai așa vom avea demnitatea de urmași ai lui Hristos - viața noastră. Cel care nu simte măreția Învierii suferă din cauza opacității facultăților sufletești și deci în această infirmitate spirituală nu-L poate vedea pe Hristos cel Înviat - izvorul vieții și bucuria noastră. De aceea, ni se face îndemnul printr-o cântare din slujba Învierii: «*Să ne curățim simțirile și să vedem pe Hristos strălucind cu lumina cea neapropiată a Învierii, și luminat să-L auzim zicând: bucurați-vă, cântându-I cântare de biruință*». De aceea, în lumina Învierii lui Hristos nu ne mai temem de moarte, ci mărturisim adevărul și lucrăm faptele dreptății, lepădând minciuna, lăcomia, invidia, ura, răutatea și tot ceea ce desfigurează și degradează demnitatea umană.

La această sărbătoare a vieții și iubirii cum este Învierea Domnului, să avem tăria să demonstrăm că așa precum Iisus Hristos Mântuitorul a suferit, a murit, dar a și înviat pentru toți oamenii, tot așa și noi cei de azi să ne străduim să-i urmăm exemplul și să nu lăsăm pe nici unul din cei aflați în vreun necaz sau nevoie materială și spirituală, fără să-l ajutăm după măsura puterilor și posibilităților noastre.

Cu adevărat în această sfântă zi a Paștilor înțelegem de ce evenimentul istoric al Învierii Domnului întâmplat acum două milenii în cetatea sfântă a Ierusalimului nu a rămas doar o simplă abatere de la legile naturale, menite să mulțumească nevoia de miracol a omenirii, ci este fundamentul înnoirii întregii lumi, punctul de sprijin prin care omenirea își găsește împlinirea. Învierea lui Hristos este garanția învierii noastre, a tuturor, izvor de bucurii duhovnicești, de tărie și speranță.

În acest duh al mărturisirii Învierii lui Hristos, care este izvorul vieții noastre creștine plină de podoaba virtuților pline de har, rog pe Dumnezeu să vă dăruiască mila Sa cea bogată și să ocrotească fiecare suflet dreptcredincios, fiecare familie, pe toți locuitorii din jurisdicția Episcopiei noastre. Îmbrățișându-vă cu părintească dragoste în această noapte sfântă de Paști, vă doresc să simțiți cu toții bucuria negrăită a biruinței Vieții celei veșnice și vă spun din toată inima

«Hristos a Înviat!»

Al vostru arhiepiscop sufleteș, stăruitor în rugăciune către Părintele Ceresc, pentru bucuria, prosperitatea și pacea voastră, a tuturor.

**† NIFON
EPISCOPUL SLOBOZIEI ȘI CĂLĂRAȘILOR**

† GALACTION
DIN MILA LU DUMNEZEU EPISCOP AL ALEXANDRIEI
ȘI TELEORMANULUI

*IUBIȚIULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL
ȘI DREPTCIEDINCIOȘILOR CREȘTINI, HAR ȘI PACE
DE LA DUMNEZEU TATĂL
IAR DE LANOI PĂRINTEASCĂ BINECUVÂNTARE*

„Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul să ne
bucurăm și să ne veselim într-însa” (Psalm 17, 24).

Iubiții mei fiți și fiice duhovnicești,

Învierea Domnului este ziua cea mai luminoasă a creștinătății de pretutindeni, „Împărăteasă și Doamnă”, „Praznic al praznicelor” și „Sărbătoare a sărbătorilor”. Este scoarele Bisericii și raza de lumină a vieții noastre de dincolo de mormânt. Pentru că astăzi Cerul se unește cu pământul într-o neînchipuită îmbrățișare, astăzi lumina alungă întunericul, iar harul Fiului lui Dumnezeu cel Înviat reîmprospătează și reînviează pământul. Astăzi bucuria ia locul întristării, iar salutul nostru obișnuit este înlocuit cu salutul cel plin de încredere de mângâiere și de tărie: „*Hristos a înviat !*”. Acest salut, întărit de certitudinea: „*Adevărat a înviat !*” este o urare scumpă tuturor creștinilor, urare ce răsună până la marginile pământului; este clopotul de aur al Bisericii, care răspândește pretutindeni - și de-a lungul uturilor veacurilor - vestea cea mare de bucurie duhovnicească a învierii din morți a Fiului lui Dumnezeu.

Iubiții mei,

Numai cu trei zile înainte, am fost, cu toții, martori ai durerosului act al trădării lui Iuda și ai Patimilor Domnului, descrise de Sfintele Evanghelii. Ne-am cutremurat la auzul condamnării la moarte, la strigătul mulțimii iudeilor, al cărturarilor și al arhierilor: „*Ja-L, iia-L, răstignește-L!*”. Am plâns, în sufletele noastre și am fost părtași, cu duhul, la disprețul, batjocura, biciuile, încununarea sângeroasă cu spini a Mântuitorului, la piironirea pe cruce între doi tâlhari și la chinurile de moarte în urma cărora Mielul lui Dumnezeu „și-a dat duhul” (Matei 27, 50). Atunci, „*catapetasma templului s-a sfâșiat în două, de sus până jos, pământul s-a cutremurat și pietrele s-au despicat*” (Matei 27, 51). Atunci, „*mormintele s-au deschis și multe trupuri ale sfinților s-au sculat din morminte și, după învierea Lui, s-au arătat multora*” (Matei 27, 52-53).

Atunci, Hristos a coborât în iad, a zdrobit puterea satanei și a rupt zapisul greșelilor noastre cele săvășite prin Adam. În acest timp, Iosif din Arimateia, împreună cu Nicodim, au cerut de la Piat trupul Domnului, l-au înfășurat cu giulgiu și l-au așezat în

mormânt peste care au prăvălit o piatră „mare foarte” (Marcu 16, 4). Iudeii însă, au rânduit strajă puternică spre a păzi mormântul. Amarnică iluzie!

Căci Mântuitorul Iisus Hristos, Biruitorul morții, nu putea fi închis de această piatră și de pecețile iudeilor. N-avea nici o putere asupra Sa garda romană ce păzea mormântul. A treia zi a înviat din morți!

A înviat a treia zi „după Scripturi”, dovedind prin moartea Sa că trupul Său a fost cu adevărat omenesc, „căci pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire S-a pogorât din Cer și S-a întrupat de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria și S-a făcut om”, dar, în același timp, prin Învierea Sa, a dovedit că este cu adevărat Stăpânul vieții, Dumnezeu atotputernic.

Învierea Mântuitorului, ca act al atotputerniciei dumnezeiești, ridică firea omenească, realizând pârga mântuirii. Hristos „S-a ridicat” din mormânt lăsând acolo giulgiurile „singure zăcând, iar mahrama care fusese pe capul Lui înfășurată, la o parte, într-un loc” (Ioan, 20, 6-7). Giulgiurile rămân în mormânt pentru că haina slavei dumnezeiești îmbracă trupul omenesc cel înviat al Mântuitorului. În chip minunat a fost răsturnată și piatra de la ușa mormântului, aceasta numai pentru a se arăta mormântul gol, spre încredințarea femeilor mironosițe și a sfinților apostoli Ioan și Petru, care „au alergat la mormânt, au intrat și au văzut giulgiurile singure zăcând” (Ioan 20, 4 și 6). Hristos Cel înviat trecuse însă prin piatră, așa cum a intrat și prin ușile încuiate, arătându-se Apostolilor, dând mărturie că starea de înviere dă însușiri superioare trupului omenesc, spiritualizându-l.

Lubiți fii sufleșteți,

Învierea Domnului este mărturia vie a credinței creștine, condiția mântuirii noastre și a moștenirii vieții celei veșnice. Fără Învierea lui Hristos - zice Sfântul Apostol Pavel - Creștinismul n-ar fi însemnat nimic: „Dacă Hristos nu a înviat, zadarnică este propovăduirea noastră, zadarnică este și credința voastră” (I Corinteni 15, 14).

Minunea Învierii Domnului se dovedește prin arătările Lui după Înviere, prin martorii care L-au văzut înviat în prima zi, Duminică. El S-a arătat Apostolilor fără Toma și, în a opta zi, Apostolilor împreună cu Toma; lui Luca și lui Cleopa pe calea spre Emaus; la Marea Tiberiadei când, l-a reprimis în rândul Sfinților Săi Apostoli pe Petru; apoi, la mai mulți frați doodată și în colo din urmă, la Înălțarea Sa la cer.

Adevărul Învierii este întărit și de schimbarea atitudinii Apostolilor, care, din fricoși și speriați, devin vestitori neînfricați ai Învierii. Căci, dacă ei nu ar fi fost convinși de Învierea Mântuitorului, nu ar fi înfruntat atâtea prigoniri și primejdii și nu ar fi primit cu seninătate moartea pentru mărturisirea adevărului Învierii. Pentru că numai credința puternică în Învățătorul lor, întărită și mai mult prin Învierea și prin arătările Mântuitorului Hristos înviat, i-a mântuit la propovăduire și i-a întărit să suporte chinuri înfricoșătoare și moartea pentru mărturisirea lor.

Învierea Domnului a surpat moartea cea veșnică și păcatul. Fără Învierea Mântuitorului, Creștinismul nu ar mai fi astăzi credință mântuitoare, nu ar mai aduce nădejdea și bucuria vieții celei veșnice. Fără Înviere nu ar fi Evanghelie și nu ar mai fi apostoli și preoție și mulțimi fără număr de martiri și de sfinți. Fără Învierea lui Hristos am fi rămas păgâni până astăzi, ne-am fi târât în tina păcatelor, în întuneric, în închinarea la idoli și am fi zăcut în deznădejde. Învierea Domnului ne încredințează că pentru El a fost moarte, dar a fost și Înviere, a fost suferință, dar a fost și bucurie. Pentru că, prin moartea și

Învieerea Domnului nu mai există, de acum, pentru cei ce cred în El, suferință fără biruință și durere fără bucurie. De la El și prin Învieerea Lui, Creștinismul trăiește și este aura lumii. Moartea și Învieerea Domnului au dat Creștinismului sens și viață și au dat un alt înțeles morții și învierii noastre.

Iubiții mei,

Hristos a înviat! Adevărul și dreptatea Lui nu mai pot fi pecetluite în nici un mormânt.

Prin moartea și Învieerea lui Hristos, noi credem și biruim, noi murim pentru a învia și înviem pentru a trăi în veci împreună cu Hristos!

Hristos a înviat! Moartea și răul au fost biruite; prin Înviere moartea a fost învinsă și a rămas fără putere.

Ziua Învierii este prin excelență ziua Domnului, este ziua în care El a schimbat lumea veche într-o lume nouă, ziua în care El a dovedit, cu prisosință, dumnezeirea Sa. De aceea se cade să ne bucurăm și să ne veselim în această zi, căci Învieerea lui Hristos ne-a dăruit puterea și temelia credinței noastre și, o dată cu această, fericirea veșnică și mântuirea sufletească. Prin învierea Sa, Hristos ne-a deschis ușile raiului.

Să deschidem și noi astăzi porțile raiului și să lăsăm să pătrundă în ele Iisus Cel înviat din mormânt, să-I facem loc să sălășluiască acolo împreună cu virtuțile pe care ni le-a dăruit: dreptatea, bunătatea, blândețea sufletească, iubirea de frați fără osebire și pacea în lume, ca prin toate acestea să avem roade bogate ale Duhului și să ne facem vrednici de moștenirea Împărăției Sale.

Să biruim orice patimă, orice gând rău, orice fapte de necuviință și de lăcomie și să ne arătăm biruitori asupra păcatului și morții. Să arătăm prin fapte că, prin înviere, raiul s-a deschis pentru noi și: „luminându-ne cu prăznuirea, unul pe altul să ne îmbrățișăm”. Starea de Înviere să fie o permanență a vieții, un mod de a fi pentru noi creștinii, înviere din Învieerea lui Hristos și comuniune veșnică cu El.

Se cuvine, deci, ca în această zi luminată a Învierii Sale să-L întâmpinăm cu bucurie, strigându-I: „Intră, Doamne, sub acoperământul casei suletului meu, Te sălășluiește în inima mea și o umple de lumină, de dragoste frățească, de pace, căci altă bucurie și sprijin nu am în această viață în afară de Tine. Ajută-ne, pe toți, să ajungem la cetatea cerească și veșnic să ne sălășluim acolo”

Iubiții mei fii și fiice duhovnicești,

Astfel, împărțind împreună bucuria cea aleasă și sfântă a Învierii lui Hristos, cu încredințarea că Bunul Dumnezeu este pururea cu noi și în noi până la sfârșitul veacurilor, încununând râvna noastră spre zidire și spre mântuire, Vă îmbrățișez pe toți, cu îmbrățișare duhovnicească, dorindu-Vă să Vă bucurați și să Vă veseliți în ziua aceasta mare, pe care Dumnezeu a rânduit-o pentru a noastră mântuire.

HRISTOS A ÎNVIAT!

Al vostru rugător fierbinte către Dumnezeu și de tot binele doritor

† GALACTION
EPISCOPUL ALEXANDRIEI ȘI TELEORMANULUI

CREDINȚĂ ȘI MĂRTURISIRE

Taina Smereniei Crăciunului

Crăciunul este fără îndoială sărbătoarea cea mai bogată în semnificații și conținut, dacă o privim în lumina rostului și locului omului în planul divin al creației. Nici o sărbătoare din calendarul creștin nu aduce atâta bucurie în viața credincioșilor de pretudinteni, indiferent de confesiune sau vârstă, cum aduce Nașterea Domnului. Acest eveniment a fost gândit sub zodia misterului de poporul nostru, precum și de alte popoare creștine, atunci când au conceput colindele și o mare parte din datinile care împodobesc această mare sărbătoare. Ceea ce vrem să subliniem cu acest prilej este smerenia care este prezentă în evenimentul Nașterii Domnului, care, ca dimensiune divină, este unică în gândirea creștină față de gândirea oricăror alte religii. Pentru a înțelege adâncimea smereniei Crăciunului ne vom opri la cele relatate în Sfânta Scriptură privitor la acest eveniment al mântuirii omului. Vom pune față în față două adevăruri, eterne și cuprinzătoare din care izvorăște existența cea văzută și nevăzută. Este vorba de puterea divină, adică de Dumnezeu în Treime, și de modul sau, mai bine spus, de calea pe care o adoptă întru desăvârșirea acestei lumi. Ne vom opri mai întâi la Sfântul Apostol Pavel pentru înțelegerea misterului Crăciunului, îmbrăcat în haina smereniei: „Când a venit plinirea vremii, a trimis Dumnezeu pe Fiul Său, născut din femeie, născut sub Lege, ca pe cei de sub Lege să-i răscumpere, ca să dobândim firea...astfel tu ești fiu și moștenitor al lui Dumnezeu prin Iisus Hristos” (Galateni 4, 4-7). Aceasta este prima referire pe care o avem asupra misterului Crăciunului. Vom trece acum la Sfântul Evanghelist Ioan, care ne va dezvălui cine este Cel „născut din femeie, născut sub Lege și prin care am dobândit înfierea”. Iată ce spune Ioan: „Acesta era întru început la Dumnezeu. Toate prin El s-au făcut, și fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut” (Ioan 1, 2-3). Și tot Sfântul Evanghelist Ioan subliniază mai departe cele scrise mai sus de Sfântul Apostol Pavel: „Și Cuvântul s-a făcut trup și a sălășluit între noi, și am văzut slava Lui, ca a Unuia Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr” (Ioan 1,14). Vom merge mai departe întru arătarea smereniei Cuvântului și vom afla la Sfântul Apostol Pavel: „Cugetați în voi la fel ca și Hristos Iisus, care fiind chipul lui Dumnezeu și întocmai cu Dumnezeu, s-a deșertat pe Sine, luând chip de rob, făcându-se asemenea oamenilor, și la înfățișare aflându-se ca un om, s-a smerit pe Sine, ascultător făcându-se până la moarte, și încă moarte pe cruce” (Filipeni 2, 5-8). Ideea aceasta o subliniază și evanghelistul Ioan: „Căci Dumnezeu așa a iubit lumea încât pe Fiul Său Cel Unul Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară ci să aibă viață veșnică” (Ioan 3.16). Avem în tot ce s-a arătat până aici iubirea, smerenia și jertfirea, în centrul fiind iubirea care, prin smerenie, se arată desăvârșită în sacrificiu. Faptul concret al smereniei Nașterii Domnului este arătat în descrierea evenimentului de Sfântul Evanghelist Luca:

„Și a născut Maria pe Fiul său, Cel Unul Născut și L-a înfășat și L-a culcat în iesle, căci nu era loc, pentru ei, în casa de oaspeți (Luca 2, 7). Proporția smereniei acestui eveniment se plasează într-un „dincolo” de înțelegerea noastră, dacă avem în minte că Cel „înfășat și culcat în iesle” este Cel prin care toate s-au făcut. Aici este „taina cea din veac ascunsă”: Cel ce pe toate le ține, devine prunc, născându-se în sărăcie și simplitate, nu ca mai marii noroadelor lumii, în bogăție și strălucire. Despre această smerenie vorbește însuși Domnul Hristos: „Învățați de la Mine că sunt blând și smerit cu inima” (Matei 11, 29). O asemenea iubire îmbrăcată în smerenie nu găsim în nici un sistem de gândire, nici în lumea de azi și nici în lumea antichității. O apropiere s-ar putea face dacă ne oprim la conceptul de eros, care aparține filosofiei platonice. Dar erosul platonice este expresia unei lipse și aparține omului ce tinde spre perfecțiune, este nostalgia și tendința spre transcendent, dar nostalgia nu e împlinire, e doar sete de împlinire.

Iubirea creștină care, prin smerenie, împlinește și desăvârșește, este esențială, pe când erosul platonice nu e esențială. Credem potrivit să privim problema aceasta, nu drept argument, ci drept sprijin pentru înțelegerea noastră, și prin gândirea unuia dintre cei mai mari filozofi ai veacului trecut. Ne vom referi la Hegel, care încearcă și reușește să facă să vorbească adevărul fundamental creștin și în limba filosofiei laice. Si spune Hegel că însușirile ca: bun, drept, sfânt, atribuite lui Dumnezeu sunt și rămân abstracte și reci, undeva în logica rațiunii. Aceste atribute capătă forță și viață când le cunoaștem la un Dumnezeu care este ca mine, care devine om. În caz contrar, este un Dumnezeu ascuns și străin zbaterilor mele spre desăvârșire. Si iarăși, mai spune Hegel că Dumnezeu se arată desăvârșit când ia asupra Sa smerenia Întrupării. În concluzie putem spune că iubirea smerită a Domnului Iisus Hristos rămâne singurul răspuns la frământările și întrebările omului, pentru că El este calea adevărului și viața lumii.

Preot IOAN BĂRLĂNESCU

PREGĂTIREA BISERICII ȘI A CREȘTINULUI PENTRU PERIOADA TRIODULUI

Perioada Triodului se deosebește de tot restul anului bisericesc. Triodul este o trăire sufletească deosebită de cealaltă vreme, prin locul și scopul său în rânduiala bisericească ortodoxă și în viața noastră sufletească, adică religioasă-morală.

Pregătirea pentru a primi Patimile și apoi Învierea Mântuitorului Iisus Hristos nu este un gând și o lucrare de o zi sau de o săptămână, ci de o parte a întregului an bisericesc. Paștile fiind o sărbătoare mișcătoare, începutul și sfârșitul Triodului se schimbă după vremea Paștilor, căzând în general din luna februarie și până în luna mai, și anume în cele zece săptămâni ce cad înainte de Învierea Domnului, mai de timpuriu sau mai târziu.

Toate celelalte sărbători și rânduieli bisericești legate de sărbători durează mai puțin. Singura Învierea Mântuitorului strâns legată de Patimile și de Răstignirea Lui, care au un timp mai îndelungat și o pregătire mai deosebită potrivit cu marea post și cu marea însemnătate a morții și a Învierii Domnului Hristos în viața Bisericii creștine și a fiecărui creștin.

Timp de zece săptămâni, atenția noastră este îndreptată spre marea și sfântul post al învierii Mântuitorului. Timp de zece săptămâni ni se aduce aminte de jertfa Lui pe cruce, de motivul, de cauza și de urmările ei. Timp de zece săptămâni gândim la suferințele pe care le-a adus Mântuitorului noi toți, cu păcatele noastre. Timp de zece săptămâni ne apropiem ceas cu ceas, zi cu zi, săptămână cu săptămână de ziua cea mare a morții Domnului urmată în scurt timp de ziua cea mare a Învierii Lui.

În răstimp de zece săptămâni înălțăm spre cer și spre Dumnezeu anumite rugăciuni, anumite cântări, anumite gânduri, anumite simțăminte, deosebite de cele obișnuite.

Timp de zece săptămâni, ne smerim, ne cucerim Domnului, trăim cu gând de căință, simțim nevoia mărturisirii păcatelor, simțim durere pentru suferințele Mântuitorului, simțim părere de rău pentru vina noastră față de El, simțim muștrare de cuget pentru osândirea și Patimile Lui, simțim răspunderea noastră pentru moartea Lui, în condiții cu totul nedrepte ale judecării și gândirii Lui.

Gândind la moartea Domnului Hristos și la păcatele noastre, înțelegem vinovăția noastră și răspunderea noastră pentru moartea Lui. Nu numai cei de atunci sunt vinovați de osândirea Lui, nu numai cei care au cerut anume moartea Lui sunt vinovați de ea, ci toți oamenii păcătoși de totdeauna și de pretutindeni, pentru că păcatele tuturor au făcut necesară întruparea Mântuitorului ca om, jertfa Lui pe cruce, ca ispășire de păcatele noastre, iubirea lui de oameni în care s-a rugat: „*Părinte, iartă-le lor că nu știu ce fac*” (Luca XXIII, 34) - și cu care a mântuit pe tâlharul pocăit (Luca XXIII, 39-43).

Cum nu a fost, nu este și nu va fi om care să nu fi păcătuit sau să nu păcătuiască niciodată, sau măcar să nu fie părtaș la păcatul primilor oameni, ca moștenitori ai păcatului strămoșesc, nu este om care să nu fie prin aceasta vinovat înaintea lui Dumnezeu și cu aceasta părtaș la vina celor care au făcut trebuitoare neamului omenesc jertfa cea de bună voie adusă pe cruce de Fiul lui Dumnezeu ca Mântuitor al lumii.

Acest gând al vinei și al răscumpărării noastre față de Domnul nostru Iisus Hristos, ca Mântuitor al nostru, acest sentiment de durere pentru durerile ce am adus și aducem asupra Mântuitorului prin păcatele noastre, trebuie să intre adânc în mintea, în inima și în ființa noastră, trebuie să ne stăpânească, să ne doară, să ne miște, să ne hotărască a ne învrednici să ne căim înaintea Domnului Hristos răstignit pentru noi, să-i mărturisim în cerere de iertare și cu lacrimi de pocăință, căința noastră, dorința noastră de îndreptare, bucuria noastră de a ști că este Mântuitorul nostru, Ocrotitorul nostru, și bucuria cea mare și neluată de la noi, că a biruit asupra păcatelor noastre, asupra răutății omenești și asupra tuturor durerilor și a morții, înviind.

Pentru acestea, pentru iubirea, bunătatea și milostivirea cea dumnezeiască a Mântuitorului, cea spre mântuirea noastră, îi suntem datori, credință, închinarea, dragostea, recunoștința, mulțumirea și smerenia noastră. Pentru smerirea Sa, pentru îndrumarea sa, pentru tot ce a făcut pentru noi, pentru tot ce a suferit pentru noi, pentru tot ce a răbdat pentru noi, pentru tot ce ne-a dăruit din bogăția milei Sale, datori suntem să-I aducem dragostea, ascultarea, supunerea noastră, mărturisirea credinței noastre, mărturisirea ascultării noastre, mărturisirea durerilor noastre, pentru Patimile și suferințele și moartea Lui, mărturisirea bucuriei noastre pentru Învierea Lui.

Ele ne cheamă la pocăință și la îndreptare și întărire sufletească, la înălțarea cu duhul spre taina cerului: slavei lui Dumnezeu.

Zi de zi, în tot timpul Triodului și al postului mare, să ne întoarcem și să ne ridicăm cu mintea, cu inima, cu credința și căința noastră spre bunul Mântuitor, care a suferit tot răul pentru binele nostru, care a suferit toată durerea pentru bucuria noastră, care a suferit toată nedreptatea pentru îndreptarea noastră. Ca să simțim și să merităm această bucurie, trebuie să ne pocăim cu adevărat, să ne îndreptăm cu adevărat, să facem cu adevărat bucuria Domnului în patimile Lui pentru noi, în moartea Lui pentru noi, în Învierea Lui pentru noi.

Suntem datori Mântuitorului această bucurie, suntem datori această mulțumire. Îi suntem datori cu un act de dreptate, recunoscând adică ceea ce a făcut pentru noi și străduindu-ne a ne învrednici de ceea ce a făcut pentru noi, jertfindu-se pe cruce.

Ne datorăm nouă înșine această întoarcere la Dumnezeu, această smerenie și căință înaintea lui Dumnezeu, această apropiere de Dumnezeu, această petrecere cu Dumnezeu.

Viața noastră se va răsfira și se va împrăști peste tot ce gândim, trăim și facem zi cu zi. Pe lângă ceea ce facem cu rost și cu folos, o parte din timpul nostru se pierde și se risipește, se uită pe gânduri, griji sau poftă care nu mântuiesc și care nu folosesc.

Orice timp pierdut - puțin sau mult - fără folos pentru viață și pentru sufletul nostru, este o pagubă înaintea lui Dumnezeu. Orice abateri de pe Calea voii lui Dumnezeu este o îndepărtare, o înstrăinare de Dumnezeu. Orice neascultare, orice călcare de voia și de porunca lui Dumnezeu este o nesocotire și o întoarcere împotriva lui Dumnezeu; este o răcire și nepăsare față de Dumnezeu, este o jignire adusă lui Dumnezeu.

Orice cuvânt deșart, orice gând necurat, orice faptă ușuratică, orice dorință necuvenită, orice facem cu păcat este o neascultare de Dumnezeu, este o împotrivire lui Dumnezeu, o jignire adusă lui Dumnezeu.

Este oare bine și drept a jigni noi pe Dumnezeu? Este pentru noi un folos sau o bucurie a atrage mânia Lui asupra noastră, în locul dragostei cu care ne înconjoară, ne ajută și ne ocrotește Dumnezeu?

Veți socoti împreună cu mine că nu. Și veți înțelege că suntem datori să facem voia lui Dumnezeu, să ascultăm pe Dumnezeu, să cinstim și să bucurăm pe Dumnezeu.

Să folosim de aceea timpul Triodului pentru a face în această privință mai mult decât facem în celălalt timp. Să căutăm timp pentru Biserică, pentru rugăciune, pentru mărturisirea păcatelor, pentru Sfânta Împărtășanie, pentru sufletul nostru de creștini.'

Să dăm vieții trupești și pământești ceea ce este al ei și se cuvine de drept firesc și dumnezeiesc, și să dăm sufletului nostru și lui Dumnezeu ceea ce este al sufletului și al lui Dumnezeu.

Să nu ne lăsăm depărtați de la Dumnezeu de valurile și de virtuțile vieții pământești. Au toate timpul și locul lor, și cele ale trupului și cele ale sufletului, și cele ale pământului și cele ale Împărăției cerurilor, și cele ale timpului trecător și cele ale veșniciei.

Avem și drept și nevoie să ne ușurăm de griji și de poveri care apasă asupra noastră în viața de toate zilele.

Avem și datorie și credință să ne ușurăm sufletele de ceea ce ne apasă trupește. Biserica ne așteaptă, ne primește, ne învață și ne ajută să ne ușurăm astfel, și puținul ce ar fi să jertfim pentru aceasta se întoarce în folos și bucurie plăcută lui Dumnezeu.

Să ne obișnuim în acest scop a ne ruga cu preoții în rugăciunea Sfântului Efreem Sirul cea obișnuită în postul mare.

„Doamne și Stăpânul vieții mele”

Amin.

Prof. TEODOR M. POPESCU

DESPRE CANONUL SFÂNTULUI ANDREI CRITEANUL

Slujbele bisericesti din Postul Patimilor Domnului cuprind o mare bogăție de cântări și de rugăciuni minunate potrivite și mult folositoare pentru pregătirea noastră sufletească, în așteptarea morții și învierii Mântuitorului.

Postul este vremea cea mai bună a pocăinței de care avem nevoie, a cercetării sufletului și a vieții noastre, a cunoașterii și a înțelegerii slăbiciunilor, păcatelor și greșelilor noastre, deci a cunoașterii și a simțirii stării noastre de păcat, adică de nepotrivire cu voia și cu poruncile lui Dumnezeu și ale Bisericii.

Viața lumească obișnuită, pe care o trăim între oameni, ne ia ca un curent puternic și ne trage în jos sau în lături, spre cele deșarte sau cu păcat.

Viața creștinului trebuie să fie însă curată, limpede și lămurită, dreaptă, sfântă, sfinți fiind noi încă prin apa botezului.

Dar firea noastră cea pământească ne depărtează de cele sfinte și duhovnicești și ne dă prilej și îndemn să păcătuim. Și nu ne dăm bine seama, în vâltoarea amețitoare a vieții, că gândurile noastre, dorințele noastre, faptele noastre nu sunt după sfânta și marea voie dumnezeiască, și după cugetul cel drept al creștinului credincios și după datoria noastră cea mare de a ne mântui, amintind și urmărind dumnezeiasca învățătură a Domnului nostru Iisus Hristos.

Buna și sfânta noastră Maică sufletească, ce ne este *Biserica* poartă însă grija mântuirii noastre și ne ajută să ne trezim, să ne luminăm, să ne mai ridicăm, să ne îndreptăm, să nu rătăcim pe căi de pierzare, să nu nesocotim și pierde bunul mare și mai scump decât lumea toată, care este chipul lui Dumnezeu în noi, sufletul.

În mulțimea cea mare de frumoase chemări la pocăință, de stăruitoare îndemnuri la îndreptare, de luminoase pilde ce ajută curățirii și ridicării noastre sufletești, sunt deosebit de frumoase, calde și mișcătoare alcătuirile *Sfântului Andrei Criteanul*, care se cântă, la slujba de seară, în prima săptămână din postul mare, și în miercuria a cincea, spre sfârșitul postului.

Socotesc de trebuință, ca învățătură, și ca desfătare sufletească creștinească să atrag atenția dumneavoastră asupra cuprinsului și scopurilor, mai ales că nu le puteți avea la îndemână în cărțile obișnuite de rugăciuni și nu le puteți cunoaște decât ascultându-le aici, în zilele când se cântă.

Sfântul Andrei Criteanul a trăit acum o mie trei sute de ani. El era de fel din orașul Damasc, capitala Siriei, vecină cu Palestina. După ce a fost dat la bună învățătură, fiind și

doritor și iubitor de viață călugărească, dorită de mulți atunci, s-a dus la Ierusalim și a intrat într-o mănăstire.

Având darul gândirii înalte, al înțelegerii celor duhovnicești, al scrisului și al cântării bisericești, el a întocmit multe și frumoase cântări, pe lângă alte scrieri de folos creștin.

Fiind trimis la Constantinopol în treburile bisericești, a fost acolo hirotonit și trimis episcop în insula Creta, de unde i se trage numele *Criteanul*.

Canoanele lui sunt pline de cunoașterea Sfintei Scripturi și a vieții religioase după Vechiul și Noul Testament. Numeroase chipuri și pilde de oameni credincioși, evlavioși și drepecți sunt aduse în Canoanele Sfântului Andrei Criteanul, cu scop de învățatură și de urmare de către noi, pentru îndreptarea și mântuirea noastră, precum și pilde de unii păcătoși și de greșeli, care au vătămat și necinstit pe cei care le-au săvârșit.

Aceasta este o învățatură făcută pe oameni și pe fapte omenești, pe oameni buni și pe oameni răi, pe oamenii mântuiți și pe oamenii pierduți, cu a căror pildă Sfântul Andrei Criteanul ne învață astfel ce să facem și ce să nu facem pentru a ne mântui.

Cunoscând bine lucrurile și sufletul omenească, ușurința de a cădea în păcat și greutatea de a te ridica, el alege și înfățișează cu multă pricepere și cu simț drept chipurile ce ne pot fi de învățatură, spre pocăință și îndreptare, făcându-ne-le și cunoscute și înțelese și de folos nouă înșine.

Cu multă și pilduitoare evlavie și cu adâncă smerenie pune Sfântul Andrei Criteanul pe om în fața Mântuitorului, ca să-și dea omul seama că este vinovat față de Hristos, ca fiind slab, neascultător, greșit și păcătos și că trebuie să ceară cu inima frântă iertare Mântuitorului.

Smerenia, căința, îndreptarea cugetului, datorica de a face roade vrednice de pocăință vrednică și bucuria de a fi iertați din mila lui Hristos - în multe feluri gândite și spusă de Sfântul Andrei Criteanul - fac din canoanele lui un mare îndemn la smerenie, la pocăință și la nădejdea de a ne mântui.

Este plăcut și îndrumător la umilință și la căință acest chip de învățatură creștină și de îndatOMICIRE, pe chipuri de virtuți și de păcate pe oameni sfinți și pe oameni căzuți, pe păcătoși îndreptați și mântuiți.

Creștinul se vede pus în fața Mântuitorului, se recunoaște dator și nevoit să mărturisească neascultarea și căderea sa din rai, să mărturisească totodată marea milă și bunătate dumnezeiască și să ceară îndurare, iertare și ajutor pentru îndreptare, cu făgăduință de ascultare.

Se pune astfel creștinului problema purtării lui față de Hristos și a mântuirii lui, a cunoașterii stării lui, de păcat, de neascultare; i se arată patimile de care se lasă robit, i se deschide cale de îndreptare, cu hotărârea ce declină supunere și ascultare lui Hristos.

În ajutor stau ca lumini și ca îndemnuri înseși pildele aduse, fie doar prin înțeleptirea păcătosului, fie și spre a cere rugăciunile celor ce ne pot ajuta înaintea Mântuitorului.

Dintre chipurile de păcătoși care s-au smerit, s-au pocăit și s-au învrednicit de pilduitoare sfințenie și cinste cu aceasta, este cuvioasa Maria Egipteanca, pe drept cuvânt lăudată pentru ridicarea ei dintr-o grea stare de păcat și îmbunătățirea ei sufletească totală și uimitoare, până la sfințenie.

Către Domnul nostru Iisus Hristos, ca Judecător și Mântuitor care a iertat și a mântuit păcătoșii, pocăiții, a tămăduit oameni îndrăciți, a mântuit pe tâlharul care L-a mărturisit pe cruce, ne îndreaptă Sfântul Andrei Criteanul cu rugăciuni stăruitoare, să ne fie îndurător și milostiv, în neputința noastră în a face „voturi de pocăință”.

Ca un strigăt din adânc către sine însuși se ridică în mijlocul cântărilor chemarea și dorința de pocăință a celui ce se știe păcătos.

Iată, unele din cântările canonului de azi al Sfântului Andrei Criteanul, din care se vede mântuirea păcătosului pentru păcatele sale, și nădejdea lui de mântuire prin mila și iertarea Mântuitorului:

„Înainte Ta cad, Iisuse, greșit-am Ție...”
 „Vremea este a pocăinței...”
 „Bogăția sufletului cheltuind-o întru păcate...”
 „Turn te-ai meșteșugit să zidești”
 „Scara lui Iacov o știi”,
 „Întoarce-te, suspină”,
 „Falnic sunt acuma și semeș”,
 „Știu, îndurate, că am greșit”,
 „Însumi idol m-am făcut”,
 „Eu sunt Mântuitorule, drama cea împărătească”,
 „Îngropat-am chipul Tău”,
 „Albastru cu lacrimi”,
 „Tâlharul Te-a hulit”,
 „Judecătorul meu și cunoscătorule”,

Socotindu-se în locul păcătosului, căzut și vinovat față de Dumnezeu, rățăcit și nefericit în patimile sale, legat cu lanțul, vorbitor, păcătos care își dă încă seama și de vina sa și de nesfârșita bunătate a Mântuitorului, îi cere în cuvântările sale îndurare, milostivire și iertarea păcatelor.

Nevrednic de a face roade de pocăință, smerit și nădăjduind mila cea mare a Mântuitorului răstignit pentru mântuirea noastră, păcătosul cere și așteaptă izbăvirea sa și aduce laudă și mulțumire Domnului pentru aceasta.

Cu luare aminte la adevărul, la dreptatea și la frumusețea cuvintelor Sfântului Andrei Criteanul, să le ascultăm, iubiți credincioși, cu înțelegere și cu folos sufletesc, ca pe un dar și îndemn bisericesc în postul Patimilor Domnului, pentru mântuirea ce dorim și nădăjduim să ne aducă și nouă Mântuitorul, pe care Îl rugăm să primească pe Sfânta Sa Cruce mărturia Învierii și a căinței noastre spre slava Lui. Amin.

Prof. TEODOR M. POPESCU

CUVÂNT LA DUMINICA ORTODOXIEI

„Întărește Doamne Sfânta și dreapta credință a dreptmăritorilor creștini și Sfânta Biserica Ta în veacul veacului.”

Frați creștini,

În calendarul Bisericii, Ortodoxia, adică sfânta și dreapta credință, își are ca și noi ziua numelui ei.

Iată, prima Duminică din sfântul și marele post al Patimilor Domnului cu alte cuvinte Duminica pe care, din mila lui Dumnezeu, o sărbătorim astăzi se numește într-adevăr Duminica Ortodoxiei.

Astăzi este așadar ziua numelui sfintei noastre credințe, este ziua numelui de nepicitoare și dumnezeiască glorie a sfintei Ortodoxii.

Negreșit, în primul rând Duminica Ortodoxiei de astăzi ne amintește marea biruință a credinței de la anul 843. Timp de peste un secol, sfintele icoane au fost smulse, arse, distruse, pângărite cu o barbarie de neînchipuit. Munți întregi de comori de artă și vestite monumente ale evlaviei creștine au pierit pentru totdeauna. Timp de peste un secol creștinii fuseseră bătuți, deportați, închiși, mutilați și uciși fără milă. Timp de peste un secol Biserica Ortodoxă fusese devastată, terorizată și prigonită, nu de păgâni, ci de împărații creștini ai Bizanțului, fiindcă o voiau umilită și îngenuchiată puterii și gândirii împărătești.

Ei bine, în prima Duminică din postul Paștilor, din anul 843, se pune capăt acestei stări de lucruri. În Duminica de astăzi, acum peste o mie de ani, Sfinții Părinți ai Bisericii și Sfânta Teodora, împărăteasa regentă a Bizanțului, toți într-un gând pun capăt prigoanei și rățăcirii împăraților prigonitori, toți, într-un gând, condamnă lepădarea sfintelor icoane, toți, într-un gând afirmă învățătura cea dreaptă, că icoanele nu sunt idoli, ci semne vii de binccuvântare dumnezeiască în viața și în casa noastră de creștini.

Dar Sfinții Părinți din acele vremuri nu se mulțumeau cu această biruință de moment. Printr-o sfântă inspirație gândul lor se înălța la toate biruințele Bisericii de până atunci. Într-un avânt de mulțumire pentru purtarea de grijă a lui Dumnezeu, care dăduse și de astă dată biruință dreptei credințe, sfinții părinți de la 843, în fierbinte simțământ de recunoștință față de Mântuitorul, fac pomenire în adevăr, în aceeași adunare, de toate izbânzile lui Dumnezeu din trecut și le preamăresc pe toate. Și iată de ce Sfinții Părinți întruniți la biserica Sfânta Sofia din Constantinopol, condamnă toate abaterile și rățăcirile care s-au ridicat contra Bisericii Mântuitorului, în tot cursul istoriei creștine. Iată de ce, Sfinții Părinți de la Sfânta Sofia osândesc în auzul credincioșilor pe toți turburătorii de credință care aduseseră asupra Bisericii pericolul și durerea rățăcirii. Iată de ce Sfinții Părinți de la biserica cea mare din Constantinopol înalță prima Duminică din postul

Paștilor la rangul de sărbătoare a drepte credințe și o numesc Duminica Ortodoxiei, ca o mulțumire adusă lui Dumnezeu pentru biruințele sfintei credințe.

E limpede așadar: Duminica Ortodoxiei nu e o simplă amintire a unui fapt istoric. Duminica Ortodoxiei e, dimpotrivă, după cum vedeți, ziua când Ortodoxia își afirmă cu putere și statornic o conștiință și o misiune. Și iată de ce Duminica Ortodoxiei este ziua numelui Sfintei Ortodoxii de totdeauna.

Ar fi așadar o mare greșeală dacă într-o zi ca aceasta gândul nostru s-ar îndrepta numai spre trecut. An de an, Duminica Ortodoxiei are un cuvânt de spus și pentru noi cei de astăzi. An de an, această zi ne adresează și nouă o chemare; și acest cuvânt și această chemare fac toată însemnătatea zilei de astăzi.

Cu bunăvoința dumnezevoastră, e tocmai ceea ce nădăjduim să arătăm și noi în cele ce urmează, încercând să răspundem la două întrebări, în cinstea Ortodoxiei pe care o sărbătorim astăzi și anume: Ce este Ortodoxia? și Care este datoria noastră față de Ortodoxie?

Iubiți credincioși,

În graiul omenesc nu există cuvânt atât de încăpător ca să poate spune dintr-o dată tot ce este Ortodoxia. Unii au spus că Ortodoxia este *cerul coborât pe pământ*; și este adevărat, pentru că substanța Ortodoxiei este Dumnezeu care S-a făcut om, ca pe oameni să-i îndumnezeiască. Alții au spus că Ortodoxia nu-i decât una din cele trei ramuri sau confesiuni ale creștinătății de astăzi: Ortodoxia păstrând în lume duhul Sfântului Apostol Ioan, care-i dragostea; Catolicismul păstrând duhul Sfântului Petru, care-i autoritatea, iar Protestantismul păstrând duhul Sfântului Pavel, care-i predicarea cuvântului dumnezeiesc. Firește, e și aici un sămbure de adevăr, dar numai atât. Pentru adevărații creștini ortodocși însă, Ortodoxia exact înțeleasă nu este deloc o simplă confesiune creștină, ci este totul, creștin însuși, cu alte cuvinte; Ortodoxia este substanța Creștinismului întreg ajuns până la noi. E de prisos să spun cât de adânci și de adevărate sunt toate aceste idei despre Ortodoxie, dar ele ar putea să pară unora, poate prea cărturărești și prea depărtate de viață.

Ceea ce ne interesează pe noi astăzi și aici, este să știm ce este Ortodoxia așa cum o trăim noi cei care o luăm în serios și care ne socotim, cu toate neputințele noastre, fii ascultători, credincioși și practicanți ai sfintei credințe ortodoxe. Cu alte cuvinte, ce este Ortodoxia așa cum ni se descoperă ea la măsura experienței și trăirii noastre zi de zi?

O cercetare mai atentă a experienței noastre creștine de ficcare zi ne dezvăluie cu adevărat lucruri nebănuite despre Ortodoxie. De exemplu, pentru creștinii care o iau în serios, Ortodoxia se prezintă în primul rând, și aceasta, în mod netăgăduit, ca așezământul duhovnicesc în care se dezbate drama cea mai vie și mai adâncă a vieții noastre de oameni; și anume, drama întâlnirii, și viețuirii noastre de oameni vii, cu Dumnezeu cel viu și drama întâlnirii și a viețuirii Dumnezeului Celui Viu cu noi oamenii vii și cu toate problemele vii ale vieții noastre de oameni. Un creștin ortodox, la drama profundă a vieții căruia toată zestrea vie și dumnezeiască a Ortodoxiei nu-i dă nici un răspuns, e pur și simplu de neconceput și dacă un astfel de creștin ortodox există, el n-a descoperit Ortodoxia în care pretinde că crede. Dar aceasta nu-i totul.

Experiența vieții noastre de creștini, ne îndreptățește din fericire să spunem despre Ortodoxie și mai mult decât atât încă. Mergând în inima lucrurilor, Ortodoxia ni se prezintă în adevăr nu numai ca o prelungire, ca o simplă moștenitoare a lucrării Mântuitorului în lume. În esența ei, Ortodoxia este Mântuitorul Hristos, El însuși, viu și prezent în mijlocul nostru. În inima Ortodoxiei, ca și pe altarele ei, e prezent de-a pururi Mântuitorul viu și lucrător neconținut asupra noastră, deși e nevăzut. N-a zis El însuși: „Iată Eu sunt cu voi în toate zilele până la sfârșitul veacurilor” (Matei 28,20). Dar și experiența noastră creștină adevărește acest cuvânt dumnezeiesc când ne rugăm, rugăciunea noastră Lui, direct, I-o adresăm și El e Cel ce ne răspunde. Când ne spovedim, prin cuvântul și mâna preotului El e Cel ce ne dezleagă. Când ne găsim prinși în greutățile vieții și când luptăm pentru pace și înfrățirea tuturor popoarelor pe pământ și-I cerem ajutor, forța Lui și cuvântul Lui ne îmbărbătează, iar când ne împărtășim cu Sfintele Taine, nu există creștin care să nu știe că ne împărtășim de fapt cu trupul Lui, cu sângele Lui și cu dumnezeirea Lui, cu El întreg.

Iată adevărul așadar: Ortodoxia este acest organism spiritual care nu-i altceva decât Mântuitorul Iisus însuși, Dumnezeu - Omul și Omul - Dumnezeu, viu și prezent de-a pururi în mijlocul nostru, nevăzut dar lucrând neconținut prin luminile Lui, prin forțele Lui, prin oamenii Lui, prin așezămintele Lui și prin toate influențele Lui dumnezeiești, la mântuirea, la imputernicirea și la transformarea ființei și vieții noastre de oameni, cu toate problemele ei. Aceasta-i Ortodoxia adevărată așa cum o întâlnim noi în experiența vieții noastre de toate zilele. Acesta-i locul duhovnicesc în care noi, ortodocșii, intrăm cu toată drama profundă a întregii noastre vieți de oameni. Ortodoxia este prezența lui Hristos însuși Cel nevăzut, cu Care ne întâlnim față în față.

Și acum când, pe cât ne-a fost cu putință ne-am făcut oarecare idee despre ce este Ortodoxia, o altă întrebare se pune: Sub ce înfățișări ne întâlnim noi creștinii, în experiența vieții noastre de toate zilele, cu lucrarea aceasta atât de însemnată și de mântuitoare a Ortodoxiei în mijlocul oamenilor? Cu alte cuvinte, în ce fel descoperim noi creștinii, în viața noastră zi de zi, lucrarea aceasta neconținută asupra noastră a Mântuitorului care-i prezent de-a pururi în inima Ortodoxiei?

Ne trebuie un răspuns la această întrebare pe de-o parte, ca să înțelegem ceva mai bine ce este Ortodoxia, iar pe de altă parte, ca să înțelegem mai exact și datoritiile noastre față de Ortodoxie.

Din toate datele pe care ni le pune la îndemână experiența creștinilor de toateauna, rezultă că, în viața noastră de toate zilele, noi creștinii ne întâlnim cu lucrarea de mântuire a Ortodoxiei, cu deosebire sub trei înfățișări mai de seamă. Iată pe scurt aceste trei înfățișări:

1. Ortodoxia o descoperim în viața noastră de creștini, în primul rând, ca o chemare a lui Dumnezeu la pocăință și, totodată, ca o mișcare a oamenilor de convertire la Dumnezeu. Ne gândim la toate felurile de convertire: convertirea prin credință, convertirea prin cunoașterea mizeriilor personale și durerile căinței, convertirea prin rugăciune, convertirea prin moartea și învierea de bunăvoie a înfrânării, convertirea prin forța dumnezeiască a Sfintei Împărtășanii, convertirea prin bărbăția începutului bun cu Dumnezeu din care te naști un alt om, convertire, convertire. Dar câte convertiri nu sunt?

E cuprinsă aici toată drama transformării ființei tale de om, ca să te pui de acord și să te împaci cu Dumnezeu și cu ordinea spirituală care ține lumea. Și Mântuitorul, prin

glasul Ortodoxiei, nu cere această transformare spre binele nostru, așa cum o cerea și acum 2000 de ani pe drumurile Galileii.

Încercați numai odată să citiți cărțile acestea bisericești cu străine numiri, 'Triodul și Octoihul, și veți vedea cu câtă putere de adevăr cheamă Mântuitorul pe orice pământean la transformarea cea lăuntrică a omului vechi în om nou, prin glasul Sfântului Ioan, prin glasul Sfântului Efreem, sau prin glasul Sfântului Andrei din Creta, prin glasul Ortodoxiei.

De multe ori Ortodoxia pune în chemările ei atâta gingășie că ne imprimă de-a gata în inimă tot ce trebuie să simțim și să zicem ca să ne întoarcem la Dumnezeu:

„Ușile pocăinței deschide-mi mie, Dătătorule de viață, că zorește duhul meu la Biserica Ta cea sfântă, purtând lăcaș al trupului cu totul spurcat. Ci ca un Îndurat curățăște-l, cu milostenia milostivirii Tale.”

Chemările acestea nu rămân totdeauna fără răspuns. Vine ceasul harului, când sufletul omului capătă urechi de auzit și atunci omul răspunde și din adâncurile lui, se pomește atunci negrăita mișcare, miracolul transformării lui cu Dumnezeu.

În fruntea celor care au auzit aceste chemări stă împăratul David, ucigașul și desfrânatul; stau marile desfrânate Maria din Magdala și Maria Egipteanca, stă lepădiatul de Hristos, Petru apostolul, stă Fericitul Augustin, cărturarul desfrânat, stă mucenicul Bonifatie, bețivul, stau cei doi bandiți: Moise Arabul și cel de pe cruce și atâția alții, milioane de milioane care sunt scriși în cartea vieții...

Dar care creștin ortodox n-a bătătorit el însuși drumul întoarcerii la Dumnezeu și câți dintre noi n-am gustat de atâtea ori bucuria iertărilor Mântuitorului Care de-a pururi ridică păcatele lumii?

Prima înfățișare sub care descoperim lucrarea Ortodoxiei în viața noastră aceasta este: chemarea lui Dumnezeu să ne schimbăm viața și mișcarea transformării noastre cu Dumnezeu, prin care Îi răspundem. Să vedem acum a doua înfățișare

II. Ortodoxia o mai întâlnim în experiența vieții noastre de creștini, și ca pe o împărtășire de lumină, adică de știință supraomenească din partea lui Dumnezeu și, totodată, ca o mișcare a noastră, a oamenilor, de primire a acestor adevăruri dumnezeiești și de mărturisire a lor cu prețul vieții noastre.

E cuprinsă aici în alt zbulcium al ființei noastre și anume e cuprinsă aici toată drama orientării și fixării noastre, ființă inteligentă, în gândirea Primci Inteligențe, Care-i Adevărul în persoană și Lumina lumii.

Nu există creștin care să nu știe că în ființa de om a Mântuitorului Iisus e ascuns Dumnezeul nostru cel viu. În cazul Mântuitorului, pentru prima și singura dată, Dumnezeu însuși a vorbit printr-o gură omenească. Fiind Dumnezeu și om, El nu Se înșeală și nici pe noi nu ne înșeală și, de aceea, noi creștinii avem o încredere nemărginită în cuvântul Mântuitorului; Cuvântul Lui e Adevărul. Cuvântul Lui e Lumină lumii, Cuvântul Lui e călăuza și dreptarul vieții noastre.

Păstrarea cu credință și fără știrbire a acestui cuvânt e pentru noi o chestiune de viață și de moarte pentru că de credința în acest cuvânt și de mărturisirea lui atârnă tot destinul nostru veșnic: „Pe cel care Mă va mărturisi pe Mine înaintea oamenilor îl voi

mărturisi și Eu înaintea Tatălui Meu; iar cine se va lepăda de Mine înaintea oamenilor, Mă voi lepăda și Eu înaintea Tatălui Meu” (Matei 10, 32-34)

Nu-, vorba aici de fanaticism, care-i o nebunie, ci de o claritate și de o siguranță crescută în noi timp de o viață întreagă, printr-o experiență de fiecare zi. Se vede aceasta foarte clar în mărturisirea Sfântului Policarp, bătrânul episcop al Smirmelor, în fața rugului pe care a fost ars: „Blestemă pe Hristos și cruță-ți bătrânețele, îi poruncește tiranul. Și bătrânul răspunde simplu: sunt peste 85 de ani de când îl slujesc pe Hristos și nici un rău nu mi-a făcut niciodată, ci numai bine, cum aş putea să blestem pe Binefăcătorul meu? Eu știu în cine mă încred.”

Știința aceasta a cuvântului dumnezeiesc, cum și mărturisirea acestui cuvânt, Mântuitorul o cere de la noi prin glasul Ortodoxiei, așa cum o cere și prin glasul Evangheliei.

Acum 2000 de ani Mântuitorul zicea: „Părinte, aceasta este viața de veci: ca oamenii să Te cunoască pe Tine, singurul și adevăratul Dumnezeu și pe Iisus Hristos, pe Care Tu L-ai trimis” (Ioan 7,3).

Punctele cardinale ale acestei științe dumnezeiești, Ortodoxia, ni le dă astăzi, prin orice carte de învățătură a Bisericii. Din nenorocire, și aceste adevăruri dumnezeiești se pot uita. Și iată de ce, prin glasul Ortodoxiei Mântuitorul ne strigă: împrăștiați-vă fiii mei, în fiecare zi, provizia voastră de știință dumnezeiască, prin citirea scrisului inspirat de Dumnezeu al Sfintei Scripturi. Firește citirea aceasta o putem face și fiecare, în particular. Așa o făcea de pildă, un mare scriitor ortodox care în fiecare zi deschidea Biblia, la întâmplare, și citea cele două pagini pe care le avea în față cu acest gând: „Ia să văd ce cuvânt de mântuire îmi trimite Dumnezeu pe ziua de astăzi”.

Dar citirea aceasta o putem face și împreună cu Biserica. Cine dintre noi nu știe că în fiecare zi la slujbele Bisericii se citește cuvânt din Scriptură, adică din Apostol și din Evanghelii, pentru ca nici o zi din viața noastră să nu rămână fără merinde de cuvânt dumnezeiesc și fără temei de mărturisire. Pe scurt, așa ne împărtășăște Ortodoxia dumnezeiască știința vieții: prin cărțile de învățătură, prin predică și prin citirea Sfintei Scripturi.

III. Dar iată acum și a treia înfățișare a Ortodoxiei, tot atât de cunoscută de noi. E lucrul capital și suprema pecete a Ortodoxiei în viața noastră de toate zilele, Ortodoxia o mai întâlnim în adevăr și ca o puternică și neconținută chemare la dragoste, pe care Dumnezeu o adresează oamenilor și, totodată, și ca o biruitoare mișcare a bieților oameni ce suntem, spre minunea faptei de dragoste fără de care nu există mântuire.

Știți cu toții că descoperirea cea mai adâncă pe care Dumnezeu ne-a făcut-o despre Sine în Noul Testament este descoperirea că Dumnezeu în taina esenței Lui este Dragoste și din moment ce omul nu este altceva decât chipul și asemănarea lui Dumnezeu, e de la sine înțeles că și omul, în taina esenței lui celei mai adânci, este tot dragoste, ca și Dumnezeu.

Să ne închipuim acum ce sfâșiere este, negreșit, în inima de Părinte a lui Dumnezeu, când vede de câtă ură și dușmănie, de câtă răutate și perfidie, de câtă cruzime și sălbăticie e desfigurată uneori omul, făptura aceasta aleasă a Lui, El care în esență este dragoste și făcut pentru a crește dragostea, spiritul de sacrificiu și pacea pe pământ!

În fața acestei situații Cerul a tunat peste oameni strigăt de trezire. Cine în adevăr nu cunoaște chemarea Mântuitorului la dragoste: „Poruncă nouă vă dau vouă să vă iubiți unii pe alții precum și Eu v-am iubit pe voi, dar pe aproapele să-l iubiți ca pe voi înșivă. Iubiți pe oameni nu cu vorba, ci cu fapta și cu adevărul. Cine zice: iubesc pe Dumnezeu iar pe aproapele său urăște, acela e un mincinos”.

Firește nu-i întotdeauna ușor să iubești așa cum cere Dumnezeu și totuși ce uriașă flacără, de forță necunoscută, de împăcare, de spirit de sacrificiu și de devotament n-a aprins în lume chemarea aceasta a Mântuitorului la iubire! Ce a putut realiza pe pământ apelul acesta la iubire al Mântuitorului, strigat prin glasul Ortodoxiei, ne spune istoria lumii de 2000 de ani încoace și ne-o spune și smerita experiență de creștin a fiecăruia din noi.

Porunca aceasta a deschis pământurilor pentru prima dată ochii să înțeleagă că toți oamenii, de orice neam am fi și de orice culoare, suntem frați între noi și egali în drepturi, toți fiind copiii Aceluiași Părinte Ceresc. Ea a mobilizat pe oameni să desființeze sclavia. Și tot ea ne mobilizează și astăzi forțele și conștiința noastră, a creștinilor, la lupta pentru pacea din toată lumea și pentru desființarea tuturor nedreptăților strigătoare la cer de pe pământ, ca să putem întemeia o viață nouă între oameni, de înțelegere, de omenie și de dreptate pentru toți.

Ea a născut pe pământ bunătatea și mila și atâtea instituții de binefacere, timp de 19 veacuri. De ea ne aducem aminte atunci când vedem pe semenul nostru în nevoie. De ea ne aducem aminte ori de câte ori se cere de la noi devotament și spirit de jertfă. Forța dumnezeiască a acestei porunci ne ajută să ne împăcăm atunci când am intrat în vrăjmășie cu semenii noștri, părinții și copiii, frații între ei, prietenii între ei, soții între ei și ne îndeamnă să întindem vrăjmașilor noștri măcar pomana rugăciunilor noastre pentru ei, înainte de a ne ridica noi înșine deasupra vrăjmașiei din noi, ca să le întindem și mâna și inima noastră. Porunca dragostei e cu adevărat marea pereche de aripi care ne ridică totdeauna deasupra bestiei din noi.

O veche istorioară creștină ne spune că, atunci când erau la Roma apostolii Petru și Pavel au putut să stea de vorbă o clipă chiar cu prefectul Romei. „Noi romanii, spunea prefectul, am adus în lume ordinea, am adus civilizația, pacea, am adus justiția, voi creștinii ce bun ne mai puteți aduce pe care noi să nu-l avem? Cu simplitate dar și cu convingere, cei doi apostoli au răspuns atunci într-un glas: Noi aducem iubirea”. Un cetățean al vremii noastre cu și mai mult cuvânt decât prefectul Romei de odinioară, ar avea dreptul să ne întâmpine cu aceeași întrebare pe noi creștinii de astăzi și toată Ortodoxia noastră. Noi cetățenii lumii moderne, am creat o civilizație nouă, noi am descoperit știința, tehnica noastră face adevărate minuni, am pus stăpânire pe energia electrică, atomică și nucleară, am creat cele mai perfecte avioane și suntem pe punctul de a transforma natura. Ce bun ne mai puteți aduce voi, cu Creștinismul și Ortodoxia voastră? La această întrebare Ortodoxia de astăzi ar da același răspuns ca și apostolii de odinioară. Noi tot iubirea o aducem, fiindcă iată, fără iubire și fără pace lumea e amenințată să-și piardă toate celelalte bunuri ale ei”.

Iată așadar, practic și simplu, ce este Sfânta Ortodoxie așa cum este oglindită ea în viața noastră de toate zilele. După cum ați putut vedea, Ortodoxia nu-i altceva decât

Mântuitorul însuși, nevăzut prezent între noi, dar viu și lucrător fără încetare asupra noastră, îndemnându-ne mereu să ne transformăm viața și să ne convertim la Dumnezeu, împărtășindu-ne mereu știința dumnezeiască a vieții și ajutându-ne mereu până la minunea faptei de dragoste. Iar datoria noastră de creștini față de Ortodoxie e pur și simplu aceea de a nu rămâne nepăsător, ci să ne deschidem sufletul și să facem cu bunăvoință și seriozitate tot ce ne stă în putere ca să răspundem acestei dumnezeiești chemări a Mântuitorului, așa cum așteaptă El de la noi.

Și totuși tot ce am spus până acum nu reprezintă decât înfățișările de căpetenie ale Ortodoxiei dar cine va spune vreodată înțelegerile noi și puterile pe care ni le dă Dumnezeu în timpul rugăciunii, care este sufletul Ortodoxiei, cine va spune vreodată mângâierile pe care ni le dă Ortodoxia la slujbele pentru morții noștri dragi, cine va spune vreodată mâna părintească de ajutor a lui Dumnezeu pe care o simțim în boli, în nenorociri și în nevoile de tot felul ale vieții noastre, cine va spune vreodată plinătatea și sprinteneala pe care ne-o dă Dumnezeu în Taina Sfintei Împărtășanii, cine va spune vreodată bucuria atât de deosebită de la o sărbătoare la alta, pe care o simțim la marile sărbători ale creștinătății? Vrei să știi ce este în centrul pământului, spunea cineva, uită-te pe vârfurile vulcanilor. Tot așa, dacă vrei să știi ce este în centrul Ortodoxiei, du-te într-o biserică ortodoxă la slujba din noaptea Paștilor, împărțeasa sărbătorilor noastre creștine. Abia atunci vei înțelege ce uriașă forță de înviere aduce lumii Mântuitorul prin sfântul așezământ al Ortodoxiei. Cu adevărat, în graiul omenesc nu există cuvânt atât de cuprinzător ca să poată spune dintr-o dată tot ce este Ortodoxia.

Iubiți credincioși,

Întâlnim uneori printre noi oameni care au cunoscut îndeaproape Catholicismul sau Protestantismul și care, atunci când vine vorba de Biserica Ortodoxă, își mărturisesc tot zbciumul lor sufletesc printr-o întrebare care seamănă foarte mult cu întrebarea pe care Natanail, în Evanghelia de astăzi, i-o punea prietenului său Filip: „*Din Ortodoxie mai poate fi ceva bun?*”

După toate cele ce am spus că este Ortodoxia, înțelegeți de ce un ortodox adevărat întâmpină o asemenea întrebare întotdeauna cu un zâmbet de îngăduință.

Nu vom tăgădui niciodată părțile bune pe care le au frații noștri catolici sau protestanți și tocmai de aceea îi respectăm, și dorim să fim cu toții iarăși una în Hristos, dar nu părăsim Ortodoxia.

Adevărata întrebare așadar nu este să știm dacă Ortodoxia de astăzi, din punct de vedere omenesc, are sau nu anumite lipsuri, se găsește încă sau nu într-o stare de criză; ci adevărata întrebare este dacă, în ciuda acestei stări de criză și în ciuda tuturor lipsurilor sale omenești, Ortodoxia are încă în substanța ei forța să le biruie.

Or, din moment ce, așa cum am arătat, în inima Ortodoxiei este prezent Mântuitorul însuși, cine se mai poate îndoi de această forță a Ortodoxiei?

Să ne rugăm numai Bunului Dumnezeu să trimită în câmpul Ortodoxiei lucrători destonici și veți vedea atunci la câtă înflorire poate ridica Mântuitorul din nou Sfânta Lui Ortodoxie. Începuturile de renaștere spirituală pe care le vedem astăzi sub ochii noștri sunt o cheazășie.

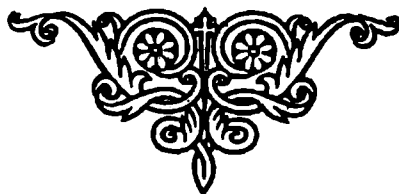
Iată de ce ori de câte ori se pune problema Ortodoxiei, răspunsul nostru va rămâne de-a pururi identic cu răspunsul pe care l-a dat odată marele Pavel când și-a pus problema despărțirii creștinilor de Hristos, fiindcă Ortodoxia pentru noi nu-i altceva decât Hristosul vieții noastre de fiecare zi.

„Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos, se întreabă Pavel : au necazul, strămătorarea, prigonirea, foamea, golătatea au primejdia, au sabia ? Dar toate acestea le biruim cu puterea Celui ce ne iubește.

Căci sunt încredințat că nici moartea, nici viața, nici îngerii, nici începătorile, nici puterile, nici cele de față, nici cele viitoare, nici înălțimea, nici adâncimea, nici altă făptură oarecare nu poate să ne despartă de dragostea lui Dumnezeu cea în Hristos Iisus” și de Sfânta Lui Ortodoxie, în veci.

Amin!

Arhim. BENEDICT GHIUȘ

SĂ MEDITĂM LA SUFERINȚELE MĂNTUITORULUI

Domnul le-a vorbit de trei ori ucenicilor despre suferințele, moartea și învierea Sa, dar ei nu pricepeau ce le-a spus. Ei visau măreție și putere. Iacov și Ioan au vrut, unul să stea la dreapta și altul la stânga Domnului în Împărăția Lui. Desigur, în curând Domnul Iisus va sta pe Tronul de domnie și va împărăți, dar „Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci ca El să slujească și să-Și dea viața Sa ca răscumpărare pentru mulți”. Pe cruce a trebuit să plătească prețul răscumpărării noastre, dându-Se pe Sine Însuși ca jertfă și luând asupra Lui pedeapsa pe care trebuia s-o primim noi.

Sfântul Pavel spune: „Pe El, Care n-a cunoscut păcatul, L-a făcut pentru noi păcat, ca să dobândim, întru El, dreptatea lui Dumnezeu” (II Cor. 5,21). Chiar în centrul credinței stă cel mai important fapt: Hristos a murit pentru noi. Gândindu-ne la cele ce s-au petrecut cu Baraba, vom vedea acest adevăr mult mai clar. Auzind strigătul mulțimii: „Baraba, Baraba” în timp ce stătea în celula condamnaților la moarte, probabil că o transpirație rece i-a cuprins corpul. Cheia se răsuțește în zarul ușii. Ușa se deschide cu geamăt. Dar spre uimirea sa, este eliberat. Este liber! Un om, numit Iisus i-a luat locul.

Comentând evenimentul din viața lui Baraba, Donald Grey Barnhouse a scris: „El a fost singurul om din lume care a putut spune că Iisus i-a luat fizic locul. Dar eu nu pot spune că Iisus Hristos mi-a luat locul meu spiritual? Pentru că eu eram cel ce merita moartea. Eu eram acela care meritam revărsarea mâniei divine asupra mea. Eu meritam pedeapsa eternă în iazul de foc. El a fost dat pentru fărădelegile mele. A fost dat judecării din pricina păcatelor mele...Hristos a fost înlocuitorul meu. El plătea datoria față de sfințenia divină. De aceea pot spune că întreg creștinismul se poate formula în trei fraze scurte: „Meritam iadul; Iisus a luat locul meu; nu-mi rămâne decât cerul Lui”.

Hristos a murit fizic pentru Baraba. El a murit spiritual în locul fiecăruia din noi. Când ne încredem în Hristos, ieșim afară din închisoarea morții, la lumina strălucitoare a iertării și a libertății. Ce adevăr uimitor! Hristos a murit pentru mine, El mi-a luat locul! Din înălțimea crucii pe care a fost ridicat, Mântuitorul nostru a rostit cuvinte de durere, de fângăduință, de cerere, dar și de biruință și încredere. Sfinții evangheliști menționează doar șapte dintre ele. Când a spus „săvârșitu-s-a”, El ne-a transmis că planul izbăvirii noastre din robia păcatului s-a împlinit: „Pentru că și făptura Însăși se va izbăvi din robia stricăciunii ca să fie părtașă la libertatea mării fiilor lui Dumnezeu” (Rom. 8,21). Așa, strigătul Mântuitorului de pe cruce a devenit strigătul biruinței ca urmare a misiunii sfinte dusă la bun sfârșit.

Acolo, pe lemnul crucii El a primit să fie blestem pentru noi, ca să ne scape astfel pe noi de blestemul legii, așa cum este scris în Deuteronom (21,22-23). Acest text arată clar că un om care a săvârșit o nelegiuire vrednică de pedeapsa cu moartea, era în unele cazuri ținut pe cruce ca o mărturie vie a unei judecări drepte (Iosua 8,29; 10,27). Așa s-a întâmplat cu Fiul Omului care a fost ținut viu pe cruce. Măinile și picioarele Lui au fost

străpunsese acolo. Vândut de Iuda, tăgăduit de Petru și părăsit de toți, atârna pe cruce. Toți cunoscuții stăteau de o parte, iar El era răstignit între doi tâlhari. Soldații romani își împărțeau între ei hainele Lui. Toți trecătorii îl priveau dând din cap. Soarele se întunecase.

Să nu uităm niciodată ce moarte a suferit Domnul Iisus pentru noi! Meditând mai mult la suferințele Domnului Hristos pentru noi nu putem să facem altceva decât să cântăm „Vrednic ești, Doamne și Dumnezeuul nostru să primești slava, cinstea și puterea, bogăția, binecuvântarea” (Apoc. 5,12).

Acolo, la Golgota se dezvăluie umanismul Bibliiei: cel căzut și pierdut este chemat la Acela a cărui dragoste întrece orice pricepere (Efeseni 3,19). Acolo se transformă din temelii viața de întuneric și păcat în lumină și curăție. Acolo, oricine este fără nădejde capătă o nădejde care rămâne și dincolo de mormânt, căci este veșnică. Cine se afirmă umanist dar îl exclude pe Iisus din viața omului se înșală și pe el însuși și înșală și pe alții. Golgota te eliberează de povara păcatului, de frica morții și te pune în legătură cu Cerul chiar de aici, de pe pământ.

Sfinții Părinți ai Bisericii țineau neconținut crucea în fața lor și din ea citeau ca dintr-o carte. Sfințul Ieronim a fost întrebat de un călugăr ce îl determină să stea timp îndelungat în fața crucii, cu privirea spre răstignire. Ieronim a spus că privește cu admirație spre Sfânta Cruce, fiindcă vede în cruce minunea cea mai mare și opera cea mai artistică. Întrucât ceea ce Iisus a propovăduit timp de trei ani a adevărat pe cruce într-o singură zi.

Un Hristos înviat este dovada veșnică a unei mântuiri împlinite și dacă mântuirea este un lucru împlinit, pacea credinciosului este ceva adevărat și statomic. Hristos ne-a luat locul pentru ca noi să avem pacea Sa; El a luat păcatul nostru pentru ca noi să avem mântuirea Lui.

Fiecare îndoială în inima unui creștin este o ocară adusă Cuvântului lui Dumnezeu și jertfei lui Hristos. Logosul veșnic, adică Fiul Omului a suferit în așa măsură, încât proorocul Isaia, văzând înaintea patimilor Sale, îl numește „disprețuit și cel din urmă dintre oameni, om al durerilor” (Isaia 53,3). Tot trupul l-a fost zdrobit prin suferință. Obrajii i-au fost scuipați, fruntea însângerată de spini, spatele lovit de bici, mâinile și picioarele străpunsese de cuie, gâtul chinuit de sete, buzele amărâte de fiere, nervii istoviți de lunga agonie a morții pe cruce.

În cartea sa „Îndrăznește să crezi”, Dan Baumann împărtășește câteva gânduri despre răstignire, care ne vor aprofunda sentimentele de mulțumire față de ceea ce a făcut Mântuitorul nostru pentru noi. El scrie: „Secolul douăzeci a uitat cât de crudă și de hidoasă a fost în realitate răstignirea. Uneori, poate din lipsă de înțelepciune și înconștiență fiind, am înfrumusețat răstignirea. Ea a fost cea mai dureroasă metodă de execuție publică din primul secol. Victima era așezată pe o cruce de lemn. Cuie, confecționate din lemn, erau bătute prin mâinile și picioarele victimei, apoi crucea era ridicată și fixată în pământ, carnea crucificatului sfâșiindu-se și trupul atârându-i în dureri extraordinare. Istoricii ne spun că nici chiar soldații nu puteau să privească imaginea îngrozitoare, de aceea luau băuturi tari pentru a-și amorți simțurile”. Iisus a îndurat timp de șase ore o asemenea agonie.

Suferit-au mulți oameni de-a lungul istoriei. Dar aceia, dacă au fost chinuți trupește, cu sufletul n-au pățimit. Pe când Mântuitorul și sufletește a suferit enorm. El a fost neînțeles de mai marii poporului, vândut de un ucenic, părăsit de apostoli, prietenii Lui

cei mai apropiați, batjocorit de mulțimea iudeilor, spânzurat pe lemn între doi criminali de rând. Până când și Tatăl din ceruri părea că L-a uitat.

Calvarul Domnului nostru Iisus Hristos a inspirat mulți poeți de-a lungul veacurilor. Versurile următoare sunt un exemplu din multele care s-ar putea aduce:

„Când mă abat din drumul drept,
Când nu mai pot tristețea duce,
Mă sui pe Golgota; la Cruce,
Și-nvăț să sufăr și s-aștept...

Când bucuriile-n floresc
În glastra inimii, ascunse,
Mă uit la palma Ta străpunsă,
Și-nvăț, mai mult, să Te iubesc!”

Iată de ce Fericitul Augustin ne adresează fiecăruia îndemnul: „Privește rănile, sângele și măreția lui Iisus atânat pe cruce. Cu capul plecat să ne sărute, cu inima deschisă să ne iubească, cu brațele întinse pentru ca să ne îmbrățișeze pe toți la pieptul Său. Oh, îmbrățișează-L și tu cu tărie spre inima ta, cu aceeași tărie, cu care este strâns cu piroanele pe cruce”.

Sunt oameni care în decursul vieții lor n-au avut răgaz nici măcar cinci minute să se gândească la Dumnezeu și la suflet. Dar atunci când o boală grea i-a ținut la patul suferinței, în gândul lor s-a făcut de-o dată liniște încât ei au început să audă glasul lui Dumnezeu în conștiință. Pe muntele Tabor când Mântuitorul S-a arătat ucenicilor Săi înconjurat de slava cerească, de-o dată ei au fost învăluiți de nori, dar din nor au auzit glasul lui Dumnezeu. Suferința este norul din care-ți vorbește Dumnezeu.

Dacă medităm des la patimile Domnului cu iubirea aprinsă pentru El, învățăm să ne purtăm și noi crucea vieții fără cârtire și cu nădejdea tare că „suferința noastră, ușoară, de o clipă, ne agonisește nouă, mai presus de orice măsură, o cumpănă veșnică de măsurare” (II Cor. 4,17). Cei ce au suferit aici cu Hristos, sprijinindu-se pe încrederea în Dumnezeu, vor învia cu El și se vor bucura veșnic în infinitatea iubirii Sale.

† IRINEU BISTRITĂNUL,
Episcop Vicar al Arhiepiscopiei
Vadului, Feleacului și Clujului

ARTICOLE ȘI STUDII

Părintele Arsenie Papacioc „Un suspin poate fi o rugăciune!”

Redactor: *Asistăm la o îndepărtare a laicatatului de Biserică. Oamenii nu mai vin la slujbe, nu mai țin legătura cu preotul. Practic, deși unii se autodefinesc creștini, ei nu se comportă ca atare. Cum vedeți situația acestei categorii, destul de numeroasă din păcate?*

Pr. Arsenie Papacioc: Mai întâi de toate, aceste constatări nu trebuie să fie o preocupare în sine: „că nu vine lumea la biserică”. Cel mai bine este să vă ocupați de persoana dumneavoastră, tot așa cum fiecare trebuie să se preocupe de persoana lui. Toți cei care sunt ispitiți să observe astfel lucrurile, să se ocupe, mai întâi, de ei înșiși.

Într-adevăr, este un fenomen că, acum, nu vine lumea la biserică. Sunt niște momente istorice, psihologice prin care trece acum societatea. Există prea multe preocupări.

Dar eu sunt foarte sigur - și mă gândesc aici, mai ales, la români, la creștinii noștri români - că, atunci când aud „bătăia clopotelor care cheamă viii, plânge morții și împrăștie viforile”, atunci când românul aude clopotele bătând, chiar dacă nu este un trăitor al legii, se închină, totuși, instinctiv, pentru că simte că acest sunet este o chemare, o chemare sufletească. Acest moment de tresărire interioară este foarte important. Această clipă ne interesează de fapt: clipa ce vădește starea ascunsă a fiecăruia.

Mersul la biserică este și în funcție de preocupările oamenilor, care sunt, evident, specifice momentului istoric de astăzi. Dar, orice clipă poate fi un timp de trăire și orice suspin poate fi o rugăciune. Tocmai de aceea importantă este clipa de care vorbeam, când omul are, în sinea lui, o tresărire. Trist este dacă nu există tocmai această tresărire de moment. Asta este, pe de o parte, și consecința a 40 de ani de ateism organizat; nu doar un simplu ateism publicat și difuzat, ci un ateism atent organizat.

Dar, cu sabia în mână, cu lanțuri la mâini și la picioare, am trecut și peste acești 40 de ani. Acum, însă, trăiește o generație născută în ateism, o generație a cărei trăire nu este limpezită. Așa că problemele acestea la care făceați referire, pot fi explicate rațional, dar nu este bine să se facă atâta caz, pentru că aceste lucruri slăbesc forța personală a fiecăruia, semănând confuzie. Din cauza greșelilor mulțimii, ajunge fiecare om să se scuze în sinea lui: „Ce numai eu fac? Văd că toți fac!”

Deci, cel mai bine este ca noi să ne rugăm pentru rezolvarea acestor lucruri, să ne rugăm pentru oamenii aceștia.

Redactor: *Prin urmare există rele pe care ești dator să le observi și să le arăți și celorlalți, dar există și lucruri pe care, punându-le în lumină mai mult decât e cazul, le amplifici și le alimentezi?*

Pr. Arsenie Papacioc: Sigur că da! Și oamenii nu-și dau seama de asta. Trebuie să ne rugăm pentru lume.

Redactor: *Fiindcă vorbeai despre rugăciune: sfinția voastră spunea: „dacă nu e timp suficient pentru rugăciunea limbii, nu trebuie să înceteze nicicând rugăciunea minții”. Însă, părinte, oamenii s-au schimbat mult: că vor sau că nu vor, se gândesc tot timpul la posibilități și, cei mai mulți, din păcate, la lipsa de posibilități. Cum îi poți arăta omului de azi drumul rugăciunii, necesitatea ei?*

Pr. Arsenie Papacioc: Dragul meu, că ești student, te întreb și eu: ce așteptați dumneavoastră, studenții, de la catedră? Să vi se explice ce este rugăciunea? Este un contact personal, pornit din inimă, din conștiința noastră creștină către Dumnezeu. Normal că sunt rugăciuni de tipic, dar sunt și rugăciuni personale; cum spuneam înainte, un suspin poate fi o rugăciune. Chiar dacă serviciul, ocupațiile, timpul nu permit rugăciuni de tipic, chiar dacă nu apuci să le faci, nu-i atât de grav, dar cu o condiție: să ai o stare de prezență continuă a lui Dumnezeu în conștiința ta. Asta este important: gândul la Dumnezeu, conștientizarea prezenței Lui - asta este o rugăciune la îndemâna fiecăruia, indiferent cât de ocupat ar fi. Sigur că rugăciunile de tipic sunt foarte importante. Oricine poate și trebuie să se roage, spunând: „Doamne, Iisuse Hristoase, miluiește-mă pe mine, păcătosul!”

Gândul omului trebuie să fie mereu la Dumnezeu. Chiar nu ne gândim că Dumnezeu ne va cere socoteală pentru tot ce ne-a dat? Frumusețe, înțelepciune, putere (de multe ori dincolo de cea a îngerilor, dacă ținem cont că lumina îngerilor este mai difuză decât „chipul și asemănarea” care îl îmbracă pe om), toate aceste bogății nemaipomenite Dumnezeu le-a vărsat peste om și, chiar dacă ești păcătos, chipul rămâne la tine. Privind aceste frumuseți, aceste împodobiri, acest chip, nu putem să nu ne gândim la El. Tocmai acest gând, așa cum izvorăște el, este o rugăciune.

Este foarte important și trebuie actualizat că „fără Dumnezeu nu se poate face nimic”. Dacă „fir de păr nu se mișcă fără voia Lui”, dar lumea întregă? De aceea, e o mare greșeală să nu ne gândim la Dumnezeu. Cum să ne gândim? Într-o formă cât mai directă: „Doamne iartă-mă!”, „Doamne-ajută!”. Tot așa te gândești, de exemplu, la soția ta, la iubita ta, te gândești sau, mai bine zis, ți-e gândul, inima tot timpul la ea, la iubirea ei. Ca o icoană ce-o porți în suflet, gândindu-te la ea într-o formă simplă. În acest fel ții mereu legătura cu cel iubit. Deci, același lucru este și rugăciunea: un contact permanent al inimii tale cu Dumnezeu.

Poți să faci rugăciuni ingenunchiate, rugăciuni de tipic sau ... poți să nu le faci. Dar nu trebuie să înceteze sub nici o formă acest contact, această relație cu Dumnezeu, într-o formă personală și directă

Dar și aici, în primul rând, trebuie evitate acele aparențe care te păcălesc pe tine însuși, crezând că faci bine ceea ce faci. Sfinții povestesc că, odată, a venit diavolul la ușa unui călugăr. Împingea diavolul să intre, împingea și călugărul dinăuntru, să nu-l lase și se ruga în timpul asta: „Doamne Iisuse ajută-mă, miluiește-mă!” Dar diavolul îl împingea mai tare și tot mai tare, mai să-l biruie, când, de teamă, a strigat călugărul cât a putut de tare

„Doamne, iartă-mă și ajută-mă!” și imediat a dispărut diavolul și, lângă el, a apărut Mântuitorul. „De ce n-ai venit până acum?” l-a întrebat călugărul. „Am venit când M-ai chemat cu adevărat.”

Deci, rugăciunea și gândul la Dumnezeu, dacă nu pleacă din inimă, sunt spoială. Câți dintre noi nu pățim, asemenea călugărului, la ușa sufletului nostru. Cică ne rugăm, cică ne împotrivim păcatului, dar numai copleșiți, în momente de mare cumpănă, ne gândim cu adevărat la Dumnezeu.

Redactor: *Omul de azi își limitează viața - gândirea și trăirile - doar la cele de aici și de acum. Credeți că, atâta timp cât omul trăiește pentru ce-i aici și nu pentru ce-l așteaptă acolo, se mai gândește la mântuire în măsura în care ar trebui să o facă?*

Scopul vieții nu mai este mântuirea, ci realizarea în viața de aici. Scara valorică a omului, față de care ar trebui să raporteze totul, se răstoarnă, existența sa limitându-se de la „ceilalți” la „mine”, de la „veșnic” la „acum”, de la absolut la prozaic. În aceste condiții, mai poate vedea omul, mai departe de el, spre mântuire?

Pr. Arsenie Papacioc: Așa este, trebuie să fim mereu preocupați de mântuirea noastră. Acesta este scopul principal, permanent, de neschimbat, de neuitat: *mântuirea*. Și de aceea trebuie să fugim de obiceiuri și de rutină. Totul în viață trebuie să plece din această ființă a vieții noastre: inima.

E adevărat că problemele sunt multe, dar nu trebuie să dai drumul la sfoara care te leagă de cer. Dacă îți dai drumul cazi în neant, cazi în păcate, cazi în iad. Trebuie să te ții de această sfoară orice ar fi, oricât de puternice ar fi vânturile. Ține-te cum poți, în felul tău, dar ține-te!

Și să nu credeți că Dumnezeu nu ne înțelege în momentul istoric prin care trecem. Sigur ne-nțelege.

Redacția

PURIFICAREA DE PATIMI ȘI CUNOAȘTEREA LUI DUMNEZEU ÎN ORTODOXIE *

Introducere

Omul, singura ființă capabilă de acces la adevăr, este, evident, o ființă limitată, tributară timpului și spațiului, supusă legilor materiei, dar, în același timp, deschisă spre infinit.

Deși Sfântul Grigorie de Nyssa zice că „este mică și mărginită natura omului, și fără margini dumnezeirea”, aspirația spre cunoaștere a omului este mărginită și se manifestă ca un dat ontologic din momentul nașterii sale, „căci nașterea este în vederea învățaturii și cunoașterii”¹

Dincolo de afinitatea existentă între om și lume, impusă de natura lor creată, omul intuiește că dincolo de aspectul creat al universului se ascunde o realitate transcendentă lumii spre care se simte atras, intuiește evidența unei realități infinite luând naștere un dialog de relații între cele două planuri ale existenței.

Ceea ce caracterizează această existență absolută este caracterul de Persoană absolută, încât dialogul cunoașterii devine un dialog interpersonal între lucrul finit, ce poartă în el pecetea rațiunii infinite și această Persoană.

În Creștinism, cunoașterea se numără printre cele mai alese podoabe cu care Dumnezeu a înfrumusețat pe om... „Deoarece conștiința existenței Lui este însământată de El în chip firesc în toți oamenii”² și îl ajută în procesul de revenire și apropiere a omului de Dumnezeu. Spunem procesul de revenire și apropiere, dată fiind existența păcatului ce a constituit și constituie o realitate profundă, care pune piedici serioase sufletului chinuit de dorul dumnezeirii, suflet conștient că „aceasta este viața veșnică să Te cunoască pe Tine singurul Dumnezeu adevărat și Iisus Hristos pe care L-ai trimis” (Ioan XVII, ³).

Despre durata acestei frământări, Fericitul Augustin precizează: „Doamne, neliniștit este sufletul meu până se va odihni în Tine”, înțelegând că această aspirație sufletească nu va înceta niciodată.

Purificarea de patimi, și în ultimă instanță cunoașterea, urmărește în sistemul global al existenței omenești realizarea acordului omului cu sine, așa-zisa naștere de-a doua pentru cealaltă lume, desăvârșită și neveștejită, cu lumea și Creatorul său, atât timp cât cuvintele Domnului Iisus Hristos sunt clare: „*Iată, Eu cu voi sunt în toate zilele până la sfârșitul veacului*” (Matei 28,20).

* Lucrare secundară de seminar alcătuită în cadrul cursurilor pentru pregătirea doctoratului în Teologie, la disciplina Teologia Morală Ortodoxă, sub îndrumarea P. C. Pr. prof. dr. Dumitru Radu

1. Sfântul Grigorie de Nyssa, *Marea cuvântare catehetică*, trad. din grecește de pr. D. Cristescu și N. I. Barbu, București, 1947, p. 55
2. Clement Alexandrinul, *Stromata* a III-a, „*Scrieri*”, partea II-a, trad., note și indici de Pr. D. Fecioru, în colecția „Părinți și Scriitori bisericești” (mai departe P.S.B.), vol. 5, București, 1982, p. 215
3. Sfântul Ioan Damaschinul, *Dogmatica*, trad. în rom. de Pr. D. Fecioru, în colecția „Izvoarele Ortodoxiei”, nr. 1, București, 1938, p. 3

Setea purificării și cunoașterii va sta astfel la baza procesului duhovnicesc, urcând treaptă de treaptă până la unirea noastră cu Dumnezeu, despre care Sfântul Apostol Pavel zice: „*Cel ce se lipește de Domnul este un sigur Duh cu El*”, iar în alt loc zice: „*ca să fii un trup și un Duh, precum ați fost chemați*” (Efes. I, IV, 4).

Sfântul Ioan Gură de Aur spune că „spiritul omenesc are sădită în sine o aspirație crescândă” după cunoștința mai deplină a lui Dumnezeu și posibilitatea de a se învrednici de satisfacerea acestei aspirații”⁴. Această aspirație ce e datorată de caracterul personal al lui Dumnezeu devine un act teandric ce implică eforturile noastre, dar și bunăvoința lui Dumnezeu de a se pogori la nivelul nostru din oceanul nesfârșit al realității Lui.

Purificarea de patimi prin virtuți

Dumnezeu, în marea Sa bunătate, se deschide și ne cheamă la comuniunea cu El, chemare care trebuie să ne trezească la adevărata viață în Hristos, deoarece Domnul Hristos, care veșnic este printre noi, sădește în suflete în chip neînțeles, rădăcinile vieții duhovnicești⁵.

Viața duhovnicească înseamnă luptă, curățire, gând la lumea cea nevăzută, înseamnă transformare exterioară și interioară. Marii măștri ai trăirii duhovnicești arată cum poate fi dusă lupta pentru curățire, purificare de patimi, considerată drept act de cheneză ce provine din distrugerea voluntară a egoismului și din dorința de împlinire continuă a conținutului vieții⁶.

Căzut în păcat, omul se îndepărtează de Dumnezeu, dar apropierea se face voită tot de Dumnezeu, care reasează în om dorul după El prin sfânta taină a Botezului, căci ce dovadă și mărturie mai puternică a bunătății și iubirii Lui de oameni este decât „curățirea sufletului nostru de întinărirea păcatului prin spălarea cu apă” decât dobândirea împărăției cerești prin ungerea cu sfântul Mir sau, în sfârșit, decât spălarea împreună cu cel ce și-a dat sângele și trupul pentru noi⁷.

Dar se pune o firească întrebare: cu cine luptă omul în viața aceasta pământească? Omului, prin taina botezului i se șterg toate păcatele, însă nu și înclinația spre păcat. Din această înclinație, prin libera voie a omului *se nasc pat.mile*, care prin caracterul lor, aruncă ființa umană într-o stare de pasivitate și prin aceasta în încruntare și zbcium.

„Patimile reprezintă cel mai coborât nivel la care poate cădea o ființă omenească”⁸, dușman ce necesită luptă continuă, căci omul care poartă întreaga zidire, are poziția de centru⁹ și trebuie să tindă spre absolut.

Purificarea de patimi se realizează numai prin practicarea virtuților în permanență. Virtuțile sunt singurele care mențin omul în apropierea lui Dumnezeu, dar și în

4. Pr. lector Dumitru Radu, *Spiritualitatea și slujirea la Sfinții Trei Ierarhi*, în „Studii Teologice” XXVI (1974) nr. 3-4, p. 184

5. Nicolae Cabasila, *Tâlcuirea Dumnezeieștii Liturghii și Despre viața în Hristos*, trad., studiu introductiv și note de Pr. Prof. Dr. Ene Braniște și Pr. prof. dr. Teodor Bodogae, Ed. Arhiepiscopiei Bucureștilor, 1989, p. 136

6. Episcop Antonie Plămădeală, *Biserica slujitoare în Sfânta Scriptură, Sf. Tradiție și în teologia contemporană*, teză de doctorat, în „Studii Teologice” XXIV (1972), nr. 5-8, p. 618. Nicolae Cabasila, *op. cit.*, p. 139

8. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Morală Ortodoxă*, vol. III, București, 1981, p. 55

9. Pr. lector D. Radu, *Aspectul comunitar-sobornicesc al mântuirii*, în „Ortodoxia”, XXVI (1974), nr. 1, p. 105

mijlocul dumnezeiesc de înlăturare a puterilor potrivnice, a satanei care este izvorul tuturor patimilor.

Satana ne momește, aruncând în mintea noastră un gând de păcat, el este „împletitor de funii, pe cât îi dai lui șuvițe și el împletește. Iar aceasta o zic pentru gândul că pe cât le primește pe ele, pe atâta se înmulțesc și asupra ta se întăresc”¹⁰.

Când gândul se purifică, se luminează și intră în comuniune cu Dumnezeu Cel atotluminos care-i dă putere să crească în viața virtuoasă. Așadar, prin practica virtuților și împlinirii poruncilor dumnezeiești „încă de aici participăm la viața dumnezeiască”¹¹.

Urcușul duhovnicesc spre culmea „bărbatului desăvârșit” (Filip III, 14), necesită așadar anumite trepte, dintre care cea a credinței se impune cu necesitate, pentru a face fermă rațiunea, pentru a o curăți de tot ce o îngustează, de tot ce este egoist.

a) Credința și pomenirea numelui lui Iisus

Cuvintele Domnului Hristos „credința ta te-a mântuit” fac să ne pătrundă adâncul minții și inimilor noastre, punând temelie trainică celor pe care le vom săvârși.

Credința, izvorul împlinirii celorlalte virtuți se leagă organic de Fiul lui Dumnezeu, Domnul Hristos, căci numai o credință vie și puternică ne poate așeza pe drumul transformării noastre. Lipsa ei zădărnicește eforturile tuturor mădularelor trupului, supus păcatului și morții. Izvorul credinței noastre este Dumnezeu și numai cel ce are credință puternică pomenește numele lui Hristos.

Cum poți vorbi de Fiul lui Dumnezeu, Cuvântul întrupat, Domnul Iisus Hristos, dacă nu crezi în numele Lui, „și mai mult de atât, credința fiind un proces dinamic de viață în Hristos, trebuie să fie concretizată în fapte”¹².

Eficacitatea ei depinde așadar de colaborarea noastră. Credința noastră vizează în primul rând pe Dumnezeu, știut fiind faptul că poți crede foarte bine într-o persoană apropiată. Ne putem alipi prin credința noastră de Dumnezeu prin pomenirea deasă a lui Dumnezeu printr-un nume oarecare („Doamne” sau „Iisuse”) sau printr-o concentrare de nume la un astfel de nume oarecare. De aceea, aici îndemnul „roagă-te blând și lin ... și vei fi ca un pui de vultur... rugăciunea este mai mare decât toate faptele”¹³.

Credința, fiind întreținută de rugăciune, crește, se dezvoltă, arătând prin aceasta că simțim pe Dumnezeu și ne deschidem mai mult Lui.

b) Frica de Dumnezeu și gândul la judecată

„Începutul înțelepciunii este frica de Dumnezeu”, spune psalmistul și așa spune și un om care-și vede legat sensul vieții sale de existența lui Dumnezeu ca Persoană reală absolută.

Cel ce se teme are permanent în vedere natura lucrului săvârșit. Teama apare tot din tendința de a ascunde natura faptei săvârșite, fie din dorința de a nu fi săvârșit ceva

10. Cap. XXV Pentru socotință, 67, Pateric, ed. III-a, Rm. Vâlcea, 1930, p. 462

11. Pr. lector D. Gh. Radu, *Caracterul eclesiologic al Sfințelor taine și problema intercomuniunii*, teză de doctorat, în „Ortodoxia”, XXX (1978), nr. 1-2, p. 84

12. Ierom. drd. Irineu Pop, *Purificarea de patimi prin virtuți în lumina Patericului*, în „Glasul Bisericii” XLIV (1985), nr. 7-9, p. 514

13. Cap. XXII, Pentru rugăciune, 30, 31, în Pateric, op. cit., p. 440

contrar legii și firii. Gândul că Dumnezeu este bun dar și drept, ne poartă pretutindeni. Numai credința adevărată în Dumnezeu ne umple sufletul de frica atotputerniciei Sale. „Frica de Dumnezeu e începutul virtuții, dar se spune că este și rodul credinței și ea se seamănă în inimă”¹⁴, când cugetarea renunță la lucrurile materiale.

Cel ce se teme de Dumnezeu se teme să nu se amestece cu sensul lumii acesteia trecătoare, având în vedere ținta finală, unirea cu Dumnezeu, astfel căpătând un sens eshatologic. Frica de Dumnezeu dobândește sensul fricii de moarte, de care putem avea parte la judecata din urmă. Gândul la moarte și la judecată face mai frecvent gândul la Dumnezeu, întreține în om conștiința trează a păcătoșeniei proprii și dorința de a se curăți prin pocăință la balastrul păcatelor¹⁵.

c) Pocăința și lacrimile

Conștiința evidenței păcatului atrage pe cei cu credință și frică de Dumnezeu, la meditație, la îndreptare, la pocăință.

Pocăința apare ca un act voluntar deliberat de orice alte motive, ilustrând stadiul viețuirii mele în Dumnezeu.

Vina păcatului atrage pocăința, care nu numai că ajută la iertarea păcatului dar și la reintegrarea în comuniunea cu Dumnezeu. Pocăința lui Petru îi redă libertatea, dar și sporirea în dragostea Domnului Hristos. Pocăința, dar dumnezeiesc, în urcușul duhovnicesc, durează cât trăim, fiind mijlocul de permanentă izbăvire din închistarea egoistă în care ne aruncă păcatul. Sfântul Marcu Ascetul cuprinde în această pocăință neconținută „rugăciunea, alungarea gândurilor, și răbdarea necazurilor...”¹⁶. Pe lângă acestea, Avva Pimen spune că cel ce poartă chipul lui Hristos, monah sau credincios de rând „trebuie de-a pururea să aibă plâns întru sine”¹⁷.

Lacrimile sunt o concretizare a căinței, căci numai cel ce plânge își spală cu adevărat înțînăciunea sufletului și a trupului, reînnoindu-se ca la botez, dar de astă dată dobândind un plus de virtute în urcușul duhovnicesc.

d) Înfrânarea și postul

Înzestrat cu puterea discernământului, omul poate accepta sau înlătura încercările ispitei și păcatului, care vin sub diferite forme ale lumii înconjurătoare sau ale gândurilor interioare. Omul pătimăș, neînfrânat devine sclavul lor, își pierde suveranitatea asupra lor. Singurul remediu care-l menține în urcușul său dumnezeiesc în fața acestor încercări nu poate fi decât virtutea înfrânării, pe care Avva Longhin o explicitează printr-o analogie plastică: Femeia atunci cunoaște că a zămislit când i se va opri sângele - spune el. Așadar și sufletul atunci cunoaște că a primit Duh Sfânt când i se vor opri patimile celui ce curg jos¹⁸.

Înfrânarea înseamnă, de fapt, abținerea de la tot felul de păcate care se pot săvârși cu gândul, cu cuvântul sau cu lucrul și de la tot ce se poate prilejui.

14. *Metoda sau cele 100 de capete ale lui Calist și Ignatie Xanthopol*, cap. 17, Filocalia, vol. VIII, trad. în românește de Pr. Dr. Dumitru Stăniloae. București 1979, p. 57

15. Ierom. Drd. Irineu Pop, *op. cit.*, p. 516

16. Pr. prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 105

17. Avva Pimen, 26, *Pateric...*, p. 171

18. Avva Longhin, *Pateric...*, p. 130

În privința mâncărilor, monahului și oricărui creștin i se cere cumpătare și post. Abținându-se de la anumite pofte trupești și de la instinctul de hrană, creștinul se curăță de patimi și mintea lui se concentrează mai ușor la cele dumnezeiești. Postul, pe lângă faptul că slăbește poftele trupești, are ca efect păstrarea neprihănirii. Postul nu este numai o renunțare voluntară de la anumite mâncăruri și băuturi, ci și o înfrânare de la vorbă multă, minciună, clevetire și alte fapte externe păcătoase ¹⁹.

Între virtuțile care se fac cunoscute în mod deosebit în urcușul duhovnicesc amintim: paza minții sau a gândurilor, îngăduința și răbdarea necazurilor ²⁰, nădejdea ²¹, blândețea și smerenia, despre care Fericitul Augustin spune: „cel dintâi drum este smerenia, al doilea smerenia, al treilea smerenia și ori de câte ori mă vei întreba îți voi răspunde aceasta” ²².

Adevăratul creștin care trăiește cu putere toate aceste virtuți va putea să se elibereze de tirania viciilor și de dominația egoismului, să fie liber de orice patimă care-l cuprinde în vâltoarea vieții, dobândind virtutea nepătimirii.

e) Nepătimirea sau starea nepătimașă

Creștinul care a gustat din roadele virtuților amintite se întărește spiritual și trupește, dobândind prin statornicia sa pe calea binelui, eliberarea de tirania viciilor și de dominația egoismului.

El ajunge să fie liber de orice patimă, ceea ce înseamnă că a dobândit virtutea nepătimirii. „Nepătimitorul este și se cunoaște propriu-zis cel ce și-a făcut trupul nestrucăcios, și și-a înălțat mintea *deasupra zidirii* și toate simțurile și le-a supus minții, iar sufletul și l-a pus în fața Domnului”. ²³

Nepătimitorul are tăria de la Dumnezeu să învingă orice patimă și ispită, asemănându-se celui care traversând adâncul necunoscut al unei păduri, în cele din urmă, prin credința puternică în Dumnezeu va ieși la limanul unei poieni, plină de lumină și liniște.

Nepătimirea aduce liniștea deplină și bucuria comuniunii cu Dumnezeu. Curățit de orice îngroșare a egoismului, omul vede lumea cu o dragoste dezinteresată și cu interes pentru mântuirea semenilor lor. Omul nu mai e stăpânit de lume, ci de Dumnezeu. Nepătimirea este puritate plenară, plină de puterea lui Dumnezeu care copleșește durerea pătimirii. Culmea la care se ajunge prin curățirea de patimi este libertatea de sub povara lor și în cele din urmă unirea și cunoașterea, vederea lui Dumnezeu.

Lumea și toate lucrurile din ea nu mai sunt simple mijloace ale egoismului său, ci de astă dată prin rațiunea lor de a fi, nepătimitorul va vedea pe Dumnezeu, ca daruri și solicitări ale Lui” ²⁴.

19. Ierom. drd. Irineu Pop, *op. cit.*, p. 517

20. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 134

21. Ierom. drd. Irineu Pop, *Nădejdea ca virtute teologică și implicațiile ei în viața creștinului*, în „Biserica Ortodoxă Română” (CII), 1984, nr. 3-4, p.187-202

22. Fericitul Augustin, *Comentar la Psalm*, 130,14,P.L. XXXVII, col 1714 apud ierom drd. Irineu Pop, *Purificarea de patimi...*

23. *Scara Sfântului Ioan Scărarul și Învățăturile lui Ava Dorotei în Filocalia*, vol. IX, trad. de Pr. prof. Dr. Dumitru Stăniloae, București

24. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia Morală Ortodoxă*

Fericita neputinire înaltă mintea sărmană de la pământ și plină fiind de darurile Duhului Sfânt, anticipează starea de după înviere a lui Hristos întru care „avem putere să murim și noi patimilor și poftelor egoiste”²⁵, mintea devenind, cum spune Sfântul Maxim Mărturisitorul, „un locaș al lui Dumnezeu în Duh”.²⁶

După ce mintea este curățită de patimi, ajunge la a doua etapă a urcușului în cunoașterea lui Dumnezeu, numită contemplație naturală.

Existența și cunoașterea lui Dumnezeu din creație ca dar al lui Dumnezeu

Pentru creștin, existența și prezența lui Dumnezeu sunt prezente și existențiale. În afara Lui viața acestuia este fără sens și valoare eshatologică, iar desăvârșirea morală și mântuirea devin noțiuni fără conținut și articulare în ființa și viața Lui. Existența lui Dumnezeu și viața omului se cheamă reciproc în viața creștinului și în lucrarea Bisericii, căci omul „ca chip și asemănare a lui Dumnezeu, coronament al creației, glasul și sinteza acestuia este deschis lui Dumnezeu, cât și semenilor săi, înaintând în același timp, pe drumul cunoașterii propriului eu și destin comunitar sobornicesc”²⁶.

Învățătura creștină aprofundează mult adevărul conform căruia cunoașterea lui Dumnezeu are ca premiză fundamentală un act de chenoză voluntară a lui Dumnezeu²⁷ și nicicum numai printr-o ofensă cognitivă din partea omului.

În baza relevanței dumnezeiești supranaturale știm că lumea este opera lui Dumnezeu, care fără să fie creată dintr-o necesitate internă sau externă este de fapt „opera iubirii lui Dumnezeu și este destinată îndumnezeirii”²⁸ la care se ajunge prin cunoașterea lui Dumnezeu.

Lumea, prin armonia și frumusețea sa, este socotită a fi prima treaptă din urcușul acesta spre cunoașterea lui Dumnezeu, cunoaștere care, așa cum spunea Sfântul Maxim Mărturisitorul, se realizează în timp, printr-o mișcare (permanentă) spre El, timpul fiind cel prin care Dumnezeu conduce creaturile în eternitatea Sa”²⁹.

„Tot ce se mișcă - scrie Sfântul Maxim - se mișcă desigur, dintr-o cauză. Și tot ce se mișcă dintr-o cauză, dintr-o cauză și există”³⁰.

Ocolind formele și legile care guvernează tot universul, ar însemna să ne îndepărtăm de Cel care guvernează toată existența: de aceea lumea se mișcă spre Dumnezeu, socotit fiind atât cauza mișcării, cât și ținta ei finală. Contemplând rațiunile din lucruri, vom înțelege că întreaga făptură a lui Dumnezeu este reflex al lumii mai presus de lume, pentru ca prin contemplarea spirituală a ei să ajungem ca pe o scară minunată la lumea aceea”³¹.

25. Pr. lector Radu Dumitru Gh., *op. cit.*, p. 154

26. *Ibidem*, p. 183

27. Pr. drd. Leonte C. Constantin, *Cunoașterea lui Dumnezeu în Hristos - condiție a mântuirii*, în „Ortodoxia” XXXIX (1987), nr. 3, p. 146

28. Pr. prof. dr. Dumitru Radu, *Învățătura despre Dumnezeu*, în „Îndrumări Misionare”, Edit. Institutului Biblic și de Misiune a Bisericii Ortodoxe Române, 1986, p. 131

29. Pr. prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, p. 179

30. Vezi Drd. Liviu Stoina, *Cunoașterea lui Dumnezeu după învățătura Sfântului Maxim Mărturisitorul*, în „Ortodoxia” XL (1988), p. 125

31. Sfântul Grigore Palama, Omilia 3, P.G., 151, col. 3320-3330, la Pr. Prof. D. Stăniloae, *Simbolul ca anticipare și teme al posibilității icoanei* în „Studii Teologice” VII (1957), nr. 7-8, p. 439

Sfinții Părinți, interpretând textul de la Rom. I, 19, 20, arată că cele nevăzute ale lui Dumnezeu nu sunt altceva decât rațiuni din lucruri întocmite înainte de veacuri, rațiuni numite și bune voini”³².

Dacă Dumnezeu s-ar fi făcut cunoscut dintr-o dată, atunci nu ar mai fi fost nevoie de aceste trepte ale urcușului duhovnicesc, lipsindu-ne de rațiunea lumii ca operă definitivă a Făcătorului ei, Dumnezeu. Rațiunea lumii ne arată că ea este o operă de artă pusă înaintea tuturor spre a fi primită și contemplată, o școală a sufletelor înzestrate cu rațiune”³³.

Natura universului ce-l înconjoară pe om îi umple sufletul de admirație, iar „ordinea lucrurilor, schimbarea anotimpurilor... purtarea de grijă pe care o minte atotînțeleaptă o are față de fiecare viețuitoare, curgerea neconținută a izvoarelor... toate acestea mărturisesc existența lui Dumnezeu, ca izvor al întregii existențe”³⁴.

Cunoștința de Dumnezeu dobândită prin contemplarea creației și a armoniei ei, adică din revelația naturală, este incompletă, neclară și nesigură. De aceea Dumnezeu a învrednicit pe om de o altă descoperire a sa care e mai completă, mai directă și mai sigură. Aceasta este revelația supranaturală. În cazul acestei revelații, receptarea adevărilor revelate poate avea loc în măsura în care funcționează „credința care mângâie și încurajează mintea războită”³⁵.

Cunoașterea supranaturală a lui Dumnezeu Aspectul apofatic al cunoașterii lui Dumnezeu

Primind datele revelației supranaturale prin credință, ușa tainelor lui Dumnezeu, Dumnezeu se descoperă omului ca ceea ce este El, ca „Cel ce sunt” (Ieș. III, 14), iar omul dobândește o cunoștință mai completă, mai sigură despre existența personală a lui Dumnezeu.

Fără acest act al voinței Sale, nu s-ar face accesibil, iar omul curățit de patimi și păcate, fără ajutorul Duhului Sfânt, nu ar mai ajunge la acea dumnezeiască și trează beție, „prin care se unește cu Dumnezeu”³⁶.

Ceea ce a formulat Sfântul Vasile cel Mare în secolul de aur al creștinismului anume că „dacă energiile coboară până la noi, esența rămâne într-un tot de neapropiat”³⁷, va străbate ca un fir roșu întreaga teologie ortodoxă, care învață că Dumnezeu în ființa Sa este necunoscut, pentru că afirmațiile făcute cu privire la El nu indică ființa Lui cea neîmpărțită, ci lucrările sau energiile divine care sunt necreate, veșnice și nedespărțite de ființa dumnezeiască.

Deși izvorăsc din ființa lui Dumnezeu, ele se deosebesc de aceasta, fapt arătat și de Dionisie Areopagitul care numește esența „unire”, firea supraființială în care se

32. Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasia*, trad. din grecește de Pr. Stavr. Dr. Dumitru Stăniloae, în „Filocalia”, vol III, Sibiu, 1948, p. 45

33. Sfântul Vasile cel Mare, *Omilia I la Hexaemeron*, trad. Pr. D. Fecioru, în „Scrieri”, Partea I-II, colecția P.S.B., vol. 17, București, 1986, p. 77

34. Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, *op. cit.*, p. 54

35. Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.*, p. 190

36. Sfântul Grigorie Nyssa, *Marea cuvântare catehetică...*, p. 55

37. Ad. Amphilochium, P.G., vol. 32, col. 869 AB, la Pr. dr. Gheorghe Petraru, *Cunoașterea lui Dumnezeu după Sfântul Simeon Noul Teolog*, în „Ortodoxia” XL (1988), nr. 3, p. 114

odihnește Dumnezeu, iar energiile el le numește „purcederi” ale lui Dumnezeu în afară, „virtuți” sau „puteri”.

Dionisie Areopagitul, minte speculativă, cu un orizont larg, învață că fundamentul a toată gândirea și a toată existența trebuie căutat dincolo de înțelegerea rațională pentru a pătrunde în înțelepciunea de taină a lui Dumnezeu.

Cunoașterea apofatică a lui Dumnezeu este o experiență directă a prezenței și lucrării lui Dumnezeu în omul credincios, prin puterea Duhului Sfânt. Apofatismul în Ortodoxie nu este numai o operație intelectuală, prin concepte negative, ci o purificare de patimi, iluminare prin Duhul Sfânt și unire cu Dumnezeu, o copleșire a naturii create de harul divin”³⁸.

Însăși Sfânta Scriptură ne învață, spunându-ne că cel ce dorește să-L vadă pe Dumnezeu, Îl vede pe Cel dorit în aceea că îi urmează mereu Lui și vederea feței Lui este pricina călătoriei neîncetate spre Dumnezeu. Căci dacă acum vedem ca prin oglindă în ghicitoră, atunci față către față (I Cor. 9,12). „Leapădă și simțurile și activitatea minții și toate cele sensibile și inteligibile și toate cele ce sunt și nu sunt și ridică-te pe cât poți spre unirea fără cunoaștere cu Cel care este mai presus de orice existență și cunoaștere „”³⁹.

Apofatismul devine astfel o cale de adâncire a gândirii până la cele mai sensibile exprimări logice, dar și un urcuș duhovnicesc, însoțit de credința celui ce-L caută, dar și de puterea harului divin fără de care nu putem să ne desăvârșim.

Dumnezeu, întuneric negrăit⁴⁰ este acolo unde nu este cunoaștere, fapt arătat de marii Sfinți Părinți, Sfântul Grigorie de Nazianz, Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Maxim Mărturisitorul, evidențiind în operele lor caracterul apofatic al dumnezeirii.

Astfel Moise înaintează în urcușul său duhovnicesc spre întunericul unde se află Dumnezeu, dar e conștient de nevederea feței lui Dumnezeu, pe care-L simte, Îl cunoaște, și în care sufletul niciodată nu se satură și sfârșește de a înainta.

Transcendent înțelegerii noastre, Dumnezeu nu poate fi înțeles în profunzimea Lui ca Persoană, căci după cum există neștiință în știință și știință în neștiință, tot așa între esența oamenilor, ca persoană și cea a lui Dumnezeu, Persoană Supremă, diferența este așa de mare, încât n-ar putea fi exprimată de cuvânt și nici măsurată de gândire⁴¹.

Deși Dumnezeu în infinitatea Sa rămâne de nepătruns, totuși, El nu se distanțează de noi, ci ne lasă posibilitatea înaintării către El urmând calea virtuții și curățirii interioare și aceasta pentru că „Dumnezeu, fiind persoană, între El și noi se stabilește un raport de iubire, care Îl menține și pe El și pe noi ca persoane. Iubirea acestora nu o experimentăm ca pe o infinitate mereu identică, ci ca pe o infinitate cu perspectiva unei continue noutăți, ca pe un ocean de bogăție mereu nouă.

Din ce-L cunoaștem pe Dumnezeu, din aceea dorim să-L cunoaștem și mai mult. Pentru că Dumnezeu este persoană, cunoașterea lui prin experiență e și în funcție de curățirea noastră de afecțiunea pătimasă și oarbă a lucrurilor finite. Dar tocmai aceasta ne

38. Pr. drd. Gheorghe Petraru, *op. cit.*, p. 115

39. Dionisie Pseudo-Areopagitul, *De Mystica Theologica*, I, P.G. 3, col. 1000, cf. Vladimir Lossky, *In the Image and Likeness of God*, Mowbrays London and Oxford, 1975, p. 43

40. Sfântul Grigorie de Nyssa, *Despre viața lui Moise sau despre desăvârșirea prin virtute*, trad. de Pr. Prof. D. Stăniloae și Pr. Ioan Buga, în „Scrieri”, partea I, în colecția P.S.B., vol. 29, București, 1982, p. 34

41. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia II* în „Sur l'incompréhensibilité de Dieu”, p. 171, la Pr. drd. Gh. Petraru, *Catafatic și apofatic în cunoașterea lui Dumnezeu*, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, LXIII (1987), nr. 1, p. 35

dă să înțelegem că, dincolo de bogăția mereu nouă pe care o sesizăm, există un izvor al ei, care nu intră în raza experienței noastre”⁴².

Dovada cea mai sigură că Dumnezeu vrea ca noi să ne apropiem de El, schimbându-ne întreaga viață, o constituie trimiterea Fiului în lume, Iisus Hristos Cuvântul întrupat.

În felul acesta, cunoașterea lui Dumnezeu are și un caracter hristologic, pentru că „întruparea rămâne fundamentul unirii lui Dumnezeu cu omul” și ea „face posibilă unirea în Duhul Sfânt”⁴³.

În Iisus Hristos cunoașterea lui Dumnezeu atinge expresia cea mai înaltă, pentru că în persoana Sa a ipostaziat și firea noastră umană. În marea Sa iubire față de noi, „Dumnezeu a hotărât ca Fiul Său Cel Unul Născut, a doua persoană a Sfintei Treimi, să se întrupeze (Ioan 1,14) și, luând adevărata fire omenească, să se aducă jertfă a tot curată pe măsura măririi lui Dumnezeu, pentru întreg neamul omenesc”⁴⁴.

Modul desăvârșit al revelației supranaturale îl avem așadar în Noul Testament, în persoana lui Iisus Hristos (Evrei 1,2), care vrea să conducă pe toți oamenii la Dumnezeu-Tatăl și la Dumnezeu-Duhul. Acesta îl primesc pe Fiul, căci Fiul este calea către Tatăl și Duhul. El este viața oamenilor, pentru că în Fiul au primit viața cea nouă în Dumnezeu. Numai „crezând” din tot sufletul și căindu-se cu căldură zămislim pe Cuvântul lui Dumnezeu în inimile noastre, ca Fecioara, dacă avem sufletele noastre fecioare și curate”⁴⁵.

Același caracter apofatic păstrează și cunoașterea prin Hristos, datorită relației personale, dintre om și Hristos. Hristos poate fi cunoscut real numai după natura umană, nu și după cea dumnezeiască, ascuns și de nepătruns cu mintea.

Hristos-Fiul, care arată în chip văzut firea cea ascunsă a Tatălui este identificat cu energiile cele arătătoare, motiv pentru care Sfântul Ioan Damaschin spune: „Fiul este chipul Tatălui, chip firesc, întreg, întru totul la fel cu Tatăl, mai puțin necunoașterea și paternitatea... Sfântul Duh este Chipul Fiului, căci nimeni nu poate zice: Doamne Iisuse, decât prin Duhul Sfânt.

Prin Duhul Sfânt Îl cunoaștem noi pe Hristos, Fiul lui Dumnezeu și în Fiul îl vedem noi pe Tatăl”⁴⁶.

Împărțășirea harului cunoașterii lui Dumnezeu ni l-a dat Fiul (Matei XI, 27; Luca X, 22), pentru că numai „unirea cu Dumnezeu întru Hristos poate umple de bucurie și de veselie netrecătoare și adevărată inimile omenești. În ea se arată ultima împlinire a lucrării lui Dumnezeu”⁴⁷.

Făcându-se asemenea nouă, Hristos renunță de bunăvoie la slava avută mai înainte (Filip. 6, 8) și se apropie de noi atât de mult, încât „adâncurile de absolută transcendență ale dumnezeirii, de care lumea n-ar putea lua nici un fel de cunoștință că există, prin Fiul i se fac oarecum cunoștibile”⁴⁸.

42. Pr. prof. Dumitru Stăniloac, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, p. 123

43. Archeveque Basile, „*Essence cree*” et „*essence divine*” dans la *theologie spirituelle de S. Symeon le Nouveau Theologien*, în „*Messenger de l'Exarchat du Patriarcat russe en Europe occidentale*”, Paris, 1971, p. 116

44. Pr. prof. Dr. Dumitru Radu, *Iisus Hristos Mântuitorul lumii*, în „*Îndrumări Misionare*”, București, 1986, p. 295

45. *Întâia cuvântare morală*, în „*Filocalia*”, VII, p. 157

46. De inimagibus, III, 18, col. 1340 AB, la VI. Lossky, *La theologie mystique de l'Eglise d'Orient*, Aubier, Paris, 1944, p. 82

47. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloac, *Spiritualitate și comuniune în Liturgia Ortodoxă*, Edit. Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1986, p. 385

48. Idem, *Teologia Morală Ortodoxă*, vol. III..., p. 39

Pe cât de adevărată este cunoașterea lui Dumnezeu prin Hristos, pe atât este de desăvârșită lucrarea mântuitoare a Sfântului Duh, după cum Iisus Hristos ne spune: „Dar Mângâietorul, Duhul Sfânt pe care-L va trimite Tatăl, în numele Meu, Acela vă va învăța toate și vă va aduce aminte despre toate cele ce v-am spus” (Ioan XIV,26).

Prin Hristos în Duhul Sfânt, omul credincios cunoaște pe Dumnezeu, căci „Cel Ce-L face evident și prezent pe Hristos ca Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu care a luat trup (Ioan I, 14) sau Cel prin care se face Hristos evident este Duhul Sfânt”⁴⁹.

Întreaga istorie a mântuirii este străbătută de activitatea sfințitoare a Duhului Sfânt, iar când Domnul Iisus Hristos spune: „arătat-am numele Tău oamenilor... și au cunoscut că toate câte Mi-ai dat sunt de la Tine” (Ioan 17,6-7) are în vedere pe Duhul Sfânt, „lumina în care, prin cuvântul Evangheliei, prin Sfintele Taine și sfintele virtuți Îl cunoaștem pe Hristos”⁵⁰ și prin Acesta pe Dumnezeu.

Niciodată Cuvântul nu e lipsit de Duhul care ne face să privim pe Cuvântul și nici Duhul Sfânt de Cuvântul cu care ne unește tot mai mult.

La Cincizecime „Hristos din fața ucenicilor” devine prin Duhul Sfânt „Hristos din inimile lor”⁵¹, ce se va afla veșnic prezent în mijlocul Bisericii celei dreptmăritoare, căci în ea începe urcușul omului către Dumnezeu, acea vie „epectază” (Filip. IV, 14) în cunoașterea lui Dumnezeu.

Aspectul duhovnicesc al cunoașterii lui Dumnezeu

1. Rugăciunea și nepătimirea

Cunoașterea lui Dumnezeu pentru omul credincios se transformă într-o tensiune permanentă, care implică pe de o parte puterea rațiunii, dar și a trăirii sufletești, totdeauna mult mai vie și mai de folos în dobândirea bunului căutat.

Experiența vieții exprimă pe deplin adevărul conform căruia nimic nu se obține fără să te implicii direct, dorind din tot sufletul tău ceea ce cauți. Și dacă am vorbit de această implicație trebuie menționat următorul fapt care străbate întreaga morală creștină și anume că, în deschiderea Sa către noi, Dumnezeu ne-a întins o punte, în persoana Fiului Său, nouă nerămânându-ne decât să aprobăm sau să dezaprobam apelul adresat: „fiiți desăvârșiți precum Tatăl vostru Cel din ceruri desăvârșit este” (Mt. V, 48).

Așadar, în acest sens Mântuitorul ne cheamă la comuniunea cu El, începută în apele botezului, devenind făptură nouă, și început al virtuții. Acest început al virtuții se datorează puterilor omului, dar prin venirea lui Dumnezeu-Cuvântul, când vorbim de cultivarea virtuții, înseamnă, de fapt, părăsirea patimii și păcatului, căci acesta face ca omul să nu mai vadă rațiunile spirituale⁵² ale lucrurilor, omul pierzând relația de comuniune cu semenii, cu creația, cu Dumnezeu.

49. Pr. prof. dr. Dumitru Radu, *Hotărârile dogmatice ale Sinodului II ecumenic -sinteză a învățăturii de credință în spiritualitatea ortodoxă*, în „Biserica Ortodoxă Română”, XCIX (1981), nr. 7-8, p. 818-819

50. Pr. Prof. Constantin Galeriu, *Cunoașterea lui Hristos în Duhul Sfânt*, în „S.T.”, XXXV (1983), nr. 9-10, p. 681

51. Diac. Asist. Ioan Caraza, *Cred întru Unul Dumnezeu*, în „Îndrumătorul bisericesc” al Arhiepiscopiei Bucureștilor, București, 1986, p. 2

52. Pr. prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Morală Ortodoxă*, ... vol III, p. 171

Orice pomire sistematică împotriva patimilor și care să pună început virtuții nu poate avea rezultat fără prezența credinței: „mai înainte de orice virtute, de orice efort uman, trebuie să căpătăm în noi credința”⁵³. Vorbind despre valoarea credinței în procesul purificării și transformării noastre lăuntrice și externe, Sfântul Grigorie de Nazianz zice: „nu este în puterea oricui să filosofeze despre Dumnezeu, fiindcă lucrul acesta pot să-l facă numai cei ce au cercetat cu de-amănuntul și care au înaintat pas cu pas pe calea contemplației și care, înainte de aceste îndeletniciri și-au curățit sufletul și trupul sau cel puțin se silesc să se curețe”⁵⁴.

Dacă credința este începutul relației omului cu Dumnezeu, ca un răspuns către chemarea la „experiența mistică de nepățimire, nedreptățită de calea către unire, nu poate fi dobândită decât în rugăciune, prin cerere”⁵⁵.

Omul de rugăciune e și omul cunoașterii. Ea fiind maxima apropiere a lui Dumnezeu de noi, căci, după cuvintele Sfântului Ioan Scărarul: „Rugăciunea după însușirea ei este însoțitoare și unirea omului și a lui Dumnezeu, iar după lucrare susținătoare lumii. Este împăcare a lui Dumnezeu, maica lacrimilor și fiica lor”⁵⁶.

Referindu-se la rolul minții și inimii în rugăciune, Sfinții Părinți recomandă rugăciunea minții „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul”, pentru că intenția acestei rugăciuni este de a aduna mintea în inimă, iar de crede să se înalțe neîntrerupt spre Dumnezeu, căci, în însăși pomirea rugăciunii, mintea e răpită de dorul lui Dumnezeu și nu mai știi nimic din lumea aceasta”⁵⁷.

Rugăciunea curată a celor curați cu inima constă în cererea virtuților, pentru că rugăciunea și progresul în nepățimire se condiționează reciproc, motiv pentru care Sfântul Grigorie Palama zice: „Cei ce se roagă să fie cu adevărat nepățimași căci numai așa pot atinge rugăciunea netulburată; iar cei ce nu au ajuns la această măsură (a nepățimirii) trebuie să treacă peste împățimirea de plăcere, ca să se elibereze cu totul de împățimire”⁵⁸.

Nepățimirea cere ca trupul să nu mai fie lăsat în voia patimilor, căci numai printr-o purificare adâncă omul dobândește posibilitatea unei intuiții și experimentări simple a lui Dumnezeu înțelegând imediat că orice treaptă din acest urcuș înseamnă negarea unor cunoștințe și deprinderi virtuozose atinse și primirea unor cunoștințe mai înalte aflate pe o treaptă nouă.

Înaintarea continuă a sufletului spre Dumnezeu este înfățișată de Sfântul Grigorie de Nyssa, cu cea a miresii care din neagră la chip din cauza păcatului, va ajunge la o strălucire inițială prilejuită de purificările succesive.

În același sens, Sfântul Maxim Mărturisitorul stabilește trei trepte ce-l vor ajuta pe om să urce către Dumnezeu: prima purificarea de patimi⁵⁹ a doua „părăsirea celor sensibile”⁶⁰, iar pe a treia o definește ca „luarea celor de sus, sălășluirea și așezarea în Dumnezeu”⁶¹.

53. Pr. prof. dr. Dumitru Radu, *Trădirea creștină și iubirea de țară*, în „B.O.R.”, CIV (1986), nr. 5-6, p. 6

54. Sfântul Grigorie de Nazianz, *Cele cinci cuvântări teologice*, cuvântarea I 3, p. 2

55. VI. Lossky, *op. cit.*, p. 207

56. Sfântul Ioan Scărarul, *Scara dumnezeiescului urcuș*, cuvântul XXVIII, trad. de Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, în „Filocalia” IX, București, 1980, p. 38

57. Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Întâia sută a capetelor despre dragoste*, cap. 10, „Filocalia”, vol I, p. 38

58. Sfântul Grigorie Palama, *Cuvânt pentru cei ce se liniștesc cu evlavie*, Filocalia vol. VII, p. 228-229

59. Ierom. drd. Irineu Pop, *Purificarea de patimi...*, p. 514

60. *Ambigua*, cap. 82, p. 211

61. *Ibidem* (nota 266), p. 212

Adevărata cunoaștere a lui Dumnezeu omul o dobândește în Biserică, pentru că în ea credinciosul află toate mijloacele necesare pregătirii și înaintării spre unirea cu Dumnezeu.

Strâns legat de *viața comunității* Bisericii, omul credincios se va îndrepta, „va curăți lumina și va vedea pe Dumnezeu”. Așadar, „lucrarea de purificare” se realizează prin puterile ce emană prin taina Botezului și din taina Pocăinței. „Luminarea este o actualizare a puterilor datorite prin taina Mirului, iar unirea cu Dumnezeu este un efect al Euharistiei”⁶², toate oferite de puterea sacramentală a Bisericii.

Știind că *viața în comuniune* presupune iubire, este ușor de înțeles că stadiul ispitei și al patimii se poate depăși încălzit fiind de iubirea lui Dumnezeu, de aproapele, de lume.

Iubirea este cea care generează dorința vie a omului după Dumnezeu. Omul, chip al iubirii dumnezeiești, se va urca la arhetipul iubirii desăvârșite care este Dumnezeu.

2. Iubirea, chintesența tuturor virtuților

De natură divină, iubirea însuflețește întreaga viață a omului, din pruncie și până în clipa încredințării sufletului lui Dumnezeu. De aceea, esențial în desăvârșirea creștină este ca omul să se asemene cu iubirea lui Dumnezeu, care este Însuși Fiul Său, Iisus Hristos, Dumnezeu Cuvântul.

Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat, „este puntea întinsă de la Dumnezeu până pe tărâmul umanității noastre. În Hristos avem accesul la iubirea lui Dumnezeu, dar și accesul spre semenii noștri cu care purtăm același chip dumnezeiesc și împreună chemați la asemănarea tot mai mare cu Dumnezeu, după încorporarea noastră în el ca mădulare ale Trupului Său, Biserica”⁶³.

Pornind de la postulatul asemănării cu Hristos, observăm în *viața Mântuitorului* împletindu-se indisolubil iubirea față de Tatăl cu iubirea față de lume și de aici primim îndemnul de a păși pe urmele Lui iubind cu o iubire firească pe Dumnezeu și cu o iubire frățască pe semenii noștri”⁶⁴.

Dragostea este de nedespărțit de cunoaștere, de gnoză. Este un semn de trezire personală, fără de care calea către unire ar fi oarbă, o asceză amăgitoare. Numai aprins de o iubire negrăită, omul tinde mereu spre Dumnezeu, năzuiește să fie mereu în Dumnezeu. El devine un templu în care sălășluiește Dumnezeu, devine prieten al Domnului.

Această sălășluire a omului binecredincios în Dumnezeu are drept o consecință *imediată, vederea luminii dumnezeiești ce iradiază din Dumnezeu*. Vederea lui Dumnezeu în lumină, Sfinții Părinți o consideră ca o înălțare la cele dumnezeiești, îndumnezeirea omului, ca pe o transformare launtrică și exterioară, o umplere de lumină, simbol al ascensiunii celei arătate⁶⁵.

62. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloac, *Teologia Morală Ortodoxă*, vol. III, p. 104

63. Pr. Prof. dr. Dumitru Radu, *Trădarea creștină ...*, p. 45

64. Ierom. Prof. dr. Nicolae Mladin, *Sfântul Ioan Gură de Aur, Despre desăvârșirea creștină, în „Ortodoxie”, IX (1957)*, nr. 4, p. 576

65. *Ambigua*, cap. 45, p. 158

3. Cunoașterea lui Dumnezeu în lumină Întunericul luminos

Specifică Răsăritului ortodox, cunoașterea lui Dumnezeu în lumină este treapta cea mai înaltă a progresului duhovnicesc. Toți autorii ascetici răsăriteni susțin că, cunoașterea lui Dumnezeu în lumină este, de fapt, încununarea credinciosului cu îndumnezeirea. Această lumină nu este mentală, ci se produce prin puterea Duhului Sfânt și ea nu trebuie confundată cu ființa supraființială a lui Dumnezeu, căci ființa, nefiind atinsă și neîmpărțășită, nu trebuie confundată cu lumina care este „strălucitoare și har dumnezeiesc și nevăzută și cunoscută neînțeleș”⁶⁶.

Puterea de a vedea lucrurile din natură se datorează puterii ochilor trupești, însă când e vorba de slava lui Dumnezeu (Fap. VII, 55) care ne introduce în tainele dumnezeirii, această lumină ne luminează fără scăpare, fără schimbarea nesticăciosă care nu se întunecă niciodată, dă viață și preschimbă în lumină pe cei pe care îi luminează”⁶⁷.

Lumina aceasta nu este ființa lui Dumnezeu cum susține Varlaam și față de care a luat atitudine în special Sfântul Grigorie Palama, ci ea e rezultatul experienței trăirii lui Dumnezeu, unirii cu Dumnezeu.

Sfântul Simeon Noul Cuvântător spune: „Vedem adeseori Lumina; uneori ea îmi apare în lăuntrul meu, când sufletul meu avea pace și liniște, sau nu apărea decât departe sau se ascundea cu totul”. Încercam atunci o nemăsurată mahnire crezând că nu o voi revedea niciodată. Dar de îndată ce începeam să vărs lacrimi, îndată ce mărturiseam o deplină lepădare de tot, o desăvârșită smerenie și ascultare, Lumina se arăta din nou asemeni soarelui, care alunga desimea norilor și care se arăta puțin câte puțin, aducând bucuria... Astfel Tu, Cel negrăit, nevăzut, neapropiat... ai risipit întunericul din mine, ai alungat norul care mă acoperea, ai deschis auzul duhovnicesc, ai curățit lumina ochilor minții mele”⁶⁸.

Întraga viață a omului trebuie să fie o împlinire a voinței lui Dumnezeu, la capătul căreia ne așteaptă bucuria și veselia divină prilejuită de vederea luminii dumnezeiești; căci, precum neștiința depărtează pe cei rătăciți, tot așa și prezența luminii celei spirituale adună și unește pe cei luminați de dânsa; iar la capătul unirii noastre ne așteaptă pacea care covârșește toată mintea, astfel încât cei care ajung la măsura desăvârșită a staturii lui Hristos sunt toți acei care iubesc pacea și lumina”⁶⁹.

Alfel spus, unirea credinciosului cu Dumnezeu în lumină este concepută ca fiind una mai presus de lumină și de aceea i se dă acestei uniri numele de *întuneric supraluminos*.

La acestea pot ajunge cei care „străbat toate cele necurate și curate și trecând dincolo de toate culmile sfinte lasă în urmă toate luminile divine și sunetele și cuvintele cerești și pătrund în întunericul în care se află într-adevăr Cel care-i dincolo de toate”.⁷⁰

66. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Viața și învățătura Sfântului Grigorie Palama*

67. Vladimir Lossky, *op. cit.*, p. 216

68. *Ibidem*, p. 224 (nota 1)

69. Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, cartea a III-a, în „Scrieri” partea I-II, introducere, note și indicii de Pr. D. Feçioru în colecția P.S.B., vol IV, București, 1981, p. 337

70. Dionisie Pseudo-Areopagitul, *op. cit.*, cap. 116-117

Tema întunericii dumnezeiești are în vedere transcenderea absolută a ființei divine, iar în raport cu cunoașterea lui Dumnezeu nu înseamnă absența, ci prezența lui Dumnezeu, lucru dovedit de textele Sfintei Scripturi (Ps. 17, 13): „Și și-a pus întunericul acoperământ, împrejurul lui cortul lui, apă întunecoasă în norii văzduhului” și mai ales capitolele 19-20 din Ieșire, unde Moise se întâlnește cu Dumnezeu în întunericul ce acoperă vârful Muntelui Sinai.

Pentru Sfântul Grigorie de Nyssa, noaptea de pe Sinai reprezintă calea comuniunii cu Dumnezeu, când i s-a arătat în rugul arzător. Atunci Moise l-a văzut pe Dumnezeu în lumină, acum intră în întuneric lăsând în urma lui tot ceea ce poate fi văzut ori cunoscut, dar ceea ce-i întuneric e Dumnezeu. Pătrunderea sufletului în acest întuneric, în suprema unire cu Dumnezeu este înțeleasă de el mai mult ca o *contemplație*, căci sufletul vede că natura divină este invizibilă”⁷¹.

Într-un mod cu totul deosebit această temă a *întunericului* divin a fost dezbătută de Sfântul Dionisie Pseudo-Areopagitul, care spune că în acest întuneric supraluminos dorim să ajungem și să vedem și să cunoaștem, prin nevedere și necunoaștere... căci, de fapt, aceasta înseamnă a vedea și a cunoaște cu adevărat”⁷². Pentru el, întunericul are o semnificație subiectivă, privind atitudinea sufletului care contemplă, și una obiectivă, privind caracterul inaccesibil și absoluta transcendență a lui Dumnezeu în ființa Sa”⁷³.

Părăsind orice lucru definit și trăind sentimentul prezenței lui Dumnezeu, Moise spune Sfântul Maxim, a intrat în întunericul unde era Dumnezeu, adus în viețuirea cea fără formă, nevăzută și netrupească, cu mintea eliberată de orice legătură cu altceva afară de Dumnezeu”⁷⁴.

Nu înseamnă că prin aceasta Dumnezeu nu mai este ascuns. Dimpotrivă, Dumnezeu rămâne un abis inaccesibil, căci nimeni n-a pătruns pe potecile tănuite ale infinității Sale”⁷⁵. Și în această ultimă fază a cunoașterii lui Dumnezeu, adică vederea, trăirea prezenței supraluminoase a lui Dumnezeu, se exprimă folosind o mulțime de negații.

Desigur, ele nu redau aspectul non-existențial, ci aspectul continuu al depășirii stadiului la care am ajuns.

În acest sens va trebui să înțelegem și cuvintele lui Dionisie din Epistola către Dorotei. Întunericul lui Dumnezeu este lumina cea mai apropiată, din pricina răspândirii covârșitoare de lumină supraființială. În acesta ajunge tot cel ce se învrednicește să cunoască și să vadă pe Dumnezeu, chiar prin faptul de a nu vedea și cunoaște, căci fiind ridicat la ceea ce e mai presus de vedere și de cunoștință, cunoaște tocmai ceea ce e dincolo de toate cele sensibile și inteligibile” (Migne, P.G., III, col. 1073 B)”⁷⁶.

*

Tema cunoașterii lui Dumnezeu poate fi considerată ca una din cele mai profunde la care este chemat omul, creștinul adevărat. Fiind sădit cu o aspirație crescândă după

71. Vladimir Lossky, *Theologie mystique* ..., p. 33; idem, A l'image et a la ressemblance... p. 31

72. Dionisie Pseudo-Areopagitul, *op. cit.*, p. 118

73. M.C. Peuch, La tenebre mystique chez le Pseudo Denys l'Arcopagite et dans la tradition patristique în „Etudes carmelitaines”, 23-eme annee, vol. II, oct. 1930 la Nicolae Fer, *Cunoașterea lui Dumnezeu și ideea de spectată la Sf. Grigorie de Nyssa*, în „Ortodoxia” XXIII(1971), nr. 1-2, p. 107

74. *Ambigua*, cap. 15, p. 117

75. Dionisie Pseudo-Areopagitul, *op. cit.*, I, 2, p. 3

76. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol I, p. 47

„cunoașterea mai deplină a lui Dumnezeu”, „căci aceasta este viața veșnică: să cunoască pe singurul Dumnezeu adevărat și pe Iisus Hristos pe care l-ai trimis”, credinciosul este sprijinit și susținut de Însuși Dumnezeu, care se pogoară la nivelul nostru din oceanul nesfârșit al realității Lui, prin întrupare. Argumentarea rațională a existenței personale a lui Dumnezeu, fie ontologic, fie cauzal, și cerută de însăși natura spirituală a omului, nu urmărește să transforme credința în știință.

Cu ajutorul rațiunii încălzite de credință ne însușim datele revelației supranaturale și le aprofundăm, înaintăm în cunoașterea adevărului dumnezeiesc care trebuie trăit pentru dobândirea desăvârșirii și a mântuirii.

Trăirea cunoașterii lui Dumnezeu implică de la sine un efort continuu de purificare, de ridicare deasupra propriului trup, tăvălit în chinurile patimilor, patimi ce aruncă ființa umană într-o stare de pasivitate, încruntare și zbcium. Treapta purificării de patimi, majoritatea Sfinților Părinți o abordează și o consideră inițiatoare în planul cunoașterii lui Dumnezeu, căci cunoașterea lui Dumnezeu trebuie să fie cerută de interiorul omului, „chip și asemănare a lui Dumnezeu”. Cerută dar și trăită de puterile sufletești interioare ale omului. Călea cunoașterii lui Dumnezeu ni se deschide mai luminoasă, mai clară, facilitând o unire deplină a funcțiilor noastre psiho-somatice cu Hristos, Cuvântul întrupat, călea deplinei cunoașteri. Practica virtuților antrenează, așadar, acest trup slăbit, întărindu-l, curățindu-l, înscriindu-l pe călea deplinei uniri cu Cel ce l-a creat. În felul acesta încă de aici, de pe pământ, participăm la viața dumnezeiască. Numai trecând prin acest vad al purificării, mintea noastră curățită de partea pur materială, poate trece la o interpretare, la o înțelegere și cunoaștere a lui Dumnezeu, văzând în lumea înconjurătoare, în rațiunea lucrurilor, a lumii ce se desfășoară înaintea noastră, opera unui Dumnezeu personal, plin de iubire, ce ne cheamă spre cunoașterea Lui.

Așadar, cunoașterea afirmativ rațională este legată întotdeauna de lume, adică de contemplarea ei, ca mijloc de călăuzire spre cauza ei. Alături de această cale rațională, există și una apofatică sau negrăită.

Apofatismul devine astfel o cale de adâncire a gândirii până la cele mai sensibile exprimări logice, dar și un urcuș duhovnicesc însoțit de credința celui ce-l caută.

Cunoașterea lui Dumnezeu are și un caracter hristologic, pentru că întruparea rămâne fundamentul unirii lui Dumnezeu cu omul, face posibilă unirea în Duhul Sfânt.

Cunoașterea lui Dumnezeu trebuie înțeleasă dincolo de orice concepte, motiv pentru care Sfinții Părinți consideră că vederea lui Dumnezeu în lumină, specifică Răsăritului ortodox, este cea mai înaltă treaptă a progresului duhovnicesc. Dar și această treaptă nu ne dă garanția vederii și cunoașterii ființiale a lui Dumnezeu.

Chemat la un lucru de taină, dorind să trăiască această taină a cunoașterii, credinciosul trebuie să fie plin de nădejde, de credință și de iubire față de Cel care i-a dăruit și dorința și puterea de a fi asemenea Lui.

Pr. Drd. MIRCEA HLANDAN

ULTIMII MARTIRI AI ICONOCLASMULUI

Acordurile finale ale perioadei iconoclaste au coincis, din păcate, cu cea mai înfrâncenată și dramatică luptă contra sfintelor icoane purtată sub bagheta ultimului împărat iconomah - Teofil (829-842). Punctul culminant al persecuțiilor a fost atins în a doua parte a domniei acestui bazileu, de altfel un intelectual rafinat, asociinduși măsurile represive pe patriarhul Ioan VII Grămăticul (837-843), care, potrivit Sinaxarelor din Triod, fusese denumit Ianis și „era mai mult căpetenia demonilor decât căpetenia creștinilor”. Acesta din urmă, perceptor al împăratului, avea o mai veche pasiune iconoclastă, încă de pe vremea lui Leon al V-lea Armeanul, când alcătuisese un tratat contra sfintelor icoane. Sub influența mentorului său, Teofil convoacă în anul 832 un Sinod la Constantinopol care reconfirmă hotărârile sinodului iconoclast de la Hieria din anul 754.

Această măsură întărită peste cinci ani pe scaunul patriarhal din capitala imperiului a lui Ioan al VII-lea, a declanșat valul de proteste acerbe din partea apărătorilor credinței ortodoxe. Ripostele bazileului au fost nemiloase. Teofil își propusese să înlăture definitiv ceea ce numea el, „idolatria icoanelor”. Sinaxarul din Duminica întâi a Postului Mare consemnează: „Teofil i-a lăsat în urmă pe înaintașii săi în nebulia sa împotriva icoanelor. Acesta a dat la osânde și pedepse groaznice pe mulți dintre Sfinții Părinți”.

Soția sa, Sfânta Teodora (11 februarie) care era ortodoxă, n-a putut să-l determine să renunțe la erezie și la prigonirea cinstitorilor de icoane. S-a străduit însă, din răspuțeri, să obțină ușurarea sufletului lui Teofil, implorând pe Sfinții pătimitori să se roage pentru iertarea bazileului. Sinaxarul din Duminica I a Postului Mare consacră câteva pagini acestui fapt. Sfânta avea în gineceul imperial icoane ascunse, în fața cărora se ruga în taină. Asemenea și la gâtul său, sub veșminte, purta o icoană a Maicii Domnului. Pe fiul său, Mihail, l-a deprins de mic cu cinstirea sfintelor icoane.

Îndată după moartea lui Teofil a rechemat pe ierarhii, preoții și monahii surghiuniți și a dat libertate tuturor iconodulilor. Cu ajutorul Sfântului Patriarh Metodie, de care vom vorbi în continuare, Sfânta Teodora a convocat un sinod la Constantinopol, în primăvara anului 843, care a restabilit cultul sfintelor icoane, rostind anatema asupra tuturor iconoclaștilor. O impunătoare procesiune cu sfintele icoane purtate de cler și suita imperială din Constantinopol, a încununat lupta Bisericii timp de mai bine de unsprezece decenii pentru cinstirea sfintelor icoane. Prima Duminică a Postului Mare - numită de atunci Duminica Ortodoxiei - a fost dedicată în calendarul creștin ortodox comemorării anuale a triumfului adevărului Bisericii creștine „ca nu cumva să cădem din nou în aceeași rătăcire” (Sinaxarele Triodului, la Duminica I din Post).

În cele ce urmează, folosindu-ne de relatările sinaxarelor din minee și de lucrarea lui Bernardin Menthon, Sfinții și mănăstirile din Olimpul Bitiniei, Roman, 1994, vom consemna câteva mărturii ale ultimilor martiri care au fost persecutați pentru cinstirea sfintelor icoane.

În primii adversari ortodocși ai lui Teofil s-a numărat **Sfântul Metodie** (14 iunie), de numele căruia este legată, cum am văzut, restaurarea definitivă a cultului sfințelor icoane. Sinaxarul pomenirii sale, consemnează că „a înfruntat și muștră rătăcirea ereziilor și a hulitorilor de icoane cu dovediri înțelepțești și mărturii din Scriptură”. În realitate, sub această informație, se ascund bătăi crunte, umilințe și mulți ani de temniță grea.

Chemându-l la Constantinopol din mănăstirea ELEGMES pe care o ctitorise în eparhia Kios (azi Guemlik - Turcia), Teofil i s-a adresat lui Metodie: „Oare când ai să încetezi de a mai tulbura Biserica și împărăția cu învățături nepotrivite, în legătură cu un lucru așa de neînsemnat, cum este acela al icoanelor? Oare nu tu ai fost până și la Roma ca să câștigi și pe papă în această ceartă, aducând tatălui meu o nouă mărturisire de credință?”

Într-adevăr, în timpul domniei lui Leon Armenul, Metodie a mers la Roma, solicitând sprijinul papei Pascal (817-824) în chestiunea iconoclastă. Se pare că papa i-a dat scrisori favorabile către împărat, pe care Metodie le-a prezentat lui Mihail, întrucât Leon murise între timp.

Sfântul Metodie nu s-a lăsat intimidat de apostrofarea împăratului Teofil ci i-a replicat cu curaj: „Dacă învățătura despre sfințele icoane este neînsemnată și nu merită să te ocupi de ea de ce tu, care ai stăpânirea și conduci pe romani, nu înlături chipurile tale, așa cum faci cu acelea ale lui Hristos? De ce nu îngădui să fie cinstit și slăvit Hristos așa cum vrei tu să fie cinstit și slăvit? Ba, dimpotrivă, văd că zilnic îți înmulțești chipul și că te bucuri când vezi că ești cinstit pretutindeni”.

Nesuferind un asemenea afront, Teofil a poruncit să i se aplice sfântului 600 lovituri de nuielă și apoi l-a aruncat în beciurile din subsolul palatului. Pentru că, în ascuns, niște creștini l-au scos de acolo pe Metodie și l-au îngrijit, Teofil le-a confiscat acelora casele și averile. Spre sfârșitul domniei însă l-au apropiat pe Metodie de sine, fapt ce a permis sfântului să facă misiune ortodoxă printre curtenii palatului imperial.

Măsurile represive ale lui Teofil i-a căzut victimă și **Sfântul Lazăr** (17 noiembrie) ieromonah iconar și neobosit luptător cu eretecii. A fost bătut cu deosebită cruzime, apoi i s-au ars mâinile ca să nu mai poată picta. Și totuși, după aceste neînchipuite suferințe, s-a târât până la biserica Sfântul Ioan Botezătorul și acolo a început pictarea unei noi icoane. Prin mila lui Dumnezeu i-a supraviețuit lui Teofil și a avut bucuria să vadă și timpul restabilirii cultului sfințelor icoane.

Sfântul **Pavel mărturisitorul** (8 martie) a avut și el de suferit pentru că propovăduia cu îndrăzneală credința în sfințele icoane, contribuind la biruința credinței adevărate din anul 843.

Tot în vremea lui Teofil iconoclastul, înscrie o pagină de glorie pentru apărarea Ortodoxiei și sfântul **Grigorie Decapolitul** (20 noiembrie), ale cărui sfințe moaște odihnesc, de câteva secole în biserica mănăstirii Bistrița din Vâlcea. Sfântul „umbra din loc în loc, sărutând pe cei ce mărturiseau pentru sfințele icoane și strigând la sine de la aceia folos sufletec” - citim în Sinaxar. A călătorit în Asia, Bizanț, Roma și muntele Olimpului, îmbărbătând pe creștini să cinstească sfințele icoane și să se împotrivescă ereziilor. La Bizanț s-a întâlnit cu Sfântul **Simeon mărturisitorul** care abia scăpase din închisoare, unde pătimise pentru că lua apărarea închinătorilor la icoane. Călătoria la Constantinopol a

făcut-o cu alt înfocat iconodul, cuviosul **Iosif**, scriitorul de cântări (4 aprilie), cu care mai târziu a ctitorit o biserică în cinstea Sfântului apostol Bartolomeu, dobândind ei moaștele apostolului. Suferind încarcerarea în insula Creta, după moartea împăratului iconoclast Mihail, a revenit în Constantinopolul care se împodobește din nou cu sfintele icoane, ca mai apoi să fie iar exilat la Cherson, de unde a fost izbăvit prin libertatea cinstitorilor de icoane, pe care le-a acordat-o împărăteasa Teodora. Sfântul Grigorie Decapolitul a trecut la Domnul în același an în care a murit iconoclastul Teofil (842).

Seria pătimirilor cuviosului **Iarion cel Nou** (6 iunie) pentru atașamentul său de sfintele icoane a continuat și în vremea lui Teofil. Fericitul Ilarion „a fost cercetat dacă voiește să se supună împărăteștii porunci - zice Sinaxarul. Dar fiindcă sfântul a muștrătat pe Teofil că este fără Dumnezeu și înșelător, a primit 117 toiege pe spate și după aceea a fost izgonit în insula Afusia, care este aproape de insula Alona, ce se află sub arhiepiscopul Priconisului. Acolo sfântul a stat până moartea lui Teofil (vreme de 8 ani) când a putut să se reîntoarcă la mănăstirea sa, unde, după trei ani și-a dat obștescul sfârșit.

Cuviosul **Teodor mărturisitorul** (27 decembrie) n-a cruțat nici pe Teofil, judecându-l, cu îndemnul patriarhului de Ierusalim, pentru măsurile sale eretice și pentru cruzimea lor. Atât sfântul Teodor, cât și fratele său, sfântul **Teofan** (11 octombrie) au fost bătuți nemilos și apoi li s-au scris pe frunte cu fierul înroșit în foc versuri umilitoare. De aceea ei apar adesea în calendar cu apelativul de „scrisul”, „înscrisul” sau „însemnatul”.

Cuviosul Teodor a fost surghiunit apoi și acolo s-a mutat la Dumnezeu. Sfântul Teofan a fost trimis în temniță la Tesalonic. După moartea lui Teofil, Teofan a fost hirotonit mitropolit al Niceei de către patriarhul Metodie.

Împreună pătimitor cu cei doi frați a fost și cuviosul **Mihail Sincelul** (18 decembrie). De atâtea chinuri și suferințe îndurate, aflat la o vârstă înaintată, sfântul se îmbolnăvește de scurgere de ochi iar timpul l-a îngheboșat. Probabil de aceea a refuzat cererea împărăteșii Teodora de a urca pe scaunul patriarhal de Constantinopol, la moartea lui Teofil. Neprimind o asemenea cinste, pe tronul spiritual al capitalei se va urca Metodie.

Cuviosul Mihail a preferat să i se ridice rangul de sincel, așezându-se în cea mai mare mănăstire din țară, unde s-a nevoit în continuare până când i-a încredințat sufletul lui Dumnezeu, fiind în vârstă de 85 de ani.

Cinstitorii sfințelor icoane au avut, în prima jumătate a secolului al IX-lea un mare sprijinitor în cuviosul **Ioanichie cel Mare** (4 noiembrie), trăitor în mănăstirile din Olimpia Bitiniei. Deși în tinerețe, pe când slujea ca ostaș, îmbrățișase erezia iconoclastă și nici nu vroia să audă de cinstirea sfințelor icoane, Dumnezeu l-a întors ca pe Sfântul Pavel oarecând, printr-un monah din Olimp. După călugărie a slujit cu întreaga sa ființă Ortodoxia. Împodobit cu darul facerii de minuni, n-a pregetat să se roage pentru pedepsirea cumnatului său - iconoclast împătimit.

În ultima parte a vieții sale, Teofil a trimis o delegație la Sfântul Ioanichie aflat la mănăstirea Trihalikia, pentru a-l întreba dacă este bine să se închine icoanei lui Hristos. Cuviosul i-a primit bine pe trimișii lui Teofil și i-a mandatat să ducă în capitală acest răspuns: „Cel ce dă cinstirea care se cuvine icoanelor lui Hristos, ale Sfintei Fecioare și ale sfinților, chiar dacă ar avea o viață fără pată, nu va fi primit în împărăția lui Hristos. Așa cum o, împărate, cel ce disprețuiește și necinstește chipurile tale nu îți pot fi prieteni, ci

sunt pedepsiți cu asprime, tot așa și cei care necinstesc icoanele lui Hristos nu numai că nu vor fi cu El, ci vor fi aruncați în focul cel veșnic”.

Intervenția Sfântului Ioanichie a fost salutară și în disputa creată la puțin timp după urcarea pe scaunul patriarhal a Sfântului Metodie. Unii ierarhi și clugări urgisiți cereu patriarhului să fie necruțător cu iconoclaștii și făceau presiuni asupra sa pentru a destitui pe episcopii și preoții care renunșaseră la credință. Metodie însă ezita, dintr-o dreaptă socoteală cu care era înzestrat. Atunci i-a venit în ajutor Sfântul Ioanichie, convingând pe cei mai aprinși că Metodie procedează înțelept. Spiritele s-au liniștit și Biserica și-a dobândit pacea de care avea atâta nevoie.

Pentru statornicia sa în dreapta credință și-a dat viața și Sfântul Iosif, arhiepiscopul Tesalonicului (15 iulie), fratele Sfântului Teodor Studitul. Deși fusese exilat și în vremea lui Leon Armeanul, Sfântul Iosif a pătimit cel mai mult în vremea lui Teofil, fiind surghiunit în Teșalia, unde a murit în anul 832. Doisprezece ani mai târziu cinstitele sale moaște au fost aduse și îngropate în mănăstirea Studion din Constantinopol.

Cuviosul **Serghie mărturisitorul** (13 mai), deși era „de neam slăvit și mare” n-a fost cruțat de măsurile represive ale lui Teofil. „Legându-i-se grumajii cu o funie, a fost purtat prin mijlocul uliței celei pline de popor, suferind scuipări și ocări. I s-a confiscat apoi toată averea și a fost izgonit și lăsat pe drumuri, împreună cu soția și copiii lor”.

„În vremea răucredincioșilor luptători împotriva icoanelor multe nevoințe a arătat sfântul **Cosma**, arhiepiscopul Calcedonului (18 aprilie), ajutând dreptei credințe” - ne informează Sinaxarul. Pentru că nu a vrut să se lepede de sfintele icoane, sfântul „întru scârbe fără de număr a fost aruncat și împreună cu cuviosul Auxentie se nevoia. Și fiind ispitit și nevoit... s-a săvârșit și către Domnul s-a dus”.

Alți nenumărați sfinți au suferit bătăi, chinuri, temniță grea, mutilări, exilări ori și-au jertfit viața pentru apărarea învățaturii și pentru cinstirea sfintelor icoane. Așa au fost: Sfântul **Nichita**, egumenul mănăstirii Midikia din Olimpul Bitiniei (3 aprilie † 822), Sfântul **Macarie** egumenul Pelekitului, din același munte (18 august † 840). Sfântul **Evstratie**, egumenul Agavrei (9 ianuarie † 846), Sfântul **Eustație**, episcopul de Kios (Brusa de la Mare, 29 martie), mort în exil de foame și de frig, Sfântul **Nichita**, episcopul Apoloniei (20 martie), Sfântul **Ioan mărturisitorul**, egumenul mănăstirii Catarilor († 836), Sfântul **Pavel** episcop de Brusa, cuviosul episcop **Iacob mărturisitorul** (21 martie), Sfântul **Gheorghe**, episcopul Mitileniei (7 aprilie), Sfântul mucenic **Pavel** (17 aprilie), „care pentru sfintele icoane, în foc s-a săvârșit”, cuviosul **Gheorghe mărturisitorul** (19 aprilie), episcopul Antiohiei Pisidiei, mort în exil, precum și mulți, mulți alții, pe care numai Dumnezeu îi știe.

Pr. EUGEN DRĂGOI

PUNCTE DE VEDERE

TRADIȚIA DĂTĂTOARE DE ÎNȚELEPCIUNE

Experiența spirituală a Ortodoxiei românești este, fără a exagera, adânc reflectată în cultura populară, folclorică, în datinile moștenite din generație în generație.

Tradiția Bisericii a izvorât valori culturale și mistice care au transfigurat perspectiva înțelegerii existenței. Comunitatea creștină - Biserica - păstrătoarea bunelor vestiri ale Scripturii, cu ocrotirea Sfântului Duh, a zidit peste timp un monument de trăire și simțire care mărturisește despre jertfă, despre răscumpărare, despre înviere, despre curăția vieții, despre bunurile vieții viitoare...

Dimensiunea comunitară a creștinismului a adus în prim-planul conviețuirii sociale mesajul păcii, al iubirii și al compasiunii frățești, al toleranței și al unității întru aceeași credință, și a impus o nouă ordine morală.

Supraviețuirea în spațiul nostru a unei culturi religioase sănătoase, biruitoare asupra oricăror tentații păgânizate sau a libertății vătămătoare s-a datorat chemării pe care Dumnezeu a așezat-o și în sufletul românului: de a fi părtaș la dumnezeire. Izvorul acestei aspirații religioase ce caracterizează spiritul românesc pomește din vremea de început a încreștinării neamului nostru, de la credința că Fiul lui Dumnezeu s-a înomenit pentru a restaura în om puterea și voința, simțirea și dragostea, dorul după împărăția și bunurile viitoare, așezând peste toate puterea harului Său..

Cultura balcanică a constituit un climat favorabil în care s-au putut cultiva valori mistice, religioase, așa încât să ajungă până la noi creații de un autentic spirit creștin. Există în tradițiile locale românești, în datinile și obiceiurile noastre sfinte, un nemaiîntâlnit dor al firii după Creatorul său.

În folclorul religios românesc se adâncește perspectiva asupra nemuririi, omul se ascunde în integritatea cosmosului spiritualizat, el este martorul propriei sale prefaceri în Duh, este înălțat într-o fericită grăire cu Dumnezeu, un dialog de o simplitate cuceritoare.

Pentru românul creștin, Dumnezeu este o realizare personală evidentă; el poate să-l sărute "tălpile" lui Dumnezeu care să-L numească "bunul" și "drăguțul". Limbajul acesta creează o apropiere euharistică, o comuniune a bucuriei; robul și Stăpânul sunt ca doi prieteni ce stau la aceeași masă, împărtășindu-se.

Am auzit despre un bătrân care nu gusta niciodată pâine prima oară în zi, până nu spunea rugăciunea aceasta:

"Doamne, Luminiță nouă,
frânge pâinea-n două,
Ție jumătate,
mie jumătate,
La mulți ani cu sănătate!"

Apropierea aceasta ancestrală a omului simplu de Dumnezeu copleșește toată frământarea metafizică, toată dialectica filozofică. În fața acestei simple rugăciuni a pomenirii numelui lui Dumnezeu pălește chiar semeția oricărei teologii raționalizate, rațiunea însăși pălește ...

Mutațiile ce s-au produs în prima jumătate a secolului nostru au deteriorat mesajul creștin al tradiției populare.

Societatea modernă a căpătat un orizont cultural care s-a delimitat vizibil de valorile tradiționale. S-a impus de-a lungul vremii o nouă perspectivă asupra vieții și au apărut o serie de manifestări folclorice hibride, care au exclus ideea de Dumnezeu, înstrăinând pe creștini de învățăturile morale autentice tradiționale. Obiceiurile românești socotite multă vreme ca fenomene de profundă cultură religioasă au alunecat ușor spre secularizare și spre ignorarea valorilor promovate de Biserică.

Nutrim speranța că poporul nostru binecuvântat de Dumnezeu va ști să păstreze nealterate minunatele datini bătrânești și să se ducă la fericita "frică de Dumnezeu" dătătoare de înțelepciune, de redescoperire a identității noastre de neam și de credință.

† P.S. CALNIC

Episcopul Argeșului și Muscelului

UN CUVÂNT DESPRE „CATEDRALA NEAMULUI“

Visul religios al popoarelor a fost întotdeauna să înalțe locașuri de închinare zeului sau zeilor, care să înfrunte timpul și destrucția, pentru că sensul acestor construcții este ieșirea din timp și din istorie. Zeii, prin definiție, sunt eterni, iar ideea de nemurire este strict legată de credința religioasă. Religiiile păgâne, necruțătoare, nu au ținut cont de elementul uman atunci când și-au propus construirea unor sanctuare care să vizeze veșnicia: nu au cruțat nici un om liber, nici sclavul, nici sărăcia și nici înfometarea supușilor. Am putea invoca toate monumentele uriașe și uluitoare, de la templele zigate la piramide, de la templele hinduse la monumentele misterioase din Anglia.

Când Catolicismul a început construcția marilor catedrale, micile biserici au fost distruse și tot efortul s-a concentrat asupra unei singure construcții: a catedralei care trebuia să suplinească toate celelalte biserici mai mici, în sensul că ele trebuiau să conțină toată populația care se împărțea, până atunci, între diferitele biserici mai mărunte. În felul acesta, construcția de catedrale uriașe a devenit un fel de act de cult, pe care îl făcea nu numai prințul, sau ciutorul, ci și fiecare muncitor, fie meșter, fie salahor, pentru că el știa că face ceva pentru eternitate.

Cu apariția și dezvoltarea copleșitoare a Protestantismului, multe din catedralele și bisericile situate în centrele protestante au fost preluate de noua mișcare, care socotea statuile și icoanele drept idoli: statuile au fost distruse, icoanele pictate pe pereți au fost acoperite cu straturi multiple de var, încât amintirea acestor icoane s-a pierdut. După al doilea război mondial, când dialogul între catolicism și protestantism s-a înfiripat, oricât de anemic ar fi fost el, protestanții tineri au realizat că sub stratul gros de var erau icoane de mare valoare artistică și foarte vechi și au început să scotă la iveală aceste picturi religioase de valoare de care sunt foarte mândri, exact în timpul în care, sub influența Conciliului Vatican II, unii preoți catolici evacua statuile din biserici și scoteau icoanele, iar credincioșii le luau și le ascundeau în casele lor. Era un fel de reeditare a ceea ce s-a întâmplat în Bizanț pe vremea iconoclasmului, dar într-o formă nesângeroasă.

Un preot catolic tânăr, din Luxemburg, foarte tradiționalist, îmi relatează pățania lui cu biserica la care fusese numit după Vatican II, într-un orașel numit Trois Vierges. Preotul dinaintea lui evacuasă toate statuile, icoanele și alte picturi religioase, încât biserica arată ca un templu păgân, rece și neprimitor. Cineva l-a prevenit că nimic din ceea ce scosese fostul preot afară nu era pierdut, ci se afla în casele credincioșilor, dar nimeni nu-l invita în casa lui, spre a nu-și da seama de ceea ce se întâmplase cu lucrurile sacre. Tânărul preot a început o muncă discretă de câștigare a încrederii parohienilor spre a-i determina să restituie bisericii obiectele intrate în posesiunea lor. Încet-încet, s-a deschis posibilitatea dialogului cu ei, dar enoriașii refuzau să restituie obiectele pe motivul neîncrederii în el, la

început și, după aceea, pe motivul că dacă va veni un alt preot, acela s-ar putea să fie adeptul lui Vatican II și să arunce iar obiectele sacre, profanându-le încă o dată. Când l-am vizitat pe preot, în 1987, acțiunea de restituire era în plină desfășurare: în cele câteva zile în care am stat în parohia respectivă, aproape zilnic veneau doi sau trei credincioși să dea înapoi bisericii bunurile ei. Încrederea fusese restabilită și catedrala veche și impozantă se încălzea și devenea mai cerească și mai adevărată, cu fiecare obiect restituit.

Cu câțiva ani în urmă, când l-am cunoscut pe Gheorghe Zamfir, într-un sătuc francez cu mai puțin de trei sute de case - Mâche Moulin - am rămas surprins să văd că am oficiat cununia într-o catedrală absolut impozantă, din secolul al XV-lea, atât de vastă, încât toată populația satului nu ar fi putut s-o umple. Pentru satul respectiv, întreținerea catedralei era foarte costisitoare, astfel că, în baza conservării acestui monument istoric, satul francez le alocase o sumă mare de bani pentru restaurare. Din câte își aduceau aminte locuitorii mai bătrâni, de vreo sută de ani, populația comunei rămânea stabilă. Întrebarea mea era, pentru mine însumi, următoarea: Dacă acum populația era de circa 300 familii, câte familii trebuie să fi fost în sat acum 400-500 de ani ca să poată construi o catedrală atât de mare. Cât de mare trebuie să fi fost zelul religios al sătenilor din acel timp ca să poată înălța o asemenea catedrală pe care azi, cu mijloacele moderne actuale, o construiești cu cheltuieli enorme și, în orice caz, mult mai puțin artistică. Este neîndoios că un nobil al locului contribuise cu bani și materiale, dar pe zidul catedralei nu era scris nici un nume.

În 1946, într-o Franță sărăcită după un război devastator și care scindase populația țării în două - colaboraționiști și necolaboraționiști - un episcop catolic a hotărât construirea unei catedrale uriașe în Normandia, provincie săracă, poate cea mai săracă a Franței și încă și mai sărăcită după războiul prin care trecuse și după debarcarea care avusese loc acolo. Populația normandă - și nu numai ea - a răspuns cu entuziasm apelului de a construi o catedrală demnă de epoca medievală, într-o vreme de sărăcie cumplită. După cum ne putem închipui, mijloacele tehnice lipseau cu desăvârșire și, între modul medieval de construire și cel din 1946, deosebirile erau aproape insignifiante. Dar, ceea ce era semnificativ, în sensul spiritual al credinței, era faptul că, în fiecare vineri, trenurile spre catedrala în construcție erau pline cu țărani, muncitori și intelectuali care veneau să lucreze două zile la construcția catedralei. Fiecare bărbat aducea cu el o sapă, o lopată sau altă sculă, frumos împachetate, cu care lucra două zile: vineri și sâmbătă. Femeile aduceau cu ele măhuri, greble, mâncare, cratițe, etc., pentru a hrăni pe cei ce lucrau, fie că făceau parte din familie sau nu. Erau și ingineri, și arhitecți, și meștri și fiecare lucra benevol acolo unde putea și unde era mai util. Episcopul însuși era nelipsit de la construcție, binecuvântând, rugându-se, îndemnând oamenii să se străduiască pentru Dumnezeu și pentru semenii.

Așa a răsărit acolo, din sărăcia tuturor, din sudoarea lor și din palmele lor bătătorite, o catedrală a unității, aproape o catedrală a "neamului", care a unificat prin credință și sacrificiu, o națiune amenințată de sciziune pe motive politice și de ură, cu intenție întreținută de stânga comunistă și de străini, într-o vreme de restriște și de foame, când sărăcia se arată a fi mai durabilă decât anii vieții pe care maturii îi mai aveau de trăit.

Citim în Acatistul Sfântului Calinic de la Cernica în Icosul al patrulea:

„Urmând poruncii Sfântului Ierarh Nicolae, cu bărbăție ai zidit biserica Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, în vreme de cutremure și de răzmerițe, lăsându-ne învățatură că, de nu ne vom izbăvi de lenevire, de uitare și de necredință, nu ne vom putea mântui; la care învățatură luăm aminte și noi, fiii tăi, cei care ne rugăm să avem parte și soartă cu toți cei ce se tem de Domnul în adevăr și păzesc poruncile Lui”.

Învățăm că biserica Sfântul Gheorghe din Cernica a fost zidită în vreme de restriște și de cutremure și că Sfântului Calinic i-a trebuit, cu adevărat, o deosebită hărțăie a duhului ca să înceapă și să ducă lucrarea până la sfârșit. În toată această perioadă de construire într-o vreme de nevoi și sărăcie, populația nu a suferit de foame mai mult ca înainte, ci dimpotrivă. De altfel, niciodată o populație nu a suferit de foame din cauza construcțiilor unor biserici sau catedrale. Rugăciunile, ca și lucrul mâinilor pioase, îmblânezesc mânia lui Dumnezeu, "cea cu dreptate pomită asupra noastră" și harul bunătății Lui se revarsă "peste cei buni ca și peste cei răi."

În același acatist, la Icosul al treilea, se spune cum, într-o vreme de năvălire turcească, mulțimile flămânde au venit la mănăstire, cerând ocrotirea lui Dumnezeu prin sfinți și prin starețul Calinic. El s-a rugat fierbinte pentru cei înfomețați - mulțimea și călugării - într-o îndelungată priveghere și, încă fiind ei în rugăciune, cu toată obștea călugărească și cu poporenii, au început să sosească țăranii de departe cu căruțe cu faină și mâncare pentru cei asediați.

Iar oștile păgâne, înțelegând ocrotirea cea de sus și sfințenia ta, Ierarhe Calinice, s-au întors rușinate, lăsându-ne spre amintire "Fântâna Turcului".

În general, națiunile au fost inflamândite, de cele mai multe ori, de năvălirile barbarilor, sau de proasta administrație a puterii politice, de calamități naturale și de jaful conducătorilor sau al străinilor. Biserica a hrănit totdeauna săraci, cu excepția timpurilor în care a avut conducători mai puțin vrednici, sau când a fost înrobită puterii lumești care i-a interzis acțiunile sociale, cum s-a întâmplat sub comunism. Mănăstirea Radu Vodă din București, unde astăzi este locat Seminarul teologic, dădea în fiecare zi sărăcimii din oraș o ciorbă și o pâine. Mulțimea celor hrăniți era așa de mare, încât făcea o coadă lungă care ocolea jumătate din zidul exterior al mănăstirii, intra în curte, trecea prin fața bucătăriei unde își lua fiecare tainul și ieșea pe poarta din spate.

Toate aceste evenimente le-am expus pentru a discuta problema care agită contradictoriu zierele și politicienii: construirea unei "catedrale a neamului" care să exprime spiritul ortodox românesc. Această simplă enunțare constituie argumentul pro. Argumentele contra sunt mai mult de natură gazetărească și antiortodoxă și, mai ales, de natură materială, ținând de burta cetățeanului. Evident, toate acestea sunt diversiuni pentru a descuraja construirea unei catedrale monumentale. Argumentele "spirituale", că dimensiunea exagerată a unei asemenea catedrale nu ar corespunde spiritului mărunț al românului, poate apărea ca o glumă, sau ca o discreditare a măreției, în general: că românul nu s-ar simți bine într-o catedrală uriașă, că l-ar copleși și nu i-ar permite o meditație reală, în sfârșit, că o astfel de catedrală nu este făcută de dimensiunea spiritului românesc. Oare nu este obișnuit românul cu mărețea catedrală a naturii? Nu se simte el bine în codrul cu

copaci drepti ca niște coloane? Nu are el dimensiunea măreției în structura lui ideatică? Nu sunt preoții "munți mari, păsările lăutari și stele făclii" la nunta ciobanului din Miorița?

Toate acestea sunt în sufletul românesc, și o catedrală a neamului ar fi un imbold spre o credință mai puternică și mai activă a ortodoxului român. Este neîndoios că unii oameni se simt mult mai bine într-o biserică mică și tăcută, dar aceasta este valabil și pentru occidental, nu este ceva specific românului; iar catedrala măreață a existat în egală măsură și în Ortodoxie, și în Catolicism. Când prințesa Olga a Rusiei a vrut să cunoască ambele Biserici, Ortodoxă și Occidentală, a mers la Roma și la Bizanț. A privit frumusețea măreață a Bisericii Sfânta Sofia cu bolțile ei uriașe, cu crucea de aur masivă de câteva sute de kg. atârnată de un lanț de aur aproape invizibil, încât credincioșii spuneau că era susținută de îngeri. Prințesa a ascultat liturghia greacă plină de melismele psaltice, răsunând sub cupolele imense și a spus, reîntoarsă în Kiev, că acolo înșiși îngerii din cer săvârșeau liturghia. Fusese și la Roma, dar nimic nu a impresionat-o acolo. Sufletul ei a vibrat la măreția ortodoxă a catedralei și a muzicii liturgice.

Constantinopolul a căzut sub turci; Bizanțul a pierit și nu a mai rămas din el decât Patriarhia Ecumenică de astăzi cu câteva mii de credincioși; dar Sfânta Sofia - Haghia Sophia - chiar transformată în geamie, rămâne minunea ortodoxă a Răsăritului care nu se poate uita. Nu cred că cineva a murit de foame, sau măcar a suferit pentru că s-a construit uriașa catedrală, Sfânta Sofia, inegalată până astăzi.

Când Ștefan cel Mare zidea minunile de biserici care ne uluiesc astăzi, era după războaie nimicitoare, după invazii turcești sau tătare, după pârjol și în vreme de foamete. Moldovenii nu-și puneau problema ca lamentatorii de astăzi, care nu pot gândi decât în termenii filosofiei materialiste de sorginte marxistă, nu pentru că nu vor, ci pentru că nu pot. Orice filosofie ar adopta, alta decât cea materialistă, o fac de ochii lumii: inima lor este turnată în tiparul materialist și acesta este modul lor de a simți și a spune, oricât ar mima alte modele.

O catedrală a neamului constituie o realizare ideală a spiritului creștin și a invoca înfometarea actuală a populației înseamnă a pune în față efectul și nu cauza. În vremuri de restriște, ne învață Sf. Calinic de la Cernica, se făurește credința tare și, prin faptele credinței, iau ființă miracolele duhului și structurile sacre ale catedralelor și ale bisericilor care exprimă aspirația spre sus a sufletului creștin. În condițiile actuale de sărăcie a populației românești, pentru care, în cea mai mare parte, vina nu este a națiunii, ci a celor care o conduc, se va arăta puterea credinței și jertfelnicia creștină. Sunt convins că uimirea celor care se târguiesc acum în gura mare de cheltuielile care se vor face pentru construirea "catedralei neamului" ca și a argumentărilor disconfortului pe care l-ar simți românul într-o catedrală mare, va depăși lamentațiile lor de acum, când vor vedea ce uriașă și generoasă contribuție va aduce ortodoxul din România întru realizarea acestei Biserici. Și ea va rămâne peste veacuri.

Pr. GHEORGHE CALCIU
(Washington, SUA)

CUVÂNT DESPRE CRĂCIUN (Incursiune etimologică)

Etimologia cuvântului *Crăciun* este una dintre cele mai discutate etimologii din lingvistica romanică „și nici până astăzi nu există un acord general”¹, cercetările din ultimul timp au dus la concluzia că doi termeni latini: *creatio* și *calatio* sunt îndreptățiți să explice originea cuvântului *Crăciun*, atât după formă, cât și după înțeles.

Dicționarul limbii române moderne (D.L.R.M)² și Dicționarul explicativ al limbii române (D.Ex.), ca și tratatul Academiei de Istoria limbii române³ înscriu etimologia cuvântului din *creatio*, în timp ce Dicționarul dialectului aromân⁴ și Dicționarul de istorie veche a României⁵ deduc cuvântul *Crăciun* din *calatio*. Dicționarul Academiei (D.A.) afirmă însă despre *Crăciun* că „dintre toate etimologiile propuse, nici una nu este sigură”.

Rezolvarea problemei a fost reluată de academicienii Al. Rosetti⁶ și Al. Graur⁷ care au ajuns la concluzia că latinul *creatio* explică și după formă și după înțeles etimologia cuvântului *Crăciun*. Vom arăta însă că această etimologie este greșită și nu poate fi acceptată.

Dintre etimologiile propuse s-a insistat asupra albanezului *Kercuni=buturugă*, „dar tradiția românească nu permite stabilirea unei legături cu această noțiune”⁸. În albaneză *Crăciunul* se numește *Kershendelle*, explicat prin formă latină *Christi natalia*” (ziua de naștere a lui Hristos” și are paralelă perfectă în grecescul *Hristugenna*. În franceză *Noel* vine din latinul *natalis* - „de naștere”. Se poate adăuga rusescul *Rojdestvo*, format de la verbul „roditi”=a da naștere⁹. Termenii sunt legați de Naștere, *Christi Natalis*, *Nativitas Domini*, *Hristugenna*, conform învățături din art. 2 din Simbolul de credință: „născut, nu făcut, cel ce este de o ființă cu Tatăl, prin care toate s-au făcut” (=creat). Textul din Noul Testament, Mat. 1, 18, menționează: „Iar nașterea lui Iisus Hristos așa a fost ...” Avem două nașteri, nașterea din veci din Tatăl, și nașterea „la plinirea vremii”, ca om, fără de păcat, din Fecioara Maria și de la Duhul Sfânt.

1) Al. Graur, *Puțină gramatică*, II, București, 1988, p. 206

2) 1958, p. 195

3) Vol. II, 1969, p. 170

4) Tache Papahagi, *Dicționarul dialectului aromân general și etimologic*, ed. a II-a argumentată, București, 1974, p. 384

5) *Dicționar de istorie veche a României* (Paleolitic - X), București, 1976, p. 529

6) Al. Rosetti, *Asupra rom. Crăciun*, în vol. *În amintirea lui Constantin Giurescu la 25 de ani de la moartea lui*, București, 1944, p. 435-440; idem, *Rom. Crăciun*, în „Romanoslavica”, IV, 1960; p. 65-71; idem, *Rom. Crăciun* în „Studii și cercetări lingvistice”, an XXII, 1971, 1, p. 3-4; idem, în *Istoria limbii române*, București, 1986, p. 555-560

7) Al. Graur, *Etimologii Românești*, București, 1963, p. 78-80; idem, *Crăciun*, în „România literară”, an III, 2 (66) 8-1-1970, p. 14; idem, *Puțină gramatică*, II, București, 1988, p. 206-207

8) Idem, *Puțină gramatică*, II, p. 207

9) *Ibidem*

Al. Rosetti afirmă despre Crăciun că „reprezintă tratamentul așteptat în slavă al termenului latin *creatione*¹⁰ și care a pătruns în slavă din limba latină prin mijlocul limbii Bisericii. Menționăm că termenul Crăciun este popular, nu termenul Bisericii, care este Nașterea Domnului - *Dies Natalis, Nativitas Domini, Christi Natalis, Genesis tau Kiriu* la 25 decembrie în Bisericile din tot Imperiul Roman din a doua jumătate a secolului al IV-lea și în secolul al V-lea, fiind prima mare sărbătoare bisericească a anului care se mută de la 6 ianuarie la 25 decembrie, luând cu ea și atributele de An Nou, „Crăciunul fiind socotit în popor drept An Nou până astăzi, având unele caracteristici ce amintesc în chipul cel mai evident de *Kalendae Januariae*”¹¹. Anul nou civil de la 1 ianuarie este numit în popor până astăzi Crăciunul mic¹². Astfel, 25 decembrie sau stilul de Crăciun a fost cel mai mult întrebuițat. În Germania a fost întrebuițat până în secolul al XVI-lea, în Anglia din sec. al VII-lea până în secolul al XIII-lea, în Franța numai în 1564 s-a hotărât începerea Anului Nou la 1 ianuarie, iar în Rusia, schimbarea s-a făcut sub Petru cel Mare. În cancelaria papală era folosit și în sec. XIV - XVII, sub numele de stilus cu *Viae Romanae*¹³.

Populațiile slave, spune Al. Rosetti, din provinciile dunărene, care conviețuiau cu populațiile romanizate locale au adaptat la maniera lor de a pronunța termenul latin „*creatione*”, partea de modificare fonetică proprie limbii române, mărginindu-se la alternarea lui a slav nearticulat în â. Crăciun apare în română, sârbo-croată și în maghiară. În limbile romanice, termenii pentru a denumi Crăciunul sunt derivați din latinul *natalis* și din lat. „*calendas*”. „Pe lângă acești termeni, limba Bisericii a întrebuițat și pe „*creatio*”, pomindu-se de la sensul lui creare de „*faire naitre du neant*.” *Creatio* cu sensul de „*dies creationis Christi*” are pandant în termenul neogrecesc *Hristugena* „la nativitate de *Jesus Christ*”¹⁴. Crearea nu are însă pandant nașterea. Teologic, lumea văzută și nevăzută a fost creată de Tatăl prin Fiul, care este Cuvântul - Logosul sau Rațiunea divină. „La început era Cuvântul, și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul. Acesta era întru început la Dumnezeu. Toate prin El s-au făcut; și fără el nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut” (Ioan 1, 1-3). Textul scripturistic este clar, el cuprinde verbul *facio-ere* și Cel ce face sau crează este Iisus Hristos, Logosul lui Dumnezeu, și nu are nimic comun cu afirmația „*faire naitre du neant*”, atribuit verbului „creare” din latină pentru Iisus Hristos. În limba română creare, creatură sunt neologisme cărturărești (din franceză *creer*). Din latinul „*natalis*” avem în română cuvântul *nat*, de unde expresia „*tot natul*” își are *natul* lui, adică fiecare cu obârșia, cu generația <*generatio-onis*> neamului său, din care se naște fiecare. Cuvântul *nat* <*natus*> nu are legătură cu Crăciunul, ca în limbile romanice apusene, și cu atât mai puțin nu are legătură cu *creatio*.

Cu latinul „*calati*” o, afirmă Al. Graur, care înseamnă „*chemare*” și anume chemarea pe care o lansau preoții la ziua întâi a fiecărei luni, de unde și numele de *Kalendae*, care se dădea primelor zile ale lunii (cu derivatul *cărăndar*), ne-am apropiat destul de mult din punct de vedere al formei, căci rezultatul pe care-l așteptăm în românește era „*cărăciune*”. Dar de data aceasta ne poticnim de înțeles: Crăciunul nu e la zi întâi și nu presupune nici o

10) Al. Rosetti, *Istoria limbii române*, cit. p. 558

11) Petru Caraman, *Substratul mitologic al sărbătorilor de iarnă la români și slavi. Contribuția la studiul mitologiei creștine din Orientul Europei*, Iași, 1931, p. 63

12) *Ibidem*

13) *Idem*, p. 41; Ion Ionașcu, *Ceasornicul istoriei în „Magazin istoric”* 8 (41), august, 1970, p. 63

14) Al. Rosetti, *Istoria limbii române*, cit., p. 557

chemare. De altfel, nu se vede de ce creștinii ar fi adoptat un termen folosit de preoții polietniști. Etimologia justă, după părerea mea, ne-o furnizează latinul „creatio”, adică „creare”, în sens de „naștere”¹⁵.

Cum s-a arătat mai sus, „părerea” sa, ca și „părerea” lui Al. Rosetti este greșită.

Obiecțiunea adusă de Al. Graur că nu se poate accepta „calatio” pentru Crăciun, fiindcă „ne poticnim de înțeles: Crăciunul nu e la zi întâi și nu presupune nici o chemare”, comportă o lămurire, pentru care va trebui să ne referim la informațiile de istorie bisericească universală din epoca paleocreștină. După hotărârea Sinodului I ecumenic (325), episcopul cetății Alexandria, unde se afla farul astronomic, era însărcinat să anunțe tuturor episcopii Imperiului Roman data sărbătoririi Paștelor, care trebuia să aibă loc în prima duminică după echinocșiul de primăvară, după lună plină, și să nu coincidă cu Paștele evreilor, Paștele creștin fiind legat de 13 spre 14 nisan (luna martie), echinocșiul de primăvară la evrei, când avusese loc Cina cea de taină a Domnului cu Apostolii. Învierea a avut loc „în prima zi a săptămânii”, după echinocșiu, adică după 14 nisan, duminică, pentru care duminica (dies dominica) este „Ziua Domnului”, sărbătoarea Paștelor creștin fiind legată de fazele lunii pline, după echinocșiul de primăvară, era cu dată schimbătoare și ea trebuia adusă la cunoștința tuturor creștinilor la începutul anului bisericesc, fiindcă de data Paștilor erau legate și celelalte sărbători bisericești cu dată schimbătoare, ca Floriile, Înălțarea, Pogorârea Duhului Sfânt, precum și „lăsata secului de carne” (carniliga) și „de brânză” - cășlegi (caseum liga) și începutul „păresimilor” (quadagesima - quaresima) „postul paștilor”. Acest cărindar (calendarius) creștinii trebuiau să-l cunoască pentru aplicarea în viața lor religioasă și îl cunoșteau numai de la preoții lor, care-l făceau cunoscut în biserică, la începutul anului, la marea sărbătoare creștină „Nașterea Domnului” sau Crăciunul, la 25 decembrie, când aveau loc și sărbătorile de iarnă ale solstițiului, și când creștinii erau vestiți și chemați la biserici în mod sărbătoresc prin cărinde-corinde de corindători la marea sărbătoare creștină, care era prima mare calatio din an și care justifică etimologia discutatului termen popular crăciun din calatio-onem.

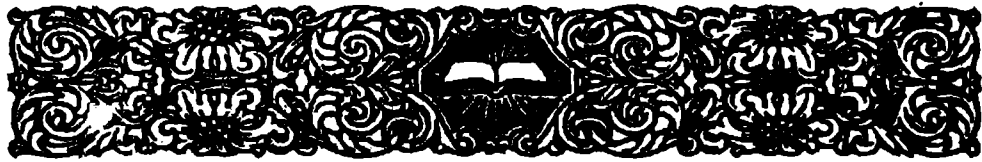
În lumina realităților istorico-eceziastice din secolele IV-V din Romania Orientală, dezbătută etimologic a cuvântului popular Crăciun se justifică și după înțeles și după formă, adică fonetic, venind din epoca daco-romană din latinul colationem < Crăciune, prin contracție „crăciun” (dr., ar, megl; ar cărciun - crăciun, megl, cărciun), cu rotacizarea lui „l” - intervocalitic și cu „c”, provenit din t=i=o.u., ca în tăciune < titionem, fecior < fetiolus, picior < petiolus, etc.¹⁶

Teza originii cuvântului Crăciun, din creatio, - onem, trebuie părăsită și adoptată originea justificată din calatio-onem.

Pr. I. IONESCU

15) Al. Graur, *Puțină gramatică*, II, cit., p. 207

16) Ion Ionescu, *Termeni de cultură creștină dacoromană*, în „Limba Română”, 1991, 1-2, p. 61-63; idem, în „Studii Teologice”, 1991, p. 94-95

VIAȚA BISERICESCĂ ÎN MITROPOLIA MUNTENIEI ȘI DOBROGEI

POPAS SĂRBĂTORESC LA ZIUA DE NAȘTERE A PREA FERICITULUI PĂRINTE PATRIARH TEOCTIST

De mai bine de un deceniu de când se află la conducerea supremă a Bisericii Ortodoxe Române, 7 februarie, ziua de naștere a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist este celebrată an de an ca o adevărată sărbătoare bisericească.

Prilej de bucurie și înălțare sufletească, sărbătorirea zilei de naștere a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist capătă an de an valențe și semnificații noi, cu sporită încărcătură spirituală și afectivă, cu îndatoritoare recunoștință și devotat atașament din partea tuturor credincioșilor ortodocși, de la creștinul de rând până la slujitorii din ierarhia superioară bisericească, față de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist. Anul acesta a fost sărbătorită sâmbătă 7 februarie 1998, printr-un înălțător serviciu liturgic oficiat în Catedrala patriarhală, la care participau numeroși credincioși bucureșteni din toate straturile sociale, veniți să omagieze cu prezența și cu bucuria lor sufletească pe supremul lor Părinte bisericesc în pragul unui nou an al vieții.

Serviciul divin a fost oficiat de un impunător sobor de slujitori în frunte cu însuși Prea Fericirea Sa Părintele Patriarh Teoctist. Din sobor au făcut parte: P.S. Gherasim, episcopul Râmnicului; P.S. Epifanie, episcopul Buzăului; P.S. Teofan Sinaitul, episcop vicar patriarhal; P.S. Vincențiu Ploieșteanul, episcop vicar patriarhal; P.S. Teodosie Snagoveanul, episcop vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor. Aceștia au fost secundați de: arhim. Grigore Băbuș, slujitor la Catedrala patriarhală, custode al Bibliotecii patriarhale de la Mănăstirea Antim; ierom. Arsenie Muscalu, marele eclesiarh al Catedralei patriarhale; ierom. Sofronie; Pr. Nicolae Vladu, secretarul Cabinetului patriarhal; diac. Vasile Ioana și diac. Zaharia Matei de la Catedrala patriarhală.

„Răspunsurile” la sfânta liturghie arhierescă au fost date de un grup de studenți teologi, conduși de drd. Nicolae Giolu, asistent la catedra de Muzică.

În mulțimea de credincioși participanți la slujbă se puteau observa destui tineri, eleve și elevi din școlile laice, alături de studenți teologi și de elevi seminariști, aceștia din urmă însoțiți de cadre didactice și de pedagogi. Se puteau observa, de asemenea, părinți consilieri din cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor și al Administrației Patriarhale.

O atmosferă de liniște odihnitoare, de bunăvoință și evlavie din partea credincioșilor a dat o notă deosebită serviciului divin festiv, sporindu-i parcă semnificația religioasă și frumusețea artistică.

Spre sfârșitul slujbei, la momentul potrivit, P.S. Gherasim, episcopul Râmnicului, a adresat Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist cuvinte de omagiere și felicitare.

Desprindem din alocuțiunea sa festivă câteva date și idei privind viața, activitatea și personalitatea marelui Sărbătorit.

„Ziua de 7 februarie, a spus P.S. Sa este pentru noi slujitorii și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române o sărbătoare care ne aduce o aleasă bucurie duhovnicească, pentru că, la această dată, în urmă cu mai bine de opt decenii, la 7 februarie 1915, vedea lumina zilei copilul Toader unul din numeroșii copii ai unor oameni modești, dar plini de credință, Dumitru și Marghioala din satul Tocileni, jud. Botoșani.”

După ce a menționat „sănătoasa educație în duh creștin, în muncă și bunăcuviință” și anii de învățătură: școala primară, seminarul monahal, studiile universitare teologice, vorbitorul, referindu-se la lunga și variata sa activitate bisericească, a spus : „Ați urcat apoi toate treptele bisericești datorită ajutorului lui Dumnezeu, datorită credinței puternice a Prea Fericirii Voastre în Dumnezeu și Biserica Sa, al cărui vrednic slujitor ați fost neîncetat de atunci până astăzi. Ați urcat toate treptele ierarhiei superioare bisericești. Ați fost episcop vicar patriarhal sub conducerea vrednicului de pomenire patriarh Justinian, tot atunci ați fost numit și rector al Institutului teologic din București. Ați fost ales și v-ați ostenit apoi ca episcop la Arad, având o vreme și conducerea Episcopiei Oradiei. Ați fost apoi ridicat în treaptă și ați fost ales în scaunul de mitropolit al Olteniei. După aceea ați fost ales în scaunul de mitropolit al Moldovei, de unde în toamna anului 1986 ați ajuns în fruntea Bisericii Ortodoxe Române, pe care o păstoriți astăzi cu atâta destoinicie, ca al cincilea patriarh al ei. În toate aceste locuri și supreme funcții bisericești sunt cunoscute vredniciile și strădaniile Prea Fericirii Voastre: grija pentru păstrarea Bisericii, a credinței și tradițiile noastre ortodoxe, grija pentru viața duhovnicească, pentru unitatea și întărirea credincioșilor, în acele vremuri întunecate și zbuciumate ale regimului comunist și ateu, instaurat în țara noastră, regim care căuta distrugerea credinței noastre ortodoxe strămoșești. Ați venit la conducerea supremă a Bisericii Ortodoxe Române în 1986, în vremea când se pornise o adevărată ofensivă de dărâmare a sfințelor noastre biserici. Cu credința în Dumnezeu, cu riscul la care vă expuneți acțiunilor nesăbuite ale celor fără Dumnezeu, cu înțelepciunea, istețimea și puterea de muncă a Prea Fericirii Voastre, ați reușit să rezistați furtunii ateiste, astfel încât în afară de bisericile distruse de tăvălugul „sistemărilor” ateisto-comuniste, nici o biserică să nu fie închisă, să nu rămână copii nebotezați, tineri necununați religios sau oameni neînmormântați creștinește. Cu înțelepciunea dată de Dumnezeu, cu puterea de muncă ce vă caracterizează, v-ați străduit, atâta cât s-a putut atunci, în vremea comunismului ateu, ca Biserica să-și continue activitatea, iar, după 1989, ca Biserica să-și recapete drepturile și prerogativele și în raport cu Statul, - așa cum a fost ea de când este poporul român”.

În altă ordine de idei, vorbitorul a amintit despre implicarea Bisericii, a Prea Fericirii Sale personal în activitatea religioasă în școlile statului - predarea religiei -, în armată, în spitale și orfelinate, în penitenciare. „Va preocupat și vă preocupă soarta și activitatea Mitropoliei Basarabiei, a românilor de peste Prut. Prin curajul care vă caracterizează și sub ocrotirea și acoperământul bunului Dumnezeu, fără să mai întrebați pe alții, ci doar împreună cu membrii Sfântului Sinod, începând din 1992, ați dat un suflu nou legăturilor cu frații din Basarabia, cu care din punct de vedere bisericesc noi suntem uniți dintotdeauna și niciodată n-am fost separați sufletește, chiar dacă politicește situația este alta și ne doare...”

În final, vorbitorul a adresat Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist urări de sănătate, de viață îndelungată, de satisfacții și bucurii, de noi împliniri, de prosperitate a Bisericii Ortodoxe Române, a cărei cârmă o conduce cu devotament, pricepere și înțelepciune.

*

Răspunzând mesajului de felicitare al P.S. Episcop Gherasim, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a adresat celor prezenți la serviciul divin festiv un cuprinzător cuvânt de învățătură cu o tematică variată, cuvânt din care desprindem, în continuare, ideile principale.

Pomind de la convingerea că „viața omului este un dar al lui Dumnezeu făcut din bunătate și dragoste pentru cea mai de seamă dintre creaturile Sale” și că „în această viață există popasuri și prilejuri de bucurie, de nădejde, de armonie și comuniune cu semenii, dar și popasuri și prilejuri de întristare și suferință, când adevăratul om, ca făptură și dar al lui Dumnezeu, suferă atât pentru sine cât și pentru semenii săi, cu care se consideră frate”, Prea Fericitul Părinte Patriarh, năpădit de nostalgice aduceri aminte, a evocat, la început, momente din anii copilăriei sale. Cu multă admirație și recunoștință a vorbit despre părinții și frații săi, despre armonia, bunăcuviința și respectul pentru cele sfinte: preot, biserică, slujbe și tradiții religioase. „De mic copil, a spus Prea Fericirea Sa, am fost îndrumat de părinții mei pe drumul bisericii, sădindu-mi în suflet o credință puternică în Dumnezeu, care „i-a călăuzit pașii și l-a ajutat în tot ceea ce a întreprins până astăzi”, fără a se fi gândit vreodată, atunci, că Dumnezeu îl va învrednici să urce „pe treptele slujirii Bisericii Sale până la suprema treaptă, aceea de patriarh”.

Alături de imaginea scumpulor săi părinți și frați din anii copilăriei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a evocat cu multă căldură sufletească și nostalgie pe „vrednicul” său învățător Gheorghe Romanescu de la școala primară din satul său natal, pe care îl socotea „o comoară de înțelepciune”, numindu-l „primul meu profesor universitar”. „Nu pot uita clipa aceea, hotărâtoare mai târziu pentru mine, care m-a smuls propriu-zis din mijlocul fraților și părinților mei, ca să merg la școală, unde el era singur învățător și ne învăța de toate: și tabla înmulțirii, și alfabetul, și să citim și să scriem; ne învăța și compunerea și poezia, și istoria și geografia, intuiția, desenul și caligrafia; ne spunea și despre Eminescu. Ca fiu de preot, vrednicul meu dascăl și „profesor universitar” - așa îl consider eu și astăzi având în mintea mea imaginea de copil de atunci. Ne învăța tot așa de bine și credința în Dumnezeu: rugăciuni „Crezul”. Parcă îl văd cum ne conducea la biserică doi câte doi, cum ne sfătuia să fim cumiști și atenți, să nu mințim, să nu ne certăm între noi. Este ceea ce mă gândesc să fac împreună cu membri Sfântului Sinod: să hotărâm împreună ca profesorii de religie de azi să conducă și ei copiii la biserică în duminici și sărbători și să le explice și ei cu aceeași dragoste și pe înțelesul lor cunoștințele fundamentale ale învățăturii noastre bisericesti ortodoxe; să le sădească bune deprinderi și dorința de a merge la biserică și a se ruga și închina lui Dumnezeu”.

În altă ordine de idei, referindu-se la cuvintele Mântuitorului Hristos din pericopa evanghelică a zilei: „Eu sunt ușa. Prin Mine de va intra cineva: va intra și va ieși și pășune va afla”, raportând metafora folosită de Mântuitorul Hristos „Eu sunt ușa” la înțelesul concret al acestui cuvânt: ușa bisericii prin care creștinii intră și se roagă în Casa Domnului, Prea Fericirea Sa a vrut să sublinieze importanța „deprinderii fiecărui om

credincios de a frecventa sfântul locaş, care este cel mai potrivit loc de a te ruga lui Dumnezeu". „De aceea, totdeauna când aud sau citesc pericopa aceasta, mă cuprinde nostalgia copilăriei mele, a satului natal și văd imaginea credincioșilor adunați la slujbă, a preotului care oficia, a învățătorului meu. Atât credința, atâta evlavie, atâta frumusețe exprima acea bisericuță foarte modestă din satul nostru, încât o vedeam atunci și eram convins că este Casa mântuirii! Întradevăr, biserica este, iubii mei, casa și limanul mântuirii noastre, casa liniștii sufletești, casa împăcării cu Dumnezeu și cu noi înșine, măcar atât cât stăm în biserică și ne rugăm, ascultând slujba cu frumoasele ei cântări”.

Alte idei, sfaturi și îndemnuri din cuvântul de învățătură al Prea Fericitului Părinte Patriarh s-au referit la taina Spovedaniei, prin care „Mărturisind păcatele înaintea duhovnicului, ne ușurăm sufletele”, și la taina sfintei Împărtășanii, „de care se învrednicesc acei creștini care, mărturisindu-și păcatele, au primit dezlegare de la preot să se împărtășească cu sfântul Trup și Sânge al Domnului Hristos”. Sfânta Împărtășanie este taina pe care Sfinții Părinți, încă din veacul al doilea o numeau „hrana nemuririi”. Primind Sfânta Împărtășanie - arăta Prea Fericirea Sa -, nu mai ești omul de rând, omul obișnuit de până atunci, nu mai ești numai materie, ci trupul se spiritualizează, devine după cuvântul sfântului Apostol Pavel un „trup nou,„ un „trup duhovnicesc”, mai apropiat de Dumnezeu; el devine „locaș al Duhului Sfânt”.

În contextul celor spuse mai sus, Prea Fericitul Părinte Patriarh a mai vorbit despre „adevărata rugăciune, rugăciunea omului smerit, despre efectele ei binefăcătoare asupra sufletului nostru”. De asemenea, a vorbit despre „puterea credinței”, despre „pacea, înțelegerea și armonia ce trebuie să domnească între oameni”; despre „altruismul creștin dovedit prin fapte concrete de ajutorare a semenilor, de mângâiere a celor în necazuri și suferințe. Căci, făcând toate acestea fraților noștri, lui Dumnezeu le-am făcut și ne-am arătat ca niște fii vrednici de Împărăția Sa mântuitoare și de viața veșnică”.

La sfârșitul bogatului său cuvânt de învățătură la ziua sa de naștere, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teotist a mulțumit Prea Sfințiilor Episcopi care au venit și au participat la slujbă, colaboratorilor săi direcți din Administrația Patriarhală și de la Arhiepiscopie și „îndeosebi tinerilor elevi și studenți teologi care au cântat așa de frumos, cum i-ați auzit”. Plini de inițiative frumoase, tinerii teologi dovedesc înțelepciune și atașament față de Biserică, încât merită să-i îmbrățișăm cu dragoste totdeauna. Înțelepciunea lor, maturitatea lor de care dau dovadă când se gândesc la Biserica și la viitorul ei ne sporesc încrederea că ei vor duce mai departe Biserica și credința noastră ortodoxă, că le vor apăra ca pe niște comori de mare preț, căci numai în Biserica și prin Biserica se pot mântui. Știm și vedem că sunt studenți și studente în Teologia noastră care se frământă și suferă împreună cu noi, dar se și bucură împreună cu noi”.

Adresându-se celorlalți credincioși din biserică, Prea Fericitul Părinte Patriarh le-a spus: „Vă mulțumesc dumneavoastră tuturor care ați ținut să veniți astăzi și să fiți părtași cu Biserica, cu mine ca slujitor al ei și cu părinții și toți ceilalți subalterni. Crucea suferinței și a greutăților prin care trece Biserica noastră astăzi nu se poate purta numai de unul singur. Cum poate cineva să pretindă Patriarhului sau Sinodului sau clerului să ducă toată povara unei Biserici de milioane de credincioși, cum e Biserica noastră ortodoxă, credincioși răspândiți pe tot pământul românesc și în toată lumea? De aceea, în dumneavoastră, în credincioșii ortodocși care sunteți aici și pretutindeni uniți în credința

noastră ortodoxă și în cuget românesc, noi găsim sprijinul de care avem nevoie și știm că sprijinul dumneavoastră este puternic. Veniți și stați alături de noi, lucrați împreună cu noi pentru Biserica noastră strămoșească, ortodoxă și românească!

Dumnezeu să binecuvânteze pe toți, iar rugăciunile Sfintei noastre Biserici să ne ajute să trăim cu sănătate, în pace, să împlinim voia lui Dumnezeu, să cultivăm și să păstrăm totdeauna iubirea și unitatea dintre noi. Amin!" ↑

După cuvântare a urmat obișnuitul polihroniu. Apoi, îndreptându-se spre ieșire, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist împreună cu Prea Sfințiții Episcopi din sobor s-a oprit în fața mormintelor patriarhilor României: Miron Cristea, Nicodim Munteanu și Iustin Moisescu, îngropați în catedrală, unde au săvârșit o slujbă de pomenire, după care s-au îndreptat spre reședința patriarhală, străbătând cu greu prin mulțimea de credincioși de afară, care, ca semn de dragoste și prețuire, țineu să-i sărute dreapta și să primească înalta binecuvântare; unii dintre aceștia, tineri și mai în vârstă, îi ofereau flori.

De pe treptele palatului patriarhal, Prea Fericitul i-a binecuvântat încă o dată pe toți.

*

La intrarea în holul palatului, fără a fi invitați special sau oficial - căci Prea Fericirea Sa a ținut ca această sărbătoare să aibă un caracter obișnuit, mai puțin protocolar - a fost întâmpinat de „cei ai casei”: părinți consilieri, decanul și profesori de la Facultatea de Teologie, directorul și profesori de la Seminarul teologic, studenți și elevi, alte persoane. S-a cântat imnul patriarhal, i s-au transmis felicitări, i s-au oferit buchete de flori. Prea Fericitul Patriarh s-a întreținut cordial cu oaspeții, mulțumindu-le și binecuvântându-i, iar, la cererea unora din cei prezenți, s-a fotografiat cu ei.

La momentul potrivit, oferindu-i un coș cu flori, domnul profesor Constantin Hărăbor a dat citire următorului mesaj de felicitare din partea Domnului Emil Constantinescu, Președintele României:

Prea Fericite Părinte Teoctist,

Vă rog să primiți, cu prilejul împlinirii unei frumoase și venerabile vârste, sincere urări de sănătate, viață lungă și tărie sufletească pentru împlinirea misiunii alese cu care ați fost învrednicit.

București, 7 februarie 1998

La mulți ani!

*Președintele României
Emil Constantinescu*

Un moment inedit în cadrul acestei sărbători aniversare l-a constituit prezența în biserică și în holul de recepție a doamnei Brigitte Bardot, aflată în vizită la București, cunoscută personalitate a cinematografului francez și mondial, care a transmis personal felicitări Prea Fericitului Părinte Patriarh pentru ziua sa de naștere și de la care a primit înalte binecuvântări.

*

După ceremonia de primire a mesajelor de felicitare, în cadrul căreia s-a toastat pentru Prea Fericirea Sa, a avut loc o masă festivă de cadru restrâns, la care a participat, alături de Prea Sfințiții Părinți Episcopi care au slujit împreună cu Prea Fericirea Sa sfânta liturghie, domnul profesor Gheorghe Angheliescu, ministrul-secretar de Stat în Departamentul Cultelor.

La masa festivă, fiecare ierarh prezent a adresat câte un scurt cuvânt de felicitare, iar Prea Sfințitul Episcop Teofan Sinaitul, vicar patriarhal, a citit mesajul de felicitare trimis prin fax de I.P.S. Serafim Joantă, mitropolitul Germaniei, Europei Centrale și de Nord.

În încheierea relatării noastre, am vrea să menționăm că în seara zilei de 6 februarie a.c., în ajunul acestei sărbătoriri, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a fost vizitat la Palatul patriarhal de domnul Silvio Berlusconi, politician și om de afaceri italian, care i-a adresat un călduros mesaj de felicitare pentru ziua sa de naștere, și i-a oferit în dar, printre altele, o frumoasă ediție critică de lux în limba italiană a celebrei capodopere Divina Commedia a marelui poet Dante Alighieri.

Prof. ADRIAN N. POPESCU

AGENDA DE LUCRU
A
PREA FERICITULUI PĂRINTE TEOCTIST,
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE,
PE PERIOADA 1 IANUARIE - 30 APRILIE

Joi, 1 ianuarie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie a Sfântului Vasile cel Mare în Catedrala patriarhală și Slujba *Te Deum-ului* și a rostit cuvânt de învățătură;

- a primit în Sala de recepții a *Palatului Patriarhiei Române* pe Prea Cucernicii preoți din Capitală, profesori, colaboratori și credincioși, cărora le-a adresat cuvânt de binecuvântare;

Duminică, 4 ianuarie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala patriarhală împreună cu I.P.S. Arhiepiscop VASILE al Târgoviștei, P.S. Episcop EPIFANIE al Buzăului, P.S. Episcop CALINIC al Argeșului și Muscelului, P.S. Episcop NIFON al Sloboziei și Călărașilor, și P.P.S.S. Episcopi Vicari TEOFAN SINAITUL, VINCENTIU PLOIEȘTEANUL și TEODOSIE SNAGOVEANUL. A mulțumit P.S. Episcop NIFON pentru urările adresate cu ocazia prăznuirii Cuviosului Părinte Teoctist și ierarhilor și credincioșilor pentru participare;

Marți, 6 ianuarie a.c.:

- a săvârșit Slujba de sfințire a Apei celei mari împreună cu P.P.S.S. Episcopi Vicari TEOFAN SINAITUL și TEODOSIE SNAGOVEANUL și a adresat mesaj pastoral românilor din țară și din străinătate cu ocazia prăznuirii Bobotezei;

Joi, 8 ianuarie a.c.:

- a primit pe P. Cuv. Ierom. DIMITRIE IEREMIE, doctorand al Institutului teologic *Saint Serge* de la Paris;

Vineri, 9 ianuarie a.c.:

- a primit pe Dl. Senator MIRCEA IONESCU QUINTUS, președintele Partidului Național Liberal;

Sâmbătă, 10 ianuarie a.c.:

- a primit pe Dl. Dr. NICOLAE CONSTANTINESCU, consilier de Stat la Președenția României;

- a avut discuții cu P.S. VINCENTIU PLOIEȘTEANUL, Episcop vicar patriarhal, Dl. Arhit. CRIȘAN POPESCU, Dl. Arhit. SORIN GABREA și dl. Arhit. VOICU FLOREA, în legătură cu *Catedrala Mântuirii Neamului*;

Duminică, 11 ianuarie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură;

Luni, 12 ianuarie a.c.:

- a vizitat Mănăstirea Căldărușani, interesându-se de condițiile de cazare și studiu de la Seminarul teologic monahal de aici, la începerea noului trimestru;

Marți, 13 ianuarie a.c.:

- a primit de la Excelența Sa Dl. C.M. VAN HANSWIJCK DE JONGE, ambasadorul Olandei la București în vizită de prezentare;

- a primit de la Excelența Sa Dl. VALERY KENIAIKIN, ambasadorul Federației

Ruse în vizită de prezentare;

Joi, 15 ianuarie a.c.:

- a prezidat ședința de lucru a *Adunării Eparhiale* a Arhiepiscopiei Bucureștilor;

Vineri, 16 ianuarie a.c.:

- D-na Prof. univ. dr. SANDA TOMA;

- Dl arheolog NICOLAE PUȘCAȘU de la Iași;

- P. Cuv. Arhim. JEROME NEWVILLE din cadrul Arhiepiscopiei Ortodoxe Română în America și Canada, aflat în pelerinaj la sfințele mănăstiri din țară;

Sâmbătă, 17 ianuarie a.c.:

- a asistat la Sfânta Liturghie săvârșită în noua biserică, aflată în construcție, cu hramul *Sfântul Antonie cel Mare*, din cartierul Titan din Capitală și a adresat credincioșilor cuvânt de binecuvântare;

Luni, 19 ianuarie a.c.:

- a participat la deschiderea oficială a Casei de copii *Sfânta Macrina* din Capitală, construită și dotată de AIDROM pentru nevoile sociale ale copiilor străzii și a instalat pe noul preot pentru acest așezământ;

- a primit pe P.C. Pr. TRAIAN VALDMAN de la parohia ortodoxă română din

Milano, Italia;

- a prezidat întrunirea *Comisiilor de predare - primire* ale Administrației

Patriarhale și Arhiepiscopiei Bucureștilor în legătură cu complexul de clădiri ale Mănăstirii Plumbuita;

Miercuri, 20 ianuarie a.c.:**Primiri:**

- delegația militară condusă de Dl. GHEORGHII ANANIEV, ministrul Apărării din Bulgaria;

- Dl. Acad. ALEXANDRU SURDU, președintele Secției de *Filozofie, Teologie, Psihologie și Pedagogie* a Academiei Română;

- Dl. VIOREL LIS, primarul general al Capitalei;

- P.C. Pr. SILVIU PUFULETE, parohul Comunității ortodoxe române din Londra;

Joi, 21 ianuarie a.c.:

- a primit pe Dl. Prof. FATI H GOKTAS, directorul general al *Liceului internațional de informatică* din București;

- a participat la deschiderea, în Aula *Palatului Patriarhiei*, la Adunarea generală a AIDROM;

Vineri, 23 ianuarie a.c.:

- a primit pe P.S. CASIAN CRĂCIUN, Episcopul Dunării de jos, înaintea plecării sale la Novarra, Italia, la slujbele prilejuite de *Săptămâna de rugăciune pentru unitate creștină*;

- a prezidat ședința de lucru a *Permanenței consiliului eparhial* al Arhiepiscopiei Bucureștilor;

- a primit pe Dl. ROMEO MOSOIU, consilier la Președenția României, care a însoțit un grup de 20 de studenți români din Cernăuți, Ucraina, cărora le-a dăruit numeroase cărți în limba română;

Duminică, 25 ianuarie a.c.:

- a asistat, însoțit de P.S. VINCENTIU PLOIEȘTEANUL, Episcop Vicar Patriarhal, la Sfânta Liturghie, săvârșită în biserica mănăstirii Radu Vodă, de P.S. TEODOSIE SNAGOVEANUL, și la concertul festiv, prilejuit de prăznuirea Sfântului *Grigorie Teologul*, patronul spiritual al Seminarului teologic din București, și a rostit cuvânt de binecuvântare;

Luni, 26 ianuarie a.c.:

Primiri:

- P.S. Episcop ANDREI al Alba-Iuliei;

- Dl. DUMITRU TINU, directorul cotidianului „Adevărul”;

- Dl Prof. univ. dr. VIRGIL PETRESCU, deputat în Parlamentul României;

- P. Cuv. Arhim. VICTORIN OANELE, starețul Mănăstirii Sihăstria și P. Cuv.

Arhim. BARTOLOMEU FLOREA;

Marți, 27 ianuarie a.c.:

- a prezidat simpozionul „*Statutul religiei și instrucția școlară*”, organizat de Arhiepiscopia Bucureștilor, Ministerul Educației Naționale și Facultatea de Teologie a Universității din București, rostind alocuțiunea de deschidere;

Joi, 29 ianuarie a.c.:

- a prezidat ședința de lucru a *Consiliului eparhial* al Arhiepiscopiei Bucureștilor;

- a primit pe domnii academicieni RĂZVAN THEODORESCU și VIRGIL

CÂNDEA;

Vineri, 30 ianuarie a.c.:

- la praznicul patronilor spirituali ai Facultății de Teologie - *Sfinții Trei Ierarhi* - a săvârșit Sfânta Liturghie în paraclisul Sfânta Ecaterina, împreună cu P.S. Episcop Vicar TEODOSIE SNAGOVEANUL, a asistat la programul festiv și a rostit cuvânt de binecuvântare;

Duminică, 1 februarie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în biserica parohiei *Cărămidarii de Jos*, Protoieria III

- Capitală - cu ocazia prăznuirii hramului, Sf. Mucenic Trifon - și a rostit cuvânt de învățătură;

Luni, 2 februarie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură;

- a primit pe Dl. STANCIU ANGHEL, deputat în Parlamentul României, președintele *Comisiei de învățământ* a Camerei Deputaților;

Marți, 3 februarie a.c.:

- împreună cu P.S. Episcop VINCENTIU PLOIEȘTEANUL, Vicar patriarhal și Dl. Arhit. VOICU FLOREA, a primit pe Dl. Arhit. CRIȘAN POPESCU și Dl. Arhit. SORIN GABREA în legătură cu proiectul „*Catedralei Mântuirii Neamului*”

Miercuri, 4 februarie a.c.:

- a primit pe D-na. CAROLINA ILINCA, scriitoare care a prezentat Prea Fericirii Sale ultimul său volum de poezii;

Joi, 5 februarie a.c.:

Primiri:

- Dl. Conf. univ. dr. VASILE DOBRESCU, senator și membru al Adunării eparhiale a Episcopiei Alba-Iuliei;

- Dl. TUDOR POPESCU, președintele ASCOR - ului;

- Dl. MIHAI IORDĂNESCU, redactor șef adjunct al publicației „*Opinia națională*”;

Vineri, 6 februarie a.c.:

Primiri:

- Dl. SILVIO BERLUSCONI, fost prim-ministru al Italiei;

- Dna. LELIA MUNTEANU, redactor al cotidianului „*Adevărul*”

Sâmbătă, 7 februarie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala patriarhală împreună cu P.P.S.S. Episcopi GHERASIM al Râmnicului, EPIFANIE al Buzăului, TEOFAN SINAITUL, VINCENTIU PLOIEȘTEANUL și TEODOSIE SNAGOVEANUL, și a răspuns cuvântului de felicitare adresat, cu ocazia aniversării zilei de naștere, rostit în numele ierarhilor, preoților și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române, de P.S. Episcop GHERASIM al Râmnicului;

- a primit în Reședința Patriarhală ierahi, cler și credincioși;

Duminică, 8 februarie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură la *Duminica vameșului și a fariseului*;

- a primit pe Dl. Col. (r) DORIN ROMANESCU;

Luni, 9 februarie a.c.:

- a primit pe Dl. ARMAND A. SCALA, președinte și secretar general al *Congresului americanilor de origine română*. A fost de față P.S. Episcop VINCENTIU PLOIEȘTEANUL, Vicar patriarhal;

Marți, 10 februarie a.c.:

Primiri:

- Dna. Ing. LUCIA TEODOESCU și Dl. SORIN BEJAN, redactor la postul de televiziune *ANTENA 1*;

- Dl. Dr. NICOLAE NICOLAU, Dl. Prof. VASILE BORONEANT și P. Cuv. Arhim. GRIGORE BĂBUȘ de la Catedrala patriarhală;

Joi, 12 februarie a.c.:

Primiri:

- Dl. Senator THEODOR MELEȘCANU. De față a fost P.S. Episcop VINCENTIU PLOIEȘTEANUL, Vicar patriarhal;

Vineri, 13 februarie a.c.:

- a primit de Dl. ANTON UNCU, redactor șef al cotidianului „Curentul” și pe dl. DUMITRU MANOLACHE, redactor la aceeași publicație;

Sâmbătă, 14 februarie a.c.:

- a primit pe Dl. BORIS BUZILĂ;

Luni, 16 - marți, 17 februarie a.c.:

- a prezidat lucrările *Consiliului Național Bisericesc*;

Miercuri, 18 februarie a.c.:

- a prezidat ședința de lucru a *Adunării Naționale Bisericești*;

Joi, 19 - vineri, 20 februarie a.c.:

- a prezidat ședința de lucru a *Sfântului Sinod* al Bisericii Ortodoxe Române;

Sâmbătă, 21 februarie a.c.:

- a primit pe Dl. GHEORGHE VIERU;

- a vizitat Mănăstirea Ciorogârla;

Duminică, 22 februarie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură la *Duminica Înfricoșătoarei Judecăți*;

- a primit pe Eminența Sa Marele Rabin MENAHEM HACHOEN, însoțit de Excelența sa, Dl. AVRAHAM MILLO, ambasadorul Statului Israel la București, Dl. Acad. NICOLAE CAJAL, președintele Federației Comunităților Evreiești din România, dl. Av. IULIAN SORIN, secretar general adjunct al F.C.E.R. La întâlnire a participat și Dl. prof. dr. GHEORGHE ANGHELESCU, secretar de stat la Secretariatul de Stat pentru Culte;

Luni, 23 februarie a.c.:

- a primit pe I.P.S. Mitropolit Dr. SERAFIM JOANTĂ al Germaniei;

Marți, 24 februarie a.c.:

- a primit în vizită de prezentare pe Excelența Sa, Dl. Dr. KLAUS HEINEMANN, însărcinatul cu afaceri *ad interim* al Ambasadei Republicii Federale Germane la București;

- a primit de Dl. HORIA BERNEA, directorul Muzeului Țăranului Român;

- a vizitat Mănăstirea Ghighiu și Schitul Sfânta Maria - Cricov;

Miercuri, 25 februarie a.c.:

- a primit pe P.C. Pr. prof. GRIGORE DIACONU, directorul Seminarului teologic liceal *Sfântul Gheorghe* din Botoșani;

- a primit pe Dl. SORIN BEJAN, redactor la postul de televiziune *ANTENA 1* și a acordat un interviu în care a evocat personalitatea Patriarhului Nicodim Munteanu de la a cărui mutare la Domnul se împlinesc 50 de ani;

- a primit pe Dl. Acad. VIRGIL CÂNDEA, vicepreședintele *Academiei Române*;

Joi, 26 februarie a.c.:

- a primit pe Excelența Sa, Dl. JOSE AUGUSTO TENERIO, însărcinatul cu afaceri *ad interim* al Ambasadei Republicii Peru;

Vineri, 27 februarie a.c.:

- a participat la ceremonia de absolvire a cursurilor celei de a doua serii de preoți militari, desfășurată la *Academia de Înalte Studii Militare*, împărțind cursanților cuvânt de binecuvântare la începutul noii activități misionar-pastorale;

- a primit pe I.P.S. Mitropolit NESTOR al Olteniei;

- a acordat interviuri legate de evocarea personalității Patriarhului NICODIM MUNTEANU (1939-1948), la 50 de ani de la trecerea sa la Domnul, prin intermediul postului național de televiziune și a postului ANTENA 1;

Duminică, 1 martie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie, în Catedrala patriarhală - împreună cu I.I.P.P.S.S. NESTOR, Mitropolitul Olteniei, VASILE, Arhiepiscopul Târgoviștei, P.P.S.S. EPIFANIE al Buzăului, CALINIC al Argeșului, NIFON al Sloboziei și Călărașilor, VINCENȚIU PLOIEȘTEANUL și TEODOSIE SNAGOVEANUL. După slujba parastasului pentru fericitul întru pomenire Nicodim, patriarhul României (1939 - 1948), la 50 de ani de la trecerea sa la cele veșnice, - săvârșit de P.S. Episcop GALACTION al Alexandriei și Teleormanului, - Prea Fericirea sa a rostit cuvântul comemorativ;

Luni, 2 martie a.c.:**Primiri:**

- DI. GRIGORE VIERU;

- DI. RĂZVAN MOLDOVEANU, redactor adjunct al cotidianului „Ziua” și pe DI. GHEORGHE RONCEA, ziarist la aceeași publicație;

Marți, 3 martie a.c.:**Primiri:**

- DI. VALER DORNEANU, președintele *Consiliului Legislativ*;

- DI. MIHAIL - NICOLAE STANCA, președintele Fundației „*Dosoftei*”;

- P.S. IRINEU SLĂTINEANUL, Arhiereu vicar al Episcopiei Râmnicului;

- a participat în seara duhovnicească organizată în biserica Sfânta Ecaterina de ASCOR, cu tema „*Îndemn pentru o Biserică tânără*”, adresând celor prezenți cuvânt de binecuvântare;

Miercuri, 3 martie a.c.:**Primiri:**

- DI Prof. RADU CIUCEANU, directorul *Institutului Român pentru Studiul Totalitarismului*;

- DI. Prof. univ. dr. PETRE ELEFTERESCU, redactorul *Universității de Muzică* și DI. Prof. univ. dr. VASILE ILIUȚĂ, decan la aceeași Universitate, însoțiți de P. Cuv. Arhidiacon. prof. univ. dr. SEBASTIAN BARBU BUCUR;

Joi, 4 martie a.c.:

- a asistat la slujba *Canonului Sfântului Andrei Criteanul* săvârșită în Catedrala patriarhală de P.S. Episcop Vicar TEODOSIE SNAGOVEANUL;

Sâmbătă, 7 martie a.c.:

- a vizitat Schitul Chițorani, jud. Prahova;

Duminică, 8 martie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala patriarhală și a rostit cuvânt despre însemnătatea colectei pentru *Fondul Central Misionar* ca expresie a comuniunii ortodoxe;

- a primit pe P. Cuv. Arhim. dr. IRINEU CHIORBEJA de la Mănăstirea Neamț;

Marți, 10 martie a.c.:

- a prezidat ședința de lucru cu P.P.C.C. Părinți Protoierei din cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor și cu P.P.C.C. Părinți Consilieri de la Centrul eparhial în care s-au dezbătut probleme administrative și misionar-pastorale, în vederea îmbunătățirii activității clerului în parohii;

Miercuri, 1 martie a.c.:

Primiri:

- Dl. DAN RAȚU RUSANU, secretar de Stat în Ministerul Finanțelor, însoțit de Dl. Prof. dr. GHEORGHE ANGHELESCU, secretar de Stat la Secretariatul de Stat pentru Culte;

- Dl. Prof. univ. dr. GEORGE MUNTEANU;

Joi, 12 martie a.c.:

- a primit pe P.S. Episcop NIFON al Sloboziei și Călărașilor;

- a prezidat ședința de lucru a *Consiliului eparhial* al Arhiepiscopiei Bucureștilor;

Sâmbătă, 14 martie a.c.:

- a prezidat consfătuirea cu delegația Sfântului Sinod, în legătură cu hirotonia întru arhieru a P. Cuv. Arhim. IOSIF POP și instalarea sa ca arhiepiscop al *Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Occidentală și Meridională*: P.P.S.S. ANDREI, Episcopul Alba - Iuliei, JUSTINIAN, Episcopul Maramureșului și Sătmarului și TEOFAN SINAITUL, secretarul Sfântului Sinod, ceremonie ce va avea loc la catedrala *Sfântului Ștefan* din Paris;

Duminică, 15 martie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură la Duminica a II-a din Postul mare;

Joi, 2 aprilie a.c.:

- a primit pe Dl. RADU VASILE, prim - ministru desemnat al României;

Sâmbătă, 4 aprilie a.c.:

- a primit pe D-na acad. ZOE DUMITRESCU - BUȘULENGA și D-na LIDIA POPIȚA STOICESCU;

Luni, 6 aprilie a.c.:

- a primit pe Dl. Prof. univ. dr. VIRGILIU RADULIAN;

Marți, 7 aprilie a.c.:

- a primit pe Dl. PETRU GROZAVU, președintele Societății culturale „*Dunărea și Marea*”, *Ismail, Ucraina*;

- a prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului eparhial;

Miercuri, 8 aprilie a.c.:

- a primit pe P. Cuv. Arhim. dr. ZAREH BARONIAN, vicarul Eparhiei Armene din România însoțit de P.C. Diac. RADU HORCA;

Joi, 9 aprilie a.c.:

- a primit un grup de creștini ortodocși din Siria aflați în România la studii, exprimând dorința de a se ruga la o biserică sau mănăstire din București;

Vineri, 10 aprilie a.c.:

- a primit pe Excelența Sa Dl. RAJIV DOGRA, ambasadorul Indiei la București, în legătură cu plantarea unui stejar în parcul Patriarhiei cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la independența Indiei;

Duminică, 12 - luni, 13 aprilie a.c.:

- a participat - însoțit de P.S. Episcop vicar TEOFAN SINAITUL - la funeraliile fericitului întru adormire SERAFIM, arhiepiscop al Atenei și al Întregii Elade, prezentând întristarea Bisericii Ortodoxe Române și prețuirea pentru Arhipăstorul acestei Biserici;

Miercuri, 15 aprilie a.c.:

- a primit pe Excelența Sa Dl. GIUSEPPE DE MICHELIS DI SLONGHELLO, ambasadorul Italiei la București, la încheierea misiunii diplomatice în România;

Joi, 16 aprilie a.c.:

- a primit pe Dl. ION CROITORU, doctorand al Facultății de Teologie de la Atena;

Vineri, 17 aprilie a.c.:

- a primit pe Dl. Senator GHEORGHE PRUTEANU, pe dl. Acad. CONSTANTIN BĂLACEANU STOLNICI și pe Dl. Dr. AUREL PAPARI, în legătură cu dorința fierbinte de canonizare a Mitropolitului Andrei Șaguna;

- a transmis prin intermediul postului de televiziune ANTENA 1 Pastorală și mesaj pascal special ostașilor, tineretului și celor din spitale și penitenciare;

- a primit un grup de jurnaliști din Italia îndreptând mesaj pascal românilor din această țară;

- a săvârșit Deni Prohodului Domnului în Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură;

Sâmbătă, 18 aprilie a.c.:

- a participat la vernisajul expoziției „Troie tradiționale românești” executate de Dl. Aurel Obreja, în Palatul Patriarhiei Române, rostind cuvinte de prețuire față de autor și organizatori;

Duminică, 19 aprilie a.c.:

la miezul nopții, în fața Catedralei Patriarhale, a săvârșit Slujba Sfintei Învieri și Sfânta Liturghie adresând credincioșilor ortodocși români din țară și străinătate mesaj de bucurie sfântă, comuniune și nădejde;

- la ora 12, înconjurat de Prea Sfințiii Episcopi Vicari TEOFAN SINAITUL, VINCENTIU PLOIEȘTEANUL și TEODOSIE SNAGOVEANUL, a săvârșit, în Catedrala Patriarhală, Slujba celei de a doua Învieri și a rostit cuvânt de învățătură;

Luni, 20 aprilie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în biserica Domnița Bălașa și a rostit cuvânt de învățătură;

- a primit în Rotonda Palatului Patriarhiei pe P.P.C.C. Preoți din Capitală. După concertul pascal oferit de corala *Te Deum laudamus*, Prea Fericirea Sa a adresat celor prezenți cuvânt de binecuvântare;

Marți, 21 aprilie a.c.:

- a vizitat Schitul Jercălăi, jud. Prahova;

Miercuri, 22 aprilie a.c.:

- a primit pe Dl. RICARDO ARIAS CALDERON, președintele Internaționalei Creștin-Democrate din Europa. La primire a participat P.S. Episcop Vicar TEOFAN SINAITUL;

- a primit pe Dl. RADU CIUCEANU, directorul Institutului Român pentru Studiul Totalitarismului;

Joi, 23 aprilie a.c.:

- a asistat la Sfânta Liturghie săvârșită în Paraclisul Palatului Patriarhal, la hramul acestui locaș, Sfântul Mare Mucenic Gheorghe;

- a primit pe Dl. VALERIU STOICA, Ministru de Stat, Ministrul Justiției, însoțit de Dl. Acad. CONSTANTIN BĂLĂCEANU STOLNICI.

Vineri, 24 aprilie a.c.:

- a sfințit icoana în mozaic a Izvorului Tămăduirii și noua cișmea a bisericii Sfântul Spiridon Vechi, rostind cuvânt de învățătură;

- a primit pe Dl. Prof. dr. GHEORGHE ANGHELESCU, Secretar de Stat, în legătură cu formele de restituire a bunurilor bisericesti;

Duminică, 26 aprilie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în biserica *Sfântul Spiridon Nou* și a rostit cuvânt de învățătură;

- a participat la Conferința P.C. Pr. prof. dr. CONSTANTIN GALERIU și la concertul pascal al corului *Symbol*, organizat de *Frăția Ortodoxă Română*, în Rotonda Palatului Patriarhal;

Marți, 28 aprilie a.c.:

- a primit pe P.S. Episcop ANDREI al Alba-Iuliei;

Miercuri, 29 aprilie a.c.:

- a primit pe Dl. CONSTANTIN BADEA, directorul general al ROMPRES;

- a primit pe Doamna MINODORA ILIE, consilier al Primului Ministru pentru Culte;

- s-a întâlnit cu un grup de specialiști în construcții în legătură cu lucrările de consolidare ale Reședinței Patriarhale.

Pr. NICOLAE VLADU

HARAMUL SEMINARULUI TEOLOGIC ORTODOX DIN BUCUREȘTI

Duminică 25 ianuarie 1998, la Seminarul teologic ortodox din București a avut loc îndătinata festivitate a „zilei hramului sau patronului” acestei școli, Sfântul Grigorie Teologul. „Ziua hramului” este unul din evenimentele festive oficiale ale școlii noastre, alături de deschiderea și închiderea anului școlar și de serbarea datinilor de Crăciun și Anul nou.

Sărbătoare de suflet, de puternică efuziune sentimentală, „ziua hramului” Seminarului teologic a început sămbătă, când, după masă, la vremea convenită, în biserica Radu Vodă, paraclisul școlii noastre, a fost oficiată în sobor slujba Vecerniei unită cu Litia. Soborul de slujitori având ca protos pe P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul, vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, a fost alcătuit din preoți și diaconi de la Seminarul teologic și de la Catedrala patriarhală. Amintim dintre aceștia pe: pr. prof. Florin Boitan, pr. prof. Marin Velea, pr. prof. Daniel Pestroiu, spiritual, pr. prof. Sorin Filip, pr. prof. Gheorghe Dogaru, iar ca diaconi p.c. Aurel Mihai, directorul Seminarului teologic, diac. Mihai Bădiță și diac. Victor Pârloagă.

Cântarea la strană, susținută de elevi seminariști, a fost condusă de diac. prof. Stelian Ionașcu.

Pe lângă elevii seminariști și unii profesori, la slujba Vecerniei au participat numeroși credincioși din oraș.

La sfârșitul slujbei Vecerniei, P.S. Episcop vicar Teodosie a adresat celor prezenți un frumos cuvânt de învățătură despre Sfântul Ierarh Grigorie Teologul, patronul spiritual al școlii.

Exprimând mai întâi „bucuria deosebită pe care o oferă în fiecare an acest moment festiv”, P.S. Sa a prezentat pe scurt viața și activitatea patronului Seminarului nostru, „marele ierarh și teolog, Sfântul Grigorie de Nazianz, pildă vie pentru credincioși, dar mai cu seamă pentru elevi, și în special pentru elevii seminariști care se pregătesc să devină preoți slujitori la altar”. Referindu-se la câteva momente de importanță deosebită din viața Sfântului Grigorie Teologul privind latura instructiv-didactică și moral-educativă a acestuia, P.S. Sa a pus în evidență „importanța teoretică și practică a celor două coordonate majore ale activității Sfântului nostru Patron: „drumul bisericii și drumul școlii”, pe care acesta, împreună cu bunul său coleg, Sfântul Vasile cel Mare, a mers neabătut în perioada studiilor la Atena.

În acest context, P.S. Episcop Teodosie a vorbit apoi despre „importanța deosebită” a activității cărturărești a Sfântului nostru Patron, făcând în acest sens, o incursiune în „opera scrisă a acestuia (care) este foarte variată, cuprinzând scrieri în proză și în versuri, cu caracter autobiografic, teologic - dogmatic”. Cum era firesc, P. S. Sa a stăruit asupra operei cu caracter doctrinar-dogmatic, prezentând într-o substanțială sinteză

cele *Cinci Cuvântări teologice*, scrierea fundamentală a Sfântului Grigorie de Nazianz, care i-a adus bine-meritul supranume de „Teologul”.

După cuvântarea P.S. Episcop vicar Teodosie, P.C. diac. prof. Aurel Mihai, directorul școlii, mulțumind distinsului vorbitor, s-a referit la „strânsa legătură” a P.S. Sale „cu școala noastră în curtea căruia domiciliază”, la „contactul zilnic cu elevii și profesorii Seminarului teologic, - prilej fericit pe care nu-l au alte seminarii”, și a exprimat dorința, „în numele elevilor, profesorilor și al său personal, de a conduce și mâine de ziua hramului soborul de slujitori ai sfintei liturghii festive”.

A doua zi dimineață a fost oficiată în paraclisul școlii, după tradiționala rânduială tipiconală și cu fastul convenit unei mărețe sărbători slujba sfintei liturghii arhieresti, în prezența Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, a P.S. Episcop vicar Vicențiu Ploieștenu și a P. C. pr. Mihai Hau, consilier la Sectorul Cultural al Sfintei Arhiepiscopii.

La Sfânta liturghie arhierescă au participat ca invitați oficiali mai multe reprezentanți ai Ministerului Educației, și ai Inspectoratului școlar al Municipiului București. Dintre acești numeroși invitați amintim pe: dl. Petru Mihai Gorcea, ministru secretar de stat pentru învățământul preuniversitar; d-na Olimpia Mateescu, inspector general din cadrul I.S.M.B.; dl. G. Petrescu, inspector general adjunct I.S.M.B.; dl. Radu Rădulescu, șeful Comisiei de învățământ pe lângă Primăria sect. 4; Dl. Nicolae Nițu, inspector Serviciul Personal I.S.M.B.; dl. Camenco Petrovici, președintele C.E.C. și membru în Adunarea Eparhială; P.C. pr. Mihai Cototelo, consilier patriarhal, fost director al Seminarului teologic.

Soborul de slujitori care a oficiat liturghia arhierescă a fost alcătuit din: P.S. Episcop vicar Teodosie, Pr. Armand Munteanu, inspector general bisericesc; arhim. Grigore Băbuș, slujitor la Catedrala patriarhală și custode al Bibliotecii Sfântul Sinod; Pr. prof. Florin Boitan; pr. prof. Daniel Pestroiu; pr. prof. Marin Velea; pr. prof. Constantin Sârbu; pr. prof. Mihai Dragomir; pr. prof. G. Dogaru; pr. prof. Sorin Filip; pr. prof. Dorin Zarioiu; pr. Nicolae Vladu, secretar patriarhal s.a.

Predica zilei a fost rostită de elevul Ioniță Andrei din clasa a XIII A, iar răspunsurile stranei au fost date de corul elevilor seminariști sub conducerea diac. prof. Stelian Ionașcu.

La momentul rânduit din timpul slujbei, același cor a prezentat prima parte a concertului pregătit în cinstea Sfântului Grigorie Teologul. Au fost interpretate următoarele piese muzicale cu conținut religios. *Imnul patriarhal* de G. Cucu; *Troparul hramului* de Marin Velea; *Rugăciune* de Anton Uncu; *Sedelnă la Utrenia Sf. Grigorie* glas 3 de I. Popescu-Pasărea și Psalmul 130, ambele prelucrări de Stelian Ionașcu; *Odă Sfântului Grigorie* de Marin Velea și *Taina Creștinătății* de I. Popescu-Pasărea, prelucrare de Nic. Lungu.

La sfârșitul sfintei liturghii arhieresti, s-a cântat obișnuitul *polihroniu*, după care Părintele director Aurel Mihai a rugat pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist să adreseze un cuvânt de învățătură celor prezenți, cuvânt pe care îl reproducem în întregime.

„Sărbătorirea hramurilor bisericilor, fundațiilor, asociațiilor și instituțiilor de învățământ a intrat de mult în tradiția Bisericii noastre și s-a păstrat cu mult folos până astăzi.

Iată, acum, ne-am învrednicit să fim împreună în această citorie a domnitorului Radu Vodă, o mănăstire foarte frumoasă, pusă în valoare de patriarhul Justinian Marina, care a așezat aici Seminarul teologic al Arhiepiscopiei Bucureștilor, după ce regimul comunist desființase în 1948 Seminarul Central și Seminarul „Nifon” și al căror patrimoniu nici până azi n-a fost restituit Bisericii. De atunci, Seminarul teologic se găsește aici, iar această biserică a fost restaurată, consolidată și pictată prin marea sa purtare de grijă, și și-a ales-o ca loc de veșnică odihnă după încetarea sa din această viață.

Sunt, deci, dimensiuni spirituale în viața acestei școli, căci nu întâmplător ea se găsește aici și poartă numele Sfântului Ierarh Grigorie Teologul. Acest Sfânt Ierarh și pildele pe care le luăm din istoria mănăstirii Radu Vodă cu hramul „Sfânta Treime” ne îndreaptă luarea -aminte către scopul misiunii noastre, fie în calitate de profesori, de credincioși chiar, dar mai ales de slujitori ai sfântului altar. Aici, trecutul și ambianța, pe lângă programul de învățământ, fac din cel care dorește să slujească Biserica un părinte duhovnicesc, în stare să-i călăuzească pe credincioși pe calea mântuirii, a adevărului și a luminii lui Hristos.

Din predica rostită astăzi de colegul vostru, dragi elevi, și mai ales din lectura teologică personală înțelegeți însemnătatea învățaturii Sfântului Grigorie despre responsabilitatea preoțească.

Pentru a nu încărca programul de astăzi, atât de frumos împodobit, noi am vrea doar să vă punem la inimă vouă, elevilor care ați pășit pragul acestui așezământ, că a învăța nu este tot una cu slujirea preoțească, cum spune și Sfântul Grigorie Teologul de mai multe ori. Noi îl numim Sfântul Grigorie Teologul atât pentru înaltele lui grăiri despre Dumnezeu și despre sfintele taine, despre cele neînțelese și fără posibilitatea de a le cuprinde cu mintea noastră omenească limitată, dar și pentru că el a fost un om al rugăciunii, care s-a aflat permanent în convorbire cu Dumnezeu.

Faptul acesta este important nu numai pentru preoți, ci și pentru credincioși, căci fără rugăciune noi ne sălbătăcim, coborâm sub nivelul chemării noastre de ființe cugetătoare și iubitoare de Dumnezeu și de oameni. În absența rugăciunii, omul se înstrăinează nu numai de Dumnezeu, dar și de principiile morale, de îndatoririle lui în familie și în societate. Îndepărtarea de Dumnezeu duce la ceea ce vedem că se petrece astăzi în lume, la neînțelegeri, crime, războaie și tot felul de păcate.

De aceea, este necesar ca mai ales voi tinerii să-l aveți pe Dumnezeu aproape, să vă înălțați sufletul spre Dumnezeu, pentru ca frumusețea pe care ați primit-o de la Dumnezeu să i-o întoarceți tot lui Dumnezeu prin frumusețea faptelor voastre, prin virtuți, prin credință, prin eroism chiar, căci a păși pragul unei școli de teologie înseamnă un eroism mai mare încă decât cel al ostașilor. După cum în armată, cel care îmbracă haina militară se încinge cu pavăză, se înarmează, ca sfinții ostași din picturile bisericilor noastre, tot așa preotul și credinciosul chiar trebuie să se înarmeze împotriva dușmanului, a diavolului, care aduce toate păcatele din lume, căci acolo unde lipsește rugăciunea, iubirea de Dumnezeu, ocupă el locul acestora.

Iată pentru ce preotul zilelor noastre atât de frământate trebuie să fie omul rugăciunii; dar, dacă este omul rugăciunii, este și omul disciplinei, al rânduielii și al echilibrului, al înțelepciunii filocalice. Asemenea preoți a avut și are încă Biserica noastră; pilde de jertfă, de luptă „cu trupul, cu patimile și cu poftele lui” (Gal. 5,24), cum spune

sfântul Apostol Pavel, căci de eroism este nevoie pentru a birui pornirile animalice din firea pământească a omului. Fără iubire de Dumnezeu și de oameni, omul este tinichea răsunătoare, iubii mei, și ne dor și ne întristează acele cazuri de preoți care, din nefericire s-au îndepărtat de tradiția noastră sfântă și se lasă pradă patimilor, unei viețuiri urâte în familie și în societate. Cum poate un orb să-i călăuzească pe ceilalți dacă el și-a pierdut vederea pe care i-a dat-o Dumnezeu?

Sunteți acum pe drumul formării voastre, dragi elevi, și e mai bine să nu mai zăboviți în această școală dacă nu aveți tăria să stați mereu față în față cu Dumnezeu, la rugăciune. Nu mai pierdeți timpul aici dacă nu vedeți în preoție o asemenea stare de bărbăție și de demnitate morală, dacă nu aveți vocația sau chemarea sfântului altar. Biserica n-are nevoie de preoți iubitori de arginți, de preoți egoiști, secularizați, ci de oameni ai rugăciunii, de preoți dăruii lui Dumnezeu până la eroism și sacrificiu. Așa cum sunt cei mai mulți preoți ai noștri: puternic interesați și stăpâniți de jertfelnicia slujirii Bisericii și a credincioșilor ei. De la aceștia să învățați cum să slujiți Biserica: fie la catedră, fie la altar, fie în societate, pentru că nu vor fi atâtea parohii câți candidați la hirotonie vom avea, și poate e mai bine așa: că vom alege pe cei mai buni, mai ales acum, când Ortodoxia noastră este supusă agresiunii atâtor secte și confesiuni neortodoxe și necreștine, și nu o putem apăra decât cu sufletul nostru, cu lumina și destoinicia adevăratului preot, iar nu prin intervenția autorităților.

Desigur, s-ar putea spune foarte multe despre slujirea preotească, dar cred că părinții și domnii profesori, ca și credincioșii care vin aici la biserică vă sunt pildă de evlavie, de rugăciune și mai ales de spovedire și de împărtășire cât mai deasă, pentru că, dacă n-ai curajul să te prezinți la mărturisire în fața duhovnicului ca să poți să te împărtășești, înseamnă că te-ai îndepărtat de Dumnezeu.

Ne-am bucurat să vedem astăzi o înaintare la pregătirea elevilor, în răvna părinților profesori, a Părintelui Director și nu mai puțin a noastră, a celor de la Centrul Eparhial, care veghem și sprijinim urcușul dumneavoastră duhovnicesc, atât de greu de împlinit în ziua de azi. Dar, cu ajutorul sfinților care ne sunt ocrotitori, nădăjduim că vă veți însuși învățătura Bisericii și veți face fapta cea bună pe care credincioșii o așteaptă de la noi toți.

Vă dorim, Părinte Director și părinților și domnilor profesori, sănătate și satisfacții în viața dumneavoastră, iar elevilor acestui Seminar teologic multe bucurii, neuitând că examenele de aici și mai ales cele de la parohie vor trebui să încoroneze munca pe care o depuneți în această școală.

Să vă pregătiți în continuare cu sârguință și cu dragoste, cinstind pe Sfântul Ierarh Grigorie Teologul, iar noi cei care am participat la sărbătoarea de astăzi - vă mărturisim din nou - ne bucurăm de pasul în bine făcut în viața acestui seminar.

Binecuvântarea Domnului și rugăciunile Sfântului Grigorie să ne însoțească în viața noastră. Amin!"

*

După rostirea cuvântului de învățătură, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a binecuvântat credincioșii participanți la slujbă, apoi în acordurile *imnului patriarhal* a părăsit sfântul locaș, îndreptându-se spre reședința patriarhală.

Ceilalți oaspeți oficiali au fost invitați pentru un scurt popas în cancelarie, unde s-au întreținut cu profesorii Seminarului, după care, cu toți, au trecut în sala clasei a XIII A, amenajată special pentru agapa festivă, care a fost prezidată de Prea Sfințitii Episcopi Vicențiu Ploieștenu și Teodosie Snagoveanu și care s-a desfășurat într-o plăcută ambianță și comuniune spirituală.

În timpul agapei, corul elevilor seminariști a prezentat partea a doua a concertului festiv, alcătuită din următoarele cântări cu conținut laic: *Mama* de Ioan D. Chirescu, solo - bariton: Petre Ilie, elev clasa a XII a B; *Maria neichii, Mărie* de N. Lungu, solo - tenor Dumitru Iulian elev clasa a XIII A, *Oltule, râu blestemat* de Marin Velea; *Serenada* de Tudor Flondor; *Corul captivilor* din opera Nabuco de G. Verdi. Au dirijat profesorii de muzică: pr. Marin Velea, pr. Constantin Sârbu și diac. Stelian Ionașcu.

În timpul agapei, P.S. Episcop vicar Teodosie a adresat un călduros mesaj de felicitare părintelui arhim. Grigore Băbuș pentru onomastica sa, monahală la care sărbătoritul, vădit emoționat față de această atenție, a mulțumit pentru urările ce i s-au făcut.

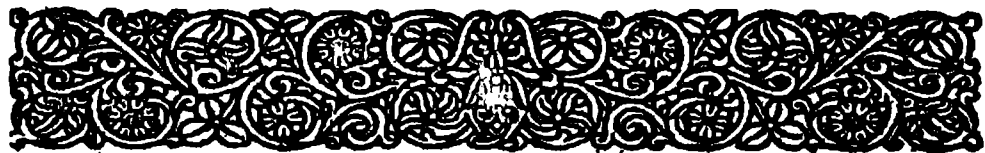
Agapa festivă s-a încheiat într-o atmosferă de bună dispoziție și plăcută impresie făcută mai ales oaspeților oficiali, care au exprimat aprecieri deosebite față de întregul program de desfășurare a „zilei hramului”.

Înainte de a părăsi sala de recepție, Părintele Director a mulțumit oaspeților pentru participare, după ce P.S. Episcop vicar Teodosie exprimase anterior bune aprecieri și felicitări tuturor ostenitorilor școlii, care și-au dat concursul la buna reușită a întregului program bisericesc și gospodăresc consacrat acestui eveniment festiv.

Prof. ADRIAN N. POPESCU

BILANȚ AL UNUI AN DE OSTENELI DUHOVNICEȘTI

ADUNAREA EPARHIALĂ A SFINTEI ARHIEPISCOPII A BUCUREȘTILOR

Viața Bisericii noastre, legată de viața neamului nostru cel creștinesc și românesc, a slujitorilor sfințelor altare, a credincioșilor ei, nu poate fi ruptă de realitățile vieții de zi cu zi. De aceea, ivindu-se mereu probleme în viața societății, Biserica este tot mai preocupată de viața „cetății”, de asistența religioasă a credincioșilor, de învățământul teologic și cel religios din școlile de stat, de educația moral-religioasă a copiilor și tineretului care așteaptă prezența profeților, a celor care trebuie să-L aducă pe Mântuitorul Iisus Hristos în sufletele lor, de problemele social-caritabile și filantropice.

Această împreună-lucrare a fost reliefată în acest început de an cu ocazia ședinței anuale a Adunării Eparhiale a Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor.

În conformitate cu Statutul de organizare și funcționare a Bisericii Ortodoxe Române joi, 15 ianuarie 1997, în sala de ședințe a Palatului Patriarhal din București, în urma convocării făcute cu câteva zile înainte de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, care este și Președintele acestei adunări, a avut loc ședința anuală a Adunării Eparhiale a Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor având ca scop analizarea activității Eparhiei noastre, oglindită cu detalii în dările de seamă ale sectoarelor bisericesti, care cuprind imagini ale strădaniilor depuse în anul care a trecut și ajută totodată la mai buna organizare, la deschiderea față de lumea de astăzi și la prezența mai folositoare a Bisericii noastre în societate.

După îndătinatul Te-Deum oficiat în Paraclisul Palatului Patriarhal, în prezența Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și a membrilor Adunării Eparhiale de către un sobor de preoți și diaconi în frunte cu Prea Sfințitul Părinte Teodosie Snagoveanu, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, s-a trecut în Sala de ședințe din Palatul Patriarhal, unde Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist în calitate de președinte a precedat la formarea biroului de ședință, având ca secretar general pe P.C. Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu și pe Dl. Prof. Adrian Popescu și Av. Neagu Ioan - secretari.

După apelul nominal al Adunării Eparhiale, constatând participarea majoritară a membrilor deputați, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a declarat deschisă ședința eparhială.

Pe lângă membri de drept ai Adunării Eparhiale, au fost prezenți P.P. C.C. Consilierii ai Centrului Eparhial, salariații de la Centrul Eparhial, Prea Cucemicii Părinți Protoieriei, precum și reprezentanți ai învățământului teologic universitar și seminarial din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor deoarece problematica învățământului bisericesc s-a extins foarte repede ocupând o parte însemnată a dărilor de seamă.

Înainte de a intra în ordinea de zi, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist în cuvântul de deschidere a subliniat faptul că Biserica Ortodoxă Română se călăuzește pe

principiile statornicite de Sfinții Părinți și de tradiția noastră îndelungată, care reglementează participarea cât mai largă a clerului și a credincioșilor la întreaga viață bisericească.

În ciuda multor greutăți din istoria sa, Biserica noastră strămoșească a putut să-și continue viața legată de credința ortodoxă și de valorile neamului românesc, fiind deschisă oricăror noi forme de gândire și organizare socială, aducându-și contribuția la împlinirea cerințelor lumii contemporane.

Nu întâmplător, a arătat Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, că după evenimentele din decembrie 1989, slujitorii și credincioșii Bisericii noastre sunt tot mai prezenți în viața societății și a culturii românești, în efortul de continuă creștere a valorilor spirituale, cu o participare largă și în administrarea și chivernisirea bunurilor bisericești.

În continuare, Prea Fericirea Sa a subliniat că Biserica Ortodoxă Română are de apărut pe lângă multe alte valori, virtutea iubirii, și de a face din ea stilul de viață al preoților și credincioșilor, conștiința de unitate atât de mult împărtășit de Mântuitorul Iisus Hristos, slăvită și pusă în aplicare de Sfinții Părinți și trăită adânc de strămoșii și părinții noștri.

În acest context de lucrare sfântă, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a invitat pe participanți să-și aducă întregul lor aport la buna desfășurare a ședinței Adunării Eparhiale. Intrându-se în ordinea de zi, președintele Adunării Eparhiale a invitat pe părinții consilieri de la Centrul Eparhial să depună la biroul Adunării Eparhiale rapoartele generale de activitate, pe sectoare, indicând apoi fiecăruia sala unde să se retragă pentru examinarea rapoartelor alcătuite de sectoarele de resort. După examinarea pe comisii de lucru, rapoartele comisiilor administrative, culturale și economice au fost prezentate de raportori care au oglindit activitatea acestor sectoare în anul care s-a scurs.

Având în vedere că doi dintre membrii deputați ai Adunării Eparhiale, respectiv Dl. Dr. Paul Blidaru și Dl. Prof. Octavian Ghibu au trecut la cele veșnice, comisia de organizare și validare a hotărât completarea lor prin cooptarea până la noi alegeri a d-lui Camenco Petrovici, președintele CEC și d-l inginer Dumitru Budescu, buni credincioși ai Bisericii noastre ortodoxe și sprijinitori ai intereselor bisericești. Tot în acest context d-l acad. prof. dr. Constantin Bălăceanu Stolnici a fost desemnat să reprezinte Arhiepiscopia Bucureștilor ca membru mirean în Adunarea Național Bisericească, până la noi alegeri, în locul d-lui Paul Blidaru.

După audierea rapoartelor prezentate de raportorii comisiilor de lucru, constatându-se diversitatea problemelor ridicate în rapoartele audiate și importanța lor covârșitoare pentru activitatea Arhiepiscopiei Bucureștilor, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a invitat pe membrii participanți să ia cuvântul pentru a formula eventualele observații sau propuneri constructive pentru anul viitor.

Dl prof. acad. dr. Virgil Cândea a subliniat însemnătatea deosebită a volumului VII din lucrarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist „Pe treptele slujirii creștine” care rezează expresia scrisă a contribuției Prea Fericii Sale, după anul 1989, conferind lucrării respective o valoare istorică deosebită.

În continuare a menționat faptul că Biserica Ortodoxă Română este cea mai veche instituție românească ce funcționează neîntrerupt de aproape două mii de ani, cu profunde implicații în cultură, în educație și în celelalte sectoare vitale ale societății române și că nici o altă instituție, nici armata, nici școala, nici o altă pătură socială nu strânge în jurul ei atâtea suflete românești precum adună Biserica Ortodoxă Română.

În încheiere Dl. prof. acad. dr. Virgil Cândea a făcut referințe la reacțiile și intervențiile unor anumiți preținși cunosători ai importanței ridicării Catedralei Neamului, care nu au înțeles însemnătatea prezenței acesteia în istoria neamului românesc.

DI. acad. dr. Constantin Bălăceanu Stolnici a mulțumit Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și membrilor Adunării Eparhiale pentru încrederea și cinstea deosebită de a reprezenta Arhiepiscopia Bucureștilor în Adunarea Național Bisericească, în locul *DI. Dr. Paul Blidaru*, trecut la cele veșnice.

În continuare a scos în evidență numărul tot mai mare de credincioși care participă la slujbele religioase în duminici și sărbători, înscriindu-se printre aceștia un număr însemnat de tineri și copii, rezultat al pătrunderii învățământului religios în școlile de stat.

Cu privire la Catedrala Mântuirii Neamului a considerat că mesajul Bisericii Ortodoxe Române în această problemă a fost receptat greșit, propunând schimbarea denumirii în Biserică Patriarhală, înscriindu-se mai mult în spiritul Ortodoxiei.

DI. Gheorghe Beleanu s-a referit la relațiile cu Biserica Greco-Catolică considerând că se impune ca Biserica Ortodoxă Română să-și facă cunoscută poziția mai mult, prin intermediul presei, pentru ca mass-media să cunoască adevărul istoric al acestor probleme. Mai departe a scos în evidență cu cuvinte de apreciere, activitatea depusă de Centrul Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor prin sectoarele sale.

DI. Camenco Petrovici, președintele CEC a mulțumit pentru cinstea deosebită și pentru considerația arătată de membri acestui înalt for bisericesc eparhial, pentru a fi ales ca membru al acestei Adunări Eparhiale până la noile alegeri. Domnia Sa a apreciat activitatea desfășurată de Arhiepiscopia Bucureștilor sub conducerea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, propunând ca pe viitor să se intervină cu mai multă insistență în cooptarea unor personalități de seamă din lumea bancară pentru obținerea a cât mai multor sponsorizări, cu ajutorul cărora să se consolideze, să se repare sau să se ridice noi lăcașuri de cult.

DI. Ing. Constantin Pavelescu a exemplificat volumul mare de lucrări de amenajare și construcție realizate în cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor făcând o referire specială la extinderea Palatului Patriarhal, cu o nouă aripă, executată în stilul arhitectural inițial.

P.C. Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu a apreciat în mod cu totul deosebit inițiativa construirii Catedralei Mântuirii Neamului pentru care trebuie să se facă eforturi în continuare, pentru realizarea acestui măreț obiectiv al Bisericii noastre.

În încheiere s-a referit la aspectul nociv al „individualismului” în viața Bisericii noastre și a Bisericii creștine în plan mondial.

P.C. Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu a scos în evidență activitatea deosebit de fructoasă depusă de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și reflectată în rapoartele comisiilor de lucru, care în final plasează Biserica Ortodoxă Română pe o latură dreaptă în raport cu celelalte Biserici.

P.C. Pr. Ilie Vasile, protoieru al Protoieriei Vălenii de Munte a apreciat munca desfășurată în cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor, precum și râvna preoților și credincioșilor pentru ocrotirea și înzestrarea sfintelor locașuri, solicitând în încheiere întărirea disciplinei în rândul clerului.

Răspunzând, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a oferit lămuriri tuturor întrebărilor ridicate, dând explicații aspectelor care interesează promovarea activității în toate domeniile cu care se confruntă Sfânta Arhiepiscopie a Bucureștilor.

În încheiere, Prea Fericirea Sa și-a exprimat deosebita satisfacție pentru nota deosebit de binefăcătoare pe care o manifestă membri Adunării Eparhiale, ca Biserica noastră strămoșească să continue spiritul de jertfă în slujirea lui Dumnezeu și apărarea dreptei credințe, prin lucrarea Duhului Sfânt.

Diac. GHEORGHE POP

„PSALMODIA“ ÎN SALA DE CONCERTE A UNIVERSITĂȚII DE MUZICĂ - BUCUREȘTI

Am ascultat corul mixt „Psalmodia” al Academiei de Muzică din București, dirijat de Arhidiaconul prof. univ. dr. Sebastian Barbu-Bucur, în câteva din concertele sale susținute în ultimii ani la București, Ploiești și la Iași, de fiecare dată înnoit repertorial, original în forma de prezentare și cu sporită calitate artistică interpretativă. Asemenea atribute a întrunit corul Psalmodia și în ultimul său concert prezentat miercuri 14 ianuarie, acest an, în sala de concerte a Academiei de Muzică, neîncăpătoare pentru publicul spectator, interesat și dornic a asculta și aplauda valoroasa și, într-un anumit fel, inedita formație corală bucureșteană

Alcătuită din studenți și studente de la secția de Muzică religioasă din Academie, corul mixt Psalmodia cultivă prin excelență cântarea bisericească de sorginte bizantină, promovând un repertoriu specific tradițional, prezentat monodic, cu mici artificii de stil (pedală simplă, pedală dublă, soliștii, cântarea în canon, alternanța bărbați-femei), toate acestea constituind în fapt specificitatea și originalitatea acestei formații îndrumată artistic de distinsul profesor și dirijor Sebastian Barbu-Bucur.

Noutatea concertului din 14 ianuarie a constituit-o însă modul de prezentare a pieselor din program, alese în exclusivitate din cântările proprii slujbei Liturghiei Sfântului Ioan Gură de Aur. A fost de fapt o transpunere a Liturghiei pe scena de concert cu momentele sale principale la care, alături de cor, interpretul imnelor liturgice, au participat soliști și recitatori, cu replicile lor, substituindu-se rolului diaconului și a preoților în oficierea procesului sacru. Un procedeu care asigură concertului o mai mare varietate a expresiei artistice, concert susținut mai ușor de cor și receptat cu mai mult interes de spectatori.

În această formulă am ascultat cântări de Macarie Ieromonahu, Nectarie Frimu-Tripolcus, Ștefanache Popescu, Ion Popescu-Pasărea, Gherontie Nicolau, Evghenie Humulescu, Teofil Panait și Sebastian Barbu-Bucur, selecționate cu gust și discernământ din literatura psaltică autohtonă. Apreciem ca stimulatorie prezența în repertoriu cu cântări psaltice dintre cele mai reușite, inspirate, în nota tradiției clasice românești, a părintelui profesor Sebastian Barbu-Bucur, dirijorul formației, aducând în atenția auditoriului creația contemporană de muzică bizantină, absentă în ultimele 4-5 decenii, din câte cunoaștem noi, în preocupările muzicienilor psalți.

Abordând un atare repertoriu, mai ales în baza valorii artistice a lucrărilor, a varietății ritmice și de mișcare, a alternanței ehurilor specifice muzicii psaltice, corul Psalmodia, îndrumat strălucit de la pupitru, s-a străduit și a reușit să asigure fiecărei piese în parte și ansamblului vocal în totalitate (cor, soliști, recitatori) interpretarea artistică necesară. Corul are o sonoritate agreabilă, caldă și catifelată. Este deosebit de expresiv în redarea conținutului exprimat de text și muzică, frazează corect cu o bună respirație colectivă, nuanțează în limitele bunului gust, fără exagerări dinamice, în atmosferă elevată, mistică-religioasă a partiturii.

Foarte bine s-au comportat în concert soliștii vocali și recitatorii liturgici, înzestrați cu voci excepționale și talent declamativ care, prin ținuta lor, păstrându-se în stilul specific bizantin, au adus un plus de culoare manifestării. Aceștia au fost: diac. Gabriel Oprea, ierom. Sebastian Pașcanu, pr. Cristian Deheleanu, pr. Mihai Stavără și Cristian Mirea.

În această notă elevată, integrându-se deplin atmosferei specifice, a apărut intervenția P.S. Teodosie Snagoveanu, episcop vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor care, în cuvinte frumos meșteșugite, încărcate de emoție și înțelepciune, a vorbit despre însemnătatea Sfintei Liturghii.

Manifestarea artistică susținută de corul mixt Psalmodia al Academiei de Muzică din București, dirijat de părintele-profesor Sebastian Barbu-Bucur, a însemnat fără îndoială un succes onorând pe interpreți și satisfăcând spiritual-estetic pe spectatori. Desigur, la baza succesului, în condițiile unui colectiv talentat și a unui dirijor de excepție, stau munca serioasă, efortul creator, dăruirea, dragostea pentru frumos, sentimentul împlinirii artistice. Mulțumind, așadar, corului și dirijorului pentru darul trudei lor, așteptăm cu emoție și simpatie reîntâlnirea în sala de concert.

Prof. GHEORGHE C. IONESCU

FRĂȚIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ ÎN ANUL 1997

«Pe tine, cel dintâi chemat, Hristos te-a aflat tămăduitor prea ales, Andrei fericite, care și poruncile Lui cu osârdie vestindu-le lumii, ca și cum ai fi fost fără aripi, ai luminat adunările păgânilor ... »
(*Sedeală la Utrenia Sfântului Apostol Andrei*).

Frăția Ortodoxă Română (FOR), asociație misionară ce își desfășoară activitatea cu binecuvântarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a încercat în anul 1997 să-și îndeplinească scopul pentru care a fost reînființată. Scopul său principal a rămas și rămâne încă învierea vieții religioase și morale a poporului, prin repunerea învățaturii creștine ca fundament al societății românești. Societatea noastră se va transforma din punct de vedere material doar printr-o repunere în valoare a moralei creștine. În același timp FOR și-a propus să contribuie la formarea conștiinței creștin-ortodoxe a fiilor tineri ai Bisericii străbune și să le trezească responsabilitatea în relația cu Dumnezeu și cu Creația Sa.

De asemenea, Frăția Ortodoxă a încercat să promoveze cultura creștin-ortodoxă să participe la unele acte de caritate și binefacere în măsura posibilităților precum și la toate eforturile FOR îndreptate în spiritul Evangheliei lui Hristos.

În luna februarie 1997, din inițiativa Frăției Ortodoxe Române și grație inspirației unor intelectuali, membri marcanți, o serie de organizații ortodoxe cu caracter misionar: FOR, ASCOR, Liga Tineretului Ortodox, Societatea națională a femeilor ortodoxe, Asociația Sfântului Stelian, Pro-Vita Brâncoveanu, Asociația medical creștină Christiana, s-a înaintat un protest noului director al Televiziunii Române, Stere Gulea, prin care se cerea să se ofere „atenția corespunzătoare privind calitatea, durata și momentele de audiență maximă în care vor fi programate emisiunile privind viața spirituală a poporului român”. Se specifica de asemenea că: „este absolut vitală, pentru o educație religios-morală autentică în special a tineretului, delimitarea și autenticitatea clară a credinței noastre strămoșești, distinctă inconfundabil față de toate inovațiile pseudo-religioase, de toate ereziile timpului nostru (cele cu caracter anticreștin, antistatal și antiuman) cu nocivitate gravă în consecințele lor”.

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe „a binecuvântat” și sprijinit această intervenție, având în vedere importanța emisiunilor cu caracter religios transmise de posturile de televiziune în cadrul efortului general de renaștere a societății românești,¹

1. Comunicatul transmis de Biroul de Presă și Comunicații al Patriarhiei Române, nr. 901 din 14 februarie 1997. De asemenea, în Comunicatul nr. 900/1997, din aceeași zi se arată că în urma ședinței comune Consiliul Național Bisericesc, Adunarea Național Bisericească și Sfântul Sinod „socotesc oportun să ducă la cunoștința opiniei publice, și problema ”Tmbunătățirii spațiului rezervat emisiunilor cu caracter religios pe posturile naționale de Radio și Televiziune”

Mai direct, adresa Prea Fericitului Părinte Patriarh din 17 februarie 1997 arată că: „membrii Sfântului Sinod au hotărât să o sprijine și să o aducă la cunoștința directorului TVR n.n. - ca doleanță a clerului și credincioșilor ortodocși români”. Se subliniază apoi nădejdea Bisericii noastre că: „emisunile cu caracter religios vor reflecta importanța pe care societatea românească o acordă valorilor creștine ca fundament al renașterii ei spirituale și materiale”².

Pe linia manifestărilor duhovnicești și spirituale se impune mențiunea că FOR a inițiat și organizat unele conferințe, mai întâi în aula Facultății de Teologie și apoi în aula Palatului Patriarhal: *Fuga de Dumnezeu*, pr. lector dr. Constantin Coman; *Sectele între toleranță și tragedie națională*, diac. prof. dr. Petre David; *Drept și dreptate în Biserică*, pr. prof. dr. Alexandru Stan; *Despre post* - preot Constantin Voicescu; *Bunavestire* - pr. prof. dr. Constantin Galeriu; *Hristos și cultura* - pr. prof. dr. Dumitru Popescu; *Vindecarea arborelui genealogic* - dr. Kenneth McALL și pr. prof. dr. Constantin Galeriu. De la această dată inițiativa organizării conferințelor în aula Palatului Patriarhal a fost preluată de sectorul nou creat în Patriarhie: Biserica și Societatea.

La data de 30 noiembrie 1997, Frăția Ortodoxă Română a organizat o seară creștină de Sfântul Apostol Andrei, patronul nostru spiritual. S-au ținut două conferințe: prof. dr. Eilian Popescu, vicepreședintele FOR - *Sfântul Andrei, Apostolul românilor* și prof. dr. Eugen Toma - *Falsa știință și falsa credință*. De asemenea, a urmat un program de muzică religioasă în interpretarea grupului Stavropoleos, dirijat de diacon Gabriel Oprea. S-au prezentat și noutăți editoriale aparținând editurilor: Anastasia, Christiana, ASCOR.

Seara duhovnicească dedicată sfințelor sărbători ale Nașterii Domnului, intrată deja în tradiție, a fost organizată la data de 21 decembrie. Au participat Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, Prea Sfințitul Episcop Teodosie Snagoveanul, personalități ale vieții culturale, științifice, înalți demnitari, preoți și un numeros public. Programul a fost deschis de Corala bărbătească a Armatei, dirijată de prof. univ. Ioan Golcea, care a interpretat o serie de piese religioase și o suită de colinde. Elevii Seminarului teologic din București, sub conducerea d-rei prof. Mihaela Plătică, au interpretat piesa *Ceasul alegerii* - prelucrare după teatrul popular Irozii și Vicleimul lui Victor Ioan Popa, de prof. Gh. Adamovici.

Înalt Prea Sfințitul Bartolomeu Anania, arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului a prezentat o interesantă conferință despre *Corupția spirituală*.

Frăția Ortodoxă își desfășoară activitatea misionară și în cadrul parohiilor, unde s-au constituit deja filiale, mai ales prin adunări unde au loc conferințe și meditații susținute de unii membri marcanți, personalități de seamă ale vieții spirituale și științifice ale țării. În acest scop, prin strădania FOR, s-au editat deja diferite broșuri pentru zidirea sufletească a creștinilor, în colaborare cu alte asociații și instituții de învățământ și cultură din țară și străinătate.

FOR s-a preocupat în anul 1997 și de mărirea numărului de filiale. În acest scop a fost înființată o filială în București, la parohia Sfântul Visarion, în prezența Prea Sfințitului Episcop Teodosie Snagoveanul. S-a înființat, de asemenea, o filială și la parohia Sfinții Voievozi din Focșani, în prezența Prea Sfințitului Episcop Epifanie Norocel, al Buzăului. În aceeași zi, 25 mai 1997, din inițiativa părintelui protopop Ene Ionel s-a organizat

2. Adresa nr. 50 din 17.02.1997 către Domnul Stere Gulea, directorul Societății Naționale de Televiziune.

o conferință asupra *Semnificației Învierii Domnului*, ținută de părintele prof. Constantin Galeriu, președintele FOR, în aula Ateneului popular Maior Gheorghe Pastici, din municipiul Focșani. În deschidere, domnul prof. dr. Emilian Popescu a vorbit despre rolul Frăției Ortodoxe în viața spirituală a românilor.

Anul 1997 a provocat o durere și, în același timp, o lipsă, ce se va cunoaște în viitor, pentru membrii Frăției Ortodoxe. Pronia divină a fost cea care a hotărât trecerea la Domnul a unui membru marcant al său, părintele Constantin Voicescu, în urma unui tragic accident, luni, 8 septembrie 1997, de sărbătoarea Nașterii Maicii Domnului. Militant de seamă al reînnoirii morale a poporului român, duhovnic de o mare finețe și un părinte deosebit pentru familie și parohie, părintele Constantin Voicescu va rămâne pe veci în conștiința și pomenirea membrilor Frăției Ortodoxe. Dumnezeu să-l ierte și cu dreptii să-l odihnească!

Pe viitor FOR dorește să-și continue activitatea misionară prin implicarea directă și eficientă în viața parohiilor ortodoxe, prin înființarea de noi filiale spre păstrarea și întărirea credinței străbune. Atitudinea FOR față de alte asociații și grupări misionare care-și manifestă sprijin față de nevoile morale și sociale ale poporului român, rămâne una de colaborare și sprijin reciproc.

Prof. dr. EMILIAN POPESCU

IN MEMORIAM

***Un mare prieten al Bisericii Ortodoxe Române a plecat la Domnul:
Patriarhul Partenie al III-lea al Alexandriei (1919-1997)***

Născut la 30 noiembrie 1919 la Port-Said, din părinți de origine greacă, Ares Koinides și-a făcut studiile primare și secundare în Egipt. După ce și-a obținut, în 1939, licența în Teologie la Facultatea de Teologie din Halki, a urmat Literele la Oxford și la Sorbona. În 1939, intra în monahism, primind numele de Partenie, fiind hirotonit diacon și apoi preot. Patriarhul Hristofor al II-lea apreciindu-i valoarea l-a rânduit arhimandrit numindu-l și prim secretar al Sfântului Sinod al Patriarhatului de Alexandria.

În 1953 devine președintele Institutului de Studii Orientale din cadrul Bibliotecii Patriarhale a Alexandriei, post pe care avea să-l ocupe până în anul 1959.

Vicar patriarhal de Alexandria din 1954, în 1958 va fi ales mitropolit de Cartagina, unde va desfășura o remarcabilă activitate pastorală. Recunoscut pentru activitatea sa deosebită, în anul 1968 Mitropolitul Partenie era numit membru permanent al Comitetului Central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, ocazie cu care își va dăruia întreg zelul său pentru împlinirea idealului de unitate al Bisericilor. În anul 1987 a fost înscăunat ca Patriarh al Alexandriei și Papă al Întregii Africi, devenind al o sută trezecilea succesor al Sfântului Apostol și Evanghelist Marcu.

*

* *

Patriarhatul grec de Alexandria are în componența sa 13 eparhii (dioceze) cu aproximativ 200.000 - 350.000 de credincioși. El este alcătuit din comunități dispersate în toată Africa, în special în Kenya, Uganda, Tanzania, Ghana, Zair și Camerun, având un Institut de Teologie la Nairobi și un Seminar teologic la Yaunde.

„Întreg poporul lui Dumnezeu din Africa : greci, arabi, africani, trebuie să înțeleagă, spunea Patriarhul Partenie, să muncească împreună, deoarece a munci pentru Ortodoxie înseamnă a participa la creația permanentă reînnoită a Bisericii lui Dumnezeu”.

Patriarhul Partenie al Alexandriei a fost primul patriarh care a hirotonit și a numit într-o eparhie un african, în persoana mitropolitului Teodor de Uganda.

Patriarhul Partenie al III-lea era omul dialogului. De altfel cunoștințele sale lingvistice polivalente l-au ajutat mult. Vorbea fluent araba, greaca, engleza, franceza și italiana. Angajamentul său în slujba unității Bisericilor creștine a fost total și permanent. Pentru aceasta, la Adunarea Generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Canbera, din 1991, cinstea de a deschide lucrările adunării i-a revenit Patriarhului Alexandriei. Meditând asupra temei generale a acelei de-a VII-a Adunări Generale, „Vino, Duhule Sfinte”, el spunea printre altele : „Duhul Sfânt constituie o temă folosită cu prioritate în dialogurile dintre Biserici de-a lungul istoriei. Numeroși sunt aceia care afirmă în mod tradițional și istoric că Ortodoxia este aceea care trăiește și lucrează în Duhul Sfânt, și că în Ortodoxie aflăm adevărata esență a Duhului Sfânt. Înțelegeți bine ceea ce cu multă modestie vă spun. Este cu neputință pentru mulți dintre noi (cei de astăzi) să înțeleagă cu adevărat misterul Sfintei Treimi, să conceapă un Dumnezeu Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, Unul Dumnezeu... tocmai pentru că, pentru noi... modul de a concepe astăzi lucrurile începe din ignoranță, din imposibilitatea de a putea cunoaște, fără ajutorul Duhului Sfânt...).

Smerenia evanghelică era una din trăsăturile caracteristice al personalității Sale iar tenacitatea, fără de limite.

Patriarhul Partenie spunea : „niciodată nu voi renunța la calea unității... a înțelegerii și a reconcilierii între Biserici”. Pastorul Konrad Raiser, secretarul general al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, vedea în el : „una dintre marile figuri ortodoxe al Mișcării Ecumenice”, subliniind „atașamentul său autentic la cauza ecumenismului și profunda sa înțelepciune spirituală”.

Partenie al III-lea a întreținut relații deosebite și cu religiile necreștine în particular cu iudaismul și islamismul. De fapt toate marile probleme ale umanității n-au trecut nemotivate pe dinaintea marelui patriarh, Partenie al III-lea luând poziție împotriva apartheidului, fiind un aprig susținător al lui Nelson Mandela pe toată perioada cât acesta a fost înmormântat.

Dar Partenie al III-lea a fost un mare prieten al Bisericii Ortodoxe Române, un prieten devotat, și un mare admirator al valorilor poporului nostru. A vizitat, țara și Biserica noastră de nenumărate ori, ultima oară în 1995, cu ocazia aniversărilor celor 110 ani de autocefalie și 70 de ani de patriarhat ai Bisericii Ortodoxe Române. A fost de fapt un ambasador, un vestitor al valorilor Ortodoxiei românești în lumea aceasta, un prieten devotat, mai ales în vremurile dificile de până-n '89, vremuri în care, Patriarhul Partenie al III-lea lua poziție în favoarea Bisericii Ortodoxe Române în toate organismele internaționale susținând delegațiile Bisericii noastre în toate împrejurările, și cu orice ocazie.

Patriarhul Partenie a murit la 23 iulie 1997 în urma unei crize cardiace, în timpul unei vizite în Grecia.

Funeraliile au avut loc la 30 iulie 1997, în biserica Sfântul Nicolae din Cairo. Din partea Bisericii Ortodoxe Române a participat ca delegat al Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST, P.S. Teofan Sinaitul, Episcop Vicar Patriarhal.

*

La 21 februarie 1997 în scaunul patriarhal al Alexandriei a fost ales un nou patriarh, în persoana mitropolitului Petru de Accra și Camerun - fiind întronizat la 8 martie 1997 în catedrala Sfântul Sava din Alexandria.

După ISTINA, XLII (1007) p. 361-366

Redacția

PROFESORUL ALEXANDRU ELIAN „UN PREOT FĂRĂ REVERENDĂ” AL BISERICII NEAMULUI

Pentru ucenicii și apropiații dascălului, plecarea dintre noi constituie o durere pentru fiecare și o pierdere ireparabilă.

Profesorul Alexandru Elian a fost exemplu și model. Exemplu de muncă și seriozitate și model de comportare și viață creștină. Așa au fost profesorii mireni (nu laici), cel puțin pe cei care i-am „prins” noi, nevrednicii : Teodor M. Popescu, Nicolae Chițescu, Constantin Pavel și alții ce au trăit vremuri grele.

Alexandru Elian s-a născut cu 86 de ani în urmă și a trecut la Domnul după atâtea încercări ale bătrâneții. A fost înzestrat de Dumnezeu cu o memorie a datelor rar întâlnită, abilitată pentru studiu și analiză. Pasionat de limbile clasice (greaca și latina), după terminarea liceului „Spiru Haret”, a studiat filologia clasică și filosofia. Plecând în străinătate, a obținut, titlul de doctor. Venind în țară a fost numit asistent la Universitatea București.

În vremuri tulburi, a refuzat complicațiile politice înainte de 1940 și acceptarea unor ideologii absurde și atee după 1945. A participat la grupul „Rugul aprins de la Mănăstirea Antim”. Așa se face că, pe atunci tânărul dascăl a fost evitat și izolat. Și-a găsit totuși „pâine” la Biblioteca Academiei și la Institutul de istorie „N. Iorga”, unde și-a demonstrat vocația de istoric.

Ucenic al lui A. Russo și apropiat al lui N. Iorga și C. Ciurescu, Alexandru Elian a dovedit erudiție și cunoaștere profundă a istoriei neamului, editând opere referitoare mai cu seamă la epoca lui Ștefan cel Mare, Brâncoveanu etc., ceea ce a fost și o uvertură a canonizării acestora în 1992.

Ochiul de vultur și grija pentru învățământul teologic a Patriarhului Justinian au fost asupra cercetătorului. Nelipsit de la biserică, permanent apărător al spiritualității românești, Alexandru Elian a fost încadrat profesor, mai întâi, de limbi clasice, apoi mentor la cursurile de magisteriu (azi doctorat) din cadrul Institutului teologic din București și apoi profesor la Bizantinologie, materie și disciplină predată numai la Teologie, obiectul lipsind cu desăvârșire în învățământul superior de orientare marxist-atee din România până în 1990.

Pe lângă activitatea de profesor, Alexandru Elian era apropiatul și confidentul Patriarhului Justinian. Profesorul avea o logică desăvârșită susținută de o rară înșușire a învățaturii de credință. Pentru aceasta era nelipsit de la programul de predici de la Catedrala patriarhală, preferința sa, fiind pentru temele istorico-bizantine. Alexandru Elian la Mitropolie și Pr. Ioan Coman la Sf. Spiridon, erau persoanele, momentele și locurile de întâlnire preferate de studenții teologi serioși și sânguincioși.

Profesorul Elian și-a rostuit viața familială mult mai târziu, Justinian Patriarhul dorea să-l ridice în trepte ierarhice, dar el s-a socotit, poate, că nu era vrednic de o astfel de chemare.

Și a venit ceasul judecății. După o scurtă suferință - îl lăsaseră picioarele - moartea l-a răpit chiar de la masa de lucru, în ziua de 8 ianuarie 1998.

Slujba înmormântării a avut loc sâmbătă 10 ianuarie a.c. în biserica „Sf. Ecaterina”, paraclisul Facultății de Teologie din București. A fost de față Prea Fericitul Patriarh Teoctist care a adus omagiu credinciosului dascăl, profesor, academician Alexandru Elian.

Despre viața și activitatea sa a vorbit prof. acad. Dan Berindei și prof. Emilian Popescu, titularul Catedrei de Bizantinologie din Facultatea de Teologie din București.

În același timp, au fost transmise condoleanțe din partea II. PP.SS. Mitropoliți Daniel al Moldovei și Bucovinei, Antonie al Ardealului și Nestor al Olteniei.

Corpul neînsuflețit a fost condus și înhumat la Cimitirul „Reînvierea”, după dorința sa, cu toate că avea „loc” la Belu între academicieni. Ultima prohodire au făcut-o preoții Mircea Garețki, parohul bisericii Oșetari, de care ținea defunctul și Alexandru Ioniță, ultimul ucenic la doctorat din apropiații desăvârșitului dascăl.

Dumnezeu cu dreptii să-l odihnească !

Diac. Prof. Dr. PETRU I. DAVID

VALORI DOCUMENTARE - VALORI PATRIMONIALE

PATRIMONIUL BISERICII DOMNIȚA BĂLAȘA A FOST SALVAT DE LA EXPROPIERE, ÎN 1948, DE PATRIARHII NICODIM MUNTEANU ȘI JUSTINIAN MARINA

Între primele măsuri adoptate de regimul politic instaurat în România în 30 decembrie 1947 s-a numărat și trecerea în proprietatea statului a bunurilor aparținând unor fundații particulare și așezăminte caritabile și de binefacere.

Astfel, *Comisiunea ministerială pentru redresarea economică și stabilizare monetară*, având președinte pe Gh. Gheorghiu-Dej, ministrul industriei și comerțului și ad-interim la finanțe, și membri pe prof. Traian Săvulescu, ministrul agriculturii și domeniilor și ing. Tudor Ionescu, ministrul minelor și petrolului, prin *Decizia nr. 202*, din 31 ianuarie 1948, a hotărât:

„Preluarea în patrimoniul statului a bunurilor de orice fel aparținând *Eforiei Spitalelor Civile, Așezămintelor Brâncovenești și Epitropiei Sf. Spiridon din Iași*, după cum urmează:

- Spitalele, azilele și apele minerale, la Ministerul Sănătății;
- Pădurile, terenurile agricole, cu inventarul lor, la Ministerul agriculturii și domeniilor;
- Școlile, la Ministerul Educației Naționale;
- Bisericile și schiturile, la Ministerul cultelor;
- Terenurile petrolifere și exploatările miniere, la Ministerul minelor și petrolului”

Pe acost tomoi, prof. Traian Săvulescu, ministrul agriculturii și domeniilor, prin *Decizia nr. 237*, din 17 februarie 1948, a autorizat *Regia Autonomă a Exploatărilor agricole, zootehnice, industriilor agricole și mașinilor (R.A.E.A.Z.I.M.)* să procedeze de urgență la:

„Preluarea în proprietate a bunurilor agricole, terenuri, bălți, plantații, acarete, inventarul viu și mort, care au aparținut *Eforiei Spitalelor Civile, Așezămintelor Brâncovenești și Epitropiei Sf. Spiridon din Iași*, care au fost trecute în patrimoniul statului, fiind afectate Ministerului Agriculturii și Domeniilor și anume:

I. Eforia Spitalelor Civile...

II. Epitropia Sf. Spiridon din Iași...

III. Așezămintele Brâncovenești:

1. Com. Dăbuleni, jud. Romanați, 140 ha;
2. Com. Stoinești, jud. Romanați, 109 ha;
3. Com. Gânjova, jud. Dolj, 234 ha;
4. Com. Petroiu, jud. Ialomița, 3.023 ha;

5. Com. Răsloage, jud. Prahova, 9 ha;
6. Com. Cervenia, jud. Teleorman, 159 ha;
7. Com. Găujani, jud. Vlașca, 749 ha;
8. Com. Necșești, jud. Teleorman, 101 ha;
9. Com. Perii-Broșteni, jud. Teleorman, 101 ha;
10. Com. Cula Ciurmnicului, jud. Ilfov, 95 ha;
11. Com. Gurbănești, jud. Ilfov, 126 ha;
12. Com. Manolache, Jud. Ilfov, 7 ha;
13. Com. Năstăseasca, jud. Ialomița, 8 ha;
14. Com. Sârbeni, jud Prahova, 9 ha;
15. Com. Branăștea, jud. Dâmbovița, 5 ha;
16. Com. Dudești Gorcanul, jud. Muscel, 40 ha;
17. Com. Crovu, jud. Dâmbovița, 3 ha¹²

Împotriva acestei măsuri abuzive a protestat patriarhul Nicodim Munteanu, în calitate de Efor de drept al Așezămintelor Brâncovenești, prin scrisoarea nr. 50 Cab., din 11 februarie 1948, adresată lui Gh. Gheorghiu-Dej, președintele Comisiunii ministeriale pentru redresarea economică și stabilizare monetară. Arătând că aceste Așezăminte sunt o feudație particulară, care se conduce fără amestecul statului, potrivit testamentului ctitoricesc, și ele cuprind de fapt două fundațiuni cu totul distincte una de cealaltă și anume: *Fundația Bisericii Domnița Bălașa și Fundația Spitalului Brâncovenesc*, aflate însă sub aceeași administrație, patriarhul Nicodim a cerut ca cel puțin patrimoniul *Fundației Bisericii Domnița Bălașa* să fie exceptat de la prevederile *Deciziei nr. 202/1948*.

În continuare, redăm textul integral al acestei scrisori, pentru claritatea expunerii și teimeinicia argumentației în susținerea cauzei salvării de la expropriere a patrimoniului Bisericii Domnița Bălașa.

DOMNULE PREȘEDINTE,

„Mai jos iscălitul, NICODIM, Patriarh al României, prin dispozițiuni testamentare recunoscute cu putere de lege, Efor de drept al Așezămintelor Brâncovenești, cu legitimă surprindere am luat cunoștință de cele publicate în ziare că, prin Decizia nr. 202, din 3 februarie 1948, a acelei Comisiuni, Așezămintele Brâncovenești - cu toate bunurile lor - au trecut în scurgerea de 24 ore în patrimoniul Statului.

Nu știm din ce pricini s-a ajuns la această măsură, care desființează bătrânele așezăminte de binefacere și împarte, prin răspândire, bunurile fundațiilor care le alcătuiesc și care sunt scutite de legea de reformă agrară.

Aceste ctitorii, una veche de peste două veacuri, *Fundația Bisericii Domnița Bălașa*, clădită la 1745 de Bălașa, fiica domnitorului martir Brâncoveanu, împreună cu soțul ei, Banul Manuil Lambrino, cealaltă, mai nouă cu un veac, *Fundația Spitalului Brâncovenesc*, clădit la 1835 de Băneasa Safta Brâncoveanca, au fost înzestrate cu bunuri particulare din averea brâncovenească.

2. Idem, nr. 43, din 21 februarie 1948, p. 1531-1532

Ele au dăinuit cu desăvârșită autonomie în tot acest răstimp, vasta legislație a țării păstrând Așezămintelor caracterul de fundație particulară, cu drept de conducere fără amestecul Statului.

Statutul și ființa lor juridică, date prin actele lor de fundațiune, au fost respectate sub toate cărmuirile, începând de la domniile pământene, trecând prin regimurile constituționale și chiar ocupațiunile străine.

Codul civil, legile sanitare, legile de organizarea învățământului superior, cele de organizarea Ministerului sănătății, legea Persoanelor juridice, legile privitoare la organizarea cultelor și Bisericii Ortodoxe, legea Contabilității publice, nu s-au atins de statutul juridic al Așezămintelor Brâncovenești. Chiar legea nr. 11/1944 a Controlului persoanelor juridice de drept privat prevede, sub pedeapsă, respectarea actelor fundamentale pe temeiul cărora a luat naștere instituțiile fundamentale.

În mai multe jurisprudențe ale Înaltei Curți de Casație și Justiție s-a statomicit autonomia conducerii Așezămintelor Brâncovenești, ale căror bunuri sunt distincte de ale Statului și se administrează fără amestecul acestuia, astfel cum glăsuiește Testamentul ctitoricesc.

Prin testamentele, atât al domniței Bălașa Brâncoveanu, cât și ale Bănesei Safta Brâncoveanca, întărite cu putere de lege prin hrisoavele Stăpânirii de atunci, fundațiunile lor, cu totul deosebite una de alta în ce privește avutul lor, caracterul lor și socotelile lor, au fost lăsate în administrarea familiei ctitoricești și puse - sub greu blestem - în grija de toate clipele a mitropolitului vremelnice, azi Înalțul Patriarh.

Timp de două veacuri, acest fel de conducere a Așezămintelor a dăinuit fără întrerupere, fără scăderi și fără ca avutul lăsat de înaintași să fie irosit sau micșorat.

Dimpotrivă, el a fost sporit și îndatoririle testamentare au fost îndeplinite de fericții întru Domnul înaintași ai Noștri cu sfințenie, aducând, în scurgerea vremii, când Statul nu organizase ajutorul obștesc, foloase netăgăduite, spre ușurarea și alinarea suferinței celor mulți și năpăstuiți.

Dacă în urmă cu trei ani, Spitalul Brâncovenesc, drept recunoștință pentru faptul că, de aproape jumătate de veac, din imboldul său a înființat în serviciile sale clinici universitare și le-a întreținut cu totul gratuit, a primit din partea Ministerului Educației Naționale o contribuție anuală forfetară pentru întreținerea numai a celor trei clinici care folosesc într-o mare măsură la propășirea învățământului superior medical, aceasta nu îndrituiește o călcare a voinței testatoarelor, atâta timp cât dorința lor este îndeplinită, potrivit actelor de fundațiune.

De altfel, acea contribuțiune nu reprezintă decât o redusă parte din cheltuielile care se fac cu întreținerea clinicilor. Ministerul Sănătății n-a contribuit nicicând cu vreo subvenție oarecare.

Cât privește Biserica Domnița Bălașa, dintru început purtător de grijă al ei este Logofătul Constantin Brâncoveanu, nepot al domnitorului, singurul din neam, scăpat de mic copil de la măcelul din Stambul.

Mai târziu, la 1764, Nicolae Brâncoveanu îi sporește averea, prin cumpărarea moșiei Strâmbeni și a vici Răsloage.

Domnița Bălașa dorea, prin diata sa, să înființeze un „Xenodohion”, adică un lăcaș în care să se adăpostească „străini nememnici și ticăloși care n-au unde să se umbrească și umbli lipsiți de hrana lor”. Mai hotărâse să aibă și un dascăl, pentru a învăța pe copii carte.

Numai după moartea ei - apucase însă să clădească biserica - s-a zidit azilul și la 1781 s-a înființat un orfelinat pentru 100 de copii mici, băieți sărmani și fără părinți, care să învețe carte grecească și românească.

Privegherea acestui așezământ se dă mitropolitului țării și familiei Brâncovenilor, „ca un neam ctitoricesc ce sunt Domniței Bălașa”.

La 1784, episcopi sunt frații Nicolae și Emanoil Brâncoveanu.

La 1791, Școala elinească (Universitatea de atunci) se strămută de la mănăstirea Sfântului Sava la Domnița Bălașa, stând aici până la cutremurul din 1803.

La 1880, azilul se rezidește cu 32 apartamente și, potrivit dorinței ctitorei, se dă adăpost, nutriment, îngrijire și ajutor bănesc la 60 bătrâne văduve scăpătate, „fără deosebire de naționalitate, religie, sau condiție socială”.

La 1894, se proiectează înființarea unei școli pentru copiii orbi, dar la 1898, etatizându-se învățământul, nu s-a mai făcut și s-a desființat chiar și școala în ființă, înlocuindu-se printr-o școală de surori.

Biserica se conduce pe temeiul dispozițiilor *Regulamentului de administrare a Așezămintelor Brâncovenești* din 13 ianuarie 1912, publicat în *Monitorul Oficial*, nr. 340, din 2 februarie 1912. Acest regulament este o revizuire a chiar *regulamentului* întocmit de către Safta Brâncoveanca la 1835.

Conducerea, nu numai că nu a fost luată niciodată familiei, ci, dimpotrivă, în testamentul său Sfata Brâncoveanca zice: „...fiindcă această biserică dintru început a fost sub îngrijirea casei noastre fără contenire și totdeauna s-a cărmuit de către episcopi aleși și orânduși numai de familia noastră și nici o dată n-a intrat în sânul mănăstirilor, căci răposata Domnița Bălașa Brâncoveanca, zidind în chiar curtea casei sale această sfântă biserică și înzestrând-o, a lăsat-o sub îngrijirea celor ce se vor trage din neamul ei”. Mai adaugă că Eforia se va încredința pentru totdeauna mitropolitului după vreme, care va orânduși și alege pururea pe episcopi, „cu știința și conglăsuirea celor ce se vor trage din neamul nostru și al copiilor noștri”.

Biserica are caracter fundațional. Nu este parohie, ci capelă particulară a familiei Brâncovenilor, cu avere proprie, administrată numai de episcopi.

Într-adevăr, Statutul pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române, din 6 mai 1925, creează, prin art. 169, opt categorii de biserici, printre care: *bisericile parohiale*, cele *fundaționale*, cele *particulare*, definind pe fiecare cu precizie și supunându-le unui regim juridic deosebit.

La art. 160, arată că biserica parohială este aceea care aparține parohiei, iar art. 26 definește parohia drept o comunitate bisericească a credincioșilor, clerici și mireni, care, sub conducerea parohului, susțin cu mijloacele lor materiale și morale, una sau mai multe biserici și așezăminte și personalul lor.

Parohia este persoană juridică, având un patrimoniu propriu al ei (art. 27 din *Lege*) și este condusă de paroh, împreună cu o așezare parohială, un consiliu parohial și trei episcopi (art. 26 din Statut).

De aici se desprinde limpede că biserica Domnița Bălașa nu este biserică parohială.

Biserica aparține familiei Brâncovenilor, făcând parte, ca fundație cu totul deosebită, din Așezămintele Brâncovenești, persoană juridică, recunoscută ca atare prin art. 2 din *Legea Persoanelor juridice* din 1924 și înscrisă în Registrul de fundațiuni la Tribunalul Ilfov, S.I., sub

nr. 94/1934. Nu a existat nici un act de transmisiune, nici de natură contractuală, nici de natură legală, a proprietății acestei biserici de la așezăminte la parohie. De aceea, nu s-a organizat o parohie a Domniței Bălașa, administrarea ei rămânând, de la înființarea Fundațiilor, deci de acum două veacuri, până astăzi, totdeauna Așezămintelor Brâncovenești, fără nici un amestec al vreunei adunări parohiale.

Art. 26 definește bisericile ctitoricești ca fiind cele întemeiate pe baza actelor de fundațiune și arată că ele se conduc de epitropi speciali, potrivit acestor acte. Textele adaugă că aceste biserici stau și ele sub jurisdicția autorităților bisericesti.

Nici o altă dispoziție privitoare la aceste biserici ctitoricești nu este prevăzută în Statut.

Întrucât Statutul prevede că bisericile ctitoricești se conduc potrivit actelor de fundațiune, reguli de administrare trebuie căutate, pentru biserica Domnița Bălașa, în testamentul din 1745, iar pentru spital, în cel din 1835, și pentru amândouă, în Regulamentul de administrare a Așezămintelor Brâncovenești din 1912, ambele testamente având putere de lege.

Aceste norme de administrare prevăzute în Statut se mai găsesc în dispozițiunile art. 2 din legea Persoanelor juridice, care prevede că persoanele de drept privat existente la data promulgării legii (8 februarie 1924) se conduc mai departe potrivit actelor care le-au constituit.

Biserica Domnița Bălașa, capelă particulară de familie, este exclusă din dispozițiile art. 164 din Statut, care privește regimul juridic al bisericilor particulare, deoarece art. 159 le deosebește pe acestea de cele fundamentale, care sunt cele ctitoricești, pentru care Statutul prevede deplina autonomie administrativă, cum este cazul pentru biserica Domnița Bălașa.

La întocmirea legilor cu privire la organizarea Bisericii Ortodoxe Române și la raportul dintre Stat și Biserică, Așezămintele Brâncovenești au fost exceptate, ținându-se seama de statutul lor autonom, unic în țară.

Această exceptare se găsește și în art. 78 și 92 din Legea organizării Ministerului Instrucțiunii Publice cu Casa Bisericii din 1906.

Chiar din întocmirea art. 1 din Legea Persoanelor juridice de drept privat din 1924 reiese deosebirea ce există între diferitele persoane juridice, care își au legile lor.

Prin aplicarea dispozițiilor Deciziei nr. 202, fără nișarea bunurilor brâncovenești nu face decât să împovăreze bugetul Statului. Deosebitele ministere își iau în sarcină, unele, bunuri fără venituri, cu îndatoriri de îngrijire măcar cât cele existente, deci cu mari cheltuieli, altele, numai venituri.

Instituțiile de caritate brâncovenești și-au făcut cu prisosință datoria față de obște, de la mic la mare. S-a sporit numărul paturilor; s-au adăugat bunuri la patrimoniul cel vechi; s-au creat dispensare în provincie; biserica, din veniturile ei, a înființat serviciul de consultațiuni, care, până la exproprierea din 1918, era complet gratuit. Instituția servește din propria-i Casă de pensii, pensii funcționarilor săi de orice categorie. Așezămintele au trăit numai din veniturile lor. Biserica n-a cerut nimănui niciodată nimic, dimpotrivă a dat și anual a contribuit la întreținerea spitalului, fără nici un câștig.

DOMNULE PREȘEDINTE,

Nădăjduim că veți binevoi a socoti că îndurerata Noastră plângere, răsunet a două veacuri de facere de bine, să găsească alt ecou în sufletul Domniei Voastre, fiind pornită din

adâncul inimii unui părinte care nu se poate despărți de păstoriții lui. Am fost și suntem înțelegători și respectuoși ai legilor țării. Trebuie să fim părtași și la bucuriile și la nevoile ei, dar, totuși, credem că atunci când o faptă păgubește fără folos, ea poate să fie îndreptată.

Este firesc ca cel puțin bunurile bisericii Domniței Bălașa să-i rămână, iar dânsa să fie mai departe sub oblăduirea Noastră și a familiei, cum s-a statomicit de ctitora Domnița Bălașa, în diata sa.

Biserica Domnița Bălașa, dovada unei bune gospodării, și-a încheiat toate bugetele cu excedente, neavând datorii sau întrebuițând veniturile altfel decât în investiții de raport la proprietățile ei și pentru biserică.

Iată cum, Domnule Președinte, pentru toate cele făcute, mai jos iscălitul, ajuns prin dăruința Celui de Sus la adânci bătrâneți, acum la apusul vieții, fără învinuiri și fără vină, se vede înlăturat de la un drept consfințit prin testamente și legi, luându-ni-se îndatoririle hărăzite Nouă de fericiții ctitori și nevoit, la darea socotelilor celor de apoi, să spunem că n-am putut păstra ce Ne-a fost încredințat spre purtare de grijă.

Nu cerem nimic din interes personal, căci mai jos iscălitul n-a luat niciodată nimic de la Așezămintele Brâncovenesti, lăsând mila să meargă la milă, dar cu cea mai adâncă zbuclumare sufletească și omenească Ne simțim dator să ne strigăm îndurerarea împotriva oricâtor măsuri ce ar atinge Așezămintele Brâncovenesti.

Vă trimitem, Domnule președinte, patriarhiceștile Noastre binecuvântări³.

NICODIM,

Patriarhul României,

Efor al Așezămintelor Brâncovenesti

Urmare acestei intervenții ferme și bine documentate, peste o lună, la 17 martie 1948, după moartea patriarhului Nicodim, însă, survenită la 27 februarie, prof. Traian Săvulescu, ministrul agriculturii și domeniilor, emite o nouă decizie, cu nr. 439, prin care revine asupra deciziei sale din 17 februarie. Constatând că „*Fundația Biserica Domnița Bălașa este deosebită de Fundația Spitalului Brâncovenesc*, ale căror bunuri au fost trecute în patrimoniul Ministerului Agriculturii și Domeniilor, pe baza Deciziei nr. 202/1948 a Comisiunii ministeriale pentru redresare economică și stabilizare monetară”, ministrul Traian Săvulescu decide ca „bunurile agricole prevăzute la punctele 6 până la 17 inclusiv, de la capitolul III din deciziunea noastră nr. 237/1948, aparținând *Fundației Biserica Domnița Bălașa* (cele de la punctele 1 până la 5 inclusiv aparțineau *Fundației Spitalului Brâncovenesc - n.n.*) se exclud de la trecerea în patrimoniul Regiei Autonome a Exploatărilor agricole, zootehnice, industriilor agricole și mașinilor (R.A.E.A.Z.I.M.), urmând a fi condusă conform actelor sale de fundație.”

Pentru a fi sigur de valabilitatea și mai ales de trâncicia acestei decizii, în acele vremuri schimbătoare, patriarhul Justinian Marina, pe atunci Locțiitor de patriarh și de Efor al Așezămintelor Brâncovenesti, în urma decesului patriarhului Nicodim, însușindu-și întru totul cele cuprinse în scrisoarea nr. 50 Cab., din 11 februarie 1948, a predecesorului său, cu adresa nr. 146 Cab., din 26 martie 1948, a făcut cunoscut lui Gh. Gheorghiu-Dej, președintele Comisiunii ministeriale pentru redresare economică și stabilizare monetară, că „a luat act cu

3. Arhiva Patriarhiei, fond Patriarhul Nicodim, dos. nr. 2/1948, f. 6-10

4. Monitorul oficial, Partea I, nr. 67, din 20 martie 1948, p. 2473

bucurie de cuprinsul Deciziei nr. 439, din 17 martie 1948, a Ministerului Agriculturii și Domeniilor, de recunoaștere a drepturilor firești ale Fundației Biserica Domnița Bălașa, *prin restituirea tuturor bunurilor sale, care fuseseră trecute în patrimoniul statului, prin decizia nr. 202/1948*⁵, și a cerut confirmarea restituirii din partea acelei Comisiuni.

La sfârșitul lunii, Secția Juridică a Comisiunii ministeriale pentru redresare economică și stabilizare monetară, cu adresa nr. 8101, din 30 martie 1948, a confirmat Patriarhiei că „*Fundația Biserica Domnița Bălașa nu intră în prevederile Deciziei nr. 202/1948 a acelei Comisiuni, urmând a ființa și a se conduce conform actelor sale fundaționale*”⁶.

Astfel, datorită intervențiilor energice ale patriarhilor Nicodim și Justinian, care au determinat autoritățile de atunci să revină în acte juridice asupra unei decizii luate din considerente politice, fapt rar întâlnit în practica guvernării comuniste, *Fundația Biserica Domnița Bălașa* și-a păstrat până azi personalitatea proprie și dreptul de a-și administra singură bunurile sale.

GH. VASILESCU

5. Arhiva Patriarhiei, fond. Patriarhul Justinian, din 8/1948, f. 4

6. Idem, f. 5

Preotul și Învățătorul Dimitrie Chirescu (1842-1890)
- lider al mișcării de afirmare și eliberare
națională a românilor din Dobrogea până la 1878

Lupta de eliberare națională în epoca modernă are un caracter foarte complex și forme de manifestare, pe măsură¹. Ceea ce le caracterizează, însă pe toate, este existența unui stat major, mai bine sau mai puțin bine organizat, format aproape în exclusivitate din intelectuali. Laici și clerici². În privința ponderii celor două componente la un moment dat, chiar și numai la nivelul țărilor românești, situația e diferită. În Bucovina, factorul laic este cu totul predominant³; în Transilvania și Banat, factorul laic se impune deja la 1848, și mai ales după⁴, pe când, în Dobrogea, clerul joacă, se pare un rol mai important, până la reunirea Dobrogei cu Țara⁵. Trebuie să precizăm însă că un important număr de clerici sunt, în același timp, și învățători. Dăm în acest sens numele a doi dintre cei mai importanți frunțați, Nifon Bălășescu și Dimitrie Chirescu⁶. Și mai pregnant reiese a

1. Pentru diversitatea acestor forme cu specială privire la sud-estul Europei, vezi între altele: Veselin Traikov, *Curențe ideologice și programe din mișcările de eliberare națională din Balcani până în anul 1878*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1986 (traducere); Nicolae Ceachir, *Istoria popoarelor din sud-estul Europei în epoca modernă*, Ed. Științifică și Enciclopedică, (1789-1923), București, 1987; Constantin Velichi, *România și renașterea bulgară*, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1980; Nicolae Ceachir, *Războiul pentru independența României în contextul european*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1977; *Istoria militară a poporului român*, vol. IV, *Epoca revoluțiilor de eliberare națională și socială. De la revoluția populară din 1784 la cucerirea independenței ei depline*, Ed. Militară, București, 1987.
2. Velko Tonev, *Dobrudja prez vǎzraǎdaneto (kultura jivot, tǎrkovno-nationalni bǎrbi, revoliutiononni dvijenje)*, Dǎrjavno Izdatelstvo, Varna, 1973; *Documents and materials on the history of the Bulgarian People*; Bulgarian Academy, Institute of history, Sofia, 1969; *Balkanski kulturni vzaimo-otnosenia*, Izdatelstvo na Balgarskata Akademia na Naukite, Sofia, 1980; *Raina Kneaghina, (Autobiografia, documenti i material)*, Izdatelstvo Nauka, Sofia, 1976; Gh. Dumitrașcu, *Rotul intelectualității românești din Dobrogea în reunirea acestei străvechi provincii românești cu Țara în „Crisia”*, X, p. 155-162; Keith Hitchins, *Conștiința națională și acțiune politică la românii din Transilvania - 1700-1868*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1987.
3. *Vezi Moldova de Sus în Mircea Mușat și Ion Ardeleanu, De la statutul geto-dac la statutul român unitar*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 394-396.
4. Keith Hitchins, *Studii privind istoria modernă a Transilvaniei*, Cluj, Ed. Dacia, 1970; *Idem, Cultură și naționalitate în Transilvania*, Ed. Dacia, Cluj, 1972.
5. Tudor Mateescu, *Biserica românească în timpul stăpânirii otomane* în „Permanența și continuitatea românilor în Dobrogea”, Direcția Generală a Arhivelor Statului, București, 1979, p. 78-92; *Idem, Biserica Ortodoxă Română din Dobrogea în timpul stăpânirii otomane (1417-1877)* în „Monumente istorice și izvoare creștine”, - Mărturie de străveche existență și de continuitate a românilor pe teritoriul Dunării de Jos și al Dobrogei”, Ed. Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos, Galați, 1987, p. 149-187; Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. 3, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1981, p. 492-499.
6. Constantin Boncu, *Școli românești în Dobrogea (sec. XVIII-1878)* în „Studii și articole de istorie”, 37-38, 1978, p. 175-180; Gh. Dumitrașcu, *Contribuții la problema vechimii unor școli românești din Dobrogea, înainte de 1878*, în „Însemnări didactice. Culegere de studii și articole metodico-științifice de istorie”, Inspectoratul Școlar Județean Constanța și Societatea de Științe Istoric-Filiale Constanța, Constanța, 1982, p. 41-55; Vasile Velgiu, *Școala românească dobrogeană de la înființare până la 1938*, monografie. Constanța, 1938; Cornelia Mihalcea și Gheorghe Mihalcea, - *Nifon Bălășescu - cîntec de școli și dascăl în Dobrogea* în „Convorbiri didactice” IV, Casa Corpului Didactic, Tulcea, 1975, p. 223-227.

din lucrările în care am făcut o „radiografie” a intelectualității din Dobrogea⁷.

Între cei 220 de intelectuali la care mă refeream, într-o primă lucrare, găsim și numele a 3 Chirea, trei generații, între care cel mai important este Dimitrie Chirescu, personajul central al acestei „Chirescu saga”. Bibliografia problemei e relativ bogată. Din păcate, mai toate lucrările vehiculează același bagaj de informații, pe care, de asemeni, tot în consens, nu-i dau izvoarele. Doar Tudor Mateescu cu acribia-i cunoscută și, mai nou, preotul Eugen Drăgoi, citează bibliografii, izvoare, arhive⁸.

În acest context, ce-și propune lucrarea de față?

- O încercare de încadrare a celor 3 Chirea în epocă, în specificul ei, în istoria zonei istorice, activitatea și lupta acestor oameni ai Dobrogei românești, mai bine de jumătate de veac.

- Materialul, bazându-se în nu mică măsură pe date cunoscute pe care caută să le „exploateze” mai bine, încearcă să ordoneze, să periodizeze activitatea celui mai important dintre Chirești.

În cadrul obișnuitului și absolut necesarului aparat științific va căuta să cuprindă cam tot ce s-a scris până acum, în problemă.

- Vom face rectificările care se impun în privința biografiei și activității celor 3 Chirea.

- Vom adăuga un capitol mai detaliat, punct de plecare în continuarea istoriei neamului Chireștilor, privindu-i pe urmașii lui Dimitrie Chirescu.

- În sfârșit, vom adăuga câteva noi izvoare, vom introduce în circuit noi materiale, inedite și valoroase.

Mă simt obligat a explica sorgintea și conținutul acestora, de la început. Cel mai important este „Caietul Chirescu” care se găsește astăzi în posesia Muzeului de Istorie Națională și Arheologie Constanța⁹. Ne-a fost dăruit de ultimii Chirești, maestrul compozitor Ioan D. Chirescu, „artist al poporului”, și Dimitrie Dimitrie Chirescu, general maior în rezervă, ultimul dintre copii săi. Mă folosesc de explicațiile date de cei doi fii, într-un alt material inedit, autograf, o scrisoare de 9 pagini, scrisă în 1974 și o alta, din 1978, prin care cei doi frați argumentau necesitatea revenirii, în Cernavodă, la numele mai vechi al unei străzi, numele tatălui lor¹⁰. Caietul are 203 file și e cartonat. E într-o stare

7. Gh. Dumitrașcu, *Intelctualii români din Dobrogea înainte de 1878 în „Pontica”*, 18, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, 1985, p. 259-276; Gh. Dumitrașcu, *Din istoria învățământului român din Dobrogea până la 1878 în „Colegiul Pedagogic Constantin Brătescu”, Constanța 1993*, p. 27-40; *Idem. Noi contribuții la problema intelectualității românești din Dobrogea până la 1878 în „Pontica”*, Constanța, 20, 1987, p. 335-359.

8. D. Nițescu, *Școala românească în Dobrogea până la 1877 în „Lamura”, nr. 9, din 1928; Ioan M. Pănescu, Un colț dobrogean. Schița monografică*, Constanța, 1945, p. 105; Epifanie Norocel Tomitanul, *Figuri luminoase de slujitori bisericesti din secolul al XIX-lea. luptători pentru cultura și unitatea neamului în „Arhiepiscopia Tomisului și Dunării de Jos, Galați, 1981*, p. 138-142; Ioan I. Mușat, *Istoricul orașului Cernavodă*, Constanța, 1938; Apostolul D. Culca, *Cât trebuie să știe oricine despre Dobrogea*, Ed. Casei Școalelor, București, 1928, p. 113; Pr. Eugen Drăgoi, *Aspecte ale vieții bisericesti din Episcopia Dunării de Jos, în anii 1864-1886 în „Monumente istorice și izvoare creștine - Mărturii de veche existență și de continuitate... p. 286-287; 297, Aurelia Lăpușanu, Ștefan Lăpușanu, Tiberiu Bîrda, Cernavodă 1991*, Editura Mediograf, Constanța, 1995, p. 136-142; Eugen Drăgoi, *Precizări pe marginea unui studiu despre intelectualitatea românească din Dobrogea până la 1878, „Pontica”, Constanța, XX, 1987*, p. 359-367.

9. Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, Depozitul Secției de Istorie modernă și contemporană, inv. 50.

10. Două scrisori datate 8.IV.1974, 9 p. dactilo de mână și o alta din 25 sept. 1978 se găsesc în posesia mea. Ultima are 3 pagini scrise de mână de General. Între timp, dorința bătrânilor s-a împlinit.

bună. E scris cu parțial totul, 49 de foi. Primele 3 cuprind datele de naștere a 11 copii - al 12-lea, postum, are datele scrise de fratele cel mai mare. E vorba de ziua și ora nașterii, preotul care i-a botezat, nașii. Mai cuprind, adăugate de mâna Chirescului postum, datele săvârșirii din viață a celorlanți. La sfârșitul fiecărei „opere” de acest fel, Dimitrie Chirescu își nota funcția. După 28 de foi urmează 36 scrise: heruvice, axioane etc. pe semiografia psaltică (unele cântări se execută și azi în biserica noastră). După alte 110 foi albe este această însemnare: „Antologie de axioane și heruvice și kinonice tălmăcite pe românește din grecește și s-a scris la anul una mie, opt sute cinci zeci și șase N=1856 decembrie 24. Iscălit Ștefan Florescu”. Pe ultimile 2 foi, după alte 10 albe „Urări de colăceri la nuntă”, 1870, 18 ianuarie, institutor Rasova, Anagnostu Dimitrie Cyrescu” - primul text din folclor românesc din Dobrogea, știut până azi”.

Maestrul Ioan D. Chirescu mi-a povestit epopeea acestor însemnări. În 1916, în toamnă, când sub presiunea Puterilor Centrale mare parte a dobrogenilor își părăseau casele, familia Chireștilor din Cernavodă, considerând această retragere un episod cu totul efemer, sperând într-o întoarcere imediată la vetre a lăsat în sobă actele Chireștilor, alte însemnări ale lui Dimitrie, luând numai caietul la care m-am referit, având în vedere caracterul lui mai intim. Refugiul a durat mult, tot ce a mai rămas la Cernavodă a fost distrus.

Am obținut relativ ușor acest caiet. O copie xeroxată de noi se găsește sigur la urmașii Chireștilor.

Un material deosebit de valoros este arborele genealogic al Chireștilor și Drăgușinilor întocmit de generalul Dimitrie Dimitrie Chirescu. E autograf. Se găsește în posesia mea (un exemplar, desigur!).

- Am depistat și câteva documente în Arhivele Statului de la București și la Constanța.

- În sfârșit, am studiat și am scos note de pe o lucrare biografică - biografii ale tuturor membrilor clanului Chireștilor - scrisă de Dimitrie Dimitrie Chirescu - postumul. Tot dânsul a întocmit o istorie a Regimentului 9 Vânători, Ambele materiale se găsesc, foarte probabil, la ultimul său nepot, Alexandru Anton Ioachim din București, cercetător într-un domeniu tehnic, înțeleg. Am studiat și fișat un „Curriculum vitae” al maestrului Ioan D. Chirescu. Desigur, am stat de vorbă ore multe cu cei doi Chirești și reminescențe ale acestor discuții, răzbat din unele părți ale materialului. Veridicitatea celor spuse trebuie să se bazeze doar pe buna credință a celor ce mi le-au spus și pe buna mea credință ca ascultător.

*

Toate izvoarele amintite, bazându-se pe tradiție, sunt de acord că familia Chirea a venit în dreapta Dunării de undeva (?) din județul Ialomița, între anii 1820-1830. Pe de altă parte, se afirmă că tatăl lui Dimitrie Chirescu, Chirea Deli Iorga ar fi știut deja, la venire, carte și slujbe bisericesti. Mort în 1864 când ultimul copil, Florica, era destul de

11. E publicat de Constanța Călinescu și Ion Faier în *Cântece la Marea Neagră*, Constanța, 1977, p. 121-122. Se cere citi mai corect și republicat.

mare pentru a fi răvniță de Cherchezi - tatăl ei cade în luptă cu aceștia - socotim că trebuie să mutăm data venirii între 1830-1835, de pildă¹².

*Prima generație, Dimitrie Moș Chirea și Hristina
Dimitrie Moș Chirea*

Nepotul lor, generalul, comite o greșeală - din neatenție, cred - considerând că vor muri „pe la 1872”. În nici un caz. Caietul scrie - însemnările contemporane evenimentelor - că la 15 noiembrie 1884 bătrânul Dimitrie Moș Chirea își boteza - obicei de familie - pe strănepoata Alexandrina, iar în 1886 octombrie, nașa strănepotului Stefan era Cristina Dimitrie Moș Chirea¹³.

Probabil că s-au stabilit de la început la *Rasova*. Socotim necesar a sublinia caracterul eminent românesc al acestei așezări. Cartografia notează o toponimie românească¹⁴, defterele secolului XVII și alte izvoare ale secolelor următoare sunt limpezi în a defini localitatea ca fiind românească¹⁵, la 1849 avea 8 case de ruși și 40 de „moldoveni”¹⁶.

Peste doi ani, „Rasovata”, sat curat românesc, avea 80 de case și 454 de suflete. Și harta lui Ionescu de la Brad reține caracterul curat românesc al localității¹⁷. Francezii Camille Allard și Blondeau, în perioada 1855-1856 consideră, pe drept cuvânt, localitatea ca fiind românească, viaie spiritual, inteligentă¹⁸. Documentele publicate de Tudor Mateescu dovedesc în mod clar românitatea Rasovei și a zonei¹⁹.

Mi se pare tare ciudat ca Dimitrie Moș Chirea să fi avut un singur copil, pe Chirea Iorga. Dar nu știu altceva și nici generalul nu spune mai mult.

12. Nici Helgiu în *op. cit.* p. 61 nu e precis, spune „acum un veac și mai bine”. Nu puteau veni în timpul războiului din 1828-1829 sau imediat după, gândindu-se la marile distrugerii suferite de Dobrogea atunci. Populația fusese redusă la 40.000 locuitori în total, iar 65 sau 85 de localități, total distruse. O spun oameni care au trăit evenimentele și le-au simțit ecoul mai târziu (Ion Ionescu / de la Brad). *Excursion agricole dans la plaine de Dobrogea, Constantinople, 1850*, p. 76; *Corespondența dintre Ion Ionescu de la Brad și Ion Ghica, 1846-1874* publicată de Victor Stăvescu, București, 1943, p. 60, 93, 117-119, 121; Hector de Beam, *Quelques souvenirs, d'une campagne en Turquie*, Paris, 1828; Camille Allard, *La Dobroutscha* Paris, 1859, p. 54-59; Tudor Mateescu, *Documente privind istoria Dobrogei 1830-1877*, Direcția generală a Arhivelor Statului, București, 1977, doc. 2-8 din 1830-1831 vorbește despre un proces invers: din cauza foametei, sate întregi din Dobrogea trec la stânga Dunării în Țara Românească *Idem* doc. 14, 10, 11, mari cumpărături de alimente de către dobrogeni în județele de la stânga Dunării. În schimb, doc. 33 din 29 martie 1835 vorbește de trecerea în Dobrogea a mai multor refugiați mai demult în județul Brăila, pe motivul unor conflicte cu arendașii și creșterea dărilor.

13. Muzeul de Istorie Națională... Depozit, cota 50.

14. Anca Ghiuță, *Toponimie și geografie istorică în Dobrogea medievală și modernă*. În „Memoriile Secției de științe istorice”, seria IV tom. V, 1980, București, Ed. Academiei RSR, 1980, p. 54, Constantin C. Giurescu, *Știri despre populația românească a Dobrogei în hărți medievale și moderne*, Constanța, Muzeul regional de Arheologie, 1966, p. 36, 41, 43, și harta 2.

15. Anca Ghiuță, *Contribuții noi privind unele aspecte ale societății românești din Dobrogea în secolele XV-XIX* în „Memoriile secției de științe istorice” seria IV, tom I, 1875-1976, București, Ed. Academiei RSR 1978, p. 84, 87, 90.

16. A.I.P. Arbore, *Informațiuni etnografice și mișcări de populațiune în Basarabia sudică și Dobrogea în veacurile XVIII-XIX* în *Analele Dobrogei*”, 10, 1929, p. 28.

17. *Corespondența dintre Ion Ionescu de la Brad și Ion Ghica...* p. 70.

18. Angela Pop, *Un căldor francez în Dobrogea: Eugen Blondeau* în „Comunicări de istoria Dobrogei”, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie, Constanța, 1980, p. 86; Camille Allard, *La Bulgarie Orientale*, Paris, 1874, p. 8-9; 122-124.

19. Tudor Mateescu, *Documente privind istoria Dobrogei*, p. 329 Indice X. Sub acest nume îl vom înțelege pe cel din urmă fiu al lui Dimitrie Chirescu - Dimitrie Chirescu II, colonel iar în ultimii ani ai vieții după 1978, ridicat la gradul de general-maior r.

20. Vezi indicele cărții *Arhiepiscopia Tomisului și a Dunării de Jos*, p. 196.

*A doua generație a neamului Chirea în Dobrogea
Chireal Delil Iorga (Uneori, Iorgu) 201 (?-1864)*

Fiul lui Dimitrie Moș Chirea (singurul copil?), Chirea Iorga, numit de turci „deli”, „deliul”, nebunul. Stricto-sensu, asta înseamnă, dar nuanța e esență, nu periorativ ci admirativ. Ce rețin nepoții lui - care nu l-au văzut niciodată -: că era falnic la statură, avea aproape doi metri, era de o forță extraordinară. Apărător al dreptății, nu era agreat de cerchezi mai ales, care-i juraseră moartea²¹.

Știm că atunci când venea în Dobrogea „știa carte românească și cunoștea cântările bisericești învățate la vreuna dintre școlile înființate pe acea vreme în Muntenia de vestitul călugăr Macarie Ieromonahul”²². Ajunge în curând cântăreț la biserica din Rasova construită pe la 1848 prin eforturile populației și cu ajutorul autorităților. În pridvorul bisericii se găsea școala al cărui învățător va deveni în curând același Chirea Deli Iorga. Școala ar fi, deci, înființată de Chirea și părintele Encică. De altfel, Dimitrie Moș Chirea și părintele Encică îl vor ajuta în primii ani ca învățător, în trebile școlii²³. Și alte materiale îl rețin ca învățător și cântăreț²⁴.

Câteva știri în plus despre biserica din Rasova. Ajutorul pentru construirea bisericii românești fusese dat de către guvernatorul Dobrogei, Seid Mârza Pașa²⁵. La 1850 se cumpăra pentru biserică un clopot. Biserica costase 60 000 lei dar nu era încă sfințită²⁶. Biserica primește numeroase minee, danie din partea mai multor locuitori. Alte izvoare consideră biserica ridicată în 1859²⁷. Am vorbit despre biserică pentru a aminti implicarea Chireștilor în viața spirituală a Rasovei. În privința școlii: se consideră începutul școlii românești la 1858²⁸. De la sine înțeles că e legată de familia Chirea, și în primul rând de Chirea Deli Iorga.

După lucrarea mai des citată de noi în acest sens, Chirea Deli Iorga ar fi venit aici căsătorit cu Maria, Maria Târpan, de fapt²⁹.

Numele de Târpan e cunoscut în Rasova și îl vom întâlni într-un document din 1845. Sunt doi Târpan: Iencică și Lazăr. Sora unuia dintre ei ar fi soția lui Chirea Deli Iorga³⁰. Ideea că ar fi venit căsătorit deja din stânga fluviului înainte de 1830 (!) nu rezistă, fie chiar și numai datorită informației că primul copil i se naște în 1842. Dacă e adevărat că această Maria Târpan este sora preotului Encică din Rasova, atunci căsătoria apare ca foarte naturală, în contextul comunei Rasova. Oricum, o spune și generalul, Târpanii erau „trăitori” în Dobrogea pe la 1800. Materialul acesta nu concordă cu acelea privind-l pe

21. Scrisoarea din 8.IV.1974 p. 2

22. Epifanie Norocel Tomitanul, *op. cit.* p. 138

23. Scrisoarea din 8.IV. p. 2

24. V. Helgiu, *op. cit.* p. 60: Epifanie norocel Tomitanul, *op. cit.* p.138.

25. I. Păunescu, *op. cit.* p. 104-105

26. *Correspondența dintre Ionescu de la Brad și Ion Ghica...* p. 70

27. Ionescu, M.D. *Dobrogea în pragul veacului al XX-lea*, București 1904, p. 645; Dar, de fapt, un document din ianuarie 1845 reține pe „părintele Mihail” de la Rasova (Tudor Mateescu, *Documente privind istoria Dobrogei...* doc. 99)

28. Ioan Georgescu, *Învățămintul public în Dobrogea în „Analele Dobrogei”*, 9 vol I, jubiliar din 1928, p. 645. Dar se pare că mai multă dreptate are I. Păunescu, *op. cit.* p. 105 când crede că școala funcționa pe la 1848 pe lângă biserică. Și pare firesc, deoarece Dimitrie Chirescu, fiul lui Chirea Deli Iorga învață aici buchiile, născut fiind la 1842.

29-30. Epifanie Norocel Tomitanul, *op. cit.* p. 138. Nu poate fi adevărat. Tudor Mateescu, *Documente privind istoria Dobrogei* doc. 100.

Dimitrie Chirescu. El nu este al optulea din cei doisprezece copii ai lui Chirea Deli Iorga³¹, ci primul din cinci. Cinci copii a avut Chirea Deli Iorga: Dimitrie Chirea - eroul principal al acestei lucrări (1842), Tudora - nu-i cunoaștem evoluția, probabil a murit tânără -, Marin, căsătorit cu Iana. Au avut doi copii: Dumitru - despre care nu știm nimic altceva - și Gheorghe - mort în primul Război mondial. Encica - deci numele unui bunic - căsătorit cu Manda va avea, la rândul ei șase copii: Stelian, Tudora - căsătorită cu V. Hogeș -, Arsene - în 1922 consilier comunal în Rasova³², Frosa - căsătorită cu un Buda, având un copil -, Ion - mort în 1914 -, și Gheorghe - căsătorit cu Tudorica. Fie datorită întocmiturii arboarelor genealogice, fie realității, dar schema este cumplit de simplificată, filonul demografic de natalitate e atât de firav încât se pierde la un moment dat. Oricum, în afara Chireștilor, merită a mai căuta în zonă, după 80 de ani, numele Bulac și Hogeș în care-am putea întrezări niște Chirești. Florica, mezina, moare și ea, tânără, poate tocmai în timpul luptei pe care tatăl său o dă cu cerchezii apărând-o în 1864 și în timpul căreia e ucis.

Revenind asupra omului, e demn de amintit portretul făcut de urmașii săi. El ține de așezări pe care i le va moșteni și întâiul lui născut, ca aceea de a fi în mijlocul oamenilor și, mai ales, ascultat de ei. Un timp a fost ciobăgău (primar) în Rasova. Un primar aspru, dar drept, neiertător cu abuzurile cerchezilor, dar omenos cu toți.

Se ducea, sâmbătă seara pe dealul Drăgaica, pe malul Dunării și cânta din fluier. Oamenii îl ascultau, unii veneau cu probleme, le discutau, se luau măsuri de împăciuire, omul conducea comunitatea după principii democratice, turcii, stăpânitori, prețuindu-l pentru spiritul său de dreptate.

Dispărea, am spus-o, în 1864.

A treia generație a neamului Chirea

De vreme ce nu știm de vreun alt frate al lui Chirea Deli Iorga, această generație se constituie din copiii săi, cinci la număr, asupra cărora ne-am pronunțat puțin mai înainte.

Primul născut al lui Chirea Deli Iorga, Dimitrie, este cel care va da cea mai mare strălucire neamului său până la începutul secolului al XX-lea.

Dimitrie Chirescu și opera sa patriotică în Dobrogea

1. Copilăria și studiile

S-a născut în anul 1842, ca prim copil al lui Chirea Deli Iorga³³. Copiii săi rețin „că avea o deosebită predilecție pentru învățătură”. *Mitropolitul Grigore din Silistra* a rămas încântat de istețimea copilului ce-i ținea *isonul* cu un glas minunat, la cântările slujbei pe care-a săvârșit-o în acel sat - Rasova - și l-a dus să-și completeze studiile la seminarul - gimnaziu din Silistra, școală patronată de chiar Mitropolit, bun sfătuitor, iar mai târziu a continuat la Tulcea unde exista altă școală.

31. *Arborele genealogic* manuscris și autograf al generalului, ne dă clar urmașii lui Chirea Deli Iorga, după cum urmează.

32. *Județul Constanța în anii 1916-1922. Expunerea prezentată Consiliului Județean de către N.T. Negulescu, prefectul județului Constanța, 1924, p.*

33. Asupra datei de naștere toate izvoarele sunt de acord. Mai mult decât anul, nu știm.

Fiind inteligent și stăruitor, a învățat, pe lângă materiile obligatorii de atunci, studiind și singur - limbile turcă, greacă, rusă și bulgară, pe care le vorbea și le scria. „Pricepea franceza și italiana, traducea și din latinește”.

Inițial, a crescut pe lângă școală și biserica în Rasova, pe lângă tatăl și bunicii săi; a primit primele noțiuni de învățătură³⁴.

Aceleași cuvinte le întrebuițează și lucrarea de la Galați, ceea ce-mi dă certudinea că izvorul principal al lucrării a fost un exemplar din această scrisoare.

În ceea ce mă privește aș amenda doar afirmația continuării studiilor la Tulcea, pentru motivul că pe atunci românii din Tulcea nu aveau o școală, și nu-mi vine să cred că va fi fost trimis la o școală bulgară sau alta, catolică³⁵. Dealtfel, preotul Eugen Drăgoi, profund cunoscător al arhivelor Arhiepiscopiei îmi spune că, la 1879, Dimitrie Chirescu nu era în regulă cu hârțile privind studiile.

Oicum, la 20 de ani, Dimitrie Chirescu era un om format și va intra în viață.

II. Dimitrie Chirescu - institutor la Alimanu

Câteva date despre așezarea românească³⁶. După tradiție, exista ca sat românesc înainte de 1800 - de fapt, cu mult înainte -. La jumătatea secolului al XIX-lea, Ionescu de la Brad, numindu-l „Almiran”, îl consideră curat românesc³⁷.

Unele izvoare consideră biserica ridicată la 1779, modestă³⁸.

Reconstruită pe la 1859 și apoi la 1881³⁹.

Despre școală, deși avem o știre de arhivă privind înființarea ei la 1869⁴⁰, este, de fapt, vorba de o reînființare.

Având în vedere că la Rasova școala și biserica erau servite de tatăl și bunicul, preotul Iencică, credem că aceștia deschid școala românească la Alimanu, unde Dimitrie Chirescu va profesa doi ani, 1862-1864.

În 1864 Dumitru Chirescu a fost nevoit să meargă în Rasova, în locul tatălui său, ucis de cerchezi. În locul său la Alimanu lasă pe Nicolae Barban⁴¹. Pesemne că activitatea sa - de altfel se pare că nici nu avea școală - a fost slabă de vreme ce la 1869 se socotea școala ca atunci înființată.

Ideea că „aici s-a și căsătorit cu o fostă elevă a sa, Gherghina, fiica ciobagiului primarului Marin Drăgușin”⁴², n-o cred posibilă. Fie chiar și judecând după faptul că

34. Scrisoarea din 8.IV.1974, p. 3.

35. Situația din Tulcea nu îngăduie o astfel de afirmație. În Tulcea exista un gimnaziu bulgar din 1859, unul grec din 1869 și o școală catolică din 1850 condusă la un moment dat de aromânul (?) Gheorghe Caragea (*Anuarul Liceului Principele Carol din Tulcea pe anii 1921-1922 și 22-23*, Tulcea 1924). În 1863, economistul Dionisie Pop Marțian, intim al lui Cuza făcea o aspră critică românilor din Tulcea, că deși numeroși, peste 4000, nu aveau o școală românească („Analele economice” nr. 13-16 din 1863, p. 6). Școala din Tulcea, românească, e din 1869, păstrându-se și sigiliul din acel timp. Legenda „Școala română a orașului Tulcea 1869” (Mihai Cordescu, *Istoricul școlilor române din Turcia, Sofia și Turtucaia din Bulgaria și al lectoratelor de limbă română din Lipsca, Viena și Berlin*, București, 1906, p. 215). Pentru anul 1860 „prin anul 1860” optează Virginia Dima și Aurel Munteanu, *Liceul Spiru Haret Tulcea (1883-1983)* Ed. Sport-Turism, București, 1983 p. 13-14 și Nicolae Iorga în „Neamul românesc” din 27 mai 1918. Oicum, Dimitrie Chirescu nu putea studia aici.

36. Anca Ghiță, *Contribuții noi privind unele aspecte... p. 90*; Idem, *Toponomie și geografie istorică în Dobrogea medievală... p. 49*

37. D. Sandru, *Mocanii în Dobrogea*, București, 1946, p. 157; Ion Ionescu *Excursiune agricolă în Dobrogea... p. 76*

38. Apostol D. Culea, *op. cit.*... p. 142

39. M.D. Ionescu, *Dobrogea în pragul veacului al XX-lea... p. 642*

40. Sandu Carp, *Promovarea culturii românești în Dobrogea Nouă, Silistra*, 1926, p. 44

41. V. Helgiu, *op. cit.* p. 101

42. Epifanie Norocel Tomitanul, *op. cit.* p. 139

primul copil, Dumitru I i se naște la 24 februarie 1869⁴³. Adică după cel puțin 5 ani de căsnicie.

Scrisoarea fraților Chirești e mai reținută în această problemă, spunând că între timp se căsătorește cu...⁴⁴. Conform arborelui genealogic, Marin Drăgușin și Dobrița (?) din Alimanu, au avut trei copii - o fată Marina cu un soț din Rasova, a avut un singur copil - un băiat căsătorit cu Maria, fără urmași (?) și de Gherghina soția lui Dimitrie Chirescu, care i-a supraviețuit soțului său 55 de ani, murind în 1954.

III. Învățătorul și preotul Dimitrie Chirescu la Rasova (1864-1871)

E o perioadă deosebit de fecundă din viața și activitatea lui Dimitrie Chirescu. Își luase numele de Chirescu - adăugându-și - ca și Petre - fiul dascălului său de la Silistra, devenind Petrescu - această terminație în jurul lui 1860, când era o modă în România. Un aspect interesant al sinonimei dezvoltării.

Cronologia - Nu știm ceva anume privind activitatea între 1864-1869. Nu e exclus ca încă de acum - ca pregătire pentru o carieră preoțească - să fi copiat textele bisericesti la care făceam trimitere în primele pagini.

Anul 1870 este foarte bogat. La începutul lui, Dimitrie Chirescu, copiase în caiet „Urări de colăceri la nuntă”, datată chiar „1870. 18. ianuarie. Institutorele în Rasova, Anagnostu Dimitrie Chirescu”. Este primul text de folclor dobrogean românesc, cules la fața locului. Pentru prof. dr. Ovidiu Papadima, folclorist cunoscut, această datare pare aproape incredibilă⁴⁵. Fără a face o analiză profundă, e de ajuns cunoașterea în gneral a obiceiurilor și textelor, pentru a înțelege că e parte componentă a unui bagaj foarte larg de asemenea texte românești, expresia indubitabilă a unității de neam și conștiință.

12. octombrie. 1870 - Se impun bazele „Societății române de cultură și limbă din Silistra”. Scopurile ei sunt identice cu cele ale ASTREI din Transilvania, întemeindu-se în același timp - aproximativ cu aceasta, și având legături cu ea⁴⁶. Se pune accent pe educație, pe naționalitate, pe înființarea de școli, pe ajutorarea junilor români fără mijloace de a învăța carte, pe înființarea școlilor de adulți, pe apărarea intereselor învățătorilor. Între cei 37 de cititori, „D. Chirescu din Rasovata”⁴⁷ I.N. Roman se oprește în primul rând asupra lui Costache Petrescu și Dimitrie Chirescu. Despre acesta din urmă scrie multe rânduri, ca unul care este „printre primii membri aderenți” și al cărui numr figurează și în statute.

Mai important e că, în cadrul acestei societăți, el are un rol de frunte, alături de preotul Sachelarie⁴⁸, și, bineînțeles, Costache Petrescu. După cum ne spun acești ultimi doi Chirești⁴⁹, este delegat de această societate să inspecteze și să controleze școlile românești de pe malul Dunării, între Silistra și Tulcea⁵⁰. Adevărul e că, mai ales după ce va merge la Cernavodă, va juca efectiv, rolul de lider național pentru o zonă.

43. Muzeul de Istorie Națională și Arheologie... Depozit cota 50 Caietul Chirescu (pentru simplificare „Caietul Chirescu”)

44. Scrisoarea din 8 aprilie 1974, p. 2

45. Constanța Călinescu, Ion Făiter, *Cântece la Marea Neagră - Antologie de folclor literar dobrogean cu anexă bibliografică*, Constanța, 1977, p. 9

46. I.N. Roman, *Pașini din istoria culturii românești în Dobrogea înainte de 1877*, Constanța, 1920, p. 22-25. Tudor Mateescu, *Permanența și continuitatea românilor în Dobrogea*, Direcția generală a Arhivelor de Statului, București, 179, p. 100-101

47. I.N. Roman *op. cit.* p. 21-22

48-49. Să fie Sachelaru Preot Milla care i-a botezat pe unul dintre copii în ianuarie 1871? (*Caietul Chirescu*)

49-50. Scrisoarea din 8 aprilie 1974, dar și I.N. Roman, *op. cit.* și Tudor Mateescu, *Permanența...* p. 100

Ar reieși că, în acești ani, înainte de 1871 este, cum și semnează altminteri, „anagnost”, adică și dascăl în biserică, cântăreț. Deci, consemnează imediat după Anul Nou, 1870 „Institutorile în Rasova, anagnostu Dimitrie Chirescu” - semnătura ce însoțește folclorul cules la Rasova.

În 1871 este hirotonit preot pe seama bisericii „Sf. Nicolae” din Rasova de către mitropolitul Grigore, în locul preotului Encică, bunicul său, care decedase. De această parohie țineau și satele Vlahchioi, Alimanu, Mulciova, Arabagi și Polucci. Asupra lor, deci, Dimitrie Chirescu avea o dublă autoritate, una dată de societatea pentru Cultură și Limbă de la Silistra, după 1870 și una dată de mitropolie, pe linie bisericească, după 1871⁵¹.

Toate însemnările din caietul la care facem trimitere, afară de cele câteva privind nașterea unora dintre copiii săi, sunt deci făcute în timp ce a stat la Rasova.

IV. Dimitrie Chirescu, învățător și preot la Cernavodă - prima etapă, 1872 - 1878

Când și de ce e transferat Dimitrie Chirescu de la Rasova la Cernavodă? E limpede ca aceasta este opera Mitropoliei, altcineva nu putea face această mutare.

Mai înainte însă, câteva cuvinte despre caracterul demografic al așezării, biserica de aici și învățământul. Date absolut necesare pentru înțelegerea acțiunii. Acum și în perspectivă.

Din noianul de date, nu puține contradictorii, privind structura demografică națională a Cernavodei, reținem: La 1738, Kelemen Mikeș, istoricul surghiunitului Ferenc Rakoczi II, scriind despre Cernavodă consideră că e formată jumătate din bulgari, jumătate din valahi și foarte puțini turci⁵². Ceva mai târziu bulgarii sunt amintiți numai accidental⁵³. Pentru secolul al XVIII-lea datele oferite de Tudor Mateescu dovedesc nu numai numărul dar și forța economică și politică a românilor din Cernavodă⁵⁴. În 1849, conform statisticii lui Kosak orașul avea 5 case de ruși și 10 de „moldoveni”⁵⁵. Deși din izvoarele de mână a doua aflăm că în timpul construcției căii ferate, în jurul lui 1859-1860 la Cernavodă lucrau 500 de bulgari și 1000 de ruși, totuși în aceeași perioadă mărturiile neutre ale lui Camille Allard, vorbesc de românii de aici⁵⁶. La 1871 Nifon Bălășescu făcea următoarea observație „Prohațchioi - români 75 de familii”⁵⁷.

Despre biserică foarte multe date, expresie a unui românism masiv și influent. Înființată la 1664⁵⁸, Episcopie, probabil în secolul al XVIII, dacă nu cumva și mai înainte⁵⁹.

51. Epifanie Norocel Tomitanul *op. cit.* p. 140

52. *Scrisorile lui Kelemen Mikeș (1738-1740)*, publicate de C. Karadja în „Analele Dobrogei”, 4, din 1923, p. 106-107

53. I. Mușat, *Istoricul orașului Cernavodă*, 1938, p. 11-12

54. Tudor Mateescu, *Pricini ale românilor din Dobrogea judecate de organele judiciare ale Țării Românești (secolul al XVII-lea)* în „Studii și materiale de istorie medie”, vol. IX, 1978, p. 128-131

55. Al. P. Arbore, *Informațiuni etnografice și mîșcări de populațiune în Basarabia sudică și Dobrogea în veacurile XVIII-lea* în „Analele Dobrogei”, 10, 1929, p. 28

56. Camille Allard, *Souvenirs d'Orient, La Bulgarie Orientale*, Paris, p. 91.332

57. Nifon Bălășescu, *Românii din Turcia* în „Cărțile sateanului român” Gherla, Cluj, 3 cartea II din 1878, p. 27-32, *Istoria Bisericii* 127-140

58. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol II... p. 496-497

59. *Din trecutul bisericii noastre. Listele cronologice ale ierarhilor Bisericii Ortodoxe Române* în „Biserica Ortodoxă Română”, 93, nr. 3, 4 din 1975, p. 342; BOR, 94, nr. 1, 2 din 1976, p. 223-224, Nicolae Iorga, *Droits Nationaux et politiques de Roumains dans la Dobrodja*, Iași, 1917, p. 75

Cel puțin din 1769 biserica se va bucura, ca și ele de la Babadag și Silistra, de daniile domnilor români din Țara Românească, mereu reînnoite⁶⁰. Dărâmată de războiul ruso-turc în 1828 va fi din nou ridicată de români pe la 1860⁶¹.

Școala românească are vechime. Pare a fi cea mai veche din Dobrogea, la 1766, dascălul român Ioan având între elevi, un român ardelen⁶².

Nu mai știm de o altă școală până la venirea lui Dimitrie Chirescu.

În situația în care populația românească a Dobrogei ajunge a fi disputată între bisericile greacă și bulgară, aceasta din urmă de curând recunoscută ca entitate și, prin aceasta, foarte agresivă⁶³, comunitățile românești suferă „defecțiuni”. O serie de vechi instituții românești se descompun, la Silistra, Tulcea, și în alte părți; au loc rupturi, neînțelegeri, părăsirea bisericii grecești, spoliatoare, într-adevăr, trecerea sub ierarhii bulgari, mult mai verosi și, mai ales, mai agresivi pe plan național decât grecii⁶⁴.

Și la Cernavodă situația e gravă. Adevărul este că în întreaga Dobroge statisticile demografice interesate vor include la naționalități străine pe românii care numai din punct de vedere al ierarhiei bisericești, trecuseră de partea bisericii bulgare. S-a ajuns până într-acolo încât în unele statistici, românii să apară în două rubrici, aparținând de biserica greacă sau bulgară⁶⁵. Au loc certuri între națiunile creștine pentru averea comunităților, pentru locașuri de cult, pentru supremație, dăunând luptei de eliberare națională⁶⁶.

În acest context mitropolitul de la Silistra îl trimite pe Dimitrie Chirescu la Cernavodă. Miza pe valoarea sa umană și profesională, pe experiența sa, pe faptul că era cunoscător al tuturor limbilor ce se vorbeau în zonă, că era deja împuternicit al Societății de cultură de la Silistra. În dubla calitate de preot și învățător, la biserica cu hramul „Sfântul Nicolae” și la o școală care nu mai exista.

Opera lui Costache Petrescu la Cernavodă, este deasemeni, foarte bogată. Chiar și la nivelul a 5 ani, 1872-1877.

A continuat a fi lider școlar și bisericesc al românilor dintr-o largă zonă de pe malul drept al Dunării.

Disputele dintre creștini dispar, personalitatea sa se impune și în fața autorităților. Este singurul preot ortodox din localitate iar biserica românilor, singura ortodoxă. La ea vin și ceilalți creștini din oraș. Veneau oameni din toate părțile spre a asculta evangheliile și slujbele preotului Chirescu, rostite în limbile credincioșilor. La marile sărbători, mai ales la Sf. Nicolae, sfânt pe care turcii începuseră să-l adopte, veneau și dintre aceștia.

60. Tudor Mateescu, *Permanența și continuitatea...* p. 82-83 V.A. Urechia, *Istoria Românilor* vol. X, București, 1900, p. 139

61. M.D. Ionescu, *op. cit.* p. 642; I. Mușat, *op. cit.* p. 46

62) Tudor Mateescu, *Pricini ale românilor...* p. 128-129; Vlad Matei, *Un principe iluminist, Alexandru Ipsilanti* (II), în „Magazin istoric”, 17, nr. 3 din martie 1983

63. Tudor Mateescu, *Biserica Ortodoxă român din Dobrogea în timpul stăpânirii otomane (1417-1877)*; Tudor Mateescu, *Documente privind istoria Dobrogei...* doc. 261, *Kratka Istoria na Dobrudja*. Knigoizdatelstvo „Gheorghi Bakalov” Varna, 1986, p. 134-138.

64. Tudor Mateescu, *Permanența și continuitatea...* p. 90 Apostol D. Culea, *op. cit.* p. 101

65. Hogguer Baron, D. *Renseignements sur la Drobđja. Son etat actuel, ses ressources, et son avenir*, Bucharest, 1879 p. 45

66. Scrisoare din 8 aprilie 1974, p. 4

După acești ultimi Chirești, parohia Cernavodă cuprindea și satele Cilibichioi, Giabac, Tortoman, Defcea, iar câțva timp chiar Tașpunaru și Chiorcișmeaua. Avea delegația de la Mitropolia din Siliștra să cunune tineri creștini de orice nație, cum a fost cazul special dintre Gheorghe Calfa cu Tudora (născută Severeanu) precum și „delegația” de a preoți, cum a fost cazul cu preotul Moscu de la Cocargea.

În calitate de revizor școlar, pe care o primise din partea Societății de Limbă și Cultură din Siliștra, a înființat școli românești și în unele sate din jurul Cernavodei, Seimeni, Topalu, Ivrinezi, unde punea conducători, la început, persoane locale care aveau cunoștințe de carte, sau dintre cei ce cunoșteu treburile bisericești și știau carte, toți sub conducerea și controlul lui. Mai târziu, câte unul din școlarii mai în vârstă din clasa a-III-a sau a-IV-a care s-au distins în școala de la Cernavodă - instruiți de el în mod special, erau trimiși învățători, ca Dimitrie Nițescu la Cochirleni și N. Petculescu la Seimeni⁶⁷.

Acest lung rezumat dintr-o parte a memoriilor celor doi Chirești, recrează atmosfera și, oricum, dimensionează activitatea unui ctitor și lider.

Opera sa cea mai importantă la Cernavodă pare a fi întemeierea (reîntemeierea) școlii românești. Materialele pe care se bizuie toți care se opresc asupra subiectului e articolul lui Nițescu din „Lamuri”... El însuși e un fragment dintr-un material pe care acesta, octogenar, îl întocmise și predase la Casa Școalelor. Toate materialele sunt de acord că la 1875 a reînființat școala, în camera cea mai mare din casa parohială pe al cărui frontispiciu a pus o piatră cu inscripția „Studiul Român-1875”. Școala era frecventată de toți creștinii⁶⁸. La școala de la Cernavodă, se pare, cea mai importantă sub aspectul nivelului, gradului de instrucție, se învățau 6 ani de zile⁷⁰ ceea ce face plauzibilă pregătirea de învățători. Numai că lucrul acesta nu poate fi verificat decât ca intenție, de vreme ce, până la instaurarea administrației rusești n-au trecut mai mult de 2-3 ani. Chiar admitând că unii dintre elevii veneau deja cu un anume nivel de cunoștințe.

În sfârșit, era ajutat doar de dascălul bisericii și de un monitor, ceea ce exclude posibilitatea dobândirii unui nivel foarte înalt de cunoștințe.

Se făcea, fără îndoială, educație patriotică, iar elevii de pe malul drept al Dunării, salutau grănicerii români de dincolo de Dunăre. Aveau loc saluturi între cele două entități românești cu urmări benefice pentru ostașii români și pentru copiii de români din Dobrogea⁷¹.

Oricum, ca și școlile din Siliștra și împrejurimi, din Tulcea, școala din Cernavodă se adresa pentru manualele școlare peste Dunăre, la Fetești, la Călărași și în alte părți.

Este interesant de știut care a fost atitudinea autoritățile turcești față de activitatea patriotică a lui Dimitrie Chirescu.

Este limpede că acesta avea nu numai o atitudine dar și o concepție națională interesantă pentru acel timp. Pe o Carte a Evangheliilor-Sibiu, 1859 - găsim la biserica românească din Cernavodă, pe a doua foaie albă de la sfârșit, s-a găsit o cuprinzătoare însemnare în limba turcă dar și în latină. După ce chema bunăvoința lui Alah asupra Sultanului, bucurii și bunăvoință către celelalte autorități, ocrotire pentru sărăcime și

67. *Idem* p. 5 Epifanie Norocel Tomitanul *op. cit.* p. 140-141

68. *Idem*, *Scrisoarea din 25 septembrie 1978*

69. Velko Tonev, *op. cit.* p. 270

70. Ioan Georgescu, *Învățământul public în Dobrogea...* p. 645

71. D. Nițescu, *op. cit.* p. 259-163

armată, terminând fiecare invocăție printr-un „Amin”, scrie: „toate națiunile să fie libere în a practica datinile și cultul lor „Amin”⁷². Pentru Imperiul Otoman al celui timp, în care, mai degrabă, libertățile respective puteau exista și, în linii mari, chiar existau, a declara aceasta ca un deziderat național, era o îndrăzneală. Într-un anume fel, această însemnare din 6 ianuarie 1877 a preotului Dimitrie „Cyrescu” din Cernavodă, putea semăna o completare a programului Societății de Limbă și Cultură românească.

Pe de altă parte, e limpede, Chirescu se referă la „națiuni” în sensul modern al cuvântului. Și chiar acest sens ce va duce la „principiul naționalităților” e o declarație națională revoluționară.

Că această atitudine nu era o descoperire de ultimă oră în concepția lui Dimitrie Chirescu, nu-o dovedesc relațiile conflictuale cu autoritățile otomane. Nu cunoaștem conflicte între autoritățile române și otomane în Dobrogea. Afirmăm chiar că e vorba de relații mai bune între români și otomani decât, de pildă, mai ales după 1860, între români și bulgari sau, chiar, între români și greci.

Dimitrie Chirescu e primul lider român care, în calitățile sale amintite - dar și în aceea de primar în situații grele⁷³, se va ciocni cu autoritățile (Reținem că tatăl său *nu* cu autoritățile a avut de luptat ci cu cechezii, ei înșiși, prin comportament, în afara legilor). Iată ce rețin copii săi „pentru activitatea sa națională și îndrăzneala cu care își apără coregionalii români pe timpul turcilor, a început a fi suspectat de către ei, fiind socotit iredentist. În realitate, chiar era, din care cauză i se făceau percheziții dese, i se confiscau cărțile, scrierile, corespondența, lucrurile din casă. Alteori era amenințat cu moartea și supus la chinuri, fiind scăpat de enoriașii săi care-l ascundeau prin gropi sau prin alte sate. Odată, mi-a povestit mama, chiar dânsa a făcut un act de eroism sărind și smulgându-l din mijlocul celor care-l urmăreau, cu prețul vieții.

Din cauza aceasta nu ne-a mai rămas nimic de la tatăl nostru decât un caiet...⁷⁴. În anii războiului din 1877-1878, situația orașului Cernavodă și a creștinilor de acolo este deosebit de gravă, ceea ce-l face pe Ministrul de externe român, Mihail Kogălniceanu, să protesteze pe lângă autoritățile rusești⁷⁵, în sensul ca în operațiile lor militare să cruțe Cernavodă și Silistra. Situația face necesară salvarea populației care, într-o mare măsură trece în stânga Dunării, sub conducerea preoților⁷⁶. Într-o atmosferă de teroare, de fanatism, părintele Chirescu e vizat de otomanii care se pregăteau a-l lega de gura tunului. Salvat de creștini își găsește refugiul pe un vas străin ancorat în port⁷⁷.

În timpul administrației ruse - iunie 1877 - noiembrie 1878 a fost nevoit să officieze în limba rusă, autoritățile rusești negăsind aici populația bulgară pe care spera a o impune. În vălmășagul evenimentelor, acestea au trebuit să accepte evidența, permițându-i lui Dimitrie Chirescu redeschiderea școlii în limba română căci de o școală bulgară, chiar și în aceste condiții, nu se putea vorbi⁷⁸.

72. Constantin Cioroia, Aurel Mocanu, *op. cit.* 33-34

73. Epifanie Norocel Tomitanul, *op. cit.* 33-34

74. Scrisoare din 8 aprilie 1974, p. 6

75. Bibl. Acad. Române Arh. M. Kogălniceanu, Corespondență, mss. 101, 298 din 19.VII.1877, P. Bossy, *Politica externă a României între anii 1873-1880 privită de la Agenția diplomatică din Roma*, București, Cultura Națională, 1928, p. 56, nota 2, Mihail Kogălniceanu în „Monitorul Oficial” nr. 14 din 26 mai 1877, p. 3224

76. Tudor Mateescu, *Documente... doc.* 272-278

77. „Analele Dobrogei”, 2, 1920, p. 378-379

78. Scrisoare din 8 aprilie 1974

V. *Între primirea armatelor române - noiembrie 1878 și sfințirea pietrei de temelie a podului de Cernavodă - 1890. Dimitrie Chirescu, preot și protopop*

E mai presus de orice că Dimitrie Chirescu se înscrie, din nou, între acei câțiva lideri români care au rămas în fruntea alor lor în vremurile grele ale războiului și ocupației unor armate străine.

Nu putem vorbi despre primirea autorităților românești la Cernavod, ca și în întreaga Dobrogea în noiembrie 1878, fără a aminti totuși afirmațiile aberante ale unei lucrări străine, recent apărute, după care, intrarea autorităților românești - în unele locuri chiar fără armată - în Dobrogea, ar fi răspuns la mișcările de eliberare și protestele populației bulgare. Mai clar „în ciuda protestelor și rezistenței populației bulgare, la 14 noiembrie 1878, armata română intră în Dobrogea și anexează la Regatul României partea ei de nord în zilele următoare...”⁷⁹.

Fără a face polemică, nu e cazul, măcar știința faptului că, indiferent de drepturile noastre și de rezultatul mișcării de autodeterminare, noi intram în Dobrogea și ca urmare a două tratate internaționale. Putem menționa câteva indicații bibliografice pe această temă⁸⁰. În context, ne interesează intrarea autorităților și armatei române la Cernavodă și împrejurimi, deși, să se știe, marile sărbători naționale au avut loc la Tulcea, Constanța, Măcin, Babadag, Hârșova.

Citez mai întâi din tradiția păstrată de familie „La venirea în Dobrogea a autorităților românești și armatei, în anul 1878, la Cernavodă au găsit școala românească și preotul - învățător Dimitrie Chirescu le-a primit cu pâine și sare, în fruntea mulțimii venite din toate părțile și a oficiat un impresionant Te-Deum de bună venire, terminând cuvântarea rostită, cu cuvintele bătrânului Simeon: „Acum slobozește pe robul tău, Stăpâne, că văzură ochii mei mântuirea Ta” (revenirea Dobrogei la țara mamă, România)

Cu acea ocazie, pr. Dimitrie Chirescu a predat școlile pe care le-a înființat și controlat, prefectului și revizorului școlar, Ion Bănescu, cerându-i să-i trimită învățători din țară la conducerea școlilor.

Prefectul și revizorul l-au felicitat, mulțumindu-i pentru munca fără preget de a propaga cultura și limba românească în Dobrogea, chiar în timpul stăpânirii otomane, promitând că-i va satisface cererea de-a aduce învățători pentru școlile înființate și va ridica altele⁸¹.

Adevărul este că autorități străine, reprezentantul Austro-Ungariei, de pildă, rețin entuziasmul cu care imensa majoritate a populației a primit autoritățile române⁸². La Cernavodă colonelul Gorjanu lua în primire administrația⁸³; populația de toate naționalitățile

79. *Kratka istoria na Dobrudža*...p. 435. Despre planurile Imperiului țarist și bulgarilor privind Dobrogea bulgărească, plănuită ca atare, vezi și Veselin Traikov, *op. cit.* p. 139, 265...

80. Ion Bitoleanu, *Manifestări ale dreptului la autodeterminare în momentul revenirii Dobrogei în cadrul statului românesc* în „comunicări de istorie a Dobrogei”, 1980, p. 100-111; Nicolae Ciachir, *Războiul pentru independența României*...p. 291, 297, N. Adăniloaiici, Gergeta Lungu, *Instalarea administrației românești în Dobrogea după războiul de independență* în „Studii și articole de istorie”, Societatea de Științe istorice din RSR, 35, 36 din 1977, p. 162, 170; Gh. Dumitrașcu, Stoica Lascu, *Dobrogea în timpul stăpânirii otomane* în „Studii și articole de istorie”, 51-52 din 1985, p. 29-31; *Istoria Militară a poporului român* vol. IV, Ed. Militară, București, 1987, p. 869-895

81. Scrisoarea din 8 aprilie 1974, p. 6-7

82. Arhiva Centrală de Stat fond. Casa Regală, dosar 41/1878, fila 104

83. „Lamura”, 9, nr. 6 din 1928, p. 162; Nicolae Ceachir, *Contribuții la istoria Dobrogei (aprilie 1877-noiembrie 1878)* în „Revista Arhivelor” 5 nr. 1 1962, p. 172-173 Arhiva Centrală de Stat, Fond MAI, adm. Inv. 315 dosar 226/1878 f.1.

primea pe români ca instauratori ai ordinii⁸⁴. Direcția Societății engleze de căi ferate și reprezentanții naționalităților au organizat un mare banchet în care s-au rostit toasturi pentru revenirea Dobrogei la țară⁸⁵. Ideea unei forțe represive pentru a opri cutare mișcare națională e cel puțin absurdă. Am oferit cazul Cernavodei, cel puțin „exploatat” dintre toate localitățile. Și rolul lui Dimitrie Chirescu e foarte important.

Atmosfera festivă ține foarte puțin pentru un om de acțiune ca Dimitrie Chirescu. Orașul era într-o stare de ruină⁸⁶, dar atmosfera generală era optimistă. Oamenii de acțiune, Remus Opreanu, prefectul județului⁸⁷, Ioan Bănescu, inspector școlar, Melhidesec, episcop al Dunării de Jos⁸⁸, se încadrau în marea bătaie a refacerii și progresului. Dimitrie Chirescu era, ca și până atunci, activ.

Prima preocupare, rămâne un timp, școala. Se sprijină pe autoritățile locale, dirigințele poștei, fețe bisericești, farmaciști, și acționează.

În primul rând a cerut inspectorului Bănescu, oameni cu pregătire adecvată pentru Cernavodă și împrejurimi. I se promit și sunt aduși. Vechea școală, constituită dintr-o cameră, era departe de a mai face față necesităților, iar planurile în legătură cu învățământul ale Ministrului de Interne, Mihail Kogălniceanu și prefectului Remus Opreanu sunt categorice, deschiderea imediată și în orice condiții a școlilor din județ⁸⁹.

În acest context, acțiunea lui Dimitrie Chirescu pentru ridicarea unei noi școli la Cernavodă este lăudabilă. Într-un final, școala de la Cernavodă, operă a primilor ani de la instaurarea administrației românești în Dobrogea era spațioasă, cu două aripi, una de patru săli de clasă pentru băieți și cancelarie și o alta de alte patru camere pentru fete și cancelaria respectivă⁹⁰. Mai întâi trebuia refăcută vechea școală, și Dimitrie Chirescu se oferea cu sume importante. La 11 decembrie 1878 prefectul Remus Opreanu raporta Ministerului Instrucțiunii și Cultelor că „protoereul din Cernavodă, anume Dimitrie Chirescu s-a oferit de a repara localul școlii din acest oraș cu spesele sale și în considerație că locuitorii vroiesc a-și da copiii la școala română”⁹¹, concomitent fiind și consilier comunal în Cernavodă lansează liste de subscripții pentru a aduna sumele necesare construcției unei școli noi. Doi ani durează această activitate intensă și Ministerul acordă ceva împrumuturi⁹²⁻⁹³, Primăria orașului Constanța lansa o listă de subscripții pentru construirea școlii din Cernavodă. Lista are în frunte pe însuși prefectul județului⁹⁴.

84. N. Adăniloae, Georgeta Lungu, *Instaurarea administrației românești în Dobrogea după Războiul de Independență* în „Studii și Articole de Istorie”, 35-36, 1977, p. 168-169; N.D. Popescu, *Istoria Războiului pentru Independență*, București, 1902 p. 308

85. Arh. Centrală de Stat, fond. MAI, inv. 315/adm. dosar 226/1878, f.4 și 13; „Lamura”... p. 162

86. *Excursiune în Dobrogea* în „Anuarul pe anii școlastici 1877-1881 a Institutului Urechia”, București, 1881, p. 7-18; Arh. Centrală de Stat, fond MAI/Adm. dosar 226/1878, f. 64

87. Gh. Dumitrașcu, *Aspecte ale situației Dobrogei în perioada noiembrie 1878-mai 1883. Activitatea primului prefect de Constanța, Remus Opreanu*, în „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol”, 18, Iași, 1981, p. 293-304

88. Eugen Drăgoi, *Aspecte ale vieții bisericești la Dunărea de Jos în anii 1864-1886* în „Monumente istorice și izvoare creștine”... Galați, p. 157-304

89. Biblioteca Județeană Constanța, Fond special, dosar I. Bănescu; „Monitorul Oficial” din 15/27 februarie 1879 p. 891; „Albina Carpaților” 3, nr. 10 din 18 februarie 1879 p. 159; Arh. Centrală de stat, Fond MAI/comunal 31.X dosar224/1871 f.7

90. Scrisoarea fraților Chirescu din 8 aprilie 1974, p. 7

91. Arh. Centrală de Stat, fond MAI Divizia II Comunal dosar 138/1878 f.7 din 11 decembrie 1878; *loc. cit.* inv. 318, dosar 224/1878 f.7

92-93. *loc. cit.* Fond MAI Divizia II Comunal dosar 165 nenumerotat

94. Arh. Stat Constanța Fond Primărie, dosar 20/1880, f. 12, 18

Așadar, cetățeanul Dimitrie Chirescu, consilier comunal, contribuie fundamental, material, la refacerea școlii vechi și, în doi ani de zile, reușește performanța de a oferi orașului Cernavodă două școli, una de fete și una de băieți, a câte patru clase, fiecare. După care, de nu cumva înainte, se va retrage din învățământ spre a se dedica numai bisericii.

În domeniul activității bisericesti a lui Dimitrie Chirescu se pot scrie foarte multe.

În primul rând, rămâne preotul, orator, om cu idei ferme, lider de necontestat. Materialul amintit de noi⁹⁵ subliniază că la sărbători, predicile lui Dimitrie Chirescu erau ascultate de multă lume. „Popa Dumitru” participa la slujbe solemne, la hramuri, la mănăstirile românești, ținând cuvântări înflăcărare de sentimente naționale. După acestea toate, Dimitrie Chirescu se retrage din învățământ, rămânând numai slujitor al cultului.

În privința evoluției cinurilor pe care le poartă în acest domeniu, amintim, deocamdată pe acelea pe care și le recunoaște în scris, conform însemnărilor „autografe”:
 ● „anagostu” în februarie 1870, când era la Rasova; ● „anagostu 2”, în ianuarie 1871;
 ● „preotu”, în martie 1873-1875; ● „protopresbiter”, decembrie 1878 ● „iconom”, în 1886 ca și în 1889.

Fără a trata în mod deosebit acest subiect, un cercetător avizat, care e Eugen Drăgoi, aduce importante date în legătură cu evoluția lui Dimitrie Chirescu după 1878.

Aflăm astfel că episcopul Melhisedec al Dunării de Jos numise ca protoerei la Tulcea și Constanța pe frații Gheorghe și Nicolae Rășcanu. Dar locul de Constanța fusese cerut de Preotul Dimitrie Chirescu de la Cernavodă. Aici (nota 88), autorul vine cu o informație cu totul impresionantă: după 1875 Dimitrie Chirescu fusese protoierul de Siliștriu și acum vroia să știe dacă mai rămâne în funcție. Noul episcop, Iosif Gheorghian, rămâne la hotărârea veche și, în aprilie 1879 e instalat protoiereul de Tulcea dar la Constanța a izbucnit un conflict între autoritatea bisericască românească, pe de o parte, clerul grec și bulgar, pe de alta, astfel încât, din iunie 1879 sediul protoieriei se mută la Cernavodă. Protoieriei erau ajutați de subprotoierii, Dimitrie Chirescu fiind, de la 1 mai 1879, subprotoiereul de județul Constanța⁹⁷.

Aceleași eforturi depune pentru ridicarea unei noi biserici în Cernavodă. Și aici, ca și în cazul școlii, Dimitrie Chirescu se implică masiv în repararea ei. Dar dincolo de aceasta se cerea construirea unei alte biserici. Piatra de temelie se pune pe 21 mai 1882. Dincolo de avatarurile construcției care a necesitat sume mari și din alte părți din țară, autorul reține efortul deosebit depus de preotul Dimitrie Chirescu.

Pentru asemenea merite i s-a dat rangul de iconom stavrofor și mai multe decorații.⁹⁸

Câmpul de activitate al lui Dimitrie Chirescu e mult mai larg decât învățământul și biserica pe care le-a slujit cu toate puterile sale.

Cunoscător al teritoriului, localităților, autorităților, oamenilor limbilor tuturor, plin de bunăvoință și de dorința de a ajuta, îl însoțește pe sublocotenentul Ion Dragalina, viitorul general, în acțiunea sa de ridicare topografică în Dobrogea, în marea acțiune care a dus la întocmirea hărții Dobrogei în 1880.

95. Scrisoarea fraților Chirești din aprilie 1974

96. „Caietul Chirescu” din Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța

97. Eugen Drăgoi, *op. cit.* p. 287

98. Scrisoarea Fraților Chirești; Eugen Drăgoi, *op. cit.* p. 296-297

Tot el l-a însoțit pe arheologul Grigore Tocilescu și l-a ajutat în pregătirea primelor campanii de săpături de la cetatea Axiopolis - 4 km. vest de Cernavodă, în dreptul insulei Hinog și, apoi, la Adamclisi. Este interesant de găsit în corespondența celor doi oameni amintiri ale acestor forme de angrenare a omului de acțiune care a fost Dimitrie Chirescu în marile acțiuni care urmăreau schimbarea feței Dobrogei și descoperirea unor valențe noi ale destinului ei⁹⁹.

Ultima acțiune oficială a lui Dimitrie Chirescu a fost serviciul religios la punerea pietrei fundamentale a Podului de peste Dunăre. Citez din scrisoarea-amintire a copiilor săi „În octombrie 1890 a fost oficiat serviciul religios la punerea pietrei fundamentale a mărețului pod de peste Dunăre prin care se lega direct țara mamă cu noua provincie, Dobrogea, în prezența Capului Statului și a autorităților conducătoare. Pentru felul cum a oficiat serviciul religios și pentru frumoasa cuvântare cu care a încheiat, a fost felicitat și decorat de autoritățile de stat și îmbrățișat de Capul Statului”¹⁰⁰, regele Carol I.

După articolul închinat figurii sale în prima culegere de istorie bisericească a Dobrogei¹⁰¹, preotul Dimitrie Chirescu s-a îmbolnăvit grav și a încetat din viață la Spitalul Brâncovenesc din București la 13 decembrie 1890. Înmormântat în cimitirul din Cernavodă, regretat de locuitorii orașului și ai Dobrogei.

Fiii săi rețin data de 16 decembrie 1890. Conducerea spitalului a primit dispoziții să se îngrijească de îmbalsămarea și transportul rămășițelor pământești la Cernavodă pe contul statului. Înmormântat în mijlocul cimitirului orașului „lângă mama lui, lângă socrii lui și 5 din cei 12 copii pe care i-a avut”. Copiii rămași în viață i-au făcut un frumos monument la locul de veci care stăpânește întregul cimitir și dăinuie măreț după 83 de ani de la înmormântarea sa¹⁰².

În legătură cu monumentul închinat memoriei Chireștilor de la Cernavodă, cei doi fii mi-au povestit următoarele: „Pentru că ei sunt -erau- ultimii Chirești și n-aveau certitudinea că cineva se va mai îngriji de morminte, au pregătit de la București un grilaj solid de fier, o nouă cruce și o mare inscripție de marmură cu înscrisul pe care l-au crezut necesar. Apoi, într-o după amiază, cu două mașini închiriate din București și meșterii de rigoare au ajuns la Cernavodă unde au instalat toate cele de cuvântă, astfel încât azi există un adevărat complex monumental al neamului Chireștilor. Vom reproduce întocmai inscripția de pe marmura așezată pe mormânt ”În memoria scumpului nostru tată, preot iconom stavrofor DIMITRIE I. CHIRESCU 1842-16.XII.1890...”

Membru fondator al Soc. Române de cultură din Silistra 1870.

A înființat în locuința sa din Cernavodă prima școală românească în 1875.

A primit oastea și administrația română cu prilejul alipirii Dobrogei la Patria noastră Română în 1878. A inițiat și a desăvârșit construcția noului local de școală pentru băieți și fete în 1879. A pus temelii și a ridicat la roșu catedrala orașului în 1882. În ziua de 9.X.1890 a oficiat slujba la punerea pietrei fundamentale a mărețului pod peste Dunăre.

99. Scrisoarea fraților Chirești din aprilie 1974

100. *Idem* p. 7-8

101. Eugen Drăgoi, *op. cit.* p. 297

102. Scrisoarea fraților din aprilie 1974 p. 8; bis Scrisoarea colonelului Chirescu din 25 septembrie 1978 (în posesia autorului articolului)

Un gând pios pentru vrednicul preot și institutor român care în grele împrejurări a fost neobosit pionier în activitatea cultural-națională din Dobrogea noastră de aur.

5.V.1976

Prof. emerit Ioan D. Chirescu, artist al poporului

Colonel (r) Dimitrie D. Chirescu cavalier ord. „Mihai Viteazu”

Și citez în continuare din scrisoarea amintită „Acestea sunt, pe scurt, meritele pentru care vechii edili ai orașului Cernavodă de la începutul acestui secol au dat străzii pe care a locuit tatăl meu numele: „Str. Preotul-Învățător, Dimitrie Chirescu, 1842-1890”

A patra și următoarele generații ale neamului Chirea în Dobrogea, copiii, nepoții, strănepoții lui Dimitrie Chirescu

Fișe de genealogie

Baza acestui capitol o constituie următoarele materiale:

1. Tabelul genealogic autograf de care aminteam la început

2. Dosarul istoric al familiei Chirescu aflat astăzi în posesia fiicei generalului Chirescu, Maria Grazielle căsătorită cu prof. ing. Grigore Ioachim.

3. Caietul Chirescu¹⁰³

4. Alte date găsite întâmplător în presă, cărți, arhive.

Dimitrie Chirescu a avut 12 copii. Deci el a trăit între 1842-1890.

Soția sa, nu știm când născută, dar a trăit până în 1944, 17 ianuarie.

Dintr-o convorbire cu Generalul, acesta mi-a spus, cred că n-am greșit, că mama lor ar fi trăit 90 de ani, ceea ce înseamnă că s-a născut în 1854 și la nașterea primului copil ar fi avut 15 ani, iar Dimitrie Chirescu, 27 de ani. *

Așadar, care sunt copiii lui Dimitrie Chirescu și destinele lor:

Primul născut al lui Dimitrie Chirescu - purtându-i numele Dumitru (I), pentru că și ultimul se va numi la fel. Născut la 24 februarie 1869, moare la 26 august 1870. Însemnarea făcută de tatăl său: „Botezat la Sachelarul Preotul Milea, nadoh (sau naș) fiindu Dimitrie Moș Cyrea”.

Al doilea născut - în ianuarie 1871, Constandina.

26 ianuarie 1871 - 17 februarie 1918.

Se naște la Rasova, învață carte la școala tatălui său la Cernavodă, apoi la Școala normală de institutele „Azilul Elena Doamna” din București. Între 1888 și cel puțin 1893, profesază la școala primară din Peletlia, județul Constanța¹⁰⁴ după care, ca singur sprijin al familiei sale, e transferată la Cernavodă ca directoare a școlii de fete. Va sta în această calitate până în 1916. În primele luni ale războiului activează la Cernavodă ca soră de caritate și va continua aceeași muncă și la Iași. Aici contractând o infecție la Spitalul Militar, moare în februarie 1918.

A fost căsătorită cu locotenentul Laurențiu Vlațiu din Regimentul 7 Vânători, originar din Beiuș și înrudit cu familia Dragalina. După 4 luni de căsătorie, soțul ei moare într-un accident de călărie. Fiul lor, postumul Laurențiu, student la Politehnică în București, moare în 1927.

103. Muzeul de Istorie și Arheologie a Dobrogei, cota 50

104. Const. St. Bilciurescu, *Școala românească pe anul 1892-1893* București, 1892, p. 439

Al treilea fiu, Iacob Chirescu - 3 martie 1873-1893.

Urmează Școala normală din Galați și e învățător în „cătuna” Chiorcișmea din comuna Tașpunar¹⁰⁵. Moare ca și tatăl său de comoție cerebrală după ce condusese 3 ani școala înființată de tatăl său¹⁰⁶.

Al patrulea copil a fost Elena - februarie 1875-1957.

A urmat aceeași Școală normală „Azilul Elena Doamna” din București, a profesat la Roșiorii de Vede, apoi la Cernavodă. La fel ca și frații săi mai mari și-a ajutat foarte mult familia. S-a pensionat din învățământ. Din 1900 s-a căsătorit cu inginerul hotarnic Bartolomeu, mort în 1915¹⁰⁷. Au făcut împreună o casă monumentală pentru acel timp, în Cernavodă. Prin 1970 era încă sediul Casei Pionierilor din Cernavodă. Au avut 4 copii. Au avut o casă la Constanța, la construirea căreia au descoperit o statuie „Zeița Fortuna”, admirată și de Tocilescu. În 1916 a fost luată de trecătorii învingători și azi, scrie Generalul, se găsește la Sofia, ca donație... Trei fete căsătorite Alexandrescu, Bolintineanu, D. Coșescu, continuă arborele familiei până azi. Destine interesante, ca și băiatul, Alexandru, inventator cunoscut.

Al cincilea născut, Victoria 1878-1966, Victoria Nedelcu.

S-a născut la 21 decembrie 1878 și i s-a dat acest nume în cinstea Victoriei noastre în Războiul pentru Independență.

Urmează ca și celelalte surori, Școala Normală „Azilul Elena Doamna”.

E învățătoare la Docuzol (Cuza Vodă), Topalu, Cernavodă, Vulturul, până în 1913 când se pensionează. A fost căsătorită cu învățătorul Constantin Nedelcu (1872-1964), învățător la Vulturul și Cernavodă până la pensionare. Au avut 6 copii. În arborele genealogic al neamului, această creangă e cea mai plină de roade și continuă și azi.

Al șaptelea născut - de fapt al cincilea, a fost Ion (I), mort la naștere. În acest caz Victoria e a șasea iar *Nicolae*, al șaptelea.

Nicolae - 1880-1949¹⁰⁸.

Singurul dintre copiii lui Dimitrie care s-a arfimat în politică. Liceul făcut la Sfântul Sava din București, facultatea de Drept întreruptă din cauza lipsurilor materiale, notar comunal la Fântâna Nedelii (Satul Nou), județul Tulcea, termină facultatea, practică avocatura la Cernavodă. Membru al Patridului Liberal, de două ori primar al orașului Cernavodă. În timpul primăriei sale au loc mari evenimente în viața economică și edilitară a orașului¹⁰⁹. A organizat mai multe spitale militare în orașul său în a doua jumătate a anului 1916, el a lăsat în sobă, actele familiei, de care vorbeam la început.

După război se înscrie în Partidul Naționalist Democrat al lui Nicolae Iorga, socru fratelui său, Dimitrie. E președinte al organizației județene Constanța a acestui partid¹¹⁰, după care dispare din viața politică, rămânând doar un avocat cu renume de apărător al țărănilor și săracilor în general¹¹¹.

105. Ibidem p. 438

106. „Gazeta Dobrogei” din 24 martie 1894

107. „Dreptatea” București din 28 martie 1896

108-109. „Anuarul Dobrogei” Constanța, 1910, p. 124, I.D. Mușat, *Monografia orașului Cernavodă* Constanța, 1928; Ion Păunescu, *Un colț dobrogean*, Constanța, 1945, p. 79

110. „Coasa”, Constanța, 3, nr. 3 din 15 martie 1925, p. 3

111. „Marea Neagră”, Constanța, 9, nr. 80 din 22 aprilie 1931; nr. 86 din 13 mai, nr. 89 din 17 mai, nr. 91 din 24 mai, nr. 94 din 31 mai 1931, etc; Arh. Stat Constanța, Fond Primărie, dosar 61/1927 f. 5 și 66

Căsătorit în 1912 cu Ana Dumitru Stefla fiica unui mare proprietar din Medgidia, născută în Transilvania¹¹², au avut trei copii, la rândul-le cu câte doi copii. Ramura aceasta a Chireștilor continuă și azi, afirmată ca și celelalte două, pe plan științific.

Al optulea copil al lui Dimitrie Chirescu.

Domnica Chirescu 12 decembrie 1882 - 2 septembrie 1966.

Școala normală „Azilul Elena Doamna”, învățătoare la Boazcic, Liceul la Școala Centrală de fete apoi studentă la matematici a lui Spiru Haret. La începutul Războiului, profesoară la liceul de fete din Tulcea, la Iași, detașată la Ministerul Instrucțiunii, directoare la liceul din Vaslui, apoi directoare la liceul de fete din Brăila. S-a zidit în acea instituție, pe care a înzestrat-o, în timpul directoratului său cu cladirile necesare, internat, școală primară de aplicație. N-a fost căsătorită.

Al nouălea copil al lui Dimitrie Chirescu a fost Alexandrina.

Alexandrina Ispasiu, 15 noiembrie 1884-1933).

Școala profesională la Constanța. Căsătorită cu Dimitrie Ispasiu, adjutant electrician în marină. N-au avut copii.

Al zecilea copil, Ștefan.

Ștefan Chirescu - octombrie 1880 - 10 octombrie 1890.

Decedat la 10 ani, în timpul în care tatăl său ținea slujba la Podul de la Cernavodă.

Al unsprezecelea copil - Ioan (II-lea).

Ioan D. Chirescu - 5.I.1889 - 1980 (?)

Este, alături de fratele său, Dimitrie Chirescu II - Generalul, cel mai fidel reprezentant al neamului Chireștilor. Desigur nu putem trata, oricâte pagini ne-ar sta la dispoziție, viața și opera lui Ioan D. Chirescu. A făcut Teologia apoi Conservatorul. O lucrare de prestigiu, ocupă cinci pagini numai cu titlurile operelor sale sau celor închinat acestei opere¹¹³. Noi ne vom mulțumi a aminti că este unul dintre cei mai mari compozitori de coruri și cântece de masă pe care i-am avut. La Paris a fost dirijor al Corului Capelei Române, în care activau și Teodor Rogalski și Constantin Bobescu¹¹⁴. Acolo înființează asociația corală „Hora”. Urmează lui Chiriac la conducerea celei mai prestigioase formații corale din România, „Carmen”. Profesor și rector al Conservatorului de muzică din București, autor a sute de coruri, unele dintre ele devenite deja populare. A primit peste 25 de ordine și medalii din țară și străinătate.

Arestat în 1907 pentru propagandă primejdioasă, el s-a încadrat în munca și lupta poporului român pentru progres social.

Căsătorit cu profesoara Amelia Elisabeta Drăghicescu. N-au avut copii. Soția i-a murit în 1965. Bătrân, artist al poporului, opera sa a devenit obiect de studiu și subiect al unor lucrări de diplomă. A trăit alături de fratele său, generalul.

112. Actul de căsătorie era în colecția de documente a colonelului Chirescu.

113. Constanța Călinescu, *Reprezentanți ai Dobrogei în știința și cultura românească*, Constanța, 1969, p. 57-62

114. Maestrul posedă un album al Societății „Carmen” cu autografe ale unor personalități de seamă ale culturii și vieții politice internaționale din perioada interbelică. Dintre medaliile primite: „Răsplata muncii pentru Biserică” cls. I, 1924; „Ordre de St. Sepulcre Orthodoxe. Chevalier Officier de l'Ordre du Saint Sepulcre Orthodoxe”. Am studiat, și, în parte am copiat un „Curriculum vitae” de mai multe pagini care se compunea numai din recunoașteri naționale și internaționale, titluri onorifice, titluri de mari enciclopedii și tratate, istorii ale muzicii ce-i recunosc meritele.

La 89 de ani a orbit. A dus bătrânețea cu greu. L-am vizitat în acești ani. Amintirile îl împovărau. A donat Muzeului de Istorie Națională și Arheologie din Constanța partituri, discuri cu autografe, baghetă și, mai ales, „Caietul Chirescu” la care m-am referit.

Al doisprezecelea copil - Dimitrie (II) Chirescu.

Dimitrie Dimitrie Chirescu - Postumul, născut în martie 1891, a trăit până în 1981.

Liceul la Sf. Sava, începe și seminarul, nu-l termină, face Școala militară de infanterie din București și devine ofițer al Regimentului 9 Vânători. Luptă în primul Război mondial în Dobrogea. Cu unitatea sa luptă în toamna lui 1916 în Muntenia apoi are loc refacerea în Moldova. Se acoperă de glorie în marile bătălii din Moldova și primește foarte multe decorații românești și străine.

După război lucrează la Ministerul de Război ca director al Școlilor militare, urmează Școala Superioară de Război, prefect de Storjineț.

Colonel pensionar, la 89 de ani, ridicat la gradul de General-Major în rezervă. În 1918 se căsătorește cu fiica lui Iorga, Florica (1898-1957). Au un copil, Maria Graziella, căsătorită cu profesorul inginer, Grigore Ioachim. Nepotul Generalului Chirescu a fost depozitarul relicvelor neamului Chirescu și istoricul său.

Am citit un dosar amănunțit care comentează acest arbore genealogic pe care îl am și care, prin firea lucrurilor, e incomplet. Dosarul reface în mai mare măsură trecerea prin viață a generațiilor, începând cu Dimitrie și Hristina, Moș Chirea, până la cei născuți în jurul lui 1960. Tot generalului îi datorăm un jurnal istoric al Regimentului 9 Vânători.

Muzeul de Istorie Națională și Arheologie beneficiază de o substanțială donație din partea acestui din urmă Chirescu: diverse documente, cel puțin 8 brevete de decorații, listă de decorații, uniforme pentru diferite ocazii, materiale care fac obiectul unei săli special închinată României în primul Război mondial.

Și, mai ales, datorăm Generalului, îndemnul realizării acestei lucrări, cu care suntem datori demult.

În numeroase discuții și prin mai multe scrisori, o mare nemulțumire trăită de acești doi ultimi Chirești, aceea de a fi radiat numele tatălui lor dintre numele de străzi din Cernavodă. Pentru ei, și problema nu e deloc nealocul ei, Dimitrie Chirescu joacă în Dobrogea rolul pe care l-a avut - din punctul de vedere național - Gheorghe Lazăr în Muntenia.

Revenirea la vechea denumire a străzii a fi un act de dreptate.

În ultima scrisoare pe care am primit-o de la General, acesta mă înștiințează că a găsit o placă de marmură - 85/66 cm., pe care a realizat o inscripție ce trebuie pusă pe casa care actualmente se găsește pe locul vechii case a lui Dimitrie Chirescu și care casă a fost, în același timp, școala românească. Inscripția e sobră și binevenită pentru un popor care se respectă. Promisiuni s-au făcut din partea fostului Consiliu popular al orașului Cernavodă dar de la Constanța n-a venit nici un răspuns¹¹⁵.

Scrind acest articol, așa cum l-am scris, credem că ne-am adus partea noastră de prinos către oamenii care au fost.

115. Scrisoarea colonelului Dimitrie Dimitrie Chirescu din 25 septembrie 1978

După Revoluția din 1989 aceste deziderate ale Chireștilor au fost îndeplinite sub primariatul luminat al profesorului Tiberiu Bîrda.

Materialul de față a încercat să adune datele și ideile care ar putea duce la înțelegerea semnificațiilor acțiunii neamului Chireștilor până la unirea cu Țara și imediat după. În acest context, figura centrală e aceea a preotului-învățător Dimitrie Chirescu, continuatorul fecund al unui arbore genealogic relativ bogat. Fișele de genealogie care urmează celui dispărut la 1890, impun o familie puternică în care copiii, crescuți în orfelinat, ajutându-se unul pe altul au ajuns oameni, unii dintre ei, de valoare națională.

Se poate urmări evoluția unui neam pe o sută și mai bine de ani. S-ar vedea că, după o explozie la jumătatea lui, cei 12 copii ai lui Dimitrie, începe o strâmtare care duce, în primul rând aproape la pierderea numelui, iar mai apoi la sărăcirea arborelui însuși, la închiderea, parcă, a unui ciclu, a unei saga.

Din cei 12 copii, trei au murit de mici, unul a murit tânăr, la nici 20 de ani, unul nu s-a căsătorit, doi n-au avut copii, un altul n-a avut decât unul.

Nu știu cât sunt de apropiați de tradiția Chireștilor. Ultimele generații nu par a fi. Deocamdată, continuarea tradiției în perpetuarea familiei pare a fi doar fiica Generalului, care are și dânsa aproape 70 de ani.

Pentru cineva care vrea să scrie istoria acestui neam, începe să fie deja aproape târziu.

Articolul de față e o încercare și un semnal.

GHEORGHE DUMITRAȘCU

---

116) Îmi pare însă, din ce în ce mai lipede că *arborele genealogic* întocmit de general urmărește numai ramura directă a înaintașilor și urmașilor lui Dimitrie (în primul rând). Ca dovadă, îndemnul de a o căuta la Constanța pe o doamnă Gânță „din ramura cealaltă a Chireștilor” precum și depistarea unui Arsenie Chirescu - membru, președinte al Comisiei interimare în 1921(*județul Constanța 1916-1922*), Constanța, 1922, p. 215. În 1925 la Rasova un consilier se numea Hristache Deli Iorga („Anuarul General al Dobrogei” la anul 1925, p. 521).

MISTERUL ȘI SIMBOLISMUL TEMPLULUI DIN IERUSALIM DUPĂ FILON ȘI IOSIF FLAVIU

Templul, în viziunea iudaică, cultivată mai târziu de Filon și Iosif Flaviu, capătă o interpretare simbolică, cosmică. Structura Templului face parte din descoperirea făcută de Dumnezeu lui Moise pe muntele Sinai, unde primește „tablele legii”.

Coloanele de la intrarea în templu, simbolizau puterea lui Dumnezeu, forța Lui creatoare și acceptul Lui de a locui în casă făcută de mâini omenești. În viziunea lui Solomon și a poporului evreu, Templul închipuia și prefigura cosmosul ¹. Cele trei părți constructive ale lui, debirul - Sfânta Sfințelor, hekalul - sfânta și ulamul - pridvorul, aveau un simbolism profund în cosmologia iudaică, ele reprezentând cele trei elemente fundamentale ale creației; cerul, pământul și apa. Iosif Flaviu, vorbind despre semnificația cosmică a Templului, spune: „chivotul legii, cu elementele lui sacre, simboliza natura universului”.

Partea a treia a templului - Sfânta Sfințelor - unde preoții și poporul nu aveau voie să intre, ci numai arhiereul o dată pe an, era cerul, care se deschidea numai lui Dumnezeu, iar cele două părți, sfânta și pridvorul, accesibile preoților, este pământul și marea, accesibile oamenilor” (*Antiq. jud.* III, 6, 4; III, 7, 7). Această cosmologie a Templului a fost preluată mai târziu în literatura rabinică.

Filon din Alexandria dezvoltă în operele sale acest simbolism, descriind templul cosmic. El compară cerul cu Sfânta Sfințelor și obiectele din Templu cu stele.

Chivotul legii, care se află în hebir și era împodobit cu ghirlande de aur, simbolizează stelele, stelele și planetele; cele două laturi ale lui sunt cele două echinocții, iar cele patru inele de aur, cu care era prins la capete, sunt cele patru anotimpuri. Cei doi heruvimi, din Adyton, sunt cele două emisfere „căci lumea întreagă este înaripată”. Este o viziune dualistă a lumii inteligibile.

Este o lume în care Moise a fost inițiat pe muntele Sinai și de acolo el a exprimat simbolismul prin chivot, care, în obscuritatea debirului, a păstrat simbolul Dumnezeului ascuns al lui Israel.

Chivotul este arhetipul sau modelul. Heruvimii sunt cele două puteri primordiale, cea creatoare, prin care sunt toate și cea conducătoare care stăpânește lumea ².

Masa de aur (πλαστηριου) din Templu este puterea binefăcătoare. Cele două table ale legii simbolizează cărmuirea și judecata. Cuvântul care se face auzit în mijlocul

1. J. DANIELOU, *Le symbolique du temple de Jerusalem chez Philon et Joseph, serie orientale* Roma, XIV, 1957, p. 83; D.W. GOODING, *An impossible Shrine*, V.T., XV, 1965, 405-420

2. Idem, op. cit. p/10; vezi și A. PERROT, op. cit., p. 38-40

heruvimilor este Logosul, care stă pe scaunul puterii. Se poate vedea aici o concepție platonicească, care se opune simbolicii cosmice a stoicismului. Jahve este, în concepția iudaică, un Dumnezeu ascuns, care rămâne în obscuritate. El exista înainte de lumea vizibilă, care este opera sa. Marele preot este inițiatorul și numai el are acces în lumea misterului ascuns. Filon, în interpretarea adytonului, are o concepție originală, în raport cu simbolica cosmică a Templului. Va relua în schimb simbolica tradițională, în interpretarea celor două părți ale Templului - ulamul și hekalul.

Obiectivelor din hekal le dă o interpretare anagogică³. El vede în candelabru cu șapte brațe (menora) Logosul înconjurat de cele șapte puteri. Simbolismul cosmic al Templului se referă în mod special la trei obiecte care erau în Sfânta; candelabru cu șapte brațe (menora), masa punerii pâinilor și altarul tămâierii. Aceste trei obiecte simbolizează acțiunea harului, grației în lume (στοιχεῖα): masa punerii pâinilor viețuitoarelor terestre, candelabru - astrele, iar locul central în cosmos îl ocupă altarul tămâierii, simbolul acționării grației în apă și pământ.

Masa punerii pâinilor, cu cele 12 pâini, evocă, pentru Iosif Flaviu, cele 12 luni ale anului (*Antiq. jud.* III, 7, p. 7). La Filon, ele mai au și semnificația lumii sensibile, de unde provine hrana, spre deosebire de chivot, simbolul lumii inteligibile. Masa, este situată în partea nordică a Sfintei Sfintelor, iar pe ea sunt două elemente: pâine și sare, pentru că vânturile din nord sunt cele mai fecunde (*Viața lui Moise*, III, 10). Filon vede în tija centrală a candelabrului soarele în mijlocul celor șapte planete. Simbolismul său se întinde la toate părțile componente ale candelabrului: aurul-ciclul periodic al planetelor (aurul fiind un material ductil). Cele trei sfeșnice din mijlocul candelabrului care își are tija sa proprie, sunt cele trei semne ale zodiacului care corespunde fiecărui sezon.

În anumite sinagogi din primele secole creștine, se poate vedea soarele deasupra celor patru puncte cardinale, înconjurat de șapte raze. Acestea sunt înconjurate de 12 semne ale zodiacului și flancate de figuri de îngeri.

Aceste semne zodiacale apar frecvent și-n unele biserici creștine, cât și pe unele obiecte de cult creștin, transmise fiind de cosmologia iudaică. Ușile din lemn de măslin, cu heruvimi, flori, finici îmbrăcați în aur care separau Sfânta de Sfânta Sfintelor, în viziunea lui Filon este catapeteasma.

Cele patru culori care se întâlnesc frecvent pe ea, simbolizau cele patru elemente: byssus** - pământul; purpura (roșu închis, demnitatea regală) simbolizează marea; roșu aprins - focul, iar hiacintul (albastru violet) - aerul. Acest simbolism comun îl găsim și la Iosif Flaviu (*Antiq. jud.* III, 7,7) care va fi preluat și de Părinții Bisericii Creștine. Veșmintele preoților și arhierilor simbolizează universul, iar culorile vii și multiple ale lor, lumea alcătuită din mai multe elemente. Intrarea în Sfânta Sfintelor se face prin

3. J. Goodenough, *Jewish Symbols in the greco-roman era*, IV, Londra, 1961; vezi și A. PERROT, op. cit., p. 27; Danielou, op. cit., p. B. MEISSNER, *BABYLON und Assyrien*, II, 1925, p. 1-10; Anagogie=răpirea (înălțarea) sufletului în contemplarea lucrurilor divine, sau efortul pe care-l face spiritul în descoperirea sensului mistic din unele texte ale Scripturii.

** Byssus=pânză fină de in, batist apul.

catapeteasmă, adică prin Trupul Său, prin Sângele Său (Evrei X, 20-21), prin elementele vieții. Catapeteasma separă Sfânta Sfințelor, care este lumea inteligibilă, de hekal și ulam - pământul și apa.

Lămpile aprinse, noaptea în hekal sunt stelele cerului care stălucesc de seara până dimineața, iar altarul de jerfă din pridvor, cu cele patru coloane ale sale - cele patru direcții (puncte cardinale - vânturi).

După interpretarea Talmudului, tronul lui Dumnezeu stă în ceruri exact în fața tronului din Templu ⁴. Porțile cerului stau deasupra porților Templului din Ierusalim. Așezarea porților cerului deasupra locului sfânt pământesc, apare aici ca o legătură între cer și pământ.

Altă tradiție rabinică descrie Templul lui Solomon ca fiind născut în centrul pământului (Nabel). Nu a existat această tradiție niciodată în Babilon, despre vreun templu de-al lor. Nabucodonosor a avut în schimb, o părere similară despre palatul său, pe care-l considera punctul din mijloc al țării ⁵.

Comentatorii Talmudului socotesc Israelul, țara din mijlocul pământului, Ierusalimul în mijlocul Israelului, Templul, în mijlocul Ierusalimului, Hekalul, în mijlocul Templului, iar chivotul, în mijlocul Sfintei Sfințelor și în spatele chivotului se află piatra de temelie a lumii, din care a fost făcută lumea ⁶.

Această tradiție se întemeiază pe textul din Iezechiel V, 5: „Acesta este Ierusalimul, pe care eu l-am pus în mijlocul neamurilor și al țărilor dimprejur”.

Atât textul din Iezechiel, cât și prorociile lui Isaia despre Ierusalim, nu se referă în speță la templul pământesc din Ierusalim, așa cum le-au interpretat talmudiștii, ci are viziunea templului ceresc, a Ierusalimului ceresc pe care trebuie să-l clădim în sufletele noastre. Acest adevăr nu l-au înțeles fariseii și cărturarii din timpurile lui Iisus, când le-a vorbit de Templu „pe care-l va ridică în trei zile”. Vorbea de templul sufletului, de moarte și înviere. Aveau ochi, dar nu vedeau, și urechi, dar nu auzeau. Misterul Templului din Ierusalim îl putem găsi în fiecare din noi, în Adytonul sufletelor noastre; numai să vrem, să ridicăm spre cer mâinile și inima s-o deschidem Lui: celui ascuns în umbră, în obscuritatea „din fundul încăperii”, Logosul intrupat care dorește să trăiască în noi, în mod armonios, așa cum străjuia prin heruvimii săi, poporul lui Dumnezeu.

Pr. dr. IOAN STANCU

4) S. Funk, Monumenta Talmudica, Wien-Leipzig, 1913, p. 239, vezi și AJEREMIAS, Handbuch des orientalischen Geisteskultur, Göttingen, 1929, p. 113. D. FLUSSER, Two Notes on the Midrash on 2 Sam VII, JEJ, 9, 1959, p. 99-109.

5) R. Koldewey, Das wieder erstehende Babylon, Leipzig, 1925, 11

6) FUNK, op. cit., p. 237. ALLEGRO, Fragments of a Qumran Scroll of Eschatological Midrasim, JBL, 77, 1958, p. 350-354; Ed Meyer, Ursprung und Anfänge des Christentums, Stuttgart-Berlin, II, 1921, p. 334. Despre Ierusalimul ceresc, vezi și K.L. SCHMIDT, Ierusalim: als Urbild und Abbild, Eranos Jahrbuch, XVIII, 1950, p. 207-208.

Vezi și Flusser, op. cit., p. 99; A. BROCK, Der Gottesgarten. Eine vergleichende Religions-geschichte Studie, Oslo, 1936.

RECENZII

Profesor. Teodor M. Popescu

Meditații teologice,

Editura Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, 1997

Încerc în aceste câteva rânduri prezentarea unui volum de o deosebită importanță, atât pentru teologia ortodoxă românească, cât și pentru cultura românească în general.

Este vorba de lucrarea profesorului Teodor M. Popescu - *Meditații teologice* - apărută cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist.

Cuvântul înainte, semnat de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist ne îndrumă și, în același timp ne incită, nu doar să răsfoim această lucrare, dar și la o aleasă *agapă spirituală*. Și iată fragmentul care ne face, ca o dată deschis volumul, să nu îl lăsăm din mână, iar o dată parcurs să revenim la el : „În concepția Profesorului Teodor M. Popescu, creștinismul constituie punctul central al întregii istorii a omenirii, pentru că în el se sfârșește lumea cea veche și prin el începe cu totul o lume nouă, luminată de revelația evanghelică. Pentru aceasta se cere ca tot cel ce dorește să trăiască în mod autentic viața bisericească, să rămână neîntrerupt credincios lui Hristos, să păstreze neschimbat adevărul mântuitor care i s-a încredințat.

Meditațiile teologice adunate în acest volum au în miezul lor teme care au atras și preocupat permanent conștiința creștină : libertatea voinței, „destinul”, misterul morții, suferința celor drepți, posibilitatea și scopul minunilor, eroismul moral al practicii virtuților. În toate aceste reflecții descoperim același spirit riguros, subjugat însă de adevărul și negrăita bogăție de înțelesuri ale Ortodoxiei, spirit adânc întemeiat în învățătura Bisericii dreptmăritoare.”

Scurta biografie și Eseul monografic despre viața și activitatea autorului cărții, Prof. Teodor M. Popescu (1893-1973), semnate de dl. prof. Adrian N. Popescu, ne prezintă apoi câteva date biografice și trăsături fundamentale ale personalității și activității didactice ale marelui cărturar și teolog.

Este din nou prezentă intenția de a ne concentra și mai mult asupra a ceea ce înseamnă o adevărată slujire a Bisericii.

„Activitatea cărturărească a ilustrului profesor s-a desfășurat pe mai multe planuri simultan : la catedră, la orele de curs cu studenții și doctoranzii, la cursurile de îndrumare misionară și pastorală cu preoții și ca remarcabil publicist, printr-o serie de articole și studii tipărite în revistele bisericești.

Ceea ce caracteriza activitatea didactică a marelui istoric bisericesc erau conștiințozitatea, exigența, devotamentul și pasiunea de adevărat apostol cu care își îndeplinea această activitate”. Suntem puși în cunoștință cu o amplă bibliografie a materialelor publicate de autor, atât în domeniul specialității sale de bază, „Istoria Bisericească Universală”, cât și din alte domenii teologice, care îl implică pe actualul cititor la o cercetare mai profundă a propriei sale pregătiri, nu numai în domeniul teologiei, dar și în acela al culturii naționale și universale.

În scrierile sale, „istoricul - omul datelor precise și rigide - este dublat de literatul de talent. Marele profesor mâniau cu ușurință cuvântul și condeiul. Ideile și datele frământate în minte, o dată elaborate și exprimate în afară prin viu grai sau scris, au, deopotrivă, și logică, și fluență; ele interesează, plac și captivează”.

În același eseu monografic, prof. Adrian N. Popescu îl prezintă pe autorul cărții cu următoarele însușiri:

„Omul încărcat cu atâta știință, strălucitul profesor și teolog Teodor M. Popescu, cel care la vremea sa trecea drept cel mai mare istoric bisericesc din întreaga Ortodoxie contemporană, omul plin de modestie în comportament și în ținută vestimentară, dar și de o admirabilă demnitate personală, era dublat de omul profund credincios, de ortodoxul autentic, de înaltă ținută spirituală și morală. Era un trăitor și practicant adevărat al învățaturii Evangheliei și al tradiției religioase : participa cu regularitate la slujbele divine, cânta la strună, citea „Apostolul”, rostea „crezul” (uneori în grecește), se spovedea și se împărtășea după fiecare post. Deși n-a primit niciodată hirotonirea, Teodor M. Popescu s-a manifestat toată viața ca un adevărat preot. A fost un „sacerdot fără hirotonie și odăjdii”. Puțini s-au înălțat la trăirea lui religioasă ! Prin comportarea sa față de Biserică, față de învățatura și rânduielile ei, el era și avea să rămână un convingător și vrednic de urmat exemplu : și pentru clerici și pentru laici, deopotrivă.

În contextul și ca efect al acestor superioare însușiri spirituale și morale, precum și ca rezultat al practicării cultului divin în toată semnificația și puterea lui de zidire sufletească, își au originea și trebuie înțelese și apreciate numeroasele sale predici și meditații religioase rămase în manuscris”.

A prezenta în aceste rânduri o analiză „obiectivă” a cuprinsului propriu-zis al materialului pe care îl avem în față ar însemna o autoacuzare de „subiectivism”. Enumerăm doar câteva titluri, la întâmplare, din aceste meditații, care vin să argumenteze sensul profund al acestor restituiri teologice și culturale : „Urmând lui Hristos”, „Despre om”, „Despre libertatea voinței”, „Despre destin și liberul arbitru”, „Slăbiciune în viața creștină”, „Despre virtuțile creștine”, „Despre credință”, „Despre necredință”, „De ce și cei dreți sunt încercați cu suferințe ?”, „De ce ne desparte și ne apropie moartea ?”, „Minuni dumnezeiești și minuni omenești”, „Domnitori români și alți români cu fapte vrednice de sfinți” etc.

Nu dorim pe această cale decât să propunem cititorilor un sens aproape uitat a ceea ce înseamnă *a medita*. În această lume plină de zbucium, unde chiar și cei mai puternici oameni pregătiți spiritual sunt tentați „să alunece”, este mai mult decât necesar să ne înțelegem în primul rând pe noi înșine, din străfundurile sufletelor noastre. Însă acest lucru îl putem face doar dacă ținem seama de ceea ce ne învață principiile religio-morale ale creștinismului. Trăsăturile apologetic-ortodoxe ce caracterizează *Meditațiile teologice* ale Profesorului Teodor M. Popescu sunt susținute de un eșafodaj alcătuit pe un plan filozofic, cultural și istoric.

Limbajul, de o aleasă ținută literară constituie un impact în plus asupra cititorului, dându-ne posibilitatea de a ne corecta și a ne îmbogăți propriile noastre cunoștințe teologice și culturale. Profunzimea și vastitatea subiectelor abordate de aceste *Meditații teologice* au, ca nucleu fundamental, înțelegerea corectă a învățaturii lui Dumnezeu, așa cum a fost trăită de Însuși Fiul Său, Domnul nostru Iisus Hristos, și purtată mai departe, între oameni, prin puterea Duhului Sfânt.

Deplina contemporaneitate a temelor abordate în *Meditațiile* Prof. Teodor M. Popescu reprezintă încă un aspect care trebuie reliefat. Dacă autorul nu s-a substituit unui mare pedagog atunci când își expunea punctul său de vedere, a făcut-o tocmai pentru că era conștient de perenitatea subiectelor abordate, atât cât poate fi aceasta înțeleasă de trăirea noastră umană. În paralel cu acest fapt, trăirile sale interioare erau destinate exclusiv clădirii unui sistem riguros de „scară valorică” în sufletul celor care îl ascultau cu conștiință.

Meditațiile Prof. Teodor M. Popescu nu au constituit doar o „miridă a înțelepciunii” sale pentru promoțiile de teologi pe care le-a educat, ci ne dau un perpetuu punct de referință pentru conștientizarea noastră umană.

Avem în față problemele și întrebările la care cu toții suntem chemați să răspundem. Acestea nu pot avea răspunsurile necesare atâta timp cât nu menținem în sufletele noastre flacăra învățării Bisericii noastre Ortodoxe strămoșești. Iar această învățătură, păstrând nezdruccinată învățătura Mântuitorului nostru Iisus Hristos, ne-a creat, ne creează și ne va crea propria noastră capacitate de a atinge idealul nostru suprem: *Nemurirea*.

În aceste meditații sunt abordate subiecte la care suntem chemați să răspundem în viața noastră zilnică.

M-am ferit până acum să pronunț cuvântul provocare. Dar, citind această carte mă simt *provocat* interior pentru a-mi regăsi o proprie „scară valorică”. Dar cum ?

În ceea ce privește necredința în meditația „Despre necredință” autorul se referă, pe baza argumentelor culese din „operele materialismului științific, dialectic și istoric” la ceea ce de fapt înseamnă anularea unei virtuți creștine fundamentale : „O atenție deosebită merită oamenii care spun sau lasă să pară că nu pot crede pentru că nu văd, la cei ce profesază oficial sau formal credința, convingeri sau aptitudini potrivite cu caracterul religios, moral al credinței. Nu văd credință tare și rodnică, așa cum trebuie să fie mărturia și trăirea adevărului și poruncilor lui Dumnezeu. Sunt numeroși cei rătăciți sau pierduți de Biserică, din cauza insuficiențelor și păcatelor noastre, a celor puși să învățăm pe alții adevărul și puterea credinței, cu cuvântul și cu fapta noastră. Aceștia da, au multă dreptate, nu în favoarea lor, ci împotriva noastră.” „Nu Voltaire a slăbit credința Bisericii, nu Rousseau a descresținat Europa occidentală, nu Kant a compromis religia, nu oamenii de știință, Galilei sau Copernic, care erau credincioși au slăbit respectul pentru Biserică. Unii filozofi, scriitori și oameni de știință au atacat în adevăr credința, dar ea nu putea să slăbească dacă era tare în oamenii Bisericii, clerici și credincioși. Nu slujitorii sau necredincioșii altor religii au împușinat credința noastră de creștini, ci ea a slăbit și s-a pierdut între noi înșine, de la noi înșine, în sânul Bisericii, prin slujitorii și credincioșii ei.”

„Despre Nădejde” este un alt capitol care incită la meditație, și iată un citat-argument : „Ce ar fi viața omenească, privită în obște, în familie, în societate, în tovărășia în care trăiește orice om în lumea toată, dacă n-ar fi acele virtuți fără de care oamenii ar fi doar animale sau ar fi ca fiarele ? Suma virtuților omenești, ca virtuți creștine, frumusețea și trebuința lor, ne-au adus-o și ne-au făcut-o cunoscută și a pilduit-o Mântuitorul Iisus Hristos. În tot cuvântul, în toată fapta, în tot îndemnul și sfatul Mântuitorului este o învățătură a virtuților creștine.”

În același capitol găsim însă și răspunsul la această gravă întrebare : „Nădejdea este un fapt de credință creștină, un act de încredere în Dumnezeu. Încerează ori în Dumnezeu, în marea și nemăsurata Lui dragoste, bunătate, milă și putere, credem și nădăjduim că Dumnezeu ne iubește, ne ajută, ne ocrotește, ne poartă grija vieții și ne dorește tot binele.”

Nu pot să nu mă opresc asupra supremei virtuți creștine : *Dragostea*. Fără a defini din proprie inițiativă acest termen îl citez pe autor : „A zice doar cred și a nu iubi creștinește nu este destul. A zice iubesc dar nu pot să cred, sau a crede fără a fi bun, milos, curat sufletește sau oricum ar zice cineva, alegând din toate o virtute sau doar unele ce par mai ușoare, însemnează a nesocoti și împuțina însăși învățătura și dorința Mântuitorului și a Bisericii de a fi creștini virtuși.”

Și, continuând o redefinire mă opresc la încă un fragment din capitolul „Despre virtuțile creștine” :

„Dragostea este alături de credință și nădejde și este marea virtute creștină (I Corinteni 13), căreia și Mântuitorul și Sfinții Apostoli i-au dat primul loc în viața noastră sufletească și în viața morală și socială în general. „De ai avea toată știința și toată credința, încât să muți și munții, dar dragoste nu ai, nu ești nimic”, zice Sfântul Apostol Pavel (I Corinteni 13,2). „Dragostea toate le îndură, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă, dragostea nu cade niciodată” (I Corinteni 13, 7-8).

Iubirea de oameni a pus-o Hristos alături de iubirea de Dumnezeu, ca fiind porunci asemănătoare și împreună cele mai mari dintre toate, și nu numai dragostea de ai noștri, ci de toți oamenii, ca frații, și ca aproapele nostru, și încă anume chiar față de vrăjmași. Ca și credința, dragostea este o virtute în stare să facă minuni : bunătatea.”

Pe același accent al înțelegerii, la același capitol găsim încă un răspuns :

„Dacă n-ar trebui mântuirii noastre toate, Mântuitorul Însuși ar fi făcut o alegere și creștinul s-ar mulțumi cu una sau cu unele virtuți, care i-ar conveni mai mult sau i-ar fi mai ușoare și ar nesocoti și părăsi pe celelalte, spre paguba sufletului și a vieții lui și spre mânia lui Hristos. De aceea ne cere Mântuitorul să fim desăvârșiți, adică să le avem pe toate, iar dacă în neputința omenească de a fi desăvârșiți ca Dumnezeu, virtuțile noastre nu ar fi toate de aceeași tărie în noi, trebuie cel puțin a le cunoaște, a le iubi, a le dori și a ne strădui să le dobândim pe toate, în măsura cea mai mare a puterilor și luminilor noastre sufletești, cu ajutorul celei ce ne dă puterea aceasta, Biserica. Sfântul Apostol Pavel, care a cunoscut așa de bine sufletul omenească, cu puterile și cu slăbiciunile lui, a zis pentru noi creștinii : „Ori de mâncați, ori de beți, ori altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți. Nu fiți potrivnici nici iudeilor, nici elinilor, nici Bisericii lui Dumnezeu” (I Corinteni 10, 31-32).”

Fără să mai insist asupra sensurilor de „a medita” în complexitatea problematicii, deosebit de actuale, pe care doar un adevărat Profesor Teolog și Luptător pentru păstrarea Ortodoxiei românești le face, pot să pronunț doar atât : citiți cartea și meditați asupra propriei existențe dar nu uitați și de binele aproapei.

FLORIN IANCU ROȘCA

